

1640

ՀԱՅԱԳ. 2.

ԲԱՐՈՅԱԿԱԳ

ԸԳՐԱԴԱՐԱՆԻ ՕՐԱՐ

17

9-19

1893

2010

17

9-19

52

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

193

41324-աւ.

17
9-19

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ
ԸՆԹԵՐՑՈՒԱԾՆԵՐ

ՆՈՐԱՀԱՆԱԿԱՆ

ԵՒ ԴՆԱԿԱՆ ՀԱՄԱՐ

ՕԳՏԱԿԱՆ ԽՐԱՏԻ ԵՒ ՕՐԻՆԱԿԻ

ԳՐԱԾ

Հ. ՀԱՄԱԶԱՆՅԱՆ Գ. ՉԱՄԱՆԵԱՆ

ՄԻԻԹ. ՈՒԽՏԵՆ

Բ. ՏՊԱԿՐ.

ՎԻԵՆՆԱ

ՄԻԻԹԱՐԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆ
1893.

ՅԱՌԱԶԱՐԱՆ

Մարդկան ազգին ածող սերունդըն ու ապագային գեղեցիկ ակնկալութիւնը, այսինքն Երիտասարդութիւնը, շատ հարկաւորութիւն ունի իւր հոգին լուսաւորող, սիրտը՝ միտքն ու կամքն ազնուացընող զանազան օգտակար գրոց, որոնցմէ սորվի իր ժամանակաւոր ու յաւիտենական երջանկութեան միջոցները:

Աս միջոցներուն մէջ առաջին տեղին ունի Առաքինութիւնը, որ զԵրիտասարդութիւնն իր անմեղութեան մէջ անխախտ պահելով՝ փառօք ու պատուով կը պսակէ: Ինչ որ է արեւն իր լուսովն ու ջերմութեամբը բովանդակ տիեզերաց, աղբիւրներն՝ երկրին պողաբերութեան ու գեղեցկութեան եւ հոգին ալ մարդուն մարմնոյն համար, ճիշդ նոյնն է Առաքինութիւնն ալ՝ երիտասարդաց համար: Առանց արեւու ջերմութիւնը կը զմայրի,

24741-64

12001

առանց աղբիւրներու՝ դաշտերը կը տոչորին, առանց հողւոյ՝ մարդկային մարմինը կը լուծուի, նոյնպէս առանց առաքինութեան՝ Երիտասարդութիւնը մոլութեան գերի կ'ըլլայ եւ ապագային ակնկալութիւնն ի դերեւ կ'եւլէ: Առանց առաքինութեան մարդկային ընկերութիւնն իր հիմէն կը խախտի ու վերջին վախճանէն կը խոտորի, վասն զի առանց առաքինութեան՝ երկրի վրայ ոչ բարոյական կեանք եւ ոչ ճշմարիտ բարիք կրնայ ըլլալ:

Արդ առաքինութիւնը վաստակելու համար բարոյական ընտիր գրոց ընթերցումը խիստ կարեւոր միջոցներէն մէկն ըլլալուն համոզուած ըլլալով՝ յորդորամիտ եղանք աս փոքր գիրքը գրելու, որ իր համառօտ զանազան նիւթերովն ու շինիչ պատմութիւններովն Երիտասարդաց մեծապէս շահաւոր ու պողաբեր կրնայ ըլլալ, ինչու որ ասկէ կրնան սորվիլ երիտասարդք առաքինութեան արդիւնութիւնն ու յարգը, մոլութեան չարութիւնն ու ողբալի հետեւութիւնները:

Բայց ասկէ՝ ծնողաց իրենց որդիքը լաւ դաստիարակելու օգնիչ դասագիրք մըն է, զոր եթէ անդադար անոնց առջեւ կարդան՝ անոնց փափուկ մտայք մէջ Աստուծոյ խօսքերը դրոշմուելով՝ մոլութենէ կը պահպանուին եւ առաքինի, բարեկիրթ ու պատուաւոր մարդիկ կ'ըլլան:

Այլ յուսանք որ սոյն փոքրիկ աշխատասիրութիւնն աղէկ ընդունելութիւն կը գտնէ Երիտասարդներէն, Պատանիներէն եւ Ծնողացմէ, որոնք սիրով ու մտադիւր կարգալով՝ առաքինութեան մէջ կը յառաջանան ու կը հաստատուին, եւ աշխարհքի նեղագաւոր վայելութիւններէն ու ապականութիւններէն պատսպարուելով, թէ երկրի վրայ ու թէ երկինքը զԱստուած կը փառաւորեն, որ է մեր մի միայն փափագն ու այս փոքր աշխատութեան վարձքը:

Ի տօնի Ս. Սարգսի Զօրավարի:
Վիեննա 1878:

Ը Ն Թ Ե Ր Յ Ո Ւ Ա Յ Ն Ե Ր

1. Առաջինը - թե՛ անհատ - ի - իր յարգանքները:

Ա. Ամեն մարդ առաքինութիւնը կը
յարգէ ու կը սիրէ, եւ շատ իրաւամբ:
Ասիկայ է մարդուն ստոյգ ու միակ ազ-
նունութիւնը, իր ժամանակաւոր ու յաւի-
տենական երջանկութեան հիմնադիրը, իրեն
համար՝ օրհնութեան եւ ուրախութեան
անսպառ աղբիւր մը: Բայց միայն քիչերն
ասոր կը հետեւին եւ աս պատուական
բարեքն իբրեւ ստացուածք իրենց շահելու
կ'աշխատին, որ միայն կը մնայ՝ աշխարհքիս
բոլոր բարութիւնները կորսուելէն ետեւ:
Ամեն բանէ յառաջ պէտք է՝ մարդ առա-
քինութիւնը ծանօնայ, եւ սուտն ալ
ստոյգ առաքինութենէ որոշել կարենայ:
Շատ մարդիկ առաքինութիւնն իրենց
յօժարութեան համաձայն կը կազմեն:
Ոմանք կը կարծեն թէ արդէն առաքինու-
թիւն է, եթէ մէկը յայտնի մեղքերէ, ծանր
յանցանքներէ հեռու կենայ. բայց չեն ու-
զեր իրենց վրայ տիրած յանցանքներն ու
պակասութիւնները ծանօնայ: Ոմանք ալ կը
կարծեն որ առաքինութիւնն ստացած են,

որովհետեւ ամենայն ճշդութեամբ քանի մը ջերմեռանդ կրթութիւններ կ'ընեն, սակայն անդին իրենց սրտին ներքին որպիսութիւնն եւ վիճակին պարտքերը թող կու տան: Աս սխալման մէջն են ան ողբալի մարդիկ՝ որոնք կը կարծեն թէ երկինքը տանող նեղ ճամբուն վրայէն կը քայլեն, եւ սակայն դժոխոց լայն ճամբուն վրայ կը գրտնուին: Ի ճանապարհ որ թուէ մարդիւն թէ ուղիւ էյէ, բայց կարարած նորա երկայ է ցառախ քոխոյ: (Առակ. ԺԳ. 12:)

Աւաքինութիւնն, որդեակ, մարդէն կախում չունի, որն որ չի կրնար որոշել թէ ինչպէս Աստուծոյ պիտի ծառայէ. միայն Աստուած կրնայ որոշել թէ ինչպէս մենք պէտք ենք իրեն ծառայել: Սուրբ Գրոց մէջ Աստուած անձամբ մեզի կը սորվեցընէ, որ աւաքինութիւնն ու իմաստութիւնն իրմէ եւ իրեն անհաճոյ եղած բանէն վախնալուն վրայ կը կայանայ: Աստուած Յովբին բերնովը մարդկան կ'ըսէ. Ահա երկեւ Տէառն է իմաստութիւն, եւ Բեկեւ է շարք: (Յոր. ԻԸ. 28:) Ս. Հոգին ալ իմաստնոյն ձեռքով մեզի կը սորվեցընէ. ՅԱստուծոյ էր. Ինչ է շարքս իմաստնոյն նորա պահեալ. զի այն է մարդն անիւնի: (Ժող. ԺԲ. 13:) Ասոր վրայ հաստատուած է մարդուն բովանդակ աւաքինութիւնը, պարտքը, կատարելութիւնն ու երջանկութիւնը: Մարդն ասոր համար ծնած է, աս է իր պանդխտութեան վախճանը եւ ասով կը հասնի

ճշմարիտ երջանկութեան: Ասոր համար Աստուծոյ երկիւղը՝ Ս. Գրոց մէջ երբեմն Սկզբն իմաստութեան, երբեմն նոյն իսկ իմաստութիւն, երբեմն ալ Լուսն է պատմութեան կը կոչուի:

Բ. Աստուծոյ երկիւղը՝ որն որ նոյն իսկ աւաքինութիւնն ու իմաստութիւնն է, ան ծառայական վախը չէ, որն որ պատժէն կը վախնայ, առանց մեղքէն խորշելու. հապա ան որդիական վախն է, որ Ս. Հոգիէն կու գայ եւ զմեզ զօրաւոր կերպով մեղքէն կը հեռացընէ եւ կը սարսափեցընէ, աշուրներնու առջեւ դնելով Աստուծոյ պատժող արդարութիւնն եւ անոնց խեղճ վիճակն, որոնք մեղքով Աստուծոյ բաժնուած են:

Պէտք ենք Աստուծոյ վախնալ, որովհետեւ մեր Տէրն է եւ ամէն դատաւորներէն աւելի զարհուրելին, որ կրնայ մարմինն ու հոգին դժոխքն իջեցընել: Վախնանք իր բարկութիւնը գրգռելէն եւ իր սրբութիւնը վշտացընելէ: Վախնանք մեր ստեղծողին, մեր ամենասիրելի Հօրն անհաճոյ ըլլալէն եւ զինքը արտմեցընելէ: Որովհետեւ անկապ մեր ծայրագոյն Բարին է, պէտք է հոգ տանինք, որ իրմէ չբաժնուինք եւ զինքը չկորսընցընենք: Մինակ մեղքն է, որ իրեն անհաճոյ է, զինքը կը արտմեցընէ, իր բարկութիւնը կը գրգռէ, զմեզ իրմէ կը բաժնէ եւ զինքը կորսընցընելուն պատճառ կ'ըլլայ: Մեղքէ վախնալ, Աստուծոյ վախնալ է, եւ ճիշդ աս երկիւղին վրայ

կը կայանայ ճշմարիտ առաքինութիւնը: Ուրիշ ամէն առաքինութիւն, որ աս երկիրէն կը հեռանայ, սուտ առաքինութիւն է: Ով որ զԱստուած վշտացնելէն չի վախնար առաքինութիւն չունի, կամ իր առաքինութիւնը միայն արտաքին երեւոյթ մըն է, մինակ կեղծաւորութիւն է:

Որդեակ, ջանա որ աս սուրբ երկիրը սրտիդ մէջ տպաւորես, որ ստանաս առաքինութիւնը, վայելես Աստուծոյ շնորհքն օրհնութիւնն ու ճշմարիտ երջանկութիւնը: Մարդկան եւ նոյն իսկ դժոխական թրշնամւոյն չարութիւնը քեզի չի փնտներ: Աստուծոյ վախճանը երբեք բանէ մը չի վախնար, կ'ըսէ Ս. Հոգին: Հետագայ օրինակներն աս ճշմարտութիւնները կը հաստատեն:

Օրինակներ:

1. Բարեկրկական գերութեան ատենը Շուշան անունով բարեպաշտ կին մը կար, որ շատ անգամ իր պարտէզը հովանաւոր ծառերուն տակ մինակ կը պտրտէր: Անգամ մը ժողովրդեան դատաւորներէն երկու ծեր ծածուկ պարտէզը մտնելով՝ անոր իրենց չար դիտաւորութիւնը յայտնեցին: Բայց Աստուծոյ սուրբ երկիրը մնաւ Շուշանը ծերոց ամօթալի առաջարկութիւնը մերժելով մահուան դատապարտուեցաւ: Իսկ Աստուած՝ որ անմեղութեան պաշտպանն է, զՇուշան Դանիէլ

մարգարէին ձեռքովը մահուանէ ազատեց՝ անոր անմեղութիւնը յայտնելով, եւ ծերերը պատժեց իրենց չարութիւնը խայտառակելով:

2. Ասորեստանեայց գերութեան ժամանակ՝ Իսրայելի ժողովրդեան մէջ Տորիթ անունով բարեպաշտ մարդ մը, զԱստուած մեղքով վշտացնելէ եւ ամէն անիրաւութենէ սաստիկ կը վախնար, ժողովրդեան անօրէնութեան վրայ արտաքոյ կարգի կը ցաւեր. երբ ուրիշները պղծալից հեշտութեանց եւ ամօթական կռակաշտութեանց կը հետեւէին, ինքն Աստուծոյ տաճարը կ'երթար իր աղօթքն ու զոհը նուիրելու: Աստուած իրեն զաւակ մը տուաւ, որուն անունը Տուբիա դրաւ, եւ սրտին մէջ տպաւորեց առաքինութիւնն եւ Աստուծոյ երկիրը: Տորիթ Նինուէ գնաց գերիններուն հետ եւ հոն սկսաւ իւր առաքինի գործերը: Մեռելները կը թաղէր, աղքատները կը կերակրէր եւ ամէնուն բարիք կ'ընէր. աս պատճառաւ ալ կոյրցաւ:

Սակայն Տորիթ Աստուծոյ աս թոյլտուութեան դէմ ամենեւին չտրտնեց: Թէպէտ կոյր, իր բարեկամներէն երեսէ ձգուած, օտար երկիր քշուած եւ իր հարստութիւններէն կորուստուած էր, բայց ոչ երբեք ասոր համար յուսահատեցաւ, այլ զուարթութեամբ զԱստուած կ'օրհնէր: Բան մը չէր կրնար խախտել իր

Աստուծոյ վրայ ունեցած վստահութիւնը, հատցրնել իր համբերութիւնն եւ վերողբել իր սրտին խաղաղութիւնը: Իր աղքատութիւնն երբեք իրեն անիրաւութիւն մ'ընել չտուաւ: Իրիկուն մը երբ անուռին մէջ ուլի մը ձայնը լսեց, սրտի ցաւով եւ տագնապով կնոջն ըսաւ. Ո՛հ, նայէ, չըլլայ թէ գողունի բան մ'ըլլայ, վասն զի երբեք օրինաւոր չէ գողցուած բան մը ուտել եւ կամ նոյն իսկ պահել: Մահուան մօտ ծերունի հայրն իւր որդին կանչեց ու ըսաւ. օրդեակս, կենացդ բոլոր օրերը յիշէ զԱստուած եւ իր պատուիրանները պահէ եւ մեղք գործելէն զգուշացիր: Սիրէ, պատուէ մայրդ, որչափ որ կ'ապրի, եւ մի մոռնար ատոր քեզի համար քաջած վշտերն ու խնամքը: Ունեցածէդ ողորմութիւն տուր, երեսդ աղքատէն մի դարձնեն: Շատ ունիս, շատ տուր. քիչ ունիս, քչէն ալ սիրով տուր. Ողորմութիւնը մեղքէ ու յաւիտեական մահուանէ կը փրկէ: Մեծ փութով զգուշացիր ամէն անարգութենէ: Հպարտութիւնը սրտիդ եւ խօսքերուդ մէջ չտիրէ: Չընես ուրիշին, ինչ որ չես ուզէր որ ուրիշը քեզի ընէ: Քու վրադ մի վստահիր, սիրով խորհուրդ հարցուր իմաստնոյն: Միշտ Աստուծոյ հաւատարիմ եղիր եւ փառք տուր իրեն ամէն դէպքերու մէջ, եւ բոլոր գործերուդ մէջ իր խորհուրդն ու օգնութիւնը խնդրէ: Բանն մը չվախնաս: Ստուգիւ մենք խեղճ ենք. բայց ամէն բարիք կ'ունենանք, եթէ Աս-

տուծմէ վախնանք ու մեղքէն ետ կենանք: Տօբիթ երկար ապրեցաւ եւ Աստուծմէ ի փոխարէն իր կրած վշտերուն, շատ միսթարութիւններ ընդունեցաւ: Աստուած օրհնեց զինքն ու իրենները, զարմանալի կերպով իր աչքին լոյսն նորէն ետ տուաւ, եւ իր զաւկին առաքինութեանց զեղեցիկ պտուղները տեսնելով՝ խոր ծերութեան մէջ մեռաւ: Ասկէ սուրվիք, օրդեակ թէ ինչպէս Աստուծմէ պէտք ենք վախնալ տղայութեան ատեննիս, որ մեր բովանդակ կենաց երջանկութեան ու յաջողութեան հիմն ըլլայ: Աստուած կ'օրհնէ ու կը պաշտպանէ ամէնքն, որոնք իրեն հաւատարմութեամբ կը ծառայեն ու իրմէ կը վախնան: Երեւոյն է՝ այդ, որ երբեք չես մոռնալ: (Սաղմ. ԸԺԱ. 1:)

3. Ս. Վինկենտիոս Յիսուսի Քրիստոսի նահատակն՝ առաքինութեան ու կրօնից ունեցած անյաղթ սիրովը շատ նշանաւոր է: Ինք համարձակ խոստովանեցաւ իր քրիստոնեայ ըլլալը. սպառնալիք, տանջանք, խոստմունք եւ շողորորթութիւնը չկրցան զինքը խախտել եւ իր հաւատքն ու աստուածսիրութիւնը փոխել: Սաստիկ տանջանաց տակը միշտ մնաց Քրիստոսի անուան հաստատուն խոստովանող: Դակիանոս դատաւորին հնարած խոշտանգանքը չկրցան հաւատարիմ վկան ուրացութեան շարժել: Դակիանոս հրամայեց որ մարմինն երկաթով քերեն, անկէ ետքը

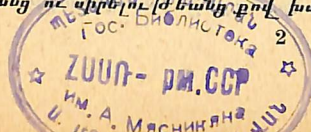
հրաշեկ կասկարայի վրայ պառկեցնել ու վերքերն աղով շփել տուաւ: Բայց ամէնքան պարապ էր. Ս. Վինկենտինոս միշտ իր Փրկչին հաւատարիմ մնաց: Ան ատեն անգուժ դատաւորը զինքը մութ բնտ մը դնել տուաւ, որուն յատակը կարծր կեղեւներով ու ապակեղ կտորներով ծածկուած էր, որպէս զի Սուրբն հոն անօթի եւ ցաւերէն մեռնի: Սակայն պէտք է փոքր դնել որ առաքինութիւնը միշտ իր վարձքը կ'ընդունի, իսկ մայրութիւնն ալ իր պատիժը: Աստուծոյ հաւատարիմ վկան իր ցաւոց անկողնոյն վրայ իբրեւ փափուկ մահճաց վրայ հանգչած փռուեցաւ եւ անոյշ քուն մը քնացաւ. արթննալէն ետեւ ան կարծր կեղեւներուն տեղ գտաւ սիրուն եւ անուշահոտ ծաղիկներ, եւ պայծառ լուսով շրջապատած՝ իրեն երեւցան աստուածային Փրկիչն ու հրեշտակները, որոնք Աստուծոյ գովութեան երգեր կ'երգէին, ինքն ալ հետերնին սկսաւ երգել: Աս հրաշքին լուրը շուտ մը ամէն տեղ տարածուելով, ամէնքը հոն վազեցին սուրբ Վկան տեսնելու եւ վրան զարմանալու: Աստուած իր հաւատարիմ ծառան երկրի վրայ հրաշքի կերպով փառաւորելէն ետքը, անմիջապէս յաւիտենական փառաց օթեւանը կանչեց, կենաց պսակը գլուխը դնելու եւ զինքն իր առաքինութեան համար վարձատրելու:

Իսկ իր անգուժ դահիճը Դակիանոս՝ հեթանոս եւ Աստուծոյ անուանն հայ-

հոյիչ մեռաւ, յամառելով ճշմարտութեան դէմ, որն որ մեծապայծառ իր աշացն առջեւ կը շողար: Իր յիշատակն անէծքով ու անունն ալ նախատանօք ծածկուած է: Առաքինութիւնն ու բարեպաշտութիւնը, ճշմարտութիւնն ու արդարութիւնն Աստուած երկայն ժամանակ անյայտ կը թողու՝ իրեններն արհամարհանօք եւ հայածանօք փորձելու համար. բայց ետքէն անոնց կը յաջորդեն յաւիտենական եւ անանց հանգիստ ու մըշտատեւ երանութիւն: Ուրեմն, սիրելի որդեակ, պէտք չէս գուն ամէն բանէ վեր յարգել Առաքինութիւնն ու Աստուածապաշտութիւնը:

2. Աստուծոյ սիրոյն վրայ:

Ա. Յիշեալ զարարելն աստուծոյ մանուկն աս (Ժող. ԺԲ. 1): Աստուծոյ ընծայէ կենացդ առաջին պտուղը, հոգւոյդ առաջին շարժումներն ու յօժարութիւնները: Ինչ միթէ մէկն իր կենաց ամենազեղեցիկ օրերն որ բոլորովին Աստուծոյ կը վերաբերին, աշխարհքի զուարճութեանց եւ ունայնութեանց պիտի նուիրէ: Աստուած միայն կրնայ սիրար գոհ ընել: Անիկայ մինակ բովանդակ սիրոյ արժանի է: Անիկայ է ծայրագոյն բարին, կատարելագոյն սէր եւ սիրելի քան բոլոր արարածները մէկտեղ: Ամենակատարեալ հոգւոց բոլոր գեղեցկութիւնք եւ սիրելութիւնք իր գեղեցկութեանց ու սիրելութեանց քով խաւար

ու ստուեր են: Անոր համար սրբոց բովանդակ երանութիւնն եւ ուրախութիւնն իր գէմյանդիման տեսութեան ու սիրոյն վրայ կը կայանայ: Եթէ դատապարտեալք բերամեայ չարչարանքներէն ետեւ կարենային մինակ վայրկեան մը զինքը տեսնել ու սիրել, ո՛հ, որչափ պիտի մոխթարուէին եւ ուրախանային. զինքը պիտի սիրէին եւ ստանալու պիտի ցանկային. բայց բուն դժոխքն ու տանջանքը: Դուն, սիրելի որդեակ, կրնաս զինքը սիրել. փափուկ եւ անմեղ սիրտ մը ունիս, եթէ զինքը չսիրես, դատապարտեալ չընշտակներէն աւելի անզգայ ու խիստ կ'ըլլաս:

Բ. Աստուած Խրեմիամարգարէին բերնով կ'ըսէ. Զգիւ յաւերտեալսն սիրով սիրեցի: Այո, նախ Աստուած զքեզ սիրեց. դուն զեւ ծնած չէիր, երբ Անիկայ զքեզ սիրեց: Ուրիշ այնչափ կարելի արարածներուն մէջէն զքեզ ստեղծեց, որոնք դուցէ քեզմէ աւելի փութով իրեն կը ծառայէին: Զքեզ մեղքէ եւ յաւիտենական մահուանէ փրկելու համար իր միածին Որդւոյն չինայեց, որն որ իր կեանքը քեզի համար խաչին վրայ զոհեց. ամէն օր սուրբ պատարագին զոհին մէջ առ անսահման սէրը կը նորոգէ, որպէս զի շնորհք ու յաւիտենական կեանք ստանաս: Հոգւոյդ ու կենացդ բոլոր բարիքներն իր պարգեններն են եւ իր վրադ ունեցած անբաւ սիրոյն ցոյցերը: Ի՞ր սէրը զքեզ կատարելապէս երջանիկ

կ'ընէ: Աշխարհքիս երեսն երեք մայր մը իր զաւկին համար այնչափ բան բրած չէ, որչափ որ անիկայ քեզի համար բրած է. երեք մօրդ սիրտը զքեզ այնչափ սիրել չի կրնար, որչափ Աստուած զքեզ կը սիրէ: Անիկայ իր սիրոյն փոխարէն քեզմէ մինակ սիրտդ կ'ուզէ, ըսելով. Որդեակ, սիրտդ դռնիս է. աշխարհքիս հոռոտութիւնն (օրէնքներն) պահպանէ. միւլէն է մահ հոռոտութիւնն եղիւ. Ինչո՞ւ պատժեցի ինձ: Իւր փառաւորութիւնը քեզի կը խոստանայ, եթէ զինքը սիրես եւ հաւատարմութեամբ իրեն ծառայես:

Գ. Որդեակ, պէտք եւ դուն զԱստուած սիրել, չէ թէ քեզի տուած շնորհացն ու բարերարութեանց եւ քեզի խոստացած ուրախութեանց ու փառաւորութեանց համար, հապա պարզապէս իր անսահման կատարելութեան ու սիրելիութեան համար: Անիկայ է նոյն իսկ սէրն ու բարիքը, անոր համար մեր սիրոյն յանսահման արժանի: Իրմէ աւելի սիրոյ գեղեցիկ եւ արժանաւոր առարկայ մը կայ: Անոր մենք զինքը սիրենք: Բայց, որդեակ, Աստուծոյ սէրը պէտք է որ ըլլայ սրտանց ու գերազանց: Եթէ այս անկեղծ ճշմարիտ սէրը չունենաս, եթէ զինքն ուրիշ ամէն բանէ աւելի չսիրես, եթէ իր բարեկամութիւնը պահելու համար ամէն հաճոյքներէ չհրաժարիս, եթէ ծանր մեղքով զինքը չվշտացնելու համար մահն յանձն չառնուս, սէրդ ճշմարիտ ու գերազանց սէր

չէ: Պէտք է որ դուն ալ Ս. Պօղոս առաքելոյն հետ գոչես. Ո՛ր պէտք է բռնել զիս Բրիտանիոյ տէրէն ինչպէս Բիւրն, որով, Բրիտանիոյ տէր, հաւանքով, որ: Որովհետեւ ապահով եմ որ չեմ հաւանք, եւ չեմ իմ արեւելեան արարած ինչպէս Բրիտանիոյ տէրէն Բիւրն, զոր հանձնէ Տեառն Բրիտանիոյ տէրէն Բիւրն: (Հռովմ. Ը. 35:) Եւ այն առաքելոյն սորվեցուցածին համեմատ առանց սիրոյ երբեք օգուտ չունի ոչ հաւատք, ոչ գիտութիւն, ոչ լեզուի պարգեւ եւ ոչ ալ մարդու որ եւ իցէ բարի գործք: Առանց սիրոյ ամենեւին արդիւնաւոր գործք չկայ. միայն զԱստուած սիրողներուն ամէն բան կը յաջողի եւ կենաց պատկը կը տրուի: Եթէ Աստուծոյ սիրոյն մէջ մեռնիս, ընտրեալ մըն ես: Երջանիկ մահուան շնորհքն ընդունելու համար պէտք է որ ստեպ սիրոյ շնորհքը խնդրես եւ աս սիրոյս մէջ զքեզ կրթես: Խառնողով ասիկայ խնդրէ եւ քեզի կը տրուի: Յաճախ Աստուծոյ սէրը մտածէ, որ սիրտդ նոյնով բորբոքի:

Օրինակ:

Երկու ձգնաւոր սաստիկ եւանդով Աստուծոյն շնորհք կը խնդրէին իրեն կատարեալ ծառայելու: Անգամ մը ձայն մը իրենց ըսաւ. Աղեքսանդրիա քաղաքը գացէք, ուր կը գտնէք Եւքարիստ անունով մարդ մը եւ իր Մարիամ ամուսինը, որոնք Աստուծոյ կատարեալ կը ծառայեն. ա-

նոնցմէ կը սորվիք զԱստուած սիրել ու իրեն ծառայել: Ճգնաւորք քաղաք հասնելէն եւ զԵւքարիստ գտնելէն ետեւ աղաչեցին որ իր ապրելու կերպն իրենց պատմէ: Ես խեղճ հովիւ մըն եմ, ըսաւ անոնց: Աս մեզի մի պատմեր, կրկնեցին ձգնաւորք: Հապա ըսէ թէ դուք երկուքնիդ ինչպէս Աստուծոյ կը ծառայէք: Ասիկայ դուք պիտի սորվեցնէք մեզի, հարք իմ: Ես տղէտ մարդ մըն եմ, եւ չեմ գիտեր թէ ինչպէս պէտք է զԱստուած սիրել ու իրեն ծառայել: Մենք Աստուծոյ հրամանաւն եկանք քեզմէ սորվելու թէ ինչպէս դուք Աստուծոյ կը ծառայէք, կրկնեցին ձգնաւորք: Որովհետեւ դուք կը բաղձաք գիտնալ թէ ես ինչպէս Աստուծոյ կը ծառայեմ, լսեցէք: Աստուածավախ մայր մը ունէի, որն որ իմ տղայութեանս փափուկ հասակին սրտիս մէջ անջինջ տպաւորեց ամէն բան Աստուծոյ սիրոյն համար ընել եւ կրել: Տղայութենէս մինչեւ ցայսօր իր տուած պատմելը կատարեցի: Աստուծոյ սիրոյն համար համբերութեամբ ընդունեցայ յանդիմանութիւններու պատիժներ, հրաժարեցայ ամէն կերուխումներէ եւ մեղանչական հաճութիւններէ ու զուարճութիւններէ: Աս կրթութիւնները բոլոր կենացս մէջ շարունակեցի: Ամենայն ինչ Աստուծոյ սիրոյն համար բոլի եւ կ'ընեմ: Աստուծոյ սիրոյն համար առտու կ'ելլեմ, առաւօտեան աղօթքս կը մատուցանեմ եւ գործքիս կ'ըրթամ: Անոր սիրոյն

Համար կը քննանամ եւ կ'ուտեմ, կը զուարճանամ, շունչ կ'առնում, կը համբերեմ անօթութեան, ցրտութեան, տաքութեան, աղքատութեան ու հիւանդութեան: Ժամանակաւոր բարիք միայն աս քանի մը ոչխարներս ունիմ, զորոնք ինձի ժառանգութիւն թողուցին իմ հանգուցեալ ծնողքս: Աստուծո՛ր Տօնեց իմ ինչքս, եւ հարուստ եմ: Ունեցածս երեք մաս կը բաժնեմ. մէկ մասն եկեղեցւոյ կու տամ, մէկ մասն ալ աղքատներու, իսկ երրորդ մասէն ես ու կինս կ'ապրինք: Կերակուրս՝ քիչ ու խեղճ է, բայց ես Աստուծոյ սիրոյն համար անով ալ գոհ եմ՝ վասնզի ինք այսպէս կ'ուզէ: Եւրբ որ ծգնաւորք հարցուցին թէ արդեօք թշնամի ալ ունի՞. Եւքարիսդ պատասխան տուաւ. «Ո՛վ թըշնամի չունի: Ես աստուիկ կը զգուշանամ՝ մէկուն չարիք ընելէն, մէկը վշտացընելէն ու մէկուն վրայ գէշ խօսելէն: Այսու ամենայնիւ թշնամի ալ ունիմ եւ նախանձող ալ: Բայց ես իրենց չար չեմ բաղձար, զիրենք կը սիրեմ՝ եւ կը ջանամ իրենց բարիք ընել: Աս է մեր ապրելու կերպը, այսպէս կը ծառայենք Աստուծոյ: Երկու ծգնաւորք ասոր վրայ աստուծոյ ապշած ու զարմացած՝ սրտի մեծ ուրախութեամբ ու գոհութեամբ տեղերնին դարձան՝ կառարելութեան հասնելու շատ դիւրին միջոց մը գտնենուն համար:

3. Երեւոյս քաղաքի մէջ
Սէ Երեւոյս քաղաքի մէջ:

Արբույթեան հասնելու համար պէտք է Յիսուսի Բրիտանիոյ նմանիլ ու հեքեկիլ: Անիկայ է սուրբերուն սուրբն եւ սրբութեան կատարելագոյն օրինակը: Ամէնքը սրբացընելու համար ուզեց զանազան հասակներէ անցնիլ. որպէս զի կարենայ աւելնքն իրեն նմանելու քաջալերել, ուզեց ամէնուն հաւասար ըլլալ, բաց ի մեղաց: «Աս պատճառաւ, կ'ըսէ Իրենէոս, տղայ եղաւ՝ տղաքը սրբացընելու համար: Մինչեւ պզտիկներուն խոնարհեցաւ, պզտիկներն իրեն բարձրացընելու համար: Երիտասարդ եղաւ՝ երիտասարդաց իմաստութիւն օրովեցընելու համար, միեւնոյն միջոցին զանոնք իրեն նմանելու հրաւիրեցի» Արդ երիտասարդք պէտք է որ իրենց զգածմանց ու գործոց կերպն աս աստուածային պատկերին համեմատ ուղղեն: Աստուծոյ Որդին իր երիտասարդութեան ժամանակն երկրի վրայ չորս բանի գլխաւորաբար օրինակ տուաւ:

Առաջին է իւր խոնարհ ու շնորհակալութիւնը: Յիսուս երեսուն տարի անձանօթ կեանք անցուց՝ ապրելութի մէջ: Աս կեանքը գիտէին մինակ իր մայրն ու սնուցիչ հայրը: Ասով երիտասարդաց սորվեցընել ուզեց, որ փախչին ընդունայն պատուէ, աշխարհքի փառաց ու գովութեանց ետեւէ չըլլան, հապա միայն ջանան ծածուկ Աստու-

ծոյ հաճելի ըլլալ, ծնողք եւ առաջնորդք ուրախացընել խոնարհութեամբ, պարկեշտ ու բարի խօսքերով ու գործքերով:

Երբորդի է եր աստուծոյ պաշտօնէին օրինակը: Իր հասակին տասուերկուերորդ տարին Իսրայելի ուրիշ ամէն աստուածապաշտներուն պէս Էրուսաղէմ գնաց տաւ ճարն Աստուծոյ իր Հօրն երկիր պագաններու, Աստուծոյ խօսքն — արդէն ամենագետ ուսուցիչ — քահանայից ու գիտուններուն բերնէն լսելու եւ ժողովրդեան զոհին ներկայ գտնուելու: Յիսուսի օրինակին համաձայն պէտք է որ երիտասարդք Աստուծոյ տունն երթան, որպէս զի հոն նոր ուխտին սուրբ զոհին — պատարագին — ներկայ գտնուին, Աստուծոյ խօսքը լսեն, քարոզի եւ քրիստոնէական վարդապետութեան մեկնութեան ձեռքով փրկուելու հարկաւոր զիտութիւնները սորվին քահանայիցմէ, եւ տօնի օրերը սրբութեամբ, առաքինութեամբ եւ արդարութեամբ անցընեն:

Երբորդի է եր զարմանալի հնազանդութիւնը: Անոնց հետ կ'աւ — Աստուծոյ հետ է — անոնց հնազանդ էր, կ'ըսէ Ղուկաս աւետարանիչը: Ինչ գեղեցիկ օրինակ կու տայ Յիսուս այնչափ որբւոց եւ օրիորդաց, որ իրենց ծնողաց՝ որոնց պարտական են Աստուծոյ: Ետքը կեանքերն ինչ եւ ամէն ունեցածն ինչ ու եղածն ինչ, անհնազանդ չըլլան ու զիրենք յարգեն: Ինչպէս այնչափ անհնազանդ որբիք իրենք զիրենք

պիտի արդարացընեն Քրիստոսի՝ իրենց ապագայ դատաւորին առջեւ՝ որ իրենց հնազանդութեան օրինակ տուաւ: Ո՛վ քրիստոնեայ զաւակք, Աստուծոյ Որդիէն սորվեցէք ձեր ծնողաց հնազանդ ու հպատակ ըլլալ: Հնազանդութիւնը զոհէն շատ աւելի պատուական ու Աստուծոյ հաճելի է:

Չորրորդի է եր Աստուծոյ ու մարդկան առջեւ իմաստութեամբ ու շնորհօք պարգեւումը: Յիսուս պարգեւոյր իմաստութեամբ է հասակաւ, է շնորհօք յԱստուծոյ է մարդիկ (Ղուկ. Բ. 52): Ասիկայ չի նշանակեր որ իրօք Աստուծոյ Որդին կատարելութեան մէջ կ'աճէր, որ ամենակատարեալ էր, հապա միայն մարդկան առջեւ օրրոսօրէ միշտ աւելի կը յայտնէր ու կը ցուցընէր իր աստուածային կատարելութիւնը, ինչպէս արեւը միշտ նոյն լոյսն ունի, սակայն միշտ աւելի լուսաւոր կ'ըլլայ որչափ որ կէսօրեան կը մօտենայ: Ինք ուզեց երիտասարդաց գեղեցիկ դաս մը տալ, որ տարիքնին մեծնալուն համեմատութեամբ, ըովանդակ ձգերնին ի գործ դնեն իմաստութեամբ եւ առաքինութեամբ զարգանալու, եւ կենաց գարունն օգտու սերմանելու, որպէս զի այնան հոռնձն առատապէս ժողվեն: Ո՛վ երիտասարդք եւ օրիորդք, կեանքերնիդ մի նուիրէք մեղաց ու անառակութեանց, այլ ընծայեցէք անմեղութեան ու սրբութեան: Չեր պատիւն է սուրբ ու անմեղ կեանքը, որով Աստուծոյ ու մարդկան հաճոյ եւ սիրելի կ'ըլլաք:

Բայց ո՛հ քանի քանի երիտասարդներ այնչափ տարիններու մէջ իմաստութեամբ եւ առաքինութեամբ զարգանալու տեղ, մեղքով ու չարութեամբ կը մեծնան. արդարութեան պատմութեան զոր մլրտութեան ժամանակն Աստուծոյ ընդունեցան, մեղքերով կը կորսնցնեն: Ո՛վ քրիստոնեայ երիտասարդ, նայէ, քու փրկիչդ, Աստուծոյ Որդին, տղայ եղաւ, որպէս զի քեզի օրինակ տայ թէ դուն ալ ինչպէս պէտք ես տղայութենէդ զքեզ նուիրել Աստուծոյ, առաքինութեան եւ անմեղութեան: Որչափ քիչ կը նմանիս քու Փրկչիդ, եթէ կենացդ գեղեցիկ տարիները մեղքերով եւ գէշութիւններով անցնես, առաքինութեան տեղ ամպարշտութիւն սորվիս, որով քու ապագայ դժբախտութեանդ — յաւիտենական դատապարտութեանդ — հիմը կը դնես: Դարձուր աչքդ ադ աստուածային պատկերին վրայ, սորվէ իրմէ հնազանդութիւն, պարկեշտութիւն, բարեպաշտութիւն ու իմաստութիւն: Իրեն նմանէ, որ երանութեան հասնիս, զոր քեզի խոտացեր է: Նոյնպէս վերջի տարիներուդ մէջ ալ անիկայ ըլլայ քեզի օրինակ ու պատկեր: Մինչեւ մահդ հետեւէ իր խոնարհութեան, սրբութեան, հնազանդութեան, առ Աստուած եւ առ ամէն մարդիկ ունեցած սիրոյն, եւ նեղութեանց մէջ ունեցած համբերութեան: Եթէ երկրի վրայ Յիսուսի պէս ապրիս, Աստուծոյ եւ մարդկան առջեւ քեզի փառք, պարծանք ու

պատիւ կ'ըլլայ: Ի՞նչպէս պիտի մոռննք իր արքայութիւնը, եթէ մեր չար կիրքերուն հետեւինք, աս աշխարհքիս սւրախութիւններն ու հաճոյքները խնդրենք, անիրաւութեամբ եւ մեղքով ապրինք, եւ Համբերենք այս կենաց անցաւոր վտերուն: Պէտք է որ մեր վարքը Քրիստոսի վարուց համեմատ ըլլայ: Անոր համար մեզի կը գոչէ. Ո՛վ որ ի՞նչեւ ի՞նչ աշխիւրս ըլլաւ ինչպէս սուրբայ, իր խաչն սուրբ եւ ի՞նչեւ սուրբ: Ո՛ր որ ի՞նչ եւ, կ'ըսէ Քրիստոս, հոն պիտի ըլլայ ի՞նչ քառասուն: Մենք քրիստոնեայ կ'անուանուինք. որպէս զի Քրիստոսի վարուց հետեւինք. աս անունը պարագտեղ վրանիս չկրենք:

Օրինակ:

Թե որչափ օգտակար եւ ազդու է Յիսուսի սէրը տղոց սիրտը տպաւորել եւ իր օրինակին նմանելու յորդորել, հետեւեալ պատմութիւնը կը ցուցնէ: Որբեւարի աղքատ կին մը իր խեղճութեան չնայելով մեծ հոգ ունեցաւ իր Դորոթեա աղջկանը վրայ որն որ տասը տարեկան հասակին մէջ սաստիկ կայտառ ու ցրուած էր: Մայրը վախճալով որ իր աղջիկն ընկերացը հետ չարունակ խաղալով կրնայ ապականել, անոր կրթութիւնն յանձնեց դաստիարակուհւոյ մը, որովհետեւ ինքը ժամանակ չունէր: Պզտի Դորոթեան երկու տարեան մէջ իր կրթիչին քով ոչ միայն ամէն կերպ գիտութիւն սորվեցաւ, այլ նաեւ գլխաւ-

որաբար առաքինութեան մէջ շատ յառաջ գնաց: Իր սիրելի դաստիարակուհւոյն բոլոր խրատները սրտին մէջ տպաւորեց, եւ մասնաւոր կերպով փոյթ տարաւ իր բոլոր գործքերուն մէջ Յիսուսի Քրիստոսի նմանելու: Իր մօրը տունը դառնային ետեւ բոլոր ընտանեաց մեծ ուրախութիւնն եղաւ: Իր անմեղ սրտին ամենագեղեցիկ առաքինութիւններն էին հեզութիւն, հնազանդութիւն, ամօթխած պարկեշտութիւն, աշխատութեանց մէջ զուարթութիւն ու յարատեւութիւն, խոնարհութիւն աղօթասիրութիւն, եւ Աստուծոյ հետ մշտնջենաւոր միութիւն: Ասիկայ գրգռեց իրեն դէմ շատ թշնամիներ ու նախանձորդներ: Իր նախանձորդ ընկերներէն ոմանք զինքն իբրեւ կեղծաւոր ու դրսէն սուտ սուրբ ձեւացող բամբասեցին: Բայց Դոն Բոթէա իր Փրկչին սիրովն ասոնց համբերեց: Իր անմեղութիւնն ամէնքը ճանչնալով թշնամեաց չարախօսութիւնն ու բամբասանքն իրենց անպատուութիւն ու խայտառակութիւն եղաւ:

Յարգելի քահանայ մը՝ որն որ Աստուծոյ շնորհք անոր օրինակին ուրիշներուն վրայ յառաջ բերած ազդեցութիւնն ու պատուին ուրախութեամբ կը տեսներ, չարացուց տեղեկացաւ անոր վարուց ընթացքը: Գործութէա իրեն այսպէս պատասխան տուաւ: Իմ դաստիարակուհիս, ըսաւ, ինծի միշտ կը պատուիրէր որ ամէն բանի մէջ զՅիսուս Քրիստոս ինծի օրինակ առնուամ: Ես անոր

խրատին հետեւելով՝ արթնցած ատենս մը տացս առջեւ կը բերեմ աստուածային մանուկ Յիսուսն, որ արթննալուն պէս ինք զինքն Աստուծոյ կը նուիրէր: Իր օրինակին համաձայն օրական բոլոր գործքերս Աստուծոյ կ'ընծայեմ: Աղօթած ատենս կը մտածեմ զՅիսուս, որ իր երկնաւոր Հօր կ'աղաչէ, եւ սիրտս իր եռանդնալից սրտին հետ կը միացընեմ: Գործքիս ժամանակ կը մտածեմ որ Յիսուս իմ փրկութեանս համար գործեց, եւ իմ գործքերս ու աշխատութիւններս իրենին հետ կը միացընեմ եւ ամէնն ալ առ սէր իւր կը կատարեմ, զիս իր սուրբ կամեցընութիւնով: Եթէ մէկն ինծի բան մը հրամայէ, մէկէն միտքս կը բերեմ թէ ինչպէս Յիսուս երկրի վրայ իւր մօրը Մարիամայ եւ իր սնուցչին Յովսէփայ հրամանները կը կատարէր եւ իմ հնազանդութիւնս ալ իրենին հետ կը միացընեմ: Եթէ ստիպուիմ ծանր ու դժուարին բան մ'ընել, կը մտածեմ որ իմ Տէրս առ սէր իմ մինչեւ ի մահ խաչ հնազանդեցաւ եւ այսպէսով այն խիստ պատուէրը կը կատարեմ: Զրպարտութեանց ու վշտացուցիչ խօսքերու երբեք պատասխան չեմ տար, իմ Յիսուսիս նայելով որ չարախօսութեանց ու նախատանաց ամենեւին բերան չբացաւ:

Յիսուսի օրինակին համեմատ կերակրոյ մէջ ալ չափաւոր եմ, անոր համար կ'ուտեմ միայն որպէս զի զօրութիւն առնում՝

Աստուծոյ փառաց համար աշխատելու, անոր սիրոյն համար զգայական ակորթակս կը մահացնեմ եւ անհամ ու գէշ կերակուրներու ատեն միտքս կը բերեմ լեղին ու քացային, որոնցմով իր թշնամիները խաչին վրայ իր պապակիչ ծարաւն անցուցին: Երբ անթօենամ եւ ուտելու բան մը չունենամ, կը մտածեմ որ Յիսուս առ սէր իմ քառասունն օր ու քառասունն գիշեր ծով ու պահք պահեց շատակերութեան մեղքերը բաւելու համար: Եթէ զուարթ ընկերութեան մէջ գտնուիմ, Յիսուսի իր աշակերտաց հետ ունեցած ուրախ եւ սուրբ վարմունքը միտքս կը բերեմ: Եթէ լսեմ անվայել խօսակցութիւններ, թողութիւն կը խնդրեմ եւ կը մտածեմ Յիսուսին սրտին զգացած ցաւն, որ կը վշտանայ իր երկնաւոր Հօրը դէմ եղած արհամարհանաց պատճառաւ: Ապաշխարութեան սուրբ խորհուրդն ընդունելու գացած ժամանակս կը մտածեմ Յիսուսի խոր տրտմութիւնը Գէթսեմանի պարտէզն ու խաչին վրայ: Սուրբ պատարագի ատեն՝ սիրտս Յիսուսի հոգւոյն հետ կը միացնեմ եւ կը փափագիմ ասոր ներկայ գտնուիլ ան դիտաւորութեամբ, որով Յիսուս Քրիստոս քահանային ձեռքով ինք զինքը հացի ու գինւոյ կերպարանաց տակ մեր խորաններուն վրայ իր Հօրն երկրպագութեան, մեր մեղաց թողութեան ու մարդկան փրկութեան համար կը նուիրէ: Իրիկունը հանգչելու գացած ատենս կը մըտ-

մտամ թէ որչափ տարբեր է անկողինս խաչի անկողնէն, որուն վրայ աստուածային անմեղ Գառնուկն իր հոգին ու կեանքը զոհեց, եւ կը քնանամ իմ հոգեվար Փրկչին խօսքերն ըսելով. Հայր, հօգիտ յետագայի: — Աս կերպով ապրիս սրտիս անպատում ուրախութիւն ու միւրթարութիւն կը պատճառէ: Սիրով կը համբերեմ ամէն նախատանաց, կը յաղթեմ գէշ բաղձանքներու եւ փորձութեանց, որոնք ինծի առաստիկ տագնապ ու աշխատութիւն կու տան եւ շատ անգամ տրտմութիւն, ցամաքութիւն ու զարհուրանք կը պատճառեն. ան ատենն ալ անմիջապէս հոգւոյս առջին կը բերեմ զՅիսուս որ Գէթսեմանի պարտէզը մահուան հետ կը կուտէր, եւ իրեն հետ կ'ըսեմ. Հայր, ոչ իմ համար, այլ իմ համար, երբ ընկերութեանց, այցելութեան եւ անպատշաճ զրօսանք երթալու սաստիկ բաղձանք ունենամ, մէկէն կը մտածեմ որ իմ սրբիկ Փրկչիս ինծի կը գոչէ. Աղիւն, ինչպէս ինչպէս դեռ լռողաւ ոչ խորհէ եւ իմ անպատշաճութիւններէ լայնելու համար: Ինչպէս ինչպէս ընչպէս ինչպէս ինչպէս ոչ անպատշաճութիւն, մեղաց ու անպատշաճ ինչպէս ինչպէս: Ես ալ իմ սրտիս խորքէն իրեն կը պատասխանեմ. ոչ, Աստուած իմ, երբեք զքեզ պիտի չթողում, մինչեւ մահ կ'ուզեմ քեզի հաւատարմութեամբ ծառայել: Ուր պիտի երթամ, եթէ քեզմէ հեռանամ, դուն ունիս միայն կենաց խօսքերը: Աս մտածութիւն.

ներով խրախոյս եւ դժ կը զգամ իմ Յիսուսիս հաւատարիմ մնալու : Ո՛հ Յիսուսի նմանելէն բարձրագոյն, գեղեցկագոյն եւ իրեն ծառայելէն քաղցրագոյն բան չկայ . որչափ երջանիկ է հոգիս, որ աս կերպով կենարարին կը հետեւին :

Երանի թէ մեր ժամանակին աղջիկներն ալ ասոր հետեւէին, որչափ մեղքեր կը խափանուէին :

4. Ծնողաց պարտական յարգութեան ու սիրոյն վրայ :

Որ երեւոյն է Տէառնէ՝ Ժեռարէ գննող էր եւ իբրեւ Տէառն Ժառայէ նոյա, կ'ըսէ Սիրաք : Որդեակ, եթէ կը վախնաս Աստուծոյ, կը պատուես հայրդ, մայրդ ու ամէն մեծերդ : Բայց Աստուծոյ կը վախնաս, եթէ իր պատուիրաններն ու սպառնալիքները բանի տեղ չես դնել : Միտ դիր, ինչպիսի պատիժներ անհնազանդ որդւոց սպառնացուած են . Որդի՛ որ անարգի զհայր եւ մերժէ զմայր, ասօն իբէ եւ նախար լինի . (Աւ. ԺԹ. 26 :) Ան որ ձազ արնէ զհայր եւ անարգի գննողից հօր եւրոյ, իւրեցին զնա արքաւոր յորոյն է իւրեցին յապէ արքաւորաց (— Լ. 17 :) Վարդապետն է, որ խղճեալ զհայր, եւ անքեալ է ի Տէառնէ, որ ցառուցանի զմայր էր . (Սիր. Գ, 18 :) Թող խորունկ մտածան աս զարհուրելի սպառնալիքներն ամէն իրենց պարտքը մոռցող զաւակները : Լսենք նաեւ Աստուծոյ խիստ օրէնքը . Եթէ էջէ ուրիշ ուրդի իւր եւ անգիտ է ոչ Լսիցի խրատս հօր

եւ հօր եւրոյ, եւ խրատիցին զնա եւ ոչ անգիտ նոյա . Իսկն զնա հայր եւ մայր նորա եւ արքայն զնա արքայնոյր զաղաքին իւրեանց եւ ի քաղաքն արքաւորաց իւրեանց եւ ասանցին յնոյս . Որդին մեր այն իւր եւ անգիտ է ոչ Լսի խրատս մերոյ : Եւ արքայնոցն զնա արքայ զաղաքին նորա արքայն է, մերցի : (Երկ. օր. ԻԱ. 18 :) Աս խտագոյն օրէնքն որ դրուած է անհնազանդ զաւակներու համար. պէտք է զմեզ զարհուրեցնէ Աստուծոյ արդարութենէն, որն որ ամպարիշտ որդւոց մեղաց համար սպառնացած պատիժները ճշդիւ պիտի կատարէ : Երանի՛ թէ աս սոսկալի պատժոյն վախն անառակութեան մեղաց մէջ խտացած զաւկներուն կամքն ու միտքը փոխէր եւ զիրենք շարժէր իրենց ծնողքը սիրելու, եթէ հնազանդութեան յորդորդ խրատներն անպտուղ մնան : — Որդեակք իմ, լսեցէք ձեր ծնողաց, որոնք անդադար ձեզի կը կրկնեն՝ եթէ մեզի հնազանդիք, Աստուծոյ հնազանդած եւ իր սուրբ կամքը կատարած կ'ըլլաք . իր հաճութիւնն ու սէրն անոր վրայ կը հանգչի, որ իր պատուիրանները ճշդիւ կը պահէ : Աս ազդարարութիւնն որչափներ առաքելի եւ սուրբ ըրած է :

Պարտեալ զհայր ու զմայր ու, զի իւրեանցին լինին է վերայ իրիւր եւ բարի լինին իւր : Աստուծոյ աս պատուիրանով չորս բան կը խնդրէ զաւկներէն, այս ինքն յարգութեան, սիր, հնազանդութեան եւ օգնութեան :

Ա. Յարգեցե՛ք է՝ մեծաբեցե՛ք գանձե՛ք, ուրնոց Աստուծո՛յ էրդ՝ պարտաւան է՛ք ինան-
տերե՛ր, քոյոսթիւննե՛ր է՝ անթիւ բարեխներ։
Ծնողք՝ Աստուծոյ տեսանելի փոխանորդ-
ներն են. զանոնք չնախատէք չցաւցընէք
ոչ սրտերնուդ մէջ, ոչ խօսքով եւ ան-
պատշաճ վարմունքով։ Սիրով լսեցէք իրենց
խրատներն ու յանդիմանութիւնները։ Ե-
րովհետեւ կ'ըսէ ձեզի Ս. Հոգին. Աստու-
ծոյ խրատն ու խօսքն ուրիշ է մեծաբեցե՛ք
տա՛նք։ (Առ. Ա. 18։)

Բ. Առաջին սիրով գիրենք սիրելիք։
Ուրախացէք անոնց վրայ եւ իրենց ուրա-
խութիւն պատճառեցէք։ Մարտէք, որ ու-
նանք գէշը քնան. կ'ըսէ Իմաստունը, է-
ստ մեծագոյն բարեաց հասարակութեան
Սիրով կը ցուցուի երախտագիտութիւնը։
Բայց զանոնք միայն բնական սիրով՝ ձեր
ծնողքն ըլլալուն, մի սիրէք, հապա սի-
րեցէք Աստուծոյ համար, որուն սուրբ
կամքը կ'ուզէ որ զիրենք սիրէք։ Աս սերը
կը յայտնուի ծնողաց անոնց բաղձանքները
զուարթութեամբ եւ հաւատարմութեամբ
կատարելով, զիրենք տրամեցընող եւ վըշ-
տացընող ամէն բաներէն փութով խորշե-
լով, իրենց նկատմամբ քաղցր, եւ մարդասէր
ըլլալով, հեղութեամբ եւ հնազանդու-
թեամբ իրենց պակասութեանց համբերելով
եւ իրենց համար աղօթելով թէ ողջ եղած
ատենսին եւ թէ մահուանէ ետեւ։

Գ. Ուրիշ, հնազանդ լերուք քննողաց
Յերոյ է Տէր, կ'ըսէ Պօղոս առաքեալը.

դէ այն է արքան։ (Եփես. Չ. 1։) Ուրիշ
տեղ մըն ալ. Ուրիշ, հնազանդ լերուք քն-
նող Յերոյ ցածնային, դէ այն է հաճոյ, որ
է Տէր։ (Կող. Գ. 20։) Ճիշդ իրենց
հրամաններուն համաձայն վարուեցէք, ի-
րենց կամքն ուրախութեամբ կատարեցէք,
որովհետեւ Առաքելոյն ըսածին պէս Աս-
տուած այնպէս կ'ուզէ։ Եթէ դուք ծնո-
ղաց հնազանդիք, Աստուծոյ կը հնազան-
դիք. եթէ անոնց դէմ դնէք, Աստուծոյ
կը հակառակիք։ Միայն եթէ ծնողք Աս-
տուծոյ օրինաց կամ խղճի հակառակ բան
մը հրամայեն կամ ուզեն, ամենեւին մի
հնազանդիք։ Բայց այսպիսի դէպքերու
մէջ պէտք է խոհեմութեամբ վարուել,
եւ եթէ կը տարակուսիք, խելացի ու ար-
դարադատանքի մը խորհուրդ հարցուցէք։
Սիրով եւ ուրախութեամբ եղած հնա-
զանդութիւն մը ծնողաց հաճոյական է եւ
զձեզ Աստուծոյ առջին կը պատուէ, իսկ
ակամայ եւ դիմադարձ հնազանդութիւնն
Աստուծոյ ալ ծնողաց ալ հաճելի չէ։

Դ. Զէն քննող օգնելիք։ Իրեք չմո-
նաք բարիքները, զորոնք ծնած օրերնէդ
ծնողացմէ ընդունեցաք, եւ երբ որ կրնաք
բարեք ստանալ, անոնց փոխարէնը հա-
տուցէք։ Երեսի վրայ մի թողուք ծնողք-
նիդ. հապա իրենց օգնեցէք հիւանդու-
թեան, աղքատութեան, ծերութեան եւ
ամէն հոգեւոր ու ժամանակաւոր նեղու-
թեանց մէջ։ Ծնողաց չօգնելը ամենա-
մեծ մեղք է։ Աստուծոյ բարկութիւնն

այսպիսի զաւակներու վրայ կը հասնի ու արդար պատիժն ալ գլուխին կու գայ: Ղատ ապերախտութիւն մըն է, եթէ մէկն իւր ծնողքը կարօտութեան մէջ տանջուած տեսնէ եւ անոնց չօգնէ: Այո, որդեակ, կեանքդ զոհելով՝ անոնց պէտք ես օգնել:

Սրբազան պարտքերնիդ սիրով կատարելու յորդորամիտ ըլլալու համար, կարգացէք Ս. Գրոց մէջ յիշատակուած չար ու բարի տղոց օրինակները: Նոյ իր Քամ որդին անիծեց զինքը ծաղրելուն համար: Աբիսողոմ իր հօրը Գաւթին դէմ ապրտամբելուն համար սոսկալի վերջ ունեցաւ. նոյնպէս Հեղին որդիքն ալ իրենց անհնազանդութեան եւ անառակութեանց չարաչար պատիժը դտան: Միշտ մտաց առջին ունեցէք Յիսուսի սքանչելի օրինակն, որն որ Աստուած էր ու բոլոր աշխարհքի տէր, սակայն հնազանդեցաւ իր մօրն ու ծնուցիչ հօրը: Յիսուս Քրիստոս ուղեց ամէն տղոց օրինակ ըլլալ իր ծնողաց ցուցած յարգութեամբն ու հնազանդութեամբը եւ զիրենք համոզել թէ որչափ պատժոյ արժանի է անհնազանդութիւնն ու անպատուութիւնը: Եթէ Յիսուս իր մօրը կամքը պատուեց, անկէ միայն իր ժամանակաւոր ծնունդն ընդունելուն համար, իսկ պէտք չէ՝ որ մե՛ք ծնողքնիս յարգենք, որոնց պարտական ենք Աստուծոյ ետքը կեանքերնիս եւ ամէն բան, ինչ որ ենք եւ ունինք:

5. Հարաւարտութիւն:

Ա. Ձեր ծնողաց ու մեծերուն մի հակառակիք ան բանին մէջ, զոր ձեզի կը հրամայեն կամ կ'արգելեն: Իրենք պարտական են ձեր հօգուոյն ու մարմնոյն բարիքը հոգալու, վրանիդ հսկելու. Աստուծոյ հաշիւ պիտի տան ձեզի համար, եթէ դուք իրենց անհօգութեան պատճառաւ մեղանչէք: Ձեր ծնողքն ու մեծերը խղճիւ կը պարտաւորին զձեզ արգելելու մեղաց խռիթներէ, վտանգաւոր ակումբներէ, եւ գէշ ճանչուորութիւններէ: Եթէ անոնք զձեզ աս ամէնէն չզգուշացընեն, ծանր մեղք կը գործեն Աստուծոյ առջին, որ զանոնք ձեզի պահապան դրած է: Ով քրիստոնեայ զաւակներ, ձեր մայրերն ու դաստիարակները պարտաւոր են ձեր կենակցութեան, ընտանութեան ու վարմունքին վրայ հսկել, զգեստուց եւ բոլոր ընթացից մէջ ձեր ունենալու պարկեշտութեան հոգ տանիլ. ունայնասիրութեան բաղձանքնիդ զսպել եւ զձեզ արթուն եւ մտադիր բնել անմեղութիւննիդ. կորսնցընելու ամէն վտանգներուն մէջ: Եթէ ասիկայ ի գործ չդնեն, ծանր կը մեղանչեն: Եթէ դուք ալ իրենց խրատներն ու արգելքներն ստքի տակ առնելով արհամարհէք, ան առեւն մեղքը ձերն է եւ աւելի եւս ծանր պատժոյ արժանի: Ձեր կրթներուն ալ պարտական էք նոյն հնազանդութիւնը, մեծարանքն ու սէրը նուիրել ինչպէս որ

խիստ վարմունքը ձեր ուղղութեանն ու
օգտին համար է: Իսկ եթէ երբեմն անիրաւ
պատիժ ընդունիք՝ համբերութեամբ կրե-
ցէք, մտածելով որ Յիսուս աշխարհքիս
վրայ ամենէն անմեղն անտրտունջ եւ
անդիմադարձ խաչին դառն մահուան համ-
բերեց:

Չաւկրներն իրենց ծնողքէն երբեք բան
մը պիտի չգողնան. Ո՛վ ո՛ր էր հօգօն ու
հօգօն քանո՞ւն է բան ինչ է՞նք ունենա-
նք, հարգանքներն ինչո՞ւն է, հարգանքներն
կ'ըսէ Ս. Հոգին: (Լճ. ԻԲ. 24.) Պէտք
են միշտ մտքերն ինչ պահել թէ ծնողք
որչա՞փ աշխատութեամբ ու դառն քրի-
տինքով հաղիւ քիչ մը բան ձեռք կը
ձգեն: Ի՞նչ աստիճանի անիրաւութիւն
է աս տաժանելի նեղութեամբ ստացուած
ինչքը թեթեւամտութեամբ մեղանչական
վարքով մոխել: — Նմանապէս զաւկրներն
երբեք իրենց ծնողաց վրայ գէշ պիտի
չխօսին եւ անոնց տրտունջ չընեն: Աստու-
ծոյ սիրոյն համար անոնց պակասութեանց
պէտք է որ համբերեն եւ ոչ թէ անոնց
յանցանքներն ուրիշներուն պատմեն: Նոյն
իսկ պէտք է որ ծնողաց խիստ վարմանց
սիրով եւ համբերութեամբ տանին: Յի-
սուս Քրիստոս ինչպէս սիրով տարաւ
ապերախտ Յուդային: Միթէ գէշ բան
մըն է ի սէր Յիսուսի՝ հակառակ բան մը
կրել ու լռել:

Որդեակք, երբեք չմոռնաք որեւիցէ
վիճակի, կոչման ու հասակի մէջ Աստու-

ծոյ պատուէրը. Պատուէր չէ՞ք ունենա-
լա՞ք: Սիրեցէք զիրենք, հնազանդեցէք
իրենց: Չեր ամէն գործողութեանց մէջ
իրենց խորհուրդ հարցուցէք. իրենք ձեր
պատուական խորհրդատուներն են: Աս-
տուած բարի դաւանները կ'օրհնէ ու
կը վարձատրէ թէ երկրի վրայ եւ թէ
երկինքը, որովհետեւ պատուիրանն քովը
կը դնէ անմիջապէս իր խոստումն ալ.
Երկայնակեաց լինելէն է վերայ ելելի է բարի
լինելի թէ: Աստուած իր խոստումներուն
մէջ հաւատարիմ է: Բայց թէ որ աս
պատուիրանը չպահէք, ձեր ծնողաց հետ
խոսութեամբ ու ապերախտութեամբ վա-
րուիք, իրենց հոգ ու բարկութիւն պատ-
ճառէք, զիրենք խեղճութեան ու կարօտու-
թեան մէջ ձգէք եւ ծերութեան ատեն-
նին ալ երեսէ թողով արհամարհէք,
գիտցած ըլլա՞ք որ երբեք գործքերնիդ չի
յաջողիր եւ սպառնացուած պատիժները
կ'ընդունիք:

Օրինակներ:

1. Փերդինանդ Բ. որն որ տասուեր-
կուերորդ դարուն Սպանիայի վրայ կը թա-
գաւորէր, իր Ալփոնսոս որդին այնպէս
աստիկ կը սիրէր, որ իր կենդանութեան
արքայական թագն ու գահն անոր շնոր-
հած էր: Սակայն Ալփոնսոս ալ իր թա-
գաւոր հօրը սիրոյն կատարեալ արժանի
էր, վասն զի միշտ կ'ըսէր թէ մինակ հօրս
համար կ'ապրիմ: Ամէն անգամ որ գործքի

համար պայտան պիտի հեռանար, հորն առջին ծուներ դրած եւ օրհնութիւնը չինդրած չէր երթար, եւ տուն դառնալուն պէս՝ իր սիրելի հօրը կը ներկայանար: Շատ անգամ ալ գիշերները կ'երէր տեսնելու համար թէ իր հայրն աղէկ կը քնանայ: Իր հօրն առջեւ երբեք չէր նստեր, մինչեւ որ հայրն իրեն նստելու չհրամայէր: Անգամ մը Ալփոնսոս Մաւրիտանացւոց վրայ փառաւոր յաղթութիւն մը կանգնած ետ կը դառնար, ծերունի հայրն ասիկայ լսելուն պէս փութաց պատգարակով մը (որովհետեւ շատ տկար ու հիւանդոտ էր) իր գիւցաղն որդին դիմաւորելու եւ ողջագուրելու: — Բժիշկն ու մանկաւիկներն ամենայն յարգութեամբ զինքն արգելելու ջանացին, բայց օրդեսէր ծերունին անոնց պատասխան տուաւ. իմ առ Ալփոնսոս սէրս եւ բրած յաղթութեանց վրայ ունեցած ուրախութիւնս զիս կը գործացնեն: — Ալփոնսոս հազիւ թէ հեռուէն իւր աղնիւ հայրը նշմարեց, ուրախութենէն ինք իրմէ ելած՝ ձիէն ցատքէն ու հօրը գիրկն իյնալը մէկ ըրաւ: Ա՜հ գոչեց երիտասարդ գիւցաղնը ոտքով հօրը պատգարակին քովէն երթալով՝ հօրս սէրն ու գգուանքը, կ'ըսէր, կանգնած յաղթութենէն շատ աւելի զիս ուրախութեամբ կը լեցնէ: Հայրն ի զուրկաշխատէր որդին համոզելու, որ ձի հեծնէ՝ պնդելով թէ անվայել է թագաւորին ոտքով քայլել՝ մինչդեռ իր ծառաները կը ձիավարեն: Այո, կրկնեց Ալփոնսոս,

ասոնք քու զաւկներդ չեն, ինչպէս որ կուզեն՝ այնպէս կ'ընեն: Երբ որ արքունիքը հասան, Ալփոնսոս հայրը պատգարակէն իր բազկաց մէջն առնելով սենեակը տարաւ, եւ երբ առանձին մնացին ըսաւ Ալփոնսոս. Ամենասիրելի հայր իմ, դուսն քաջ գիտես թէ որչափ սաստիկ է քու առ իս սէրդ, բայց չես գիտեր իմ առ քեզ սէրս: Իմ սէրս գոհ չէր ոտքով քովէդ քայլելու վրայ, այլ սաստիկ կը նախանձէր պատգարակը կրող ծառաներուն: Սաստիկ փորձութեան մէջ էի որ զանոնք արգելեմ եւ զքեզ, աղնիւ հայրս, ուսն առած տանիմ: Իսկ ծերունի հայրն ուրախութենէն կը դողար ու արցունքով հազիւ կրնար պատասխան տալ:

2. Ճարձիկ կայսրը հրատարակած էր թէ ով որ այս ինչ գողը կը բռնէ ու տէրութեան կը յանձնէ ստակի մեծ գումար մը կ'ընդունի: Երբ եղբարք՝ որոնք սաստիկ աղքատ էին, եւ ծերունի մայրերնին ալ շատ կը սիրէին կայսեր հրամանը լսելուն պէս՝ մէջերնին որոշեցին որ իրենց մէ մէկը գող ձեւանայ. իսկ միւս երկուքը զինքը բռնեն կապեն եւ դատաւորին յանձնեն, որպէս զի որոշեալ գումարն առնելով կարենան մօրերնուն վշտերը թեթեւցնել: Որդիական սիրոյ զոհ ըլլալու վիճակը պզտիկին ելաւ, զոր անմիջապէս կապելով դատաւորին առջեւն հանեցին

Ասիկայ խոստովանելով իւր գող ըլլալը: Բանտ դրուեցաւ: Իսկ միւս երկու եղբարքն որոշեալ գումարն ընդունեցան: Բայց դեռ ճամբայ չելած՝ դատաւորէն հրաման խնդրեցին. որ բանտարկեալ գողը տեսնեն: Աղաչանքնին ընդունուելով՝ իրենց եղբորը գացին, եւ կարծելով որ զիրենք մէկը չի տեսներ, երեքն ալ ջերմ սիրով մէկմէկու փաթթուեցան եւ իրարմէ դառն ջաւով բաժնուեցան: Դատաւորը գաղտնի ծակէ մը ան տխուր տեսարանը դիտելով, չէր կրնար ըմբռնել թէ ինչպէս չարագործի մը եւ զինքը մատնողներու մէջ այնչափ սէր ու բարեկամութիւն կրնայ ըլլալ, անոր համար մահուան վճիռն ուշացընելով, ծառային ապսպրեց որ ծածուկ ան եղբարք տեսէն երթայ եւ իրենց ընակուծիւնն ու ներքին յարաբերութիւնները լրտեսէ: — Եղբարք իրենց տունն հասնելէն ետեւ, եղածը մօրերնուն պատմելով՝ առած ստակնին ցուցին եւ ըսին որ ալ անկէ ետքը չի նեղուիր աղքատութենէն: Բայց մայրն որդւոյն դատապարտութիւնը լսելով՝ սկսաւ աղէկաւոր ձայնով աղաղակել թէ Շատ սիրով անօթութենէն մեռնիլ կ'ուզեմ, քան թէ իմ սիրուն զակիս արեան գնովը կեանքս երկընցընել: Գացէք, ըսաւ անոնց, առ իս սէրերնիդ զձեզ եղբօրնուդ դէմ անգութ ըրաւ, դրամն ետ տարէք, սուտ ամբաստանութիւննիդ խոստովանեցէք եւ զաւակս ինծի բերէք, եթէ տակաւին ողջ է.

իսկ եթէ մեռած է, իմ դագաղը ալ պատրաստեցէք: Եղբարքը սկսան վախնալ որ երկու պատուական կեանք մէկէն պիտի կորսընցընեն, վասն զի կը կարծէին թէ արդէն եղբայրնին գլխատուած է եւ մայրերնին ալ անմիջապէս անոր ետեւէն պիտի մեռնի: Ասկայն դատաւորին ծառան՝ որն որ դրսէն ամէն բան լսած էր, փութով իր տիրոջը վազելով եղածը ճշդիւ անոր կը պատմէ: Դատաւորին սիրտը սաստիկ շարժելով՝ յանցաւորն առջեւը բերել կու տայ, ստոյգը կը հարցընէ: Ասիկայ առջի բերան ճշմարտութիւնը կը կեղծէ. բայց երբ դատաւորին ամէն բանի տեղեակ ըլլալը կը տեսնէ, ամէն բան կը պատմէ: Դատաւորն աս որդիական սիրոյ սքանչելիքն ու զոհը մէկէն կայսեր կը ծանուցանէ, որն որ երեք եղբարքն ալ կանչելով կը գովէ իրենց առ ծերունի մայրերնին ունեցած սէրը, եւ շատ մը ընծաներ տալէն զատ՝ 2000 դահեկան տարեկան եկամուտ կը կապէ իրենց:

3. Աղէքսանդրինա անունով այրի մը երկու զաւակ ունէր: Առջինեկը թէպէտ տասը տարեկան, շարունակ բերնէն աղտեղի խօսքեր դուրս կու տար: Մայրը զինքն ասոր համար յանդիմանեց, պատժեց եւ պատուիրեց, որ մէյ մին ալ իր առջեւն այսպիսի խօսքեր բերնէն չհանէ: Տղան անկէ ետեւ մօրն առջեւն ան տգեղ խօսքերը բերնէն չէր հաներ, սակայն իր ընկերներուն հետ խաղացած

ատենը միշտ միեւնոյն խօսքերը կը կրկնէր: Մայրը ասիկայ լսելով խստիւ արգելեց եւ ծանրութեամբ ըսաւ. Զաւակս, չես գիտեր որ Աստուած ամէն տեղ է եւ դքեղ կը տեսնէ: Իմ առջեւս գէշ խօսքեր չես խօսիր. ուրեմն ալ աւելի զարհուրէ Աստուծոյ առջեւ այդպիսի գէշ բառեր բերնէդ հանելու: Վախցիր իրմէ, վասն զի մարմինդ ալ հոգիդ ալ դժոխքը կ'իջեցնէ, անիկայ քու դատաւորդ է: Մինակ մեղանչական խօսք մը դքեղ երկնքէն կը զրկէ, որդեակս, ուղղէ դքեղ, աւելի կ'ուզեմ մեռնիլդ քան թէ աս գէշ սովորութեամբ ապրիլդ տեսնել. մէյ մըն ալ չխաղաս ու չխօսիս ան տղոց հետ, օրոնցմէ այսպիսի գարշելի խօսքեր կը լսես: Աս խօսքերը տղան սրտին վրայ խորունկ ազդեցութիւն ըրին, որ անկէ վերջը մօրը հնազանդեցաւ: Աստուած ալ անոր հնազանդութիւնը վարձատրեց զինքը վանք մը կանչելով: Այդի կնիկը շատ կը սիրէր միւս որդին ալ, թէպէտ չարասիրտ էր: Մայրն ստեպ զինքը կը յորդորէր որ բարի ըլլայ երբեմն ալ խստիւ կը պատժէր: Սակայն անիկայ իր մօրը խրատները մօտիկ չէր ըներ: Աս ընթացքն իր սիրտն օրէ օր ապականեց: Ալ անկէ վերջը միւսակ զուարճութեանց վրայ կը խօսէր եւ ամէն աշխատութիւն վար կը զարնէր: Իր մօրն ունեցած ամէն յարգութիւն մէկդի դրաւ, եւ ինք զինքը խաղի եւ անառակ կենաց տուաւ: Մօրը խրատ-

ներն ու յորդորները եւ նոյն իսկ առատ արտառնքները վրան ազդեցութիւն չկրցան ընել: Անոր հրամանին հակառակ անուշն աւրուած անձի մը հետ կարգուեցաւ, եւ մօրը հետ սկսաւ իրաւունքի կռիւ մը: Ամուսնութենէն քանի մը օր վերջը կնկանը հետ զօսանքի ելելով եւ քաղքին դրան առջեւն ոտքը սահելով գետինը կը փռուի եւ կառք մը վրայէն սուրալով կ'անցնի: Մայրն որդւոյն ցաւալի դժբախտութեան լուրն առածին պէս, երեսի վրայ ինկած սրտանց՝ կը գոչէ. Ո՛վ Աստուած իմ, այսպէս կը պատժես որդւոյ մը իր մօրը գէմըրած անհնազանդութիւնն ու արհամարհանքը: Աղաչեմ, տուր խեղճին շնորհք ու ապաշխարութեան ժամանակ: Իրեն ծանուցուր մեղքերն ու ներէ: Եւ շտապով որդւոյն կ'աճապարէ զինքը միսթարելու եւ օգնելու համար: Բայց ողորմելին քիչ մը ետքը մօրը գիրկը կը փչէ հոգին առանց խօսք մը խօսելու, առանց սուրբ կրօնից միսթարութիւնն սւ սուրբ խորհուրդներն ընդունելու: Ո՛վ որ էր չարը եւ քորկացնէ, անէնքէն է Աստուծոյ. (Սեր. Գ. 18):

6. Հնազանդութեան վրայ:

Հնազանդութիւնն է խոնարհաբար ինք զինքն եւ իր անձնական կամքը բոլորովին անոր կամաց տակը ձգել, որն որ իր վրայ օրինաւոր իշխանութիւն ունի: Ո՛րչափ հազուադիւստ է աս առաքինութիւնը, եւ սակայն ինչչափ ալ կարեւոր է: Ա-

ռանց հնազանդութեան եւ անձնական կամքն ուրանալու երբեք մարդ չի կրնար սորոգութեան հասնիլ: Ընհնազանդ որդին բիրտ մարդ մըն է բազմադիմի մոլութեանց պատճառաւ, որոնց մէջ զինքը կը կործանեն անհնազանդութիւնն ու դիմադարձութիւնը: Ս. Պօղոս առաքեալն որդւոց անհնազանդութիւնը ծանր մեղաց թւոյն մէջ կը դնէ: Ուրեմն, զաւկըներ, սիրեցէք հնազանդութիւնը, սիրով հպատակեցէք ձեր ծնողաց եւ ամէն մեծերու: Սոսկ վախէ եղած հնազանդութիւնը ծառայի հնազանդութիւն է, ոչ առաքինութիւն է եւ ոչ ալ արդիւնք ունի: Հնազանդեցէք Աստուծոյ հաճելի ըլլալու եւ պարտքերնիդ կատարելու համար: Ընձնական կամքը կատարելն ամէն անգամ թեղուութեանց աղբիւր է եւ ապականութիւն ու կործանում: Ասիկայ գէշ առաջնորդ մըն է, որ վտանգաւոր անդունդներ կը տանի: Հնազանդ մարդ յաղինքն է իւրի, կ'ըսէ Ս. Հոգին՝ այս ինքն թէ՛ է հնազանդութիւն ընեն՝ յաղթութեան պտուղները վտանգաւոր թշնամացդ ու անկարգ բաղձանացդ եւ նոյն իսկ անձինդ վրայ կը վայելես: Սիրտդ քաղցր խաղաղութեամբ ու երկնաւոր մխիթարութեամբ կը լեցուի: Հնազանդութիւն Աստուծոյ շնորհքն եւ օրհնութիւնը վրայ կ'իջեցնէ եւ ստուգիւ կը նմանիս Ընտր որ մինչեւ խաչին մահը հնազանդ էր: Եթէ հնազանդութեան մէջ

իրեն նմանիս, յաւիտենական կենաց ուրախութեան եւ երանութեան մէջ ալ իրեն կը նմանիս:

Օրէնք:

Որդւոց իրենց ծնողաց ցուցած հնազանդութիւնն Աստուծոյ առջեւ միշտ բարի եւ արդիւնաւոր է. սակայն շատ աւելի արդիւնաւոր եւ հաճոյ կ'ըլլայ՝ երբ նոյնը խիստ չարասիրտ ծնողաց կը ցուցուի: Յովակիմ աղքատ բայց նաեւ անգութ եւ գէշ ծնողք ունէր, որոնց բերնէն մինակ անէծք, կծու եւ նախատական խօսքեր կը լսուէր: Յովակիմ բարեբախտաբար եռանդուն խոստովանահօր մը ձեռք ինկաւ, որ զինքը խրատեց ազդու կերպով որ միշտ իր ծնողաց սէր ու յարգութիւն ցուցնէ եւ իր որդիական պարտքերը կատարէ անոնց հնազանդ ըլլալով: Հազիւ տասնութ հինգ տարեկան՝ Տօրը հրամանաւ ծառայութեան մը մտաւ, որ ալ անոնց բեռ չըլլայ: Բախտով ալ հարուստ եւ բարեպաշտ անձի մը ձեռքն ինկաւ: Ալ պիտահետեւ ինք զինքը բոլորովին իր ծառայութեանը նուիրեց, այսու ամենայնիւ իր ծնողքն ալ ջերմ սիրով կը սիրէր: Ինչ որ կը վաստակէր, անմիջապէս տունը կը խաւրէր իր ծնողաց աղբատութիւնը թեթեւցնելու համար: Երբ որ ութ տարի ետքը քոյրն ամուսնացաւ, ծնողքն որոնք ալ ձեռացեր գացեր էին եւ օգնութեան ալ կարօտ, իրեն աղաչեցին որ նորէն տուն դառնայ: Յո-

վակիմ մէկէն իր ծառայութիւնը թողուց խեղճ ծնողացը կամբը կատարելու համար: Տէրն առատ վարձք խոստացաւ եթէ քովը մնայ: Բայց անիկայ հօրն ու մօրն հնազանդիւր վարձքէն վեր համարելով ըսաւ. էս կրնամ առանց վարձուց մնալ, բայց ծնողքս առանց ինձի չեն կրնար մնալ: Եւրբ որ տէրն անոնց յառաջուան վարմունքը յիշատակելով ըսաւ, որ ալ չեն արժանի սիրոյդ եւ օգնութեանդ. Յովակիմ պատասխան տուաւ. թէեւ ծնողքս արժանի չըլլան, սակայն Յիսուս Քրիստոս արժանի է, որուն սիրոյն համար կ'ուզեմ ես անոնց հնազանդիւր եւ իրենց ծերութեան ատենն ալ քովերնին ըլլալ: Ուրեմն գնա, գնա, սիրելի Յովակիմ, ըսաւ տէրը: ալ զքեզ չեմ ստիպեր՝ որ քովս մնաս, Աստուած վարձատրէ սէրդ ու հնազանդութիւնդ: Յովակիմ իր ծնողաց քովը դառնալով անդադար կ'աշխատէր զանոնք հոգայու եւ ամէն նեղութեանց մէջ իրենց օգնելու: Իսկ ծնողքն իրեն շնորհակալ ըլլալու տեղ՝ ապերախտութեամբ ու վշտացուցմամբ իր սիրոյն փոխարէն կ'ընէին, բայց ինք աս ամէն բաներուն հեղութեամբ կը համբերէր: Աս իր անօրինակ հնազանդութիւնը, յարատեւ սէրը, հեղութիւնն ու համբերութիւնն անվարձ չմնացին: Իր դեղեցիկ առաքելութեանց համար ամէնքը զինք կը սիրէին ու կը յարգէին. Աստուած ալ զինք օրհնեց՝ իրեն առատ ժամանակաւոր բարիքներ տալով: Վերջապէս խոր

ծերութեան հասակի մէջ հիւանդացաւ, եւ մահուան դուռը հասած՝ կանչեց զաւակները քովն եւ ըսաւ անոնց. Սիրելի որդեակք, բովանդակ կենացս մէջ եւ հիմակ ալ մահուան կետին, ամենամեծ մխիթարութիւնս՝ խղճիս վկայութիւնն է, որ հօրս մօրս միշտ հնազանդ եղած եւ իմ սէրս իրենց ցուցած եմ. եւ որովհետեւ Աստուծոյ սիրոյն համար այս ամէն բան ըրի, յուսամ որ Աստուած ալ զիս երկինքը կը վարձատրէ: Ո՛րդեակք, ձեր հոգեվար հօր այս խօսքերը սրտերնուդ մէջ տպաւորեցէք. մօրերնուդ հնազանդ եղէք, զինքը պատուեցէք ու սիրեցէք, ինչու որ աս է Աստուծոյ կամբը:

7. Ծնողաց խորհրդին ընդհանրապէս է
 Գործ դնելու իրաւ:

Ա. Անտոն-Քէնը, կ'ըսէ Ս. Հոգին, որ
 Դոյն Դոյն Դոյն հոգորդութեան է, բայց իրա-
 րէն Գործ դնելու հոգորդութեան է:
 (Առ. ԻԲ. 15.) Իմաստութիւնը հազուա-
 գիւտ է երիտասարդաց քով. բայց ինչ
 որ բանաւորութիւնը չընէր, վախը կրնայ
 ընել: Այդէկ չեն ան ծնողք, որ իրենց
 զաւակաց ամէն բան կը շնորհեն եւ անոնց
 կամաց ետեւէն կ'երթան, զանոնք չեն
 խրատեր, չեն պատժեր եւ չեն սաստեր:
 Ուր Դոյն Դոյն Դոյն ինչ է, կ'ըսէ Ս. Հոգին,
 Ինչ որ Դոյն Դոյն Դոյն ինչ է, Դոյն Դոյն Դոյն
 Դոյն ինչ է իրաւ: Ինչ որ Դոյն Դոյն Դոյն
 Դոյն ինչ է իրաւ: (Առ. ԹԳ. 24.)
 Չաւակաց պակասութիւնները պատկոյց

պէտք է ուղղել ինչու որ ծուռ մեծցած ծառը կարելի չէ ետքէն շտկել: Պարապ աշխատութիւն է լաւութեան ճամբան թողուցած երիտասարդն առաքելութեան ճամբան բերելու աշխատիլ: Խորունկ արմատ ձգած մոլորութիւնները դերբաւ չեն փրցուիր: Չափազանց զննող-իմնել, կըսէ Իմաստունը, պարտաւիտը ոչ ինչ-ինչ, իսկ ինչի՞նչ խորութիւնն ու պարտիշ զերեւի՞նքս ինչ-ինչ ինչի՞նչ:

Բ. Սիրելի որդեակ, երբ ծնողքդ կամ վարպետներդ զքեզ պատժեն կամ յանգիմանն, համբերութեամբ եւ սիրով ընդունէ անխրատները, պատիժներն ու յանգիմանութիւնները: Ս. Հոգին ծնողաց խրատներն Օրէնք կ'անուանէ, զորոնք դուն երբեք պէտք չես արհամարհել: Եթէ իրենց յանգիմանութիւններէն պտուղ չքաղես եւ չուղղուես ի հարկէ անոնց պատժն ու սաստը կը յաջորդեն: Եթէ քեզի կ'երեւայ որ աս կամ ան պակասութեան համար պատժոյ արժանի չես, մտածէ որ արժանի ես ուրիշ անգամ գործած յանցանքներուդ համար, ի հետքի որ միշտ լաւագոյն է Ս. Պետրոս առաքելոյն բաժին համեմատ, անպարտ վիշտ կրել՝ քան թէ մեղաւոր կամ յանցաւոր պատժուիլ, քրիստոսի օրինակին նայելով՝ վարժելու է համբերութեամբ տանիլ ամէն նախատանաց ու հակառակութեանց:

Որդեակ, եթէ ծնողքդ կամ վերակայուններդ զքեզ պատժեն կամ յանգի-

մանն պակասութեանցդ ու յանցանացդ համար, գիտցիր որ ասով միայն իրենց ծանր պարտքը կը կատարեն: Պատիժ ու կշտամբանք ընդունելուդ համար մի տրտնջեր մի մոմաւար, մանաւանդ ուրիշներուն առջեւը. հապա Ստուծոյ շնորհակալ եղի որ քեզի աղէկ, հսկող ու հոգւոյդ փրկութեան մտադիր ծնողք տուած է, որոնք պատժով ու կշտամբանքով զքեզ մեղքէ եւ յաւտեանական դատապարտութենէ պահել կ'ուզեն: Բարի տաքն երբ յանցանք գործեն, ծնողացմէ պատիժ կը խնդրեն: Եթէ յանգիմանութեան ու պատժոյ յարգը ճանչնալիք, աւելի անոնց վրայ կ'ուրախանայիր քան թէ ներողամտութեան ու աչք գոցելուն վրայ: Թերեւս օր մի դառն արտառնքներ թափես տղայութեանդ ատեն հետդ խստիւ չվարուելուն համար: Քանի քանի յանցաւորներ կ'ախաղանին վրայ բաժն են. Եթէ մանկուսեանս ատեն պատժուած ըլլայի, հիմակ աս նախատանաց տեղը չէի ըլլար: Հարբ, մարբ դաւակնիդ պատժեցէ:

Օրէնք:

Ս. Օգոստինոս մինակ աստուածային շնորհաց զօրութեամբը դատապարտութենէ ազատեցաւ: Իր հայրը Պատրիկիոս իրեն ամէն ազատութիւն տուաւ տղայութեան ժամանակ: Անոր պակասութիւնները չէր պատժեր, հապա անոնց վրայ կը ծիծաղէր, երբեք հոգ չէր տանիր անոր տղայական յանցանքներուն, արտաքին

կրակոտութեան եւ ցրուածութեան ու նեցած բերմանն, ինչպէս այսօրուան օրս ալ շատ ծնողք իրենց որդւոց վրայ ունեցած կոյր ու մեղանչական սիրոյն պատճառաւ կ'ընեն: Թէպէտ մայրը Ս. Մանիկա անդադար զինքը կը խրատէր, ու կը պատժէր, բայց իր խօսքերն ու խրատներն անպտուղ կը մնային, որովհետեւ հօրն ազդեցութիւնն անոնց չէր օգնէր: Պատրիկիոս մեռաւ. աղատութիւնն ու սանձարձակութիւնն՝ որոնց մէջ Օգոստինոս զարգացած էր, զինքն ամէն տեսակ անառակութեանց մէջ ընկղմեցին, նոյն իսկ Մանիքեցւոց պիղծ մոլորութիւնը կործանեցին: Բայց Աստուած անտես չըրաւ մօրն արտասուական աղօթքը, զոր անընդհատ որդւոյն դարձին համար կը մատուցանէր, եւ իր շնորհաց ճառագայթները Օգոստինոսին միտքը լուսաւորելով ցուցին իրեն գացած մոլոր ճամբան եւ անոր զարհուրելի վախճանը: Ս. Ամբրոսիոս ազդու խօսքերով աչքին առջեւը բացաւ անդունդն, ուր զինքը կործանած էին իր մոլութիւնները, եւ փրկութեան ճամբան անոր սորվեցուց: Օգոստինոս սուրբ եպիսկոպոսին խօսքերուն անալով՝ խելքը գլուխը ժողովեց: Իր դարձէն ետեւ շարունակ կ'ողբար իր տղայութեան մեղքերը: Ո՛հ, Աստուած իմ, կը գոչէր, որչափ անմիտ ու կոյր էի տղայութեանս ատեն: Ո՛հ Տէր, քեզմէ հեռացայ եւ իմ կրիցս հետեւեցայ. հայրս զիս իմ

յանցանքներուս համար պատժելու տեղ, մեղքերուս եւ պակասութեանցս վրայ կը ծիծաղէր: Բոլոր մոլութիւնները սրտիս մէջ արմատ ձգեցին, ինչպէս խոտն անմշակ դեռնի վրայ, եւ ցաւակցող ձեռք մը զանոնք չմաքրեց չփրցուց:

Սիրելի որդեակ, եթէ ծնողքդ կամ վերակացուքդ վրադ հսկեն, պակասութիւններդ երեսդ զարնեն եւ զանոնք ուղղելու ջանան, Աստուծոյ առանձին շնորհք մը համարէ: Այո, որչափ զքեզ պատժեն, այնչափ աւելի պէտք ես զիրենք սիրել:

8. Խոնարհութեան եւ Հպարտութեան վրայ:

Ա. Խոնարհութիւնն ամէն առաքինութեանց հիմն է, զանոնք հաստատուն կը բռնէ եւ կ'աճեցնէ: Երբեք առաքինութիւն մը մարդուն սրտին մէջ չի կրնար արմատ ձգել, եթէ հպարտութիւնն անոր վրայ տիրած ու բռնացած է: — Հպարտութիւնն է՝ իր անձին անկարգ յարգութիւն մը տալ, իր վրայ մեծ համարում ունենալ, իր առաւելութեանց ընդունայն հաճութիւն մ'ընծայել եւ սաստիկ բաղձանք մը ուրիշներէն դիմումելու ու պատուուելու: Աս դիւական մոլութիւնն անդգալապէս պատանեկի մը սիրտը կը գրաւէ, որն որ իր առաւելութեանց ու ձրիցը վրայ մտածելով՝ ինք զինքն ուրիշէն խելացի, հարուստ, ազնուական ու կատարեալ կը կարծէ: Հպարտութիւնը

Թիւնն եւ իւր մեզի տուած շնորհքներն առանց որոյ երկնից համար ըսն մը չենք կրնար գործել։ Խոնարհինք Աստուծոյ առջին, որուն աչքը մեր խորքը կը գիտէ եւ խեղճութիւննիս կատարեալ կը ճանչնայ։

Գ. Խոնարհ եղիւր ընկերիդ առջեւ։ Բնութեան օրէնքն է, որ Աստուծոյ առջին խոնարհինք։ Պէտք չէ որանպիտան արարած մը՝ իւր արարչին ու դատաւորին առջին հոգ եւ փոշի ըլլայ։ Սակայն մեզի խիստ ծանր կու գայ մեր ընկերին առջեւ խոնարհիլը։ Ընկերներնէս ոմանք մեղմէ վեր են, ինչպէս են վերակացունները կամ ուրիշ առաւելութիւններով մեղմէ վեր եղողները։ Ոմանք ալ մեզի հաւասար են վիճակով, կոչմամբ եւ ուրիշ ձիրքերով։ Ոմանք ալ մեղմէ վար են, ինչպէս են մեր հպատակները։

Առաջիններուն պէտք ենք ունենալ յարգութիւն ու մեծարանք, եւ վրանիս իշխանութիւն ունեցողներուն հնազանդութիւն ալ։ Մտադիւր ընդունինք, եթէ պակասութիւննիս առջեւնիս գնեն, զմեզ յանդիմանեն ու խրատեն, որովհետեւ մեզի հրամայելու իրաւունք ունին։ Զամէնքն ալ պատուենք, որոնք հասակաւ, գիտութեամբ եւ ուրիշ առաւելութիւններով մեղմէ վեր են։ Աւելորդ չլինի մէկ պէտք է ուրիշ վրայ չենալ, կ'ըսէ Ս. Գիւրքը։ Ուրեմն սիրելի որդեակ, ծերունոյ մը առջին ակնածութեամբ ու շնորհք կեցիր, զինքը չնախատես եւ չմարդես իր տկարութեան ու պակասութեանց համար։

Նոյնպէս մեզի հաւասար եղողները, պէտք ենք յարգել ու սիրել։ Պարտաւորութիւնն է, որ յարգենք։ Աստուած չընէ որ մեր աստիճանին ու վեճակին վրայ պարծինք, գոռոզանք, ակամայ ընենք ուրիշն պարտուպատշաճ պատիւն ու մեծարանքը։ Մարդ իր պատիւն՝ եթէ անիրաւ կերպով ոտքի տակ առնուի, պէտք է պաշտպանէ, բայց առանց կռուոյ ու դառնութեան։

Ծնողք, դաւակը, ընտանիք ու ազգականք, որոնք մէկ գերդաստան կը կազմեն, գլխաւորաբար իրարու նկատմամբ պիտի ըլլան զիջող, մէկզմէկ պիտի պատուեն, մէկմէկու պակասութեանց պիտի համբերեն, երբեք իրարու դէմ պիտի չտրտնջեն։ Մեծերն ու ծնողք պզտիկներուն հետ սիրով պիտի վարուին. պզտիկներն ալ պէտք է որ մեծերն ու ծնողքը յարգեն ու սիրեն։ Հեռու ըլլայ իրենցմէ նախանձ ու ատելութիւն, որոնցմով ընտանեաց մէջ անմիաբանութիւն կը ծնանի եւ զիրենք կը կործանէ։ Ընտանեաց մէջ երիտասարդները մանաւանդ պիտի ըլլան հաճոյակատար ու կամարար, գործքի ատեն՝ ուրախ զուարթ, տնական գործողութեանց մէջ՝ ժիր ու փութութեամբ, երբեք չնային թէ ուրիշներն ինչ կ'ընեն եւ ուրիշներուն անհոգութեան դէմ չտրտնջեն։

Անոնց նկատմամբ ալ՝ որոնք մեր իշխանութեան տակ ու մեր հպատակներն են, մարդասէր եւ արդար ըլլալու ենք։

Զիրենք իրբեւ մեր եղբայրներն ու քոյրերը մասածելով՝ հետերնին անուշութեամբ ու բարեկեամբութեամբ վարուելու ենք: Գոյւտ ալ, ո՛վ պատէ, ի՛րեն Ս. Պօղոս առաքեալ, ի՛նչ ապահովութիւն ու պարիշտ մեղքէ դուրս, գիշերէ ու ի՛նչ մեղքէ (հոգաբարձիւրոն) ի՛նչ ի՛նչ երբեքն է Տեր ի՛նչ խոյ, եւ անոր ուղիւն ապահովութիւնն ի՛նչ: (Եփ. Զ. 9): Չեղբայր զարկնելուս սիրակիր. մեծանձն ու մարդասեր եղէք, գլխաւորաբար աղքատներուն: Անոնք թերեւս ձեզմէ աւելի մեծ են Անոր առջեւ, որն որ սիրտն ու երկեւանները ք. քննէ:

Դ. Որդեակ, Հպարտութիւնն ու գոռոզութիւնը քեզմէ հայածելու համար մտածէ թէ ինչ ես ու ինչ պիտի ըլլաս ահա հունանակդ ետքը: Զ՞հողարարանդ հող եւ մօխեր. թափառեր այսօր եւ էւ լաղին լախահմանայ: Օ՞րէ խառնէ լաւորդ խառնողայեղ զաղաւնս էւ զճիւն էւ զբողոռնս. (Սիր. Ժ. 10—13:) Մի նայիր արտաքին բարեաց: Ունեցած հարստութիւններդ, հագած փառաւոր զգեստներդ, քեզի պարծանաց նիւթ ըրած գեղեցկութիւնդ, վարած պաշտօնդ քեզմէ չեն, զքեզ ազնւագոյն ու առաքելին չեն ընել, եւ թերեւս օր մը դժբախտութեանդ ու դատապարտութեանդ պատճառ ըլլան: Գիտէ քու ներքին բարիքներդ, քննէ ներքին յարգդ ու արդիւնքդ: Լսէ Ս. Բեռնարդոսի խորհրդածութիւնը. «Եթէ մարդ, կ'ըսէ, ինքզինքը մտադիր եւ ճիշդ հայեցողածքով

քննել ուղէ, իր վրայ խոնարհուածեան ան-
թիւ պատճառներ կը գտնէ: Մեղաց մէջ կը
յղանայ ու թշուառութեան մէջ կը ծնանի,
իւր կեանքը ձախողացող շղթայ մըն է, մահն
անխուսելի է, մահունանէ վերջն ալ իր բա-
ժինն է ասպականութիւն ու փոշի: Ահա աս
կենաց մէջ մարմնոյն վիճակը: Իսկ հոգին ալ
խիստ դատաստանի պիտի ելլէ, որուն մէջ
բովանդակ յաւիտեանականութեան համար
իրեն տխուր վիճակը պիտի որոշուի, եւ
աս դատաստանը նոյն իսկ սուրբ հոգւոց
ալ սոսկալի պիտի բլլայ: 7:

[illegible]

Քրիստոնէութեան գլխաւոր առաւ-
քինութիւնն բնկերսիրութիւնն է: Քրիս-
տոսի բովանդակ բարոյական վարդապե-
տութիւնն երկու պատուիրանի վրայ
կ'ամփոփուի, այս է. Սէրէ Վէպրոս առ Թե-
բանէ վեր, ընկերք ալ քոն չսիր: Եւ
սակայն աս առաքելոս թիւր շատ ցանցա-
նի գործ կը գրուի, եւ յաճախ ալ աղէկ
չի հասկցուիր ու կատարուիր: Շատերը
կը կարծեն որ բնկերսիրութեան պատուի-
րանը կատարած կ'ըլլան եթէ ծնողք, աղ-
գականք, ըրերեկան եւ բարերար սիրեն,
իսկ անացած մարդկան նկատմամբ անտար-
բեր կենան: Ստիկայ կը նշանակէ աւելի
ինք զինքը սիրել քան թէ բնկերք: Ու-
մանք տղաք ալ աս մարդուն անէ լի կը
կրթեն եւ կը սորվեցնեն անոնց միայն զա-
նոնք սիրել, որոնք իրենց բարիք կ'ընեն

խակ իրենց դէմ չարիք ընողներուն նկատմամբ հակառակութիւն կը թելադրեն: Ծնողք շատ անգամ իրենց զաւկըներուն ու ծառաներուն առջեւ իրենց դրացիներուն կամ այնպիսի մարդկան միութեանց, պակասութեանց վրայ կը խօսին, որոնց կը նախանձին եւ հակակրօութիւն ունին: Աս խօսակցութիւններով իրենց տղոց սրտին մէջ ընկերսիրութիւնը կը խղդեն, եւ աս սիրոյ պակասութեան ողբայի հետեւութեան վրայ չեն մտածեր: Ընկերսիրութեան պակասութենէն յառաջ կու գայ իրարու դէմ հակառակութիւն ու ատելութիւն, նոյն իսկ գերդատանաց մէջ՝ տրտունջ ու անմիաբանութիւն, աղքատանաց ու բարեկամաց մէջ՝ կռիւ ու նենգութիւններ, աղքատաց ու կարօտելոց դէմ՝ խստասրտութիւն ու անգթութիւն:

Աս սիրոյ պակասութենէն այնպիսի անկարգութիւններ կը ծնանին, որոնք քրիստոնէութիւնը կ'անպատուեն ու քրիստոնեաները մոխրոյ վրայ կը նստեցընեն: Արդ շատ կարեւոր է ամէն բանէ յառաջ ճշմարիտ ընկերսիրութիւնը տղոց սիրտը տնկել՝ զիրենք սուտ ու մոլար ընկերսիրութենէ պահելու համար, որ երեք տեսակ տգիտութենէ յառաջ կու գայ, այս ինքն նախ չգիտնալ թէ ով է ընկերը, երկրորդ՝ թէ ինչ շարժառթե պիտ'որ յառաջ գայ ընկերսիրութիւնը, եւ երրորդ՝ թէ ինչ է աս սիրոյն էութիւնը: Արդ ճշմարիտ ընկերսիրութեան

կրթութիւնը կը սորվեցընէ թէ ով է ընկերը, զով պէտք է սիրել, ինչու համար պէտք է սիրել եւ ինչ բանի վրայ կը կայաւոյ աս սէրը:

Ա. Ընկերը՝ զոր պիտի սիրենք, է ամէն մարդ, աղքատ ու հարուստ, բարի ու չար, բարեկամ ու թշնամի, նոյն իսկ մեզի անիրաւութիւն ընողը: Այսպէս մեզի կը սորվեցընէ Աստուծոյ Որդին խօսքով ու օրինակաւ: Ամէն ընկերնին սիրելու պարտքն այնպէս խիստ է, որ առանց նոյնն ի գործ դնելու մէկը չի կրնար փրկութեան հասնիլ: Եթէ երկրի վրայ միայն մէկ հոգի գտնուէր, զոր չսիրէինք եւ կամ ատէինք, ասիկայ բաւական էր զմեզ յաւիտեանական դատապարտութեան մատնելու:

Բ. Ընկերը պէտք է որ սիրենք. որովհետեւ Աստուծոյ որդի է, ըստ պատկերի նորա ստեղծուած, Յիսուսի Քրիստոսի անգին արեամբ գնուած եւ Ս. Հոգիէն սրբուած: Եթէ կ'ուզենք զԱստուած հայր ունենալ, պէտք է որ մէկզմէկ իբրեւ եղբայր ու քոյր սիրենք: Մէկուէկ՝ «Իբեցե՛, բաւ Փրկիչը, Ինչե՛ որ եւ ղձե՛լ «Իբեցե՛: Ասով «Իբեցե՛լ պիտի գիտնան ի՛նչ որ եւ «Իբեցե՛լ «Իբեցե՛լ, Ինչե՛ որ եւ ղձե՛լ «Իբեցե՛լ: (Յովհ. Ժ. 9. 34.): Ո՛րչափ յիմար ենք, եթէ չսիրենք զանոնք, զորոնք Աստուած իր կեանքէն աւելի սիրեց, որոնց համար մեռաւ:

Գ. Աս սերը յայնմ կը կայանայ որ մենք մեր ամէն ընկերին բարիք բաղձանք, երջանիկներուն՝ ուրախակից, դժբախտներուն՝ ցաւակից ըլլանք, ամէնուն բարիք ընենք, անոնց պակասութիւններն ար- ընենք, անոնց ու ծածուկ պահենք: Աս է դարացընենք ու ծածուկ պահենք: Աս է ճշմարիտ ընկերսիրութիւնը, առանց որոյ ամենեւին չենք կրնար Աստուծոյ հաճոյ ըլլալ:

Ընկերնիս կը սիրենք, եթէ իրեն հետ մարդասիրութեամբ, հեղութեամբ ու նե- րողամտութեամբ վարուինք. աղքատ- ներուն ու վշտացեալներուն ողորմած ըլլանք, հարուստներուն գէմ սրտերնուս մէջ նախանձ չարծարծենք. բարիներն առաքինութեան պատճառաւ սիրենք, չարերն ալ իրենց մեղաց պատճառաւ չատենք. եթէ ուղենք որ առաջիններն առաքինութեան մէջ յարատեւեն, իսկ վերջիններն իրենց մեղքերէն դառնան: Միշտակ մեղքն ու մոլութիւնը պիտի ատենք, որ մարդուն դորձքն է, բայց ոչ թէ անձը որ Աստուծոյ դորձքն է: Ըն- կերնիս կը սիրենք, եթէ մեր սերը գործքով ալ ցուցընենք, մեր կարողութեան համե- մատ իրեն բարիք ընենք:

Երբեք տեսակ բարիք կայ. բարիք մար- ֆնոյ, բարիք պատուոյ եւ բարիք հոգւոյ, որոնց մէջ պէտք է որ մեր սերը ցուցընենք: Մարմնոյ բարեաց նկատմամբ երբեք մէկտե- մը չունանք պիտի չընենք, անիրաւութիւն պիտի չընենք: Աս տեսակ մեղաց թողու-

թիւն չի տրուիր, մինչեւ որ փնտր չհատուցուի եւ անիրաւութեան փոխարէն չըլլայ: Պատանիք աւելի հակեալ են գողութեան: Ով որ փոքր եւ չնչին բան մը ծածուկ առնելու կը յանդգնի, այն- պիտի չուտով մեծ բաներու ալ ձեռքը կ'երկընցընէ: Եթէ մարմնոյ բարեաց կող- մանէ ունեւոր ենք, պէտք է որ ուրախու- թեամբ ընկերներնուս օգնենք իր կարո- տութեան մէջ: Ողորմածութիւնն ու բարերարութիւնը՝ պատանեաց գեղեցիկ զարդն է: Երջանիկ են, եթէ կարենան ըսել Յոբայ հետ. Ողորմածութիւնն ու բարեարարութիւնն պատուոյն նը- կատմամբ երբեք պիտի չընենք բան մը, որ անոր նուազութիւն կը պատճառէ: Երբեք առանց հարկաւորութեան իրեն վրայ գէշ պիտի չխօսինք, թէեւ մեծ մեղաւոր եւ մեղի ալ սաստիկ անիրաւու- թիւն ըրած ըլլայ: Զգուշանանք ընկերին անունը կոտորելէն. կարելի եղածին չափ ջանանք խափանել իրեն պատուոյն վնաս- սակար ամէն տեսակ խօսակցութիւնները:

Առանձին կերպով գործակից ըլլալու ենք ընկերներնուս յաւիտենական եր- ջանկութեան: Եթէ ընկերներնուս հոգւոյն փրկութիւնը կը խնդրենք, ճշմարտապէս զինքը կը սիրենք. եւ ասիկայ կ'ըլլայ, եթէ զինքն ի բարին յորդորենք, մեղաց ու մոլութեանց գէշ ճամբաներէն ետ կեցը- նենք, առաքինութեան եւ իր պարտուցը կատարման խրախուսենք, տգիտութեան

մէջ եղողը ուսուցանենք, տարակուսի
ատեն խորհուրդ տանք: Բայց գլխաւորա-
բար եթէ առաքինութեան բարի օրինակ
տանք: Աս սէրը մանաւանդ պիտի ցու-
ցընենք մեր բարեկամներուն, ընտանեացը,
հպատակներուն եւ ամէն մերձաւորներուն:
Իսկ ասոր ներհակ ընկերին ամենամեծ
անիրաւութիւն ըրած կ'ըլլանք՝ եթէ մեր
խօսքերովը կամ գործքերովը զինքն ի չարն
խոտորեցընենք, կամ իրեն գայթակղու-
թեան առիթ ըլլանք: Ծնողք որչափ
յաճախ կը մեղանչեն եւ ինչչափ անգթու-
թեամբ կը վարուին իրենց որդւոց հետ,
եթէ անոնց գէշութեան ճամբայ բանան,
եթէ անոնց պակասութեանց աչք գոցեն.
որովհետեւ ծնողաց էական պարտքն է՝
զաւակնին խրատել ու ապականութենէ
զերծ պահել: Եւ զարհուրելի չարիք է՝
եթէ տղաք մեղաց գաղտնիքները մէկմէկու
սորվեցընեն, իրարու մեղաց առիթ տան,
մէկմէկու հետ անվայել կերպով վարուին:
Իրարու դէմ ամենամեծ անիրաւութիւն
կը գործեն, իրարմ շնորհաց բարիքները
կը կողպտեն եւ մէկգմէկ հոգեւոր կեր-
պով կը սպաննեն. հոգւոյ սպանութիւնը
մարմնոյ մահէն շատ աւելի մեծ մեղք է:

Գարձեալ ընկերին սէրը կը պահան-
ջէ որ իւր թերութեանց հեղութեամբ
համբերենք, իր վրայ միայն բարի խօսինք
եւ զինքն իր սխալմանց մէջ արդարացը-
նենք: Օգուշանանք յանդուգն դատողու-
թենէ ու արհամարհանքէ, մանաւանդ երբ

յանցանքը ստոյգ չի գիտցուիր: Շատ ան-
գամ մեր դատողութեանց մէջ կը սխալինք.
ճշմարտութիւնը ծիշք չլսած կամ չքննած
ըլլալնուս, շատ հեղ ալ մասնաւոր անձի մը
դէմ հակառակութիւն ունենալնուս պատ-
ճառաւ: Ընկերին նկատմամբ հակակրու-
թիւնն ու համակրութիւնը հաւասարապէս
վտանգաւոր են: Ս. Պօղոսի վարդապետու-
թեան համաձայն ընկերնիս պիտի խրատենք
ու յանդիմանենք համբերութեամբ, խոհե-
մութեամբ ու առանց ցաւ ցրելու: Եթէ
յանդիմանութիւնը չուղղէ զինքը, ան ատեն
թողունք, բայց ցուցընելով որ չարիքը կ'ա-
տենք: Ընկերին հետ մեր անձին պէս վա-
րունք, ինչպէս Քրիստոս մեզի կը պատուի-
րէ՝ ըսելով. Ուրեմն ի՞նչ է՞, որ չե՞ս ուրե-
մն չեմ: Սիրով համբերենք իրենց պա-
կասութեանց, ինչպէս կ'ուզենք որ անոնք
այ մերիններուն համբերեն: Աստուած
հետեւնիս ներողամտութեամբ կը վարուի
եւ երկայնամիտ կ'ըլլայ, թէեւ մեր մեղ-
քերն ամենամեծ ու սաստիկ պատժոց
արժանի ըլլան. մենք ալ մեր ընկերին
ներողամիտ պէտք չենք մի ըլլալ: Մէկ
Հօր որդիք ենք, որ իր արեւը թէ բարեաց
եւ թէ չարաց վրայ կը ծագէ, եւ իր շնոր-
հաց անձրեւը թէ արդարոց եւ թէ ան-
իրաւաց արտերուն վրայ կ'իջեցընէ:

Օրինակ:

Ճգնաւոր մը ճամբան խեղճ աղքատի
մը պատահեցաւ, որ խեղանգամ ու խոցոտ

ըլլալով, ալ չէր կրնար քայլել ու իր կերակուրը գտնել: Ճգնաւորը վրան գլխով՝ զինքն իր խրճիթը տարաւ եւ հոն սկսաւ դարմանել: Աս սիրայիւր հոգացողութեամբ աղքատը քիչ մը ետքն առողջացաւ: Կ'ուզէս քովս մնալ, չարցուց իրեն ճգնաւորը, ես ուտելիքդ կը հոգամ, մէկտեղ Աստուծոյ կը ծառայենք: Ամենայն սիրով, պատասխանեց աղքատը, խիստ երջանիկ եմ որ այս աղքատութեան մէջ բոլ օգնութիւնդ ու մխիթարութիւնդ կրնամ վայելել:

Սակայն շատ չանցաւ՝ աղքատն անոր հոգացողութեան վրայ սկսաւ տոգոհալ եւ իր բարերարը նախատել: Վերջապէս ճգնաւորին դէմ ունեցած հակառակութիւնն ան աստիճանի հասաւ, որ չէր ուզեր ալ զինքը տեսնել ու քովը մնալ. ուստի ճգնաւորին բսաւ որ զինքն իւր առաջին տեղը տանի: Ճգնաւորն իրմէ թողութիւն խնդրելով՝ խոստացաւ որ զինքն աւելի աղէկ կը հոգայ. եւ հարուստ քաղաքացւոյ մը դիմեց, որ իր սեղանէն ամէն օր իրեն կերակուր կը խաւեր: Աղքատն առջի բերան գոհ եղաւ. բայց քանի մը շաբաթ վերջ նորէն սկսաւ իր յանդիմանութիւնները: Ճգնաւորին երեսն ի վեր՝ Դուռն կեղծաւոր մըն ես. կ'ըսէր. ինծի համար ողորմութիւն կը ժողվես ու լաւ պատառը դուռն կը կլլես մնացածն ինծի կու տաս: Ճգնաւորը պատասխանեց. Բարեկամ, դուռն ինծի անիրաւութիւն

կ'ընես, ես անձինս համար բան մը չեմ ուզեր, եւ ինչ որ քեզի համար կու տան՝ պատառիկ մըն ալ անկէ չեմ առնուր: Եթէ իմ ծառայութեանս վրայ գոհ չես, քանի մը օր ալ սպասէ, աւելի կ'աշխատիմ ալ աղէկ քեզի ծառայելու: Ես քու խրատիդ կարօտ չեմ, պոռաց աղքատը, եւ բարերարին վրայ քար մը նետեց. եւ սաստիկ բարկութեամբ գաւազանով զինքն աղէկ մը ծեծեց: Աստուած քեզի ներէ, գոչեց ճգնաւորը, ինչպէս որ ես ալ սրտանց կը ներեմ: Դուռն թողութիւն տալ կը ձեւացրնես, պոռաց աղքատը, բայց իրօք մահա կ'ուզես: Ոչ, եղբայր, կրկնեց ճգնաւորը, սրտանց քեզի կը ներեմ: Եւ երբ ի նշան հաշտութեան զինքը գրկել ուզեց, աղքատն անոր վզէն բռնելով խեղդել կը ջնար: Ճգնաւորը ձեռքէն պրծելով՝ փախաւ. իսկ աղքատն ետեւէն կ'աղաղակէր. Չեռքէս չես պրծիր, պետք է որ զքեզ մեռցնեմ: Երեք չորս տարի ճգնաւորն ապերախտ աղքատին այս ամէն կոպտութեանց համբերեց, որ անդադար իր բարերարին կը կրկնէր թէ զինքը գտած տեղը տանի. Աւելի կ'ուզեմ, կ'ըսէր, անթոյութեան ու ցրտէ մեռնիլ, քան թէ քովդ բնակիլ:

Ողորմած ճգնաւորն ալ բնելիքը չէր գիտեր. մէկ կողմանէ կը վախնար որ եթէ աղքատը քովէն հեռացընէ, խեղճութեամբ կը կորսուի, իսկ միւս կողմանէ կը մրտմտար որ ալ իր համբերութեան վերջն

Հասեր է: Արդ ասոր վրայ Ս. Անտոնին խորհուրդ հարցընելու գնաց. Աս Աստուծոյ լուսաւորեալ սուրբն անոր ըսաւ, Ո՛րդեակ, լաւ միտ դիր, աղքատը թող տալու մտածմունքը սատանային փորձութիւնն է, որ քեզմէ պակզ յափշտակել կը ճգնի: Եթէ դուն թողուս, Աստուած չի թողուր: Երբ ճգնաւորը կրկնեց որ համբերութիւնը կորսնցընելէն կը վախնայ, սուրբը պատասխանեց. Ինչո՞ւ պիտի կորսնցընես. չէս գիտեր որ զմեզ վշտացընողներուն ալ աւելի սէր պէտք ենք ցուցընել: Արդ ծերունին քովդ պահէ, որչափ չար է, այնչափ ալ ողորմութեան արժանի: Ինչ որ Աստուծոյ սիրոյն համար անոր կ'ընես, Փրկիչդ՝ իբրեւ իրեն եղած կ'ընդունի: Համբերութեամբ ցուցուր որ Յիսուսի աշակերտ ես եւ գիտցիր Եր սէրն ու համբերութիւնը բրիտանոնէի նշաններն են: Ճգնաւորը Ս. Անտոնին խորհրդոյն հետեւելով, աղքատին յառաջուրնէ աւելի մեծ սէր սկսաւ ցուցընել. եւ անոր համար Աստուծոյ դարձ, իսկ իրեն համար ալ համբերութեան շնորհք խնդրեց: Աստուած ալ իր աղօթքը լսեց: Աղքատը փոխուելով՝ մինչեւ կենաց վերջը ապաշխարողական կեանք անցուց:

10. Ողջախոհութեան վրայ:

Խոնարհութիւնն ու հնազանդութեան խորհուրդ մտաց ու սրտին մեղքերը կը խափանեն. ողջախոհութիւնն ալ մարմնոյ

ախտերը կը սանձէ: Ողջախոհութիւնն առաքելութիւն մըն է, որ մարմնոյ անվայել հաճոյքները, պիղծ ցանկութեան մտածմունքները, բարձանքներն ու զգացումները կը ճնշէ, որովհետեւ Աստուծոյ անհաճոյ են եւ հոգին կ'արատեն ու կը պղծեն: Ողջախոհութիւնն ամէն հասակի կարեւոր է, բայց գլխաւորաբար երիտասարդաց: Ասկից զմարդիկ Ս. Հարց ըսածին պէս՝ մահկանացու մարմնոց մէջ հրեշտակաց հաւասար կ'ընէ: Իսկ առանձինն երիտասարդները, որոնք տակաւին մեղքէ ազատ են, բոլորովին հրեշտակաց կը հաւասարեցընէ:

Ինչ երջանիկ ու ցանկալի վիճակ: Ս. Յերոնիմոսի ըսածին համեմատ՝ ողջախոհութիւնը մարտիրոսաց փառաւոր պատկերը ձեռք բերած է, վասն զի միայն սաստիկ պատերազմներով կը ստացուի: Աս մարտիրոսութեան մրցանակը դարձեալ մասնաւորապէս երիտասարդաց կ'ընծայուի, որոնք մոլեգին փորձութեանց մէջ բուռն պատերազմներ պիտի մղեն: Ս. Բեռնարդոս բուն մարտիրոսութենէն զատ՝ երեք կերպ մարտիրոսութիւն ալ կը դնէ, այսինքն Չափաւորութիւն առատութեան մէջ, զոր Դաւիթ եւ Յորի գործ դրին. Իմաստութիւն՝ աղքատութեան մէջ, զոր Տովբիթ ցուցուց. Ողջախոհութիւն՝ երիտասարդութեան մէջ, զոր Յովսէփ Եգիպտոս պահեց: Սուրբ Հարց ողջախոհութիւնը կ'անուանեն Զարդ բարուց, Պատիւ

մարմնոյ եւ Հիմն սրբութեան: Աստուծոյ հոգին աղտեղի սրտին մէջ բնակիլ չի կրնար, բայց սուրբ հոգիներու մէջ իր ուրախութիւնը կը գտնէ եւ իր պարգեւաց առատութիւնն անոնց կը հաղորդէ:

Արդ պահէ, որդեակ, սրտիդ մաքրութիւնը. մեծապէս յարգէ ողջախոհութիւնն ու խնդրէ ասիկայ Աստուծմ: Ասիկայ առաքինութեան պսակին չքնաղ մարգարիտն է, հոգւոյդ գեղեցիկ զարդը, կենացդ ամենաքաղցր երջանկութիւնը: Առանց ասոր ոչ սէր, ոչ Աստուծոյ երկիւղ եւ ոչ խղճի հանդարտութիւն կրնաս ստանալ: Բայց աղէկ միտ գիր. շատ փափուկ է եւ շուտով կը կորսուի: Կրնայ խորհրդով ու բաղձանքով ինչպէս նաեւ խօսքով ու գործողութեամբ կորսուիլ: Բաւական չէ մինակ բոտ մարմնոյ ողջախոհ ըլլալ, հապա բոտ հոգւոյ ալ ըլլալու է: Լաւ խորհէ որ մահուան անկողնոյն մէջ՝ ամենամեծ միտութարութիւն պիտի զգաս, եթէ ստոյգ գիտնաս որ բովանդակ կենացդ օրերը սրբութեամբ անցուցած ես: Իսկ արտասուք, ցաւ ու խղճի դառն յանդիմանութիւն հոգեվարի մը բաժինն են, որն որ անառակութեամբք մարմինն ու հոգին կորուսած է:

Օրինակ:

Թէ ինչպիսի խնամով սրտի սրբութիւնը փորձութեանց ու վտանգաւոր առթիւց մէջ պիտի պահուի, երկւղած Յովսէփայ պատ-

մութիւնը մեզի կը ցուցնէ: Այս սրբաւեր պատանին իր եղբայրներն Խամայեացի վաճառականաց, իսկ անոնք ալ Եգիպտոսի Փարաւոն թագաւորին դահճապետին ծախեցին, որուն կինը սրտին մէջ Յովսէփայ նկատմամբ չար ցանկութիւն մը սնուցանելով, ուղեց մաքրասէր պատանին մեղաց մէջ ձգել: Սուրբ պատանին Աստուծոյ ներկայութիւնն ու երկիւղը մտածելով, հաստատութեամբ դէմ կեցաւ: Իւրեր կինը զանկալ բռնութեամբ մեղաց հրապուրելու կաշխատէր եւ արդէն վերարկուէն բռնած էր, պատանին զգեստը թողլով տնէն փախաւ: Կինը բարկացած ու կատղած գոչեց թէ Յովսէփ զինքը բռնաբարել ուղեց, եւ չարագործութիւնը հաստատելու համար անոր վերաբերուն ցուցուց. Դետափրէս դահճապետը կնոջը հաւատարմով անմեղ պատանին բանտ դրաւ, ուր քանի մը տարի մնաց: Բայց Աստուած զանմեղն երեսէ չձգեց: Փարաւոն թագաւորն անոր համբաւը լսելով՝ բանտէն հանեց եւ իր երկրորդն ընելով՝ բովանդակ երկրին կառավարութիւնն անոր յանձնեց:

2. Սրբութեան գեղեցիկ օրինակ է Ս. Ագնէս տասուերեք տարեկան օրիորդը, որն որ իր կուսութիւնը պահելու համար ամէն խոստում ու սպառնալիք արհամարհեց, եւ հառակէն վեր զարմանալի քաջասրտութեամբ մահն ալ սիրով յանձն առաւ, մինակ իր օրտին անարատու-

Թիւնն ու ճշմարիտ հաւատքը պահելու համար: Ագնէս մահուան դատապարտուեցաւ եւ գլխատուութեան տեղը դահիճը տեսնելուն պէս՝ գոչեց. Աստուած իմ, ուրախութեամբ կը տեսնեմ որ մարմինս հող եւ մոխիր պիտի դառնայ, վասն զի ասիկայ, Տէր, քու աչացդ հաճոյ ըլլալէն զատ, ուրիշներուն աչքն ալ իրեն ձգեր է:

Որդեակ, աս օրինակները պէտք են զքեզ յորդորել որ ամէն չարիք կրես անմեղութիւնդ պահելու համար: Աշխարհքիս բովանդակ խոստմունքը, բարիքն եւ ուրախութիւնը պիտի ոտքի տակ առնուս, եթէ սիրտդ՝ որ Աստուծոյ տաճարն է, արատեն: Ամէն արտաքին զարդ, փառք ու ճոխութիւն մերժէ քեզմէ, որոնք աշխարհքի աշուրները կրնան վրադ դարձնել եւ իրենց սիրոյն զքեզ կապել: Այնչափ սրբասէր ու զգաստ օրիորդաց քով, որոնք ծաղիկ հասակի մէջ Աստուծոյ ու առաքինութեան սիրոյն համար՝ դառն տանջանաց համբերեցին, որչափ պիտի ամբշնան մարմնոյն հաճոյից ճառադոյնները, աշխարհք եւ իւր փառքն անմեղութենէ աւելի սիրողները, որով իրենց հոգւոյն գեղեցկութիւնը կը պղծեն: — Օր մը մարմնասէր հոգիք ամթոյ գգեստով պիտի ծածկուին, Աստուծոյ քաղցր տեսութենէն պիտի զրկուին եւ խաւարի ու յաւիտենական տանջանաց գուրը պիտի թափին. իսկ անմեղ հոգիք շքեղ պատմունքանօր զարդարուած՝ Բրիստոսի ան-

սպառ փառաց բնակարանը պիտի ընդունուին: Ի՜նչ տարբեր վիճակ. աղէկ մոմտա, որդեակ:

11. Ողբախոհութիւնը պահելու գլխաւոր պայմանները:

Ողբախոհութիւնը պահպանելու առաջին միջոցն է՝ անմիջապէս փորձութիւններն ու պիղծ խորհուրդները մերժել, որպէս զի անոնց ձեռքով սատանան մեր սրտին չտիրէ: Ով որ անմաքուր մտածմունքները թուրութեամբ կը մերժէ, կամաց կամաց անմաքորութեան զարշի ախտը կ'իյնայ, եւ շատ անգամ այնպէս խորունկ, որ ալ անկից չազատիր, կամ սաստիկ դժուարութիւն կը կրէ ազատելու: Ինչպէս եթէ մարմնոյ հիւանդութեան առջեւ շուտ չառնուի, աւելի յառաջ կ'երթայ, այսպէս ալ անմաքորութեան մեղքը՝ եթէ անմիջապէս առջեւ չառնուի, մեծագոյն չարեաց աղբիւր մը կ'ըլլայ: Սոսկ աս ամօթալի ախտէն. մահուանէ աւելի՝ ասիկէ գողա: Անձինք վրայ հսկէ. զգոյշ կեցիր անպարկեշտ նկարներէ, որոնցմով սատանան եւ աս ախտին ունեցած միտութիւնդ զքեզ որոգայթի մէջ կը ձգեն, կամ երեւակայութիւնդ զգոռելով զքեզ կը տանջեն: Այսպիսի փորձութեանց ժամանակ՝ զԱստուած օգնութեան կանչելով՝ միտքդ ուրիշ բաներու զբաղեցուր: «Գէշ խորհուրդը ծնանելուն եւ հոգւոյդ առջեւը գալուն պէս՝ մեռցուր, կ'ըսէ Ս.

Բեռնարդոս: Նոյնը մերժէ, եւ մէկէն զքեզ կը թողու. բայց եթէ զքեզ չձգէ, գոնէ զքեզ չի պղծեր, ցորչափ իրմէ կը խորշնա: Մտածուածիւնն՝ եթէ չմերժուի, հաճութիւն կը ծնանի, հաճութենէն՝ հաւանութիւն յառաջ կու գայ, հաւանութեան կը յաջորդէ գործք, որն որ սովորութիւն կ'ըլլայ. սովորութենէ ալ հարկաւորութեան տեսակը կը ծնանի, որ զհոգին յամառութեան ու յուսահատութեան կը տանի: Ինչպէս ի՞ժն իր փորին մէջի ձագերէն կը սպաննուի. այսպէս ալ պիղծ խորհուրդք զմեզ կը սպաննեն, եթէ զանոնք մեր սրտին մէջ սնուցանենք, ու — Ս. Յերոնիմոս ալ կ'ըսէ. Անմաքրութիւնն օձի կը նմանի, որուն գլուխը տեսնելուն պէս՝ պէտք է ջախջախել. կը ճգնի սիրտը մտնել, ուր բարակ՝ բայց մահացու թոյն մը կը տարածէ: Աս զգուշելի ախար ցորուած սրտի մէջ այնպէս կը բռնկի, ինչպէս կրակը չոր խոտի մէջ. եթէ մէկէն չմարի, բոպէի մը մէջ ահագին հրդեհ կը պատճառէ, որուն առջեւն ալ չառնուիր: Աս կրակը վառելու համար շատ անգամ լոկ կամաւոր մտածմունք մը, համարձակ նայուածք մը, խօսք մը, երգ մը, աղատութիւն մը, ճանչուորութիւն մը բաւական է: Ով որ պիղծ փորձութեանց ատեն ծանր կը շարժի, արդէն կէս մը յաղթուած է: Եթէ մէկն անհոգ կենայ ու հաճութեամբ չարութեան վրայ մտածէ, հոն չի կենար. հոգին ու սիրտը կարծածէն աւելի արագ

կ'ընթանան: Առջի բերան տկար յօժարութիւն եղածը մէկէն զօրաւոր կիրք կ'ըլլայ. նուազ չար կարծուածն ալ՝ մեծագոյն փնա յառաջ կը բերէ: — Աս ախտին միակ զօրաւոր դեղն անմիջապէս Աստուծոյ դիմելն ու քաջութեամբ մերժելն է:

Երկրորդ միջոցն է՝ Գատարկութենէ փախչիլ: Գատարկութիւնն ամէն մեղաց՝ բայց առանձինն անմաքրութեան աղբիւրն է: Ատիկայ սրտին մէջ գէշ խորհրդոց ծամբայ կը բանայ, որոնք պարապ մտաց մէջ շուտով կ'աճին: Ս. Բեռնարդոս ասիկայ Գուբ պիղծ փորձութեանց կ'անուանէ: Ո՛հ, որչափներ դատարկութեան պատճառաւ անմաքրութեան մեղքը կործանելով կորսուած են: Մինակ մէկ դատարկ ժամը չէր, որ զԳաւիթ այր ըստ սրտին Աստուծոյ՝ աս մեղաց մէջ ձգեց:

Երրորդ միջոցն է՝ կերուխումի մէջ չափաւորութիւն: Առանց ասոր՝ ողջատիւնութիւնն եւ ոչ հասակի մը մէջ կրնայ անարատ պահուիլ. իսկ երիտասարդական հասակին մէջ՝ գրեթէ անկարելի է: Աս հասակին՝ արդէն ջերմ արիւնը բարբոքած է, եթէ բմպելեզք եւ ուտելեզք ալ անդադար արժանորդի, անշէջ կրակ մը կը բռնկի, Մասիս, Խոնա, Վեսուկ եւ Ուղիմպոս լեռները, կ'ըսէ Ս. Յերոնիմոս, որոնք միշտ կրակ կը շնչեն, այնչափ սաստիկ չեն կատղիւր, ինչպէս երիտասարդաց արիւնը՝ եթէ առատ սննդեամբ գրգռի: Կ'աղաչեմ, կը գոչէ նոյն Աւարդապետը,

արծու թիւն են. ոչ երբեք. այլ միակ աղբիւր այնչափ պատուական հոգւոց կորըստեան: Ասոնք եկեղեցին կ'արգելէ, Աստուած ալ կը դատապարտէ. ան տեղերը գացողն, արդէն դժոխք մէջ է: Ար պատմէ Տեր-տուղիանոս թէ կին մը պարահանդէս երթալով՝ ուր նոյն միջոցին եւ ոչ մէկ քրիստոնէայ մը կը գտնուէր, սատանան վրան՝ յարձակելով սաստիկ կը տանջէ զինքը: Քահանայ մը կը կանչեն, որ դիւին կը հարցընէ թէ Ինչու քրիստոնէի վրայ յարձակեր ես, որուն պատասխան կուտայ. «Ասիկայ իմն է, վասնզի զինքն իմ հոգիս, երկրիս ու իշխանութեանս սահմանին մէջ գտայ:» Ան Գեղեթն հեր-տեմ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, որ Երեմիայի ինչ խոսքն, անոնց ինքեան ինքեան ինչ խոսքն: «Երեմիայի հետ ինչպէս, որ Երեմիայի ինչ խոսքն, ինչ անոնց հետեւողքն է ինչ անոնց Գեղեթն:»

12. Ողբիւն հոգեւորականաց Երեմիայի:

Ողջախոհութիւնն մեր հոգւոյն շքեղ զարդն անվանող պահելու զորաւոր միջոցն է՝ Աղբիւն: Ժուժկայութիւնն Աստուծոյ մասնաւոր պարգեւն է, զոր շատ սրբոց տուաւ Աստուած իրենց անդադար եռանդուն աղօթիցը համար. նոյնն ան ամենուն ալ կը պարգեւէ, որոնք ջերմ պաղատանք իրմէ կը խնդրեն: Ուրեքն, որդեակ, արտասուախառն աղօթքով դիմէ Աստուծոյ,

Ս. Կուսին, պահպան Հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ. հայցէ իրենց զորաւոր պաշտպանութիւնն. եւ երբեք չես յաղթուիր փորձութենէ:

Երկրորդ ազգու միջոցն է Յոգեթն: Երեմիայի, որով անկեղծութեամբ սիրտդ պիտի բանաս խելացի ու երկիւղած քահանայի մը, բոլորովին անոր հոգեւոր առաջնորդութեանն յանձնուելով: Ողբալի վախճան կ'ունենաս, եթէ մեղքերդ ծածկես ու զքեզ կեղծես: Ս. Յերոնիմոս կը պատմէ թէ երիտասարդ մը սաստիկ փորձութեան ժամուն քահանային դիմելուն պէս՝ ազատեր է այն պիղծ խորհուրդներէն:

Երրորդ միջոցն է Սուրբ Երեմիայի ինչ խոսքն: Երեմիայի ինչ խոսքն, որոնք զհոգին՝ սուրբ խորհրդով կը լեցընեն, մեղաց հակումները կը ջնջեն ու փորձութեանց կետին յիշ կու տան: Խորունկ մտածէ մեղաց ծանրութիւնն ու զարշուժիւնը. վայրկեանական ամօթալից հեշտութիւնն ու յաւիտենական ահագին պատիժը: Եթէ անդադար յիշես վերջինքդ, այսինքն մահ, դատաստան, արքայութիւն ու դժոխք, երբեք չես մեղանէր:

Վերջապէս ան հրեշտակային առաքինութիւնը պահպանելու համար պէտք է անընդհատ աշխատութիւն ու գործունէութիւն. ասիկայ հոգին գէշ մտածմունքներէ կը պատսպարէ եւ մարմնոյն ապստամբելու ժամանակ չի տար: Ս. Յերոնիմոս մարմնոյ

փորձութեանց յաղթելու համար՝ խնստակեցութենէ, ծոմապահութենէ ու անդադար աղօթքէ վատ, սաստիկ ծանր ու դժուարին գործոց ձեռք կը դարնէր, որոնցմով անոնց կը յաղթէր: Աստուծոյ շատ շնորհակալ եմ, կ'ըսէր, որ իմ դժընդակ աշխատութեանցս ու ճգնութեանցս վարձըր տուաւ: Սիրելի երիտասարդ, կ'ըսէ նոյն Ս. Վարդապետը. նայէ որ սատանան երբեք զքեզ պարապ չգտնէ: Վիճակիդ համաձայն միշտ զբաղէ, կարդա, գրէ, սորվէ, աշխատէ, կար կարէ, աղօթէ, օգտակար նիւթերու վրայ խօսէ՝ մտածէ: Ինչպէս ցանկութեան վրայ մտածելու ժամանակ պիտի ունենամ, կ'ըսէր բարեպաշտ անձ մը, որ հազիւ ապրուստ գտնելու ատեն կը գտնեմ:

Օրինակներ:

1. Հերովդէս Թագաւորը սաստիկ անմաքրութեան մեղքն ընկղմած ըլլալուն ապօրինաւորապէս իր եղբոր ամուսինն իրեն կին առաւ, եւ զՍ. Յովհաննէս Մկրտիչ՝ աս անօրէնութեան համար զինքը յանդիմանելուն՝ բանտ դրաւ: Փառաւոր սեղանի մը ատեն նոյն ապօրինաւոր կնոջ աղջիկը բազմակնաց առջեւ կաքաւեց, որն որ Թագաւորին սաստիկ հաճոյ ըլլալով՝ աղջկան որեւիցէ բաղձանքը կատարելու երդում ըրաւ: Աղջիկն ամբարտաւան ու հեշտասեր մօրը խորհրդով Յովհաննէս գլխատու մը խնդրեց, որ անմիջապէս կա-

տարուեցաւ: Նկատենք հոս լիբր պարի մը հետեւութիւնը: “Ի՞նչ կը մտածէք դուք քրիստոնեայ կանայք աս տեսարանաց ատենը, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, աղէկ նայեցէք թէ ինչ կը տպաւորէք ձեր աղջկանց սրտին, մէջ, որմէ զերենք պիտի զգուշացնէք: Հոս կը տեսնէք աղջիկ մը, որ պարի սէրէն բռնկած է եւ անօրէն մօր մը աղջիկն է, վասնզի պարի զբօսանքը միայն այսպիսեաց կը վայելէ. վասնզի սատանայի կապիկներն են: Երկիւղած մայրերն իրենց աղջկանց Աստուծոյ երկիւղն ու քաշուածութիւն կը սորվեցընեն: Պաշտօնը ի՞նչն է, որ անոնց անարարութիւններն չբռնուին: (Սիր. Թ. 4:) — Սակայն Հերովդէսին աղջիկը պատիժն Աստուծոյ առաւ: Պատմութիւնը մեզի կ'ըսէ թէ երբ օր մը իր ընկերաց հետ սառոյցի վրայէն կ'երթար, սառոյցը կտրելով՝ աղջիկը մինչեւ վիզը ջուրն ընկղմեցաւ, զգրուիք սառոյցը կտրեց, իսկ ոտուրները ջրին իբր պարի մէջ կը շարժէին:

2. Հռովմայեցի տիկին մը Ս. Յերոնիմոսի գրեց թէ ոմանք իր բարոյական վարդապետութեան չեն հաւնիր, վասնզի ինքը կը հաստատէր թէ աղջկունք այլասեռից յարաբերութիւններէն պէտք է որ ընդ միշտ խորշին. արդ իր հակառակորդաց ինչ պատասխան տալը չի գիտեր: Սուրբ անոր գրեց. Այդպէս խօսող ու այդպիսի

ճանչուորութեանց հաւանող անձինք, զՅիսուս Երուսաղէմ տանող իշուն կը նմանին եւ անոր հետ մուր կապուելու արժանի են: — Չեմ գիտեր թէ Ս. Յերոնիմոս ինչ պիտի ըսէր մեր դարուն մարդիկներուն, որոնք այս տեսարանաց ներկայ չգտնուելին ու յաճախ յարաբերութիւն չընենին անվայել գործք կը գտան:

13. Սուրբ Ս. Փրոկոպիոս պարէ իբրեւ լուսաւոր իրար հրահանգելու:

Աս Սուրբն իր Առաքելոս Բարեպաշտ ինչոյ գրքին մէջ գեղեցիկ ու բացայայտ կը ցուցնէ պարբերութեան փոփոխութիւններն եւ աս տեսակ զուարճութեանց մէջ երկտասարդաց աղջկանց նկատմամբ ծածկուած թոյնը: Հաւատացեալքն ասոնցմէ խորշեցնելու համար զօրաւոր պատճառներ կը բերէ. «Պարն բոտ ինքեան անտարբեր գործք մըն է, սակայն յարակից պարագաներովը գեշ է ու հոգւոց շատ փառապարհ: Պարը գիշերը կ'ըլլայ, որ լուսաւոր չէ. ասիկայ ինչպիսի փառապարհ է երկտասարդաց: Այս զուարճութիւնը մինչեւ կէս գիշեր կը տեւեն, բայց շատ անգամ գրեթէ մինչեւ առտուն կը շարունակուին, որով Աստուծոյ երկրպագութեան նուիրուած ժամերը սատանային կը նուիրուին: Ինչ մեծ անմտութիւն է գիշերն օրընել, օրն ալ գիշեր, եւ առ Աստուած պարտքերն անցաւոր զօրասանաց համար վանցընել: Պարահանգիսից մէջ իւրաքանչիւր

որ իր ունայնութիւնը կը ցուցնէ, որոնք մասնաւոր առիթ են անթիւ չարութեանց, ուր փառապարհութեան ծիծառները կ'ըլլուին, որոնց հիմը միայն զգայական ցանկութիւնն է: Պարն նկատմամբ ես ան կ'ըսեմ, ինչ որ բժիշկը սունկին (խաֆար) համար կ'ըսեն: Լաւ սունկերը բանի մը չեն դար, նոյնպէս անմեղ պարերն ալ բանի մը չեն գար: Սունկերն իրենց օձերցող օձերուն թոյնը կը ծծեն, աս գիշերային հանդէսներն ալ հաղարաւոր մեղք կը շնչեն, նախանձ, զգայական կատակներ, անվայել խօսակցութիւնք, կռիւներ ու յիմար սէրեր: Աս ակումքներուն յառաջարանքն աղաղակք, զուարճասիրութիւնք, փառք ու ազատութիւն, երեւակայութիւնը կը գրգռեն եւ սիրտը հեշտութեան կը հրապուրեն: Հոգին որ այսպիսի առիթներու մէջ կը գտնուի, շատ անգամ մինակ լոկ խօսքէ մը, շուրջորթութենէ ու նայութեան մը կ'արատի: Ասոնք երկիւղած հոգին կը ցրուեն, բարի յառաջդրութիւնները կը ջնջեն, Աստուծոյ սէրը կը պաղեցընեն ու սրտին մէջ բիւր մեղանչական բերմունք կը վարթուցանեն: Արդ այսպիսի զօրասանաց պէտք չէ երթալ եւ ոչ ի հարկին, կամ ամենամեծ զգուշութեամբ: Գուն միշտ պիտի հրաժարիս ասոնցմէ, եթէ չխորշիս եւ անոնց ներկայ գտնուիլ ուզես, Աստուծոյ առջեւ չես արդարանար, Որ երբ զեւրոյն, է ինչ իրենց, կ'ըսէ Ս. Հոգին: Իսկ եթէ առ քաղաքավարութեան ինչեւիցէ հան-

գէտներէ բոլորովին հրաժարին անկարելի է, աս կանոնները միտք առ ու գործածէ: Եթէ մէկը սուսկ պիտի ուտէ. պէտք է որ աղէկ պատրաստէ ու քիչ ուտէ, ապա թէ ոչ անոր գէշ հիւթն իրեն թոյն կ'ըլլայ. դուն ալ ան զուարճութեանց մէջ երկար մի կենար. մտածէ թէ սրչափներ այդպիսի տեսարանաց ատեն գործած մեղքերնուն համար հիմայ դժուրք կ'այրին. որչափներ Աստուծոյ առջեւ գետին ինկած կուլան, կ'ապաշխարեն յանցանքին. որչափներ ծանր հիւանդութեամբ կը չարչարին ու դառն ցաւերով կը մեռնին. դուն ալ նոյն կերպով պիտի մեռնիս օր մը. որչափ անհաճոյ կ'ըլլաս Յիսուսի, Ա. կուսին, պահապան Հրեշտակիդ ու պաշտպան սրբոցդ: Ա. Եղիսաբէթ թագուհին երբ այսպիսի հանդեսներու ներկայ գտնուելու հարկադրէր, ահիւ ու դողութեամբ եւ երկեղած հոգով կ'երթար: Եսթեր թագուհին՝ հանդիսաւոր առիթներու մէջ թագաւորին առջեւ ելած ատեն՝ ստիպուած էր շատ շքեղ զարդարուել, բայց աս ամէն բան իրեւ գործիք ինք գինքն աւելի սերտիւ Աստուծոյ հետ կապելու համար կը գործածէր:

14. Խօսքերոս գիտնալիւն վրայ:

Ոչ ոք երբեք գործածելու է անպատշաճ ու գէշ բառեր: Պօղոս առաքեալ

յանուն Յիսուսի կ'արգելէ գէշ բառերանն առնուլն անգամ: Ու ՚ի քիչ Խօսքեր Բերնէն Է հոգին, կ'ըսէ Ա. Հոգին, չէ Ինտեր Էր Երանալ Զառնէն Աստուծոյ Դատարանին Կրթիլ: Գէշ խօսքեր, երգեր ու բառեր՝ անմեղութեան ու պարկեշտութեան շատ փաստակար են, խօսողներուն ու խոյներուն հոգին աղտողելէն զատ՝ սրտերուն մէջ անօրէն սէր կը զարթուցանեն: Աս պղծախօսութեանց վարժողներն անոնց մէջ ֆրաս չեն տեսներ, բայց գիտնան որ ասոնք ապականած արտի նշան են: Երկդիսի ու այլաբանական խօսքերէ զգուշանալու է, որոնք ուրիշներուն չար մտածելու առիթ կ'ըլլան. ասոնք որչափ որ մթին ըլլան, այնչափ աւելի փնտասկար են. ծաղկի տակ պահուած օձէն աւելի վախնալու է քան թէ բաց տեղ գտնուողէն: Կոպիտ խօսքեր, անձուռի ու նախատական բառերն ալ երբեք բերան առնելու չեն, ասոնք միայն անկիրթ ու բիրտ մարդիկ կը գործածեն: Խելացին միայն իր խօսքերէն կը ճանչցուի:

Մարդ միայն բարի, պատշաճ ու հարկաւոր եղաճք պիտի խօսի. սակայն ասոնց մէջ ալ արագ ու անխօսք մը ըլլալու չէ: Ոմանք միշտ կ'ուզեն խօսքի մէջ՝ առաջին, լուութեան մէջ վերջինն ըլլալ, գլուխին ամէն բանի մէջ կը խոթեն, ամէն բանի վրայ կը շաղկապեն, այնպիսի նիւթերու վրայ ալ անանկ մեծ մեծ կը ձեւեն, զորոնք երբեք չեն հասկընար: Աս

ալ գոռող ու թեթեւամիտ հոգւոյ նշան է: Որդեակ, սա կանոնները միտք առ:

Ա. Քիչ խօսէ ու շատ լսէ: Խոհեմ ու խելացի ես, եթէ խօսքերդ չափել գիտես: Բոլորովին մունջ լռութիւնն ալ վախկոտութենէ ու սաստիկ տրտմութենէ յառաջ կու գայ. պարկեշտ ու վայելուչ լռութիւնը խոհեմութիւն է, որով նոյն իսկ յիմարն ալ իմաստնոյ տեղ կը դրուի: Բ. խօսակցութեանց ատեն՝ մի խօսիր, մինչեւ որ բուժածը լաւ չհասկընաս: Կարծիքդ բտելու չլանդգնիս, եթէ նիւթը չես գիտեր կամ իրը չես հասկընար: Խօսողը չընդմիջես: Ու որ խօսէին մէկը կը ներսէն ու չլսած պարտաւան խօսայ, անմիջ է ու արեւմտի խոսքաւորութեան, կ'ըսէ իմաստունը:

Ո. Հոգին խորհուրդ կու տայ, որ Նախ՝ մէկը քիչ խօսի ու միայն ան ատեն, երբ կը հարցուի, բայց կարճ պատասխան տայ: Երկրորդ՝ իմաստուն չձեւանայ, հապա ցուցընէ, որ քիչ բան գիտէ, ոչ կեղծաւորութեամբ, այլ պարզութեամբ ու վայելութեամբ: Երրորդ՝ ուրիշները լսէ եւ անոնց կարծիքը հարցընէ, որ բան սորվի: Չորրորդ՝ երբեք հաճութիւն եւ ուրախութիւն չցուցընէ, եթէ Աստուած վշտացուի:

Օրէնք:

Ազնուական բարեկիրթ երիտասարդ սպայ մը՝ ուրիշ զօրականաց հետ սեղանի կը նստի, որոնք կը սկսին կրօնի վրայ

նախատանօք խօսիլ ու ծաղրել: Երիտասարդն երկար համբերելէն ետեւ մեծ պարկեշտութեամբ անոնց կ'ըսէ. «Տեարք իմ. եթէ առջեւնիդ թագաւորին կամ տէրութեան դէմ մէկն անվայել խօսք խօսէր, ստուգիւ շուտ մը ան յանդուգին բերանը կը գոցէիք: Թեպէտ ես ձեզի լռութիւն հրամայելու իշխանութիւն չունիմ, բայց կը համարձակիմ բտել թէ մենք թագաւորէն աւելի Աստուծոյ պարտական ենք: Եթէ մէկը թագաւորին հակառակ խօսելուն համար մեծ յանցաւոր ու պատժապարտ է, հապա որչափ աւելի Աստուծոյ ու իր սուրբ կրօնին դէմ ամպարշտութեամբ խօսողը: Ասոր վրայ խօսակցութիւննին փոխելով՝ կը սկսին ուրիշ անվայել բաներու վրայ խօսիլ, ագեղ բառեր գործածել ու անհամ կատակներ բնել: Ազնիւ սպան սա գարշախօսութիւններէն ամէնայով՝ սեղանէն կ'ելէ: Այսչափ շուտ ո՛ր կ'երթաս, կը կանչեն ետեւէն. Տեարք իմ, կը պատասխանէ, ես բան գործ չունիմ այնպիսեաց հետ, որոնք միայն սիրտ խառնող խօսքեր կը խօսին: Բայց ծիշդ այնպէս առնելու չէ, կը կրկնեն մէկայեւրդ, միայն զուարճանալու համար են: Պատուաւոր անձինք ոչ երբեք գարշաբանութեամբ կը զուարճանան, կը կրկնէ սպան, դուք փոխանակ հպատակաց բարի օրինակ ըլլալու: Իրենց չարութեան ծածրայ կը բանաք: Եւ աս ըսելով՝ անոնցմէ հեռացաւ գնաց:

15. Անուն աւելու է չարստութեան վրայ:

Ա. Անուն աւելել կամ վատահամբաւել կը նշանակէ մէկուն յանցանքներն որոնք իրեն պատուոյն կը դպչին, հրատարակել: Մէկուն մը վրայ բաւած անստոյգ ու սուտ չարութիւնը՝ զբարտառութիւն է, իսկ եթէ ստոյգ ըլլայ, այլ դեռ անծանօթ, եւ մէկն յայտնելու ալ ամենեւին պատճառ չունենայ՝ եթէ յայտնէ, վատահամբաւութիւն ըրած կ'ըլլայ: Անիրաւութիւն է ընկերին ծածուկ յանցանքները չգիտցողներուն յայտնել. իսկ արդէն ծանօթ յանցանքն աւելի տարածել՝ սիրոյ դէմ է: Աս մոլութիւնը մեր օրերն այնպէս ընդհանուր եղած է, որ բարեպաշտք իսկ ասոր վրայ բնաւ խիղճ չեն ընել: Ասոր մէջ զանազան կերպով կը մեղանչէ մարդ. Ա. Եթէ ընկերին յանցանքները ճշդիւ յայտնէ ու առանց հարկի տարածէ, Բ. Եթէ ծանօթ յանցանքն յաւելածներով ընդարձակէ ու մանրամասն պատմէ չգիտցողներուն: Գ. Եթէ վարմունքը, կենաց կերպն ու գերդաստանն ուրիշներուն ծաղկութիւնները չար մեկնէ, որ ուրիշներուն քով անոնց համարումը կորսուի: Շատերն ասիկայ նախանձէ կ'ընեն: Դ. Կրնայ մէկն ուրիշին անունը լռութեամբ ալ աւելել կամ չարախօսել. օրինակի համար, մէկը մեր աղէկ ճանցած անձն առջեւնիս կ'անարգէ, իսկ մենք կը լռենք կամ ցուրտ

ու բռնի պատասխան կու տանք. աս մեր անտարբեր գործողութիւնն ընկերին վատահամբաւութեան պատճառ կ'ըլլայ: Ե. Ոմանք ալ յաճախ առ ցաւակցութեան ընկերին վրայ գէշ կը խօսին. զոր օրինակ. Արդէն գիտե՞ս տխուր դէպքը. ո՞հ ինչ փեսա, ո՞վ կրնար կարծել, երեւելի ու պատուաւոր մարդիկ ալ, բարեպաշտ աղջիկ մը, հաւատարիմ ծառայ մը այսչափ պակտած ու սխալած են: Բարի անձանց բերնէն այսպիսի չարախօսութիւնք կը թափին, որոնք Սալեղեան Ս. Փրանկիսկոսի բաժին պէս՝ կը նմանին թուեաւոր նետի մը, զոր մէկը գիտմամբ եղի մէջ կը թաթխէ, որ աւելի խորունկ ներս երթայ: Զ. Գիմաց ծումընկել մը, ծիծաղ մը, Բայ մը, գլխոյ շարժում մը, կամ քանի մը բառ որչափ փեսաներ յառաջ են բերած ուրիշին համբաւին նկատմամբ:

Բ. Վատահամբաւութեան ու չարախօսութեան հիմը մարդկան քով զանազան է: Ոմանք կը չարախօսեն ատելութենէ, չար գիտաւորութենէ, նախանձէ ու վրէժխնդրութենէ, ընկերին փեսա տալու համար: Ոմանք ալ անմոռութենէ ու սովորութենէ, գիտցածնին չգիտցածնին առանց մտածելու դուրս կու տան: Առաջինները պատժոյ արժանի են վերջիններն ալ պատուհանէ ազատ չեն, վասն զի ուրիշին պատուոյն կը դպչեն: Ուրիշներուն յանցանքը յայտնելը մինակ ան ատեն մեղք չէ, երբ ընդհանուր բարիքը, կրօնի պատիւը, ուրիշներուն չի.

նութիւնը, յանցաւորին ուղղութիւնն, ուրիշին փնտսին կամ նոյն իսկ յանցանաց խափանութիւնը կը պահանջէ:

Եթէ ընկերին վրայ միայն թեթեւ պակասութիւն մը զրուցուի, որմէ փոքր հետեւութիւն մ'ըլլայ, լոկ ներքի մեղք է. իսկ եթէ ծանրակշիւ բան մըն է եւ մեծ փնտս ծնանի, ծանր մեղք է: Չարախօսութիւնը սէրը բոլորովին ոտքի տակ կ'առնու, վասն զի ուրիշին կ'ընէ ինչ որ չ'ուզեր որ ուրիշն իրեն ընէ: Կը վշտանանք, եթէ մէկը վրանիս գէշ խօսի. արդ ինչու նոյնը մենք ուրիշին կ'ընենք. եթէ մենք մեր պատուոյն վրայ իրաւունք ունինք, միթէ ընկերնիս չ'ունի:

Վատաշամբաւորն անխոհեմ բացբերան մըն է, որ լեզուն չի կրնար սանձել, առանց մտածելու գուրս կու տայ, մարդու մըն ալ չի խնայեր: Իւր խօսքերը նետեր են, զորոնք կուրուծեամբ կ'արծալէ, առանց վերքերուն միտ դնելու: Իր խօսքերուն հեղեղին մէջ ոչ խելք կայ, իր խօսքերուն հեղեղին մէջ ոչ միտք, ոչ ալ համ հոտ, անտանելի ոչ արտք, ոչ ալ համ հոտ, անտանելի շատախօս մըն է: Եթէ մէկը տղայութեան ատեն աս արտին վարժի, երբեք չ'ուղղուիր: — Վատաշամբաւորը գոռոզ ուղուիր: — Վատաշամբաւորն ուրիշամբարտաւան է: Արհամարհանօք ուրիշներուն վրայ կը խօսի, կրցածին չափ ներուն վրայ կը խօսի, կրցածին չափ գլուխը բարձրացնելու կ'աշխատի, կարծէ որ ասով միայն կրնայ իր հանձարն ու անմեղութիւնը ցուցնել: Իր անպիտանութիւնն երբեք չի տեսներ: Ճանցիր զքեզ, թիւնն երբեք չի տեսներ:

Ով էս դուն, անմեղ էս, որ ուրիշներուն դէմ լեզուդ սրած էս: Ընկերիդ չնչին շիւղը աչքէն չհանած, նախ աչքէդ հաշգին գերանք հանէ նետէ, ապա թէ ոչ ուրիշներն ալ քեզի դէմ բերաննին կը բանան:

Վ. Աւելի ծանր կը մեղանչէ մարդ եթէ իւր ծնողացն ու ազգականաց պակասութեանց վրայ խօսի ու զիրենք բամբասէ, մինչդեռ յամենայնի անոնց սէր ու յարգութիւն պարտական է: Նոյնպէս ով որ եկեղեցական ու Աստուծոյ նուիրեալ անձանց վրայ կը խօսի, զիրենք կը նախատէ, անուննին կ'աւրէ՛ սուտ ու անհիմն յանցանքներ վրանին դնելով, ծանր կը մեղանչէ. Բրիտոս կ'ըսէ. Ով որ յէնէն էս է, էնչի էս է. ով որ զէնէն է՝ անոր է, զէնէն է՝ անոր է. էս ով որ զէնէն է՝ անոր է, զէնէն է՝ անոր է (Վուկ. Ժ. 16:) — Արդ, որդեակ, սրտիդ ու լեզուիդ տիրէ, որ երբեք մէկը չ'վատաշամբաւես, չ'զրպարտես ու չ'բամբասես:

15. Հարստութիւն:

Վ. Չարախօսութիւնն իրարու դէմ իրաւանց կռիւ ունեցողներուն մէջ կ'ըլլայ, որոնք կրքէ, ատելութենէ ու շահախնդրութենէ կուրացած իրար կը նախատեն: Բրիտոսնէի մը չի վայելէր անցաւոր շահուհամար սիրող պատուիրանն ոտքի տակ առնուլ: Բարի քրիստոնեայք առանց մէկ-զմէկ վշտացնելու արդարութեամբ իրենց

կապեր: Սակայն իրադրեան վրայ ունեցած հոգն ու սէրն երբեմն իր քաղցր ժամերը կը դառնացընէին: Աբբան իրեն ըսաւ, սիրելի եղբայր, ինչէն կը տանջիս: Ո՛հ, կրկնեց ճգնաւորը, մէկհատիկ զաւակս քաղաքը թողի եւ անոր կրթութեան հոգէն կը տաքնապիմ: Աբբան ենթադրելով որ մանչ զաւակ է, ըսաւ անոր. գնա հոս բեր, եւ ուզածիդ պէս կրթէ: Ճգնաւորը մեծ ուրախութեամբ իր Մարիաննա աղջկան գնաց, որուն անունը փոխելով՝ Մարինոս դրաւ, խստիւ ալ պատուիրեց որ իր սեռը մէկուն չյայտնէ. վանքը տարաւ, ուր սկսաւ զինքը կրթել: Մահուան ժամուն ալ աղջկան կրկին կրկին հրամայեց որ իր սեռը լռութեամբ ծածուկ պահէ: Մարիաննա իր հօրը մեռած ժամանակը տասնութեթը տարեկան էր. մէկն իր սեռը չէր ճանչնար, ամէնքը եղբայր Մարինոս կը կանչէին, եւ զինքը շատ կը յարգէին իր սաստիկ խոնարհութեան ու բարեպաշտութեան համար: Սակայն չարախօսութիւնն իր առաքինութիւնը խիստ փորձի տակ ձգեց: Վանեցիք հեռու շուկայէն որոշեալ առենինն ուտելիք կը գնէին. աս պատճառաւ հարկ էր գիշեր մը պանդոկն անցընել: Ընդամ' մըն ալ եղբայր Մարինոս իր ուրիշ քանի մը եղբարց հետ շուկայ գնաց ու գիշերն ալ անոնց հետ մէկտեղ անցուց: Պանդոկապետին աղջիկը զինուորէ մը խաբուած էր. սակայն յանցանքն եղբայր Մարինոսին վրայ ձգեց: Պանդոկապետն

Աբբային բողոքեց, որն որ Մարինոսին հարցընելով, անիկայ սիրտն առ Լատուած վերցուց, եւ Մեղաւոր մըն եմ, ըսաւ, ու պատժոյ արժանի, չուզեց պանդոկապետին անամթթ աղջկան անունն հրատարակելով արել: Իսկ Աբբան առանց մանր քննելու խիստ պատիժ մը տալէն ետեւ՝ վանքէն վաճառեց: Մարինոս երեք տարի վանաց դրան առջեւը նստաւ՝ առանց իր անմեղութիւնը պաշտպանելու, դուրս ելլող մտնող եղբարց ոտքը կ'իյնար, անոնց աղօթքն ու կտոր մը հաց կը խնդրէր: Չարախօս աղջկան տղան քովն առաւ եւ երկու տարի ամէն կերպով խնամեց: Վանականք Մարինոսին սաստիկ խոնարհութենէն ու անտրտունջ համբերութենէն ի գութ շարժելով՝ միաբան Աբբային աղաչեցին, որ զինքը նորէն ընդունի: Աբբան Մարինոսին ըսաւ, քեզի ներուեցաւ, բայց մեղացդ քաւութեան համար ցած պաշտօն պիտի կատարես ու միւս եղբարց ծառայես: Մարինոս ուրախութեամբ ու մեծ եռանդով ամէն բան կը կատարէր: Իր աշխատութեանց բեռան ու խիստ ծոմապահչոյ տակը մաշելով՝ կարճ հիւանդութենէ մը ետքը մեռաւ: Մահուանէն ետեւ իր սեռն յայտնուելով՝ ամէնքը պաղեցան միացին անոր դիւցադնական առաքինութեան վրայ, որով այնչափ տառապանաց ու ան զարհուրելի չարախօսութեան համբերած էր, մինչդեռ մէկ խօսքով ինքզինքը կրնար արդարաւ

ցընել: Աբբան լսելուն պէս՝ գոչեց. «վսուրբ անմեղութիւն, ներէ անգիտութեամբ քեզի բրած թշնամանացս: Պանդոկապետն ալ եղածը լսելով՝ շատ զարմացաւ. իսկ իր աղջիկին որ դրպարտութիւնն բրած էր, շփոթած Ս. Կուսմին գերեզմանը դիմելով իր չարախօսութիւնը խոստովանեցաւ ու անոր բարեխօսութեամբը սատանային բռնութենէն ազատեցաւ:

16. Նախատական խօսքն ու կռիւք չար մարդէ կը ծնանին, աղգականաց ու բարեկամաց մէջ անմիաբանութիւն ու բաժանում կը ձգեն, սրտին խաղաղութիւնը կը խռովեն, ատելութիւն, վրէժխնդրութիւն ու յաճախ ալ շատ ընտանեաց կործանում կը պատճառեն: Ասոնք կրակի կը նմանին, որ դիւրաւ կը բռնկի, բայց շատ դժուարաւ կը մարի: — Ասոնք բանաւոր մարդն անպատիւ կ'ընեն: Ոչինչ բանի, անխորհուրդ բառի մը, չնչին կորուստի մը պատճառաւ բարկասիրտ ու կռուասէր մարդիկ կ'ատաղի կռիւներ կը զանեն եւ բերաններնէն գարշելի, բիրտ ու կծու խօսքեր կը թափեն: Աւերջին աստիճանի յիմարութիւն է այնչափ չնչին բաներու համար գաղան դառնալ, բարկանալ, սէրը քակել, իր հոգին կորսնցընել, ընկերը վտայընել ու գայթակղեցընել, իրեն-

ներն ալ ցաւցընել: Ո՛վ մարդ, միթէ ատով փսար տեղը կու գայ. եղածը չեղած կ'ըլլայ. յանցաւորը կ'ուղղուի: Կռիւն ինչ օգուտ ունի: Բարկանալ, նախատել, հայհոյել, թշնամանքը թշնամանօք հատուցանել՝ երբեք աղնիւ զգածում ու մեծանձն հոգի ունեցող մարդու գործքեր չեն. ասկայ աղտը թանաքով լուալ է. ներելի մեղաց տեղ՝ մահուապի մեղք գործել է: Այլընկան մը համբերելը բաղմագիտի չարքը կը խափանէ: Ասոնք քրիստոնէի մը չեն վայելեր: Քրիստոս Տէրն մեր սէր, հեղութիւն, քաղցրութիւն ու խաղաղութիւն սորվեցուց, պատուիրեց լսելով. Ջձեզ անիծողներն օրհնեցէք, զձեզ հալածողաց ու բամբասողաց համար աղօթեցէք, որպէս զի ձեր երկնաւոր Հօրն որդիքն ըլլաք, որ իր արեւը բարիներուն ու չարերուն վրայ կը ծագէ, իր անձրեւն արդարոց ու մեղաւորաց վրայ կ'իջեցընէ: — Օրհնեցէ՛ք հաւատքեւ յէր, օրհնեցէ՛ք եւ ձեռնաբանէ՛ք. Մի՛ սուտ չար հատուցանէ՛ք. ձե՛զ անխնայ միտք խորեքէ՛ք, տէրեքէ՛ք, այլ ասորի բարեւէ՛ք, ձե՛զ յաղթէ՛ք եւ չարէն, այլ յաղթեալ բարեւէ՛ք չարին. կը գրէ Ս. Պօղոս: Մարդ բարկութեան ատեն հրէշի, անասնոյ հաւասար է, որ սէրն ու խաղաղութիւնը կռիւկրտելով իր ընկերին ու իր աղգականաց դէմ կը բռնկի՝ կծու եւ պիղծ խօսքերով, աչքերէն կրակ կը թափէ. իսկ բերանն ալ կատարեալ դժոխք է: Քրիստոս անդադար կ'աղաղակէ Ուս-

բոլոր յենէն, զի հիւլ էմ էս խոնարհ սրբիւն
իսկ մարդիկ կը գաղանանան: Որդեակի,
դուն որը կընարես:

Բ. Նոյնպէս տգեղ մարութիւն են
անպատշաճ շատխոսութիւնք ալ: Աս
ախտին գերի եղող անձինք բան գործ
չունենալով՝ տնէ տուն կը պտըտին, կը
րամբասեն, բերաննին եկածը դուրս կու
տան առանց աջ ու ձախ նայելու, կատ
ղած շան մը պէս, որ մոլեգնութենէն
կուրացած՝ առջեւն ելողին վրայ իր թու
նաւոր փրփուրը կը թափէ: Այսպիսի ան
ձինք հասարակութեան մէջ ճիշդ ախտ են
եւ ապականիչ փոխադրական հիւանդու
թիւն, անոյշ խօսքերու տակ խառնու
կութեան թոյրը կը ծածկեն: Աս շաղ
փաղփութիւնք միշտ մեղանչական են, վասն
զի շարունակ խռովութեանց պատճառ
կըլլան, անոր համար հոգին սուրը կըսէ.
Չստան էս զերիսան արհաւիրելու խելքէն
զի քողով խաղաղութեան խորոյ: (Սիր. ԻԲ.
15.) — Մինակ չար լեզուներն ու ամ
պարիշտ սրտերը գծտութիւն կը սերմա
նեն: Քրիստոս երանի կու տայ խաղա
ղարարաց, վասնզի Աստուծոյ որդի պիտի
կոչուին: Ապա ուրեմն, կըսէ Ս. Գրիգոր,
խռովարարք ալ սատանայի զաւակ պիտի
ըլլան, եթէ խաղաղարարք Աստուծոյ որդի
են: Որդեակ, այսպիսի մարդկան երեսն
իսկ մի տեսներ, որ ան ախտէն չբուժուիս:

Գ. Ուրիշ պակասութիւն մին ալ է
յանգիմանութիւնը (մէկուն պակասութեան

թիւնն երեսը զարնելը), որ կըլլայ այլեւայլ
պատճառաց համար: Առաջինն է, որ մէկը
մէկուն կընէ բնական պակասութեան,
տգեղ կերպարանաց, ստորին ցեղին, ծնու
ղաց ու ազգականաց յանցանաց ու սխալ
մանց առթիւ. այս տեսակը տմարդու
թենէ, անկրթութենէ ու ատելութենէ
յառաջ կու գայ: Երկրորդ յանգիմանութեան
թիւնն ալ՝ բրած ծառայութեանց պատ
ճառաւ կըլլայ, աս ալ պատշաճութեան ու
պարկեշտութեան դէմ է, յանգիմանողը
ծանր չի մտածեր եւ տակաւին կըթու
թիւնը պակաս է: Երրորդն ալ կըլլայ
գործուած մեղաց ու մոլութեանց պատ
ճառաւ. ասիկայ երբեմն աղէկ է, երբեմն
ալ գէշ: Եթէ մէկը պարտք ու իրաւունք
ունի յանցաւորը յանգիմանելու, զանիկայ
ուղղելու դիտմամբ ու քաղցրութեամբ
պիտի ընէ, որն որ սիրոյ գործք է: Իսկ
եթէ բարկութեամբ ու նախատական խօս
քերով կամ վրէժխնդրութեամբ ըլլուի,
յանցանքն երես զարնելն, օգտակար չըլլա
լէն զատ, մեղք ալ է: Երբեք ալ հրա
պարակաւ պիտի չըլլայ:

Դ. Ծաղրածութիւնք եւ դառն կա
տակք ալ միշտ ֆուստակար են: Կան մար
դիկ, որ ամէն բան ծաղրելի ընել կ'ուզեն,
սիրտը կը փրկաւորեն եւ ամէնուն ահաւոր
ու խորշիկ կըլլան: Միայն ան կատակա
խօսութիւնք մեղք չեն, որոնցմով մէկը
կ'ուզէ ուրիշ մը բարի ազգարարութիւն
ընել, կամ յանցանքն ուղղել, ընկերու

ուրիշ մը կը ոիրէ՝ անոր բարեպաշտութեան, գիտութեան եւ ուրիշ օգտակար յատկութեանց համար, ան տանք բարեկամութիւնը բարի ու գովելի է։ Աս տեսակը միայն առաքելութեան վրայ հիմնուած ըլլալով՝ հաստատուն ու օգտակար է, վասն զի իր շահը չի խնդրեր, զմարդը զԱստուած վտացընելու չի տանիր։ Հազարին մէջէն միայն մէկն ընտրելու է։ — Որդեակ, անառակաց ու անխօսից բարեկամութենէն բացէ ի բաց փախիր, ինչու որ անոնց կապակցութիւնը սրտի ապականութիւն է, եւ զքեզ ալ նոյն արտից կը հրապուրէ։ Ա՛հ բարձրաց բարեկամ անոնց յէ՛մ իւրեք, կ'ըսէ Իմաստունը։ Խորշէ անոնցմէ, որոնք միայն զքեզ կը շողբորթեն, բնաւորութիւնդ ու վարմունքդ կը գովեն. լաւ գիտցիր, այնպիսիք բուն թշնամիք են, զքեզ գոբախտ կ'ընեն՝ հոգւով ալ մարմնով ալ։ Այնպիսի բարեկամ խնդրէ, որ քեզն յամենայնի առաջնորդ ու բարի խորհրդատու ըլլայ, տեղւոյն համաձայն քեզն ազդարարութիւն ընէ, պակասութիւնքդ յայտնէ, որ ուղղուիս։ Այսպիսւոյն համար Ս. Հոգին կ'ըսէ. Բարեկամ հաւորարկ՝ աղօթարկ ա՛մաւ. եւ՛ որ քոտնէ քո, եգիտ բանէ։ Հաւորարկ բարեկամ ոչ քոյ քոտնաւ, եւ ոչ կէտ նորա լաւութեան։ (Սեր. 9. 14) — Այսպիսի բարեկամը չնչին պատճառաց համար մի թողուր. քնիկ մը բան ալ դուն պիտի կրես, ան ալ մարդ ըլլալով՝ պակասութիւն ունի։

Որ է Տեառնէ երկնէ՝ Բարեկամ բարե յաւուրն, կ'ըսէ Ս. Հոգին։ Բարեկամ գտնելը սիրով կ'ըլլայ, վասնզի սիրուելու համար, պէտք է սիրել. աս սէրն ալ պիտի ըլլայ սուրբ, անարատ ու առաքելութեան վրայ հիմնուած։

Բ. Այլասեւ անձի հետ եղած բարեկամութիւնն ամէն անգամ դատապարտելի չէ, բայց միշտ խիստ վտանգաւոր է. չար կասկածանաց գրգիռ ու մեղաց առիթ է։ Ամէն միտութիւն բարի չէ, շատ հեղցաւայի վերջ կ'ունենայ։ Աս տեսակ բարեկամութիւնը սատանայէն է, որ դրսէն անմեղ կ'երեւայ, բայց չար է։ Աս վտանգէն ու որոգայթէն փախչելու ամէնէն կարեւոր միջոցն է արթնութեամբ հսկել աչաց, սրտին ու բերմանց վրայ, առանձին կերպով զգուշանալ սաստիկ մտերմութենէ եւ ընտանութենէ, յաճախ յարաբերութենէ, խորշիլ առանձին գտնուելն ու ստէպ իրարու հանդիպելէ։ Առանց այս նախազգուշութեանց այլատեսից հետ եղած բարեկամութիւնը միշտ մնասակար է։ Ամէնէն լաւագոյն ու ապահովն է անոնց հետ ծանօթութիւն չընել։

Օրէնալի։

Հուշան անունով օրորոք մը՝ պատանոյ մը հետ ծանօթութիւն ունէր. իրենց առաջին տեսութիւնները բոլորովին անմեղ էին, բայց շատ չանցաւ՝ պատանին սկսաւ իր վարմանց մէջ ընտանի ու հա-

մարձակ ըլլալ: Օրիորդն ասոր վրայ գոհ
չէր, թէեւ իր պատիւն ու առաքինու-
թիւնը կը պահէր: Բայց իւր մէկ երկիւ-
ղած բարեկամուհին անմիջապէս անոր վրայ
եղած փոփոխութիւնը տեսաւ: Հուշան
ալ քաջուած ու պարկեշտ չէր. սկսած էր
ունայնութիւն հոտիլ: Մայրն ալ վրան
գոհ չէր: Բարեկամուհին անոր աս վտան-
գաւոր վիճակը տեսնելով, որ մը իրեն ըսաւ.
Արեւիկ Հուշանս, զքեզ սրտանց սիրելուս
պէտք է որ զքեզ բանի մը մտադիր ընեմ.
Դուն ան պատանւոյն հետ յաճախ տես-
նուելովդ մեծապէս կը սխալես, զքեզ մե-
ղաց վտանգի մէջ կը դնես: Մտիկ կ'ընես
անոր շողոքորթութիւններն ու հրապու-
րիչ խօսքերը, քեզի նկատմամբ համարձակ
վարմունքին կը զիջանիս: Խիղճդ քեզի
ի՞նչ կ'ըսէ: Եւ ոչ բան մը, կրկնեց Հու-
շան. պատանին խոհեմ ու պարկեշտ է.
չար միտք չունենալուն վրայ զիս ապահով-
ցուց, նոյնպէս ես ալ գէշ բան չեմ
մտածեր: Թէեւ ըսածներդ ստոյգ ըլլան.
ըսաւ բարեկամուհին, սակայն դուն թե-
թեւ ու ընտանի վարմունքովդ զինքը չա-
րութեան չէս մի գրգռեր: Երբտասարդ
մը՝ որն որ այլասեռ անձի հետ յարա-
բերութիւն կը խնդրէ, երբեք անմեղ
բարեկամութիւն չ'ընես, իր դիտաւորու-
թիւնները սուրբ չեն. իսկ աս համարձակ
ու ընտանի վարմանց աչք գոցող օրիորդը
յանցաւոր է: Եւ տարիքս առած ու փորձ-
առու եմ, շատ լաւ կը ճանչնամ մեր

սեռին տկարութիւնն ու դիւրաւ խա-
բուիլը: Աս տեսութեանց ու խօսակցու-
թեանց ատեն հոգին փսասակար աղբեցու-
թիւններ կ'ընդունի, Աստուծոյ երկիւղն
ու սէրը մեր սրտէն կամաց կամաց կը հե-
ռանայ. վախճանն ողբալի կ'ըլլայ: Հուշան
աս ամէնը մոմառալով եւ Աստուծոյ շնոր-
հօքը լուսաւորուելով, խոստովանահօրը
խորհուրդ հարցուց: Քահանան ալ՝ պա-
տանւոյն իր պատճառաւ գործած բաղմա-
դիմի յանցանքներն եւ օրիորդին ըրած
մեղքերը մէկիկ մէկիկ աչքին առջեւը
դրաւ: Հուշան ասկէ սոսկալով գոչեց.
ով Աստուած, որչափ մեղք եմ գործեր:
Այո, կարծածէ՛ք շատ աւելի, ըսաւ քա-
հանան. եթէ ան երիտասարդը սրով
զքեզ սպաններ, միայն ժամանակաւոր
կեանքէ՛դ կը զրկէր, իսկ հիմայ հոգեւ-
որ կեանքդ յաւիտեանս կորսնցնելու
անդունդը տարիւր է: Հուշան՝ սաստիկ
զղջմամբ եւ ցաւով՝ ողբաց իր մեղքերը,
եւ Աստուծոյ հետ հաշտուելէն ետքը
փութով իր բարեկամուհւոյն գնաց, որուն
շատ շնորհակալ եղաւ զինքն ան կործան-
մանէն ազատելուն համար, եւ աղաչեց որ
այնուհետեւ ամէն բանի մէջ իր վրայ
հսկէ:

Երբ որ պատանին նորէն իրեն եկաւ,
քաջութեամբ անոր ըսաւ Հուշան. Ինծմ
հեռու գնա, ալ բարեկամդ չեմ եւ ոչ
ալ պիտի ըլլամ, այսուհետեւ մեր տեսու-
թեանց ժամերը պիտի լամ ու ապաշխա.

րեմ: Պատանին ալ չերեցաւ, եւ Շուշանին խօսքերէն շինուելով՝ իր վարքը փոխեց ու առաքինի մարդ եղաւ: Շուշան ալ իր յառաջագրութեան մէջ հաստատուն մնաց. քանի անգամ որ գտնուած վտանգը միտքը դարձաւ, աշուրներէն յորդարտասուք կը թափէր ու իր ապաշխարանքները կը շատցընէր:

18. Ստախոսութեան զբոս:

Ստախոսութիւնը միշտ մեղք է. Աստուած ճշմարտութիւն է, ստութիւնը՝ կ'ատէ: Սուտը հակառակ է խղճմտանաց՝ Աստուծոյ ի մեղ ձայնին, եթէ միշտ ալ ծանր մեղք չըլլայ, սակայն սուտ զրուցելը թեթեւ բան չէ, այլ անթիւ չարեաց ու անկարգութեանց պատճառ: Սուտ զրոյցներն ստութեամբ ու խորդախութեամբ լինեն, ուրիշ կերպ կը մտածեն քան զոր կը խօսին, կը գործեն. երբեք պարզ չեն, չնչին բաներու մէջ ալ կը կեղծաւորին, անդադար ծուռ ծամբաներով իրենց նպատակին հասնելու կ'աշխատին: Խաբեբայ են, խօսքերուն մէջ անհաւատարիմ, կասկածոտ են, վասն զի կեղծաւորութեան ծառայ են, որով ուրիշին վրայ միշտ չար կը մտածեն. ամէն բանի մէջ խաբէութիւն կ'ընեն. տեղւոյն համաձայն ալ սուտ երգումը յառաջ կը քշեն: Աստուած ստախոսները կ'ատէ. Պիղէ է առաջին Տէրուն շինուելու պատճառ: Ստախոսներն ալ ինչքան որ խօսին սուտ: Լաւ է խղճեալն:

Վահագնապետն է. եւ իր Գրքին վերջում խառնեցին: — Ստախոսութիւնը դիւական ախտ մըն է, զոր առջի անգամ սատանան գործածեց, որուն հայրն ու սկիզբն է: Ինչպէս որ ճշմարտութիւնն Աստուծու կու գայ, կ'ըսէ Ս. Օգոստինոս, նոյնպէս ստութիւնն ալ սատանայէն: Ս. Ամբրոսիոս ալ կ'աւելցընէ. իրենք զիրենք ստութեան տուողներն սատանիծեալ հօր՝ սատանային որդիքն են:

Գուն, որդեակ, աս սատանային մեղքէն ընդ միշտ խորշէ եւ մասնաւոր երկու բանի մէջ: Ա. Ընկերն շառաւիղէն խառնեց. ծանր մեղք է առուտուրի մէջ ընկերը խաբել, պարտատեարց պահանջն ուրանալ, ընկերին վրայ ստութեամբ ու չարախօսութեամբ ծանր յանցանքներ գիղել: Ասոնք բնորդ վերջին աստիճանի անգղամ ըլլալու է: Բ. Ինչպէս խառնեցին: Իրատաստանի առջին ստախոսութիւնն ալ, սուտ երգումն ալ ծանր մեղք են, ասով թէ պարտապաշտած յարգութեան մէջ կը պակսուի եւ թէ ցաւալի չարիք յառաջ կու գան: Որդեակ, ամէն խօսքերուց ու գործոց մէջ ճշմարտութիւն ու անկեղծութիւն գործածէ: Պատուաւոր անձ կ'ըլլաս, եթէ ճշմարտութիւնը սիրես, եւ ոչ իսկ չնչին բանի մէջ պղտի սուտ մըն ալ զրուցելու համարձակես: Սողոմոն թագաւորին հետ բսէ. Զբառն զարեւ է առաջին Տէրուն շինուելու (Առ. Լ. 8) — Արդարը ստախոսութիւնը կը նզովէ:

1. Ս. Փիրմոս՝ իրեն ապաւինած մահապարտ մը պահէց: Թագաւորական խնդրակք եպիսկոպոսին՝ անոր ուր ըլլալը հարցուցին: Չեղի չեմ կրնար պատասխան տալ, բաւ, վասնզի պէտք է, որ ոչ սուտ խօսիմ եւ ոչ ալ փնտռածնիդ տամ: Անգութ թանջանօք եւ մահուան սպառնալեօք զՓիրմոսն խոստովանցընելու ջանացին, որուն ինք միշտ պատասխան կու տար. Արնամ տանջուիլ ու մեռնիլ, բայց ոչ երբեք ճշմարտութեան ու սիրոյ դեմ խօսիլ: Չինքը կայսեր տարին, որն որ առաքինութեանը վրայ զարմանալով զինքն աղատ թողուց, նոյնպէս մահապարտին ալ ներեց: Արդ լաւագոյն է մահ ընտրել քան թէ ճշմարտութեան ու ընկերսիրութեան դեմ գործել:

2. Քանի մը աղքատ Ս. Յակոբ Մըծբնայ հայրապետէն ողորմութիւն ուղեցին մեռել մը թաղելու համար: Ասիկայ լիբր ստութիւն էր, մեռելը՝ սուտ մեռած ձեւացեր էր: Սուրբն ողորմութիւնը տուաւ: Բայց Աստուած ալ անոնց խաբէութիւնը պատժեց: Երբ մեռելն ոտք մտնելու վրայ էին, անիկայ հոգին փնջ մեռաւ:

Անտարակոյս, որդեակ, գիտես Անանիայի ու Սափիրայի ողբալի դէպքը, որոնք զՍ. Պետրոս առաքեալը խաբել ու ստել ուղեղնուն համար, յանկարծական մահուամբ պատժուեցան:

19. Բարե խոստովանահօր մը հարկաւորութեան վրայ:

Որդեակ, փրկութեան ճամբան վտանգով լի է. ապահով թալելու համար խոչեմ առաջնորդի մը կը կարօտիս. Այդ Խորէ յորժա՝ առաջնորդէ՝ սխալէ, է-է-Խորէն է խորխորապանակն: Անծանօթ ծամբէն գացող կոյրը՝ միշտ կը գլորի: Այնաւոր, որ փնակ է, կ'ըսէ Ս. Հոգին, էնտոր էլէ էյնայ, ինչ առեւ ինչ՝ որ զինքն որոհանէ: (Ժող. Գ, 10:) Ուրեմն խելքիդ ու անմահական գիտութեանդ մի զստահիր. Եր խելքն փառհողք խելք է, անորին յարաւ է իրեն ապաւինել. Իսկ խելացին խոհէ՝ Բարդուղէ խորհրդան համայն ինչ զինքն Խորհրդէ: Ընտրէ իմաստուն խոստովանահայր մը, որ քեզի փրկութեանդ միջոցները սորվեցընէ եւ զքեզ կառավարէ առաքինութեան մէջ յառաջընելով ու մեղքէ խորչեցընելով: Եթէ ըստ պատահման թշնամեղն որոգայթն իշնաս, զքեզ շուտով աղատէ: Բոլոր սրտովդ զինքը մեծարէ, որ քու տեսանելի հրեշտակդ է, որուն ձեռքով Աստուած սրտիդ կը խօսի: Իր խրատներն ու քեզի տուած դեղերն օգտիւ գործածէ. որդիական վտահունքութեամբ իրեն յանձնուէ, բաց սիրտդ իրեն՝ իր բոլոր յօժարութիւններովն ու չարութիւններովն, երբեք չամչնաս որեւիցէ մեղք ու փորձութիւն պարզութեամբ իրեն յայտնելու: Խոստովանութեան մէջ ա-

մօթը, քաշուիլը չ'արժեր. հոն քահանան հայր է, պէտք է որդւոյ անկեղծութեամբ իրեն երթալ, մեղաւորն ալ հիւանդ է, հոն ուրեմն պէտք է հոգւոյն բժշկին ամէն հիւանդութիւն ու մահացու վէրք ճշդիւ յայտնել:

Ս. Փրանկիսկոս Սալեզեանին խորհրդոյն համաձայն տասը հազարին մէջէն ընտրէ հոգւոյդ առաջնորդ, որ հոգեւոր կարօտութեանցդ դարմանները լաւ հոգայ. ուրիշներուն մօտիկ չընես, սրոնք ներողամիտ ու իրենց հաճոյակատար քահանայ գտնելով՝ խղճմտանքաւորները վար կը դարնեն: Բարի, գիտուն ու խոհեմ խոստովանհայր մը գտնելէդ վերջը՝ ալ զինքը չփոխես. բայց երեւմն իր խորհրդովն ու ընչի մը խոստովանիլդ ալ աղէկ է: Խոստովանահօրդ յանդիմանութիւնները, ինչպէս իր քաղցր խրատները՝ սիրով ընդունէ: Եթէ իր խստութեանը վրայ տրտնջելով ցաւիս, անիրաւութիւն կ'ընես. Բժիշկին մէջ հիւանդաց ուղղածին պէս գործէ, երբեք զիբեք չի կրնար առողջացնել: Քահանային ամէն ըսածը քու օգտիդ համար է: Եթէ գէշ յօժարութեանցդ ներողամիտ ըլլայ, մեղանչական սովորութեանցդ չհակառակի, մեղաց առիթներու մէջ յարատեւելուդ աչք գոցէ, զքեզ ոչ միայն նպատակիդ չի հասցըներ, այլ կործանումը կը փութացնէ. եթէ աս վախճանաւ երբեմն ալ քեզի արձակում չտայ, իրեն հնազանդէ ու շնորհակալ

եղի՝ որ այս ամէնը զքեզ ուղղելու եւ հոգիդ փրկելու համար կ'ընէ: — Ս. Գրոց մէջ կը կարդանք որ Յովաս թագաւորը՝ ցորչափ որ իրեն առաջնորդ ունէր Յովադաս քահանայապետը, բարի ու առաքինի էր, որ միշտ զթագաւորը կը խրատէր, երբեմն ալ խստիւ կը յանդիմանէր: Սակայն անոր մահուանէն ետեւ՝ Յովաս իր խելքին վստահելով՝ անառակութեանց անդունդը գլորեցաւ ու խեղճութեամբ մեռաւ:

20. Թէ որդւոյ օգտակար է յաճախ խոստովանելն է հաւանորէ երկրասարդութեան յամառել:

Ապաշխարութեան սուրբ խորհրդոյն յաճախ մերձենալը շատ օգտակար է ամէն քրիստոնէի, բայց առանձինն երիտասարդաց: Քրիստոս աս խորհուրդը մեր հոգւոյն սրբութեան ու փրկութեան համար հաստատեց: Միայն զիջալից ու խոնարհ ստուով յաճախ աս խորհրդոյն մերձեցողք կը փրկուին, իսկ տարին մէկ անգամ, ան ալ՝ վեր ի վերոյ պատրաստութեամբ մերձեցողք դժուարաւ կը փրկուին: Արդ ստէպ ամենայն դուրսութեամբ ասոր մերձեցիր, որ երջանկութեան միակ միջոցն է:

Ա. Եթէ երկար ատեն առանց ծանր մեղանչելու բարի կեանք անցընես, մեղք չունիմ ըսելով՝ չխոստովանիս, կը խաբուիս: Կիտցիր, որդեակ, որ թեթեւ մեղքերը մեծամեծաց ծամբայ կը բանան: Բ. Ա-

ռանց յաճախ խոստովանութեան՝ մեղանշական սովորութեանց ու վտանգաւոր առթիւ մէջ կ'իյնառ. ասոնցմէ՝ ինչպէս նաեւ ուրիշ ծանր մեղքերէ կը պահպանուիս միայն անկեղծ խոստովանութեամբ: Գ. Խրիտասարդութեան ժամանակն աւելի փորձութեանց՝ գիտաւորարար ողջատկութեան դէմ եղածներուն մէջ կ'իյնաս, առանց հոգեւոր առաջնորդի ու դեղի կը գլորիս. Ու որ բեղք դառնի՝ հեռանալ էլ չես, Զոգին, հեռանալ էլ չես: Որչափ երիտասարդք ապաշխարութեան խորհուրդն ուշացրենք են կործաներ: Գ. Ապաշխարութեան խորհուրդը մեղաց ամենադժուար դեղն է, որուն ձեռքով մարդն Աստուծոյ շնորհք կ'ընդունի հոգւոյն թշնամեաց դէմ քաջութեամբ պատերազմելու. նոյն իսկ անկեղծութիւնն ու խոնարհութիւնն՝ որոնցմով խոստովանաճօր կը գիմուի, մեղքն իր բովանդակ յօժարութիւններովը կը խափանեն: Յաճախ խոստովանողք իրենց խիղճը մաքուր պահելով՝ ամէն հոգեւոր միտթաւրութիւնները կը վայելեն եւ մարմնով ալ զուարթ ու առողջ կ'ըլլան. անոր համար Գրիստոս սրտով սուրբ ու խաղաղ եղողներուն երանի տուաւ:

Աստիկ փորձութիւնները, մարմնոյ մեղանշական բերմունքը նուաճելու եւ առաքինութեան ճամբուն մէջ յառաջ երթալու համար, պէտք է ստեպ խոստովանութեամբ

վանութեամբ զԳրիստոս ընդունիլ ու զօրանալ: Խենթ է ան, որ առողջութեան դեղն այնչափ կ'ուշացրեն, մինչեւ բուն մահացու հիւանդութիւնը վրան յարձակի, որոնց առջեւն առաջին դեղերով առնուին անկարելի է: Որդեակ, չնմանիս անոնց՝ որոնք մեղանշելէն ետեւ անմիջապէս Աստուծոյ հետ հաշտուելու տեղ, նորէն կը մեղանշեն եւ խոստովանութիւնն կ'ուշացրեն անհոգութենէ կամ ամօթէ, եւ կամ մօտաւոր մեծ տօնի մը ձգելով: Ստանան միշտ արգելքներ կը հանէ մեղաւորին դարձը խափանելու: Խոստովանութիւնն իրեն տաղտկալի բան մը կը ցուցնէ, թող չի տար որ լաւ պատրաստուի, երբեմն ալ կը թելադրէ թէ հարկաւոր չէ առ այժմ, դեռ ժամանակ կայ. եթէ մեղաւորն յորդորի խոստովանելու, յանկարծ ուրիշ արգելք մը մէջտեղը կը քշէ, երբեմն ալ սրտին մէջ անտեղի ամօթ կը զարթուցանէ. վերջապէս բիւր հնարքներ կը գործածէ զմարդիկ խոստովանութենէ ետ կեցրնելու:

Եթէ առաջի անգամ Աստուծոյ սուրբ սեղանոյն մերձենաս կամ նոր վիճակ մը մտնես, նայէ որ ընդհանրական խոստովանանք ըլլաս, որ շատ օգտակար է: Եթէ խոստովանութեանց մէջ վախէ կամ ամչնալէ՝ գիտութեամբ ծանր մեղք մը պահած ես, ան ցաւալի վիճակին մէջ եղած խոստովանութիւնքդ պիտի կրկնես, մեղաց թուերն ու տեսակները ճշդիւ պի-

տի խոստովանիս, վասն զի անոնք ամէնն ալ անվաւեր են, եւ ամէն մէկ անգամին ալ ծանր մեղք գործեր ես, միայն մէկ մահուչափ մեղք պահելուդ համար: Նոյն պէս ով որ երկար տարիներով մեղանշ չական յարարերու թեանց, ատելութեանց, հայհոյութեանց եւ ուրիշ չար սովորութեանց մէջ ապրած է, շատ օգտակար ու մանաւանդ հարկաւոր է որ մէկիկ մէկիկ ու անուշով նոյն միջոցին մէջ գործած մեղքերը կրկնէ, վասն զի առանց ուղղութիւն մը ցուցնելու եղած խոստովանութիւնք անվաւեր են:

Որդեակ, ապաշխարութեան խորհուրդն արժանապէս ընդունելու համար ամէն բանէ յառաջ պէտք է որ ճանչնաս մեղքերդ ու գիտնաս, որ անոնցմով զՍտուած վշտացուցեր ես: Ուրեմն մտադրութեամբ խիղճդ քննէ, մտածէ թէ ինչ տեսակ մեղքեր ու յօժարութիւններ աւելի սրտիդ տիրած են: Աս խղճի մտաց քննութիւնն աղէկ ընելու համար եռանդով Ս. Հոգւոյն լոյսը, Ս. Աստուածածնի օգնութիւնը, պահապան Հրեշտակիդ ու պաշտպան Սրբոցդ բարեխօսութիւնը խնդրէ: Քննութեանէն վերջը բովանդակ մեղացդ վրայ սրտանց զղջալով ու ցաւելով եւ մէյ մ'ալ չգործել յառաջագրելով, ամենայն խոնարհութեամբ ու պարկեշտութեամբ քահանային՝ Աստուծոյ տեսանելի փոխանորդին գնա: Խոստովանէ առանց մեղք պահելու

եւ զքեզ արդարացնելու. Կա՛մ առանց պարագաներն երկայն բարակ պատմելու. «Ի՞նչ» հասկըցնելու բառերով եւ լսեցնելու ձայնով. Կա՛մ բոլոր յանցանքներդ ու մեղքերդ խոստովանելով, ծանր մեղքերը թուով ու ետեսակով, որ քահանան չտրիպուի երկար հարցումներ ընել: Ով որ գիտութեամբ, վախէ կամ ամէնալէ ծանր մեղք մը կը պահէ, սրբապղծութիւն կ'ընէ: Խենթութիւն է Աստուծոյ գիտցած բանն իր փոխանորդէն ծածուկ պահելով զինքն ալ աւելի վշտացնել:

Մեղքերդ ցաւով խոստովանելէդ ետքը քահանային խրատները լաւ միտք տու, ջանա որ միտքդ ամփոփ պահես: Իթէ մէկը խղճահար, կասկածոտ ու չփոթող է, խոնարհ չնազանդութեամբ խոստովանահօր խորհրդոյն հետեւի: Ով որ կը մտածէ թէ Մեղքերս հելլէ ինքս չեմ գործած, Կա՛մ հաշտութեամբ լաւ ինքս չեմ գործած, Կա՛մ ինք զինքը չխաբէ, ասոնք սատանայի փորձութիւնք են. որ ասոնցմով հոգին կը չարչարէ ու միտքը կը չփոթէ, որ ապաշխարութեան պտուղները պարապի հանէ: Դուռն իբրեւ մարդ ձեռքէդ եկածն ըրէ, մնացածն ալ որդիական վստահութեամբ Աստուծոյ յանձնէ՝ Յիսուսի անհուն արդեանցն ապաւինելով:

Քահանային քցի տուած ապաշխարանքը սիրով ընդունէ, եռանդով ու ցաւով կատարէ. մտածէ որ այնչափ

մեղացի համար դառն պատժոց արժանի ես: Եթէ սրտանց ու մեծ զղջմամբ եղած խոստովանաբէզ վերջը մեղքեր յիշես, որոնք խիղճդ նեղեն ու զքեզ չարչարեն, զղջա ու ցաւէ անոնց վրայ առանց խոստովանութիւնդ կրկնելու: Իսկ եթէ ծանր մեղքեր են, խոստովանէ: Միտքդ բեր դաւիթ մարգարէն, Մարդադղենացին ու Ս. Պետրոս առաքեալն, որոնք մեղաց թողութիւն ընդունելէն ետեւ, անդադար զանոնք կ'ողբային ու կ'ապաշխարէին մահացուցմամբք եւ ուրիշ բարեգործութեամբք: Գուն ալ անոնց հետեւէ:

Օրինակներ:

1. Զօրանոցի մը մէջ ծանր հիւանդ պաշտօնակալ մը տեղւոյն քահանան կանչել տալով կ'ըսէ. Երեսուն տարիէ վեր մեղաց վիճակի մէջ կ'ապրիմ. միշտ կամացս համաձայն խոստովանաչայրեր՝ գործածեցի, որոնք թոյլ տուին որ անառակութիւնքս շարունակեմ՝ առանց զիս կշտամբելու եւ ուղղելու: Ես աս իմ բոլոր խոստովանաբներս անվաւեր կը համարիմ, ճշմարիտ զղջմամբ չընելուս համար: Թող ան ներողամիտ քահանայք Աստուծոյ պատասխան տան: Քեզի շատ կ'աղայեմ, որ զիս աղէկ ընդհանրական խոստովանանքի պատրաստես եւ բովանդակ կեանքս քննելու օգնես: Խիղճս տակնուվրայ եղած է. աս վիճակիս մէջ մեռնի՛րն ինծի յաւիտեական դատապարտութիւն է: Քահանան զինքը

կը հանդարտցընէ՝ անոր անկեղծ ու զղջալից խոստովանութիւնը լսելով:

2. Տասնութ քսան տարեկան աղջիկ մը, կը պատմէ Ս. Անտոնիոս, իր խոստովանութեանց մէջ միշտ ամօթէն գէշ մարմնական մեղք մը կը պահէր, որուն մէջ ձգեր էր զինքն իր մէկ լիբբ բարեկամուհին: Գիշեր ցերեկ խիղճը զինքը սաստիկ կը տանջէր, եւ միշտ ալ խոստովանելու կ'ամրնար: Խիղճը հանդարտեցընելու դիտմամբ՝ վանք կը մտնէ, յուսալով որ հոն ծանր մահացուցմամբք ու ապաշխարանօք նոյն մեղքը կը ջնջուի, Աստուած իրեն կը ներէ: Սակայն մահուան անկողնոյն մէջ նոյն մեղքն աւելի զարհուրելի կերպով իր հոգւոյն կը ներկայանայ. սաստիկ տաքնապէն կ'ուզէ խոստովանիլ. բայց նորէն ամէնալով կը պահէ, մահն ալ վրայ կը հասնի: Վանականք վրան մեծ սուգ կը բռնեն սրբութեան ու առաքինութեան կենդանի օրինակ մը կորոնցընելուն համար: Բայց երեք օր ետքը իր մէկ բարեկամուհւոյն երեւալով՝ կ'ըսէ. Ինծի համար աղօթք մ'ըներ. ամէն անգամ մէկ անպարկեշտ մեղքս ամօթէս պահելուս եւ սրբապղծութեամբ զՅիսուս առնելուս համար, դատապարտուեցայ յաւիտեական տանջանաց:

3. Գաղղիայի Լուգովիկոս Թ. Թագաւորն ամէն ուրբաթ օր կը խոստովա-

ներ, անկէ ետքն ալ ինք զինքը սաստիկ կը ձաղկէր. մտածելով ալ որ իր թագաւորական մեծ վայելչութիւնն իւր խոստովանահայրն ետ կեցընէ իրեն խիստ ապաշխարանք տալէն, միշտ խոստովանահօրը կ'ըսէր. Լաւ մտածէ, դուռն հոս հայր ու դատաւոր ես, իսկ ես քու որդիդ ու հպատակդ եմ: Նոյն թագաւորը Պարսեան տինէն դարձած ատեն՝ ծովու վրայ ինքնին իր նուիրական պարտքը կատարելէն ետեւ, նաւաստիքը խոստովանանքի կը յորդորէր ըսելով, մի վախնաք ասով ձեր ծառայութեան վնաս չ'ըլլար. խոստովանանքը ըլլողին պաշտօնն ես կը կատարեմ. թի ալ կը քաշեմ, ղեկն ալ կը կառավարեմ: Աս խոսքերէն շարժելով՝ ամէնն ալ սաստիկ ցաւով ու զղջմամբ կը խոստովանէին:

21. Հաղորդութեան եւ նոյնն աբխազաւորութեան ընդհանրեւումը:

Ա. Քրիստոս իր անսահման սիրովը մեղաց թողութեան համար ապաշխարութեան խորհուրդը հաստատեց. բայց ասով գոհ չեղաւ, այլ հաղորդութեան ամենասուրբ խորհրդոյն մէջ իր մարմինն ու արիւնը մեր հոգւոյն կերակուր թողուց: Աս խորհուրդը բովանդակ շնորհաց ու առաքինութեանց անսպառ աղբիւրն է: Հոն է իմաստութիւն, սրբութիւն, գիտութիւն, երջանկութիւն, յաջողութիւն եւ ամէն բարիք. հոն է մեղաց

վտանգները նուաճելու զօրութիւնը, հոն է ինքն Յիսուս Քրիստոս: Բոլոր արաւածոց Արարիչը. միթէ իրեն դիմողը կը մերժէ, ինք որ կ'ըսէ. Որ հոյս ես, ոչ հանկնդրեալ եմ: Եւ ես հանդուգնեց լինել: Աստուծոյ մը մերձեցողն ամենայն խոնարհութեամբ ու գողութեամբ լի պիտի ըլլայ:

Բ. 2է որոշուած թէ որչափ յաճախ անգամ Ս. Հաղորդութիւնն ընդունելու է. ասիկայ հոգւոյն վիճակէն կախում ունի: Սուրբ վարդապետաց խորհուրդն ու կանոնն է՝ ամէն ամիս կենաց հացն ընդունիլ ու զօրանալ: Հոգւոց առաջնորդք՝ խոստովանահայրք իրենց խոստովանորդոց հոգւոյն վիճակին ու պատրաստութեան համաձայն հրաման կու տան: Որչափ որ մէկը ջերմ բաղձանք, եռանդուն սէր ունի եւ սրբութեամբ ապրելու մեծ փայթ, կրնայ յաճախ հաղորդուիլ. վասն զի Քրիստոս Եկեղեցի ըսելով՝ ամէն օր կը հասկցընէ. եւ միայն ասոր համար հացի կերպարանաց տակ հաստատեց այս սուրբ խորհուրդը, որ ամէն օր ուտուի. Զհոյս մեր հաւատալովորդ Եւսեբիոս յայտնաբերուն ներքեւ շատ Հաղբ այս խորհրդական հացը կ'իմանան: Սուրբ եկեղեցին ալ իր որդիքն ամենայն մեծարանք ստէպ այս երկնաւոր հացը ճաշակելու կը յորդորէ: Ս. Ամբրոսիոս կ'ըսէ. Այնպէս ապրեցէք, որ ամէն օր աս հոգւոյ կերակուրը կարենաք ճա-

չակել: Պէտք է գիտնալ թէ ինչպէս որ մարմնոյ առողջութիւնը ստեպ կերակուր ուտելու վրայ չի կայանար, այլ կերածն աղէկ մարմնելու վրայ. այսպէս ալ հոգւոյն սրբութիւնն ու փրկութիւնը յաճախ հաղորդուելու վրայ չի կայանար, այլ միայն զանկկայ աղէկ պատրաստութեամբ ու արժանաւորութեամբ ընդունելու վրայ: Ով որ գաղջութեամբ, վերի վերոյ պատրաստութեամբ կամ մեղանշական յօժարութեամբ ու մեղօք ամենատուրը Հաղորդութեան կը մօտենայ, թող յիշէ Առաքելոյն զարհուրելի խօսքերը թէ Որոհեալ է լուսնի անարթանութեամբ, որոհեալ է անշին իւրաքանչիւրէն: (Ա. Կոր. ԺԱ. 28:)

Գ. Որդեակ, եթէ կ'ուզես ստեպ աս ահաւոր սեղանոյն մօտենալ ու շնորհօք հարստանալ, նախընթաց իրիկունն ու սուտու կանուխ սիրտդ առ Աստուած վերցուր, զղջմամբ խոստովանէ, որ աս Խորհուրդը քեզի դատապարտութիւն չըլլայ, այլ յաւիտեական կեանք: Աստուծոյ սիրով վառէ սիրտդ, միտքդ ու հոգիդ, որոնք անոր սուռն պիտի ըլլան: Ի՞նչ պանչելի գործք, Աստուած մը որդերու պարկի մը մէջ գայ Հանգչի. Գործք մէք է, լսան զի ոչ մարդք է լինուած, այլ Տէրութեան Աստուծոյ, կ'աղաղակէր Գաւիթ եղածնարը շինելու պատրաստուած ատենը: Սրտիդ մէջ Յիսուսին սրբութեամբ զարդարուած սուռն մը պատրաստէ:

Ս. Հաղորդութեան յառաջ կէս ժամ հոգւով ամփոփուէ. Աստուծոյ առջին խոնարհէ, իր մեծ վայելչութիւնն եւ քու անարժանութիւնդ ու ոչնչութիւնդ մշտաճերմակ: Հաւատքդ կենդանացուր, սէրդ բորբոքէ, յոյսդ հաստատէ, եւ ալ զինքն որեւիցէ կերպով չվտայեցնելու յառաջագործութիւնդ նորագելով մօտեցիր միաւորած ձեռուրներով, խոնարհ աշուրներով, մեծ յարգութեամբ ու ջերմեանդութեամբ եւ ընդունէ բովանդակ արարածոց Տէրն ու քու ստեղծողդ ու հայրդ: Յետոյ ծանրութեամբ ու պատկառանք առանձին տեղ մը քաշուելով՝ ծուր դրած որդիական վստահութեամբ սիրելի Յիսուսիդ հետ խօսէ, սիրտդ իր բոլոր կարօտութեամբն իրեն բաց եւ զքեզ ողջ բովանդակ իրեն նուիրէ: Եւ ի՞նչ պէ՞ իրեն, վստի զի տէրդ, փրկիչդ, լոյսդ, կեանքդ ու երանութիւնդ սիրտդ Հանգչած է. թշուառութեանդ Հնայելով քեզի այցելութեան եկած է: Հոգիդ եւ ի՞նչ իր անսահման սիրոյն ու բարութեան, որ զքեզ ճշմարիտ հաւատոյ մէջ ծնանելէն ու կրթելէն եւ անհափ բարեք ընելէն ետեւ, Հիմակ ալ անձամբ քեզի կու գայ: Խնդրէ բովանդակ մեղացդ թողութիւն եւ ամեն հոգեւոր բարեք որ ալ զինքը չցաւցնես: Նոյնպէս մարմնոյդ հարկաւոր եղածներն ալ ջերմ պաղատանք հայցէ: Ըսէ կենդանի հաւատով. Մենք ենք որ զիս չորհուրէն, զիս չորհուրէն, զիս չորհուրէն: Յիսուս առած օրդ՝ որն որ բոլոր

կենացդ ամենէն փառաւոր, գեղեցիկ ու շնորհալից օրն է, սրբութեամբ ու առանձնութեամբ անցուր, հոգեւոր գիրք կարդա, աշխարհքի աղմկալից զուարճութիւններէն ու ընկերութիւններէն խորշէ, բարեպաշտական գործքեր գործէ եւ նոյն օրը միայն Աստուծոյ համար ապրէ:

Օրէնաբէր:

1. Ս. Կիպրիանոս կը պատմէ թէ կին մը ծանր մեղք մը գործելէն ետեւ՝ առանց խոստովանելու Ս. Հաղորդութիւն առնելու յանդգնեցաւ, սակայն ճիշդ ճաշակման ըոպէին սոսկալի դող մը զինքը մեռած գետինը փռեց: Ուրիշ կին մըն ալ, կըսէ նոյն սուրբը, որ դից նուիրուած կերակուրներէն կերած էր, առանց նոյն մեղքը քաւելու հաղորդուելուն պէս՝ ըստ լորովին կատղելով լեզուն պատառ պատառ ըրաւ եւ մատնիչ Յուդային պէս յուսահատութեամբ հոգին փչեց:

2. Ս. Մարգարիտա Հունգարիայի Բէլլա Գ. Թագաւորին աղջիկը, ամէն օր պատարագի առնէն առէք կերէքէն մինչեւ ճաշակում սաստիկ բորբոքած սէրէն կը յափշտակուէր. իսկ Յիսուս առած օրերը, նախընթաց ամբողջ օրը միայն հացով ու ջրով կ'անցընէր, ամբողջ գիշերն ալ աղօթքով ու մտածականով: Հաղորդութեան օրը ամէն երկրաւոր կերակուր մոռցած՝ Յիսուսի հետ կ'անցընէր. հազիւ երկրորդ

օրը կտոր մը բան կը ճաշակէր: — Նոյն պէս Գաղղիայի Լուգովիկոս Դեպագաւորն ալ ամէն օր արտաքոյ կարգի եռանդով ու խոնարհութեամբ կը հաղորդուէր. շատ անգամ ալ օրւան մեծ մասը հաղորդութեան առջեւ կ'անցընէր: Ս. Թերեզիա կը խոստովանէր թէ իր հալածանաց, վեշտաց ու դառն հիւանդութեանց մէջ միակ քաջալերութիւնը, միսթարութիւնը, զուարթութիւնը, հանգիստն եւ ոյժը Ս. Հաղորդութեան մէջ գտեր էր:

3. Հնդկաստանի քարոզութեանց տարեգրութեան մէջ կը կարդանք, որ տեղւոյն նորադարձ ժողովուրդն իրենց Հաղորդութեան օրը մեծ ջերմեանդուութեամբ եւ ուրախութեամբ կը կատարէին, իրենց ողորմելի տանկներուն մէջ ծաղիկներով զարդարած ու ճրագներ վառած խորանի մը առջին, աղօթքով ու մտածականներով կ'անցընէին:

22. Թէ էնպէս Լուգովիկոս Դեպագաւորն էր:

Ա. Օրւանդ առաջին վարկեանն Աստուծոյ նուիրէ. անօրէն ես, եթէ զանիկայ մեղաց ու սատանային ընծայեա: Աստուած սիրտդ կը խնդրէ, նոյնը կը պահանջէ սատանան ալ. ով որ սիրտդ կը ստանայ, օրդ ալ անորն է: Չափաւոր հանգչելէդ եօթը ու թը ժամ քնանալէդ վերջը, անուրջապէս անկողնէդ էլ, առանց արդին անդին

դառնալու: Լսէ, Աստուած զքեզ կը կանչէ ըսելով. Որդեակ, ել իմ սիրոյս, բաւական հանգչեցար, մարմինդ զօրացաւ: Իրեն պատասխան տուր. Ահա պատրաստ եմ, Աստուած իմ, սուրբ կամքդ կատարելու: Եւ, հոգի իմ, Աստուած քեզի օր մըն ալ շնորհեց իրեն ծառայելու, ասկեալ թերեւս վերջին օրդ է, որ կրնաս երկնից համար արդիւնք շահիլ: Զքեզ խաչակիքէ եւ օրհնած ջրով ցօղէ ըսելով. Տէր, սիրտս, հոգիս ու զիս բոլորովին քեզի կ'ընծայեմ, զիս մեղքէ պահէ, քնոյս մէջ ըրած յանցանացս ալ ներէ: Առաւօտեան աղօթքդ եռանդով ըրէ: Անպատին մէջ Աստուած Հրէից մանանայ կու տար, զոր առտու կանուխ պիտի ժողվէին. ասկէ սորվէ որ երկնից շնորհքներն առտու պէտք է խնդրել հոգին փորձութեանց ու մեղաց դէմ զինելու համար: Աստուծոյ երկիր պագ ամենայն խնարհութեամբ ու շնորհակալ եղիր քեզի տուած բարեաց ու ցուցած խնամոցը համար: Իւր շնորհքն ու օգնութիւնը խնդրէ, բոլոր զբաղմանցդ ու գործոցդ վրայ իր օրհնութիւնը հայցէ եւ հաստատուն յառաջդարձութեամբ զքեզ իր հայրական խնամոցը յանձնէ. որ երբեք չմեղանչես: Յանձնէ զքեզ Ս. Աստուածածնի պաշտպանութեան, պահպան հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ առաջնորդութեանը: Զքեզ բովանդակ գործքերովդ յանձնէ Աստուծոյ: Ամէն առտու գոնէ քառօրդ մը հոգեւոր գիրք մը կարդա

հոգեւոր փրկութիւնն ո՛ւ յաւիտենական ճշմարտութիւնները մտածելով եւ մեղքէ խորշուլ միջոցները սորվելով:

Բ. Աստուած հին օրինաց մէջ առաւօտեան ու երեկոյեան զոհ պատուիրելով, մեզի կը սորվեցնէ որ թէ առտու եւ թէ իրիկուն մեր երկրպագութիւնն ու մեծարանքը իրեն մատուցանենք: Արդ երեկոյեան աղօթքդ ալ երբեք զանց չընես: Երանի թէ ասա աղօթքը միշտ բոլոր ընտանիքի միասին ընէին: Ուր որ էմ առաւել կ'ըսէ Տէրն մեր Քրիստոս, Երբեք էմ երբեք հոգի չողնէ ին, ես հոն առնոյ մէջ էմ: Սրտի ցաւով կ'ըսեմ թէ շատ ընտանիք աս երեկոյեան աղօթքը մէկտեղ ընելու բարի սովորութիւնն ուստի եւ շատ անգամ բուն աղօթքն ալ թողլով, զուարճութեանց կը զբաղին, անոր համար ալ Աստուծոյ օրհնութիւնը հետ զհետէ իրենց վրայէն կ'երթայ:

Որդեակ, խիղճդ քննէ թէ օրդ ինչպէս անցուցիր: Ով անձն իմ, ըսէ, ահա օր մըն ալ անցաւ: Ինչ գործեցի, զրուցեցի, մտածեցի ու լսեցի. փորձութեանց մէջ մեղանչեցի. մէկը խօսքով, գործքով գայթակղեցուցի, մէկուն մեղանչելու առիթ տուի. մէկը վշտացուցի. սուտ խօսեցայ. մէկուն անիրաւութիւն ըրի եւ այլն: Յետոյ զղջմամբ Աստուծմէ թողութիւն խնդրէ. ծոցը թիւնաւոր օձ մը ունենալէն աւելի զարհուրելի է մահու չափ մեղքը քնանալ. վասն զի անով մեռնողը

դժոխսոց մէջ կը զարթնու: Զքեզ յանձնէ Աստուծոյ, Ս. Կուսին, պահապան հրեշտակիդ ու պաշտպան Սուրբիդ: Քանի մը վայրկեան ալ հոգեւոր գիրք մը կարդա, որ հոգիդ բարի մտածմունքներով զբաղի, որ գիշերային երազներէ ազատ ըլլաս:

Զպառկած ծնողացդ օրհնութիւնն եւ զիրենք վշտացրնելուդ համար թողու-
թիւն խնդրէ: Զքեստներդ հանելու ա-
տենդ պարկեշտ ու զգոյշ եղիր: Անկող-
նինք մտածէ իբրեւ դագաղդ ու գերեզ-
մանդ, վերմակը պատանքդ: Քունն ալ
իբրեւ մահուան պատկերը: Զքեզ խա-
չակներէդ ու օրհնած ջրով ցօղելէդ
ետեւ ըսէ. Աստուած իմ, հոգիս քու
ձեռքդ կ'աւանդեմ: Ամէն անգամ որ կ'ար-
թըննաս, Աստուծոյ շնորհակալ եղիր:

Գ. Օրւան մէջ բարեպաշտ կրթու-
թիւնքդ, վիճակիդ ու կոչմանդ պարտա-
քերը զանց չընես: Ամէն օր ի պատիւ
Յիսուսի ու Ս. Կուսին որոշեալ աղօթք-
ներ ըրէ: Գործքի եւ աշխատութեան
ատեն միտք ստէպ ստէպ առ Աստուած
վերցուր. համառօտ աղօթք մ'ըրէ, Աս-
տուծոյ փառք տուր. անձնդ ուրացիր.
կամքդ կոտրէ, խոնարհէ, սիրած կերակուր-
ներէդ քիչ կեր, որեւիցէ զուարճութենէ
հրաժարէ. ողորմած եղիր ուրիշներուն.
մէկը չվշտացրնես. փնաս, անիրաւութիւն
ու խաբէութիւն չընես, սուտ չխօսիս,
զքեզ վշտացընողին ներէ: Բոլոր գործ-
քերդ ու պարտքերդ կատարէ սրտի մոգը,

անձանձրոյթ եւ սիրով: Այսպէս ապրին՝
Աստուծոյ համար ապրիլ է:

Օրինակներ:

1. Ս: Անտոն աղօթքով մեծ սուրբ
եղաւ, որն որ ամբողջ գիշերները զԱս-
տուած մտածելով կ'անցընէր: Աստու-
արեւն իր ճառագայթներն անոր խղիկն
արձակած ատեն Ո՛վ դեղեցիկ լոյս, կը
գոչէր, ինչո՞ւ դիւ մտածութեանցս մէջ
կը շփոթես: Բովանդակ տիեզերք մեծ
գիրք մըն է, կ'ըսէր, որուն մէջ ազէտք
կը կարդան զԱստուած ճանչալ ու պաշ-
տել, ինչու որ ամէն տեղ իր սքանչելի գործ-
քերը կը տեսնենք, որոնք հոգինիս առ
Աստուած պիտի բարձրացընեն: Բոլոր
արարածք զԱստուած մեզի կը քարոզեն,
բայց մենք մեր չարութենէն ու կուրու-
թենէն անոնց ձայնը չենք լսեր: Սատանան
ամէն ճիգը կը թափէր, որ անոր աղօթքն
ու մտածականները խափանէ ու միտքը
ցրուէ, բայց սուրբը միշտ կը գոչէր. Ո՛վ
դժոխական հոգիք, ես զձեզ կը ծաղրեմ՝
երբ աղօթք կ'ընեմ, որով ձեզմէ շատ
զօրաւոր ու անյաղժ եմ:

2. Դաւիթ մարգարէն կ'ըսէ որ Աս-
տուծոյ երկրպագութիւնն ու սուրբ ծա-
ռայութիւնը՝ մարդուն առաջին պարտքն
է: Ամէն առտու կը հրամայէր որ ոչ ոք
թէ իր տնէն եւ թէ տէրութենէն զԱս-
տուած վշտացընէ, եթէ լսէր որ իր ընտա-

նեացմէ կամ հպատակներէն մէկն Աստուծոյ օրինաց հակառակ յանցանք մը գործեր է, կարտասուէր ու կ'ողբար: Աղօթքն իր սիրելի ու առաջին զբաղմունքն էր: Ամէն գիշեր կ'ելէր Աստուծոյ առջեւ իր մեղքերը կու լար, առտուն ալ անկողնէն կը թրջէր արտասուօք: Մարմնոյն վրայ մնալէ զգեստ մը կը կրէր, ամէն օր պահք ու ծով կը բռնէր, եւ իր անհամար ողջակէզներէն զատ, օրը եօթն անգամ իր աղօթքներն Աստուծոյ կը մատուցանէր, առանց իր թագաւորութեան գործքերը զանց ընելու, եւ ոչ իսկ պատերազմի ժամանակ զանոնք կը թողուր: Դաւթի այս օրինակն որչափ կը խայտառակէ զանոնք, որ գործ չունենալով ալ՝ անչափ քիչ ժամանակ կու տան աղօթից:

23. Չէիս հաճուիւն արեւ ըլլալն ողբից
էն զգետոց պարիշտութեան վրայ:

Ա. Չգեստ հազնելու ատեն՝ բարի մտածմունք ունենալու է: Չգեստք մեղաց հետեւութիւնն են, մեր մեղքերը մեզի կը յիշեցնեն. արդ պէտք է ասոնք ալ ապաշխարող հոգւով զգենու: Ասոնք ըստ մասին անանոց մարթերէն շինուած են, անոր համար պէտք է որ մեզի մեր մեղաց վրայ խոնարհութիւն ու ամթ շարժեն: Բայց նաեւ Աստուծոյ ողորմութեան պարգեւներն են, որոնցմով զմեզ կը ծածկենք, ցրտէ ու տաքէ կը պահպանուինք, զորոնք

շատ աղքատ մարդիկ չունին: Մենք Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալով ասոնք հագնինք, աղքատաց ալ օգնենք:

Որքեակ, զգեստաւորուէ Աստուծոյ ամէն տեղ ներկայ ըլլալ մտածելով, զգուշացիր ամէն անպատշաճ նայուածքէ. առանց բոլորովին հագուելու երբեք մէկուն առջեւ չելես: Ս. Կարոլոս զգեստ հագուելու մէջ այնպէս պարկեշտ ու ամէկոտ էր, որ ծառան անոր օտքերը մերկ տեսած չէր: Նոյնպէս զգեստուցդ մէջ ընդունայն ու կարգէ դուրս չըլլաս, աշխարհքիս զարդասէր սիրամարգներուն չըհետեւիս որոնք մինակ մարմինը կը դարմանեն աւելորդ զարդերով ու անուշահոտ իւղերով: Պատշաճ ու պարկեշտ սովորութեանց հետեւէ. իսկ անոնց հետեւելու երբեք հրաման չկայ, որ անառակութեան ու գեղսութեան պատճառ կ'ըլլան:

Իսկ դուք, օրհորդք, նայեցէք որ պարկեշտ ու կոկիկ հագուիք: Չէր գեղեցիկ զարդերը պիտի ըլլան պարկեշտութիւնը, մաքրութիւնն ու կարգաւորութիւնը: Անհոգութիւնը, թափթըփածութիւնն ու աղտոտութիւնը ծուլութեան նշան են: Յիսուս աղքատները կը սիրէ, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, ոչ թէ անհոգներն ու աղտոտները: Համեստութիւնն ու քաշուածութիւնը կանանց մեծապայծառ պտակն է. իսկ ունայնութիւնը, զարդարկոտութիւնն ու կոտորտունիւն անկարգութիւնն է եւ մեղանչելու զորգիւ: Աղջիկ,

որչափ մարմինդ զարդարելու ետեւէ կ'ըլլաս, այնչափ աւելի հոգիդ երեսէ կը ձգես... որչափ աշխարհի հաճոյ ըլլալու կը ջանաս, այնչափ աւելի Աստուծոյ երեսէն կ'իյնաս: Անպատշաճ զգեստով պարտող աղջիկը պատժոյ արժանի է. իսկ մայրն ալ որ անոր աչք կը գոցէ, անմեղ չէ: Թէեւ չար միտք չունենայ, սակայն աս տեսակ գործքն օրինաւոր չէ, այլ մեղանշական, վասն զի ուրիշներուն աչքերն իր վրայ կը ձգէ եւ անոնց սրտին մէջ ցանկութեան կողակը կը բորբոքէ: Խորունկ մտածէ, աղջիկ, թէ Աստուած ինչ ծանր համար պիտի պահանջէ քեզմէ: Անպարկեշտ հագուած աղջիկ մը, կ'ըսէ Ս. Բեռնարդոս, սատանային ձեռքը գործիք մըն է հոգիներն ապականելու: Սատանան անոր աչաց, կերպարանաց ու անձին կը տրիշներուն աչքերն անոր վրայ բեւեռելու եւ անկարգ ցանկութիւնը գրգռելու համար: Ինչ ծանր յանցանք կը դիզէ իր խղճին վրայ, եթէ իւր չարութիւնը չճանչնայ: Ինչ խիստ համար պիտի պահանջէ Աստուած մայրերէն եւ ուրիշ հոգ տանելու պարտական եղողներէն, եթէ այսպիսի այլանդակութեանց առջեւը չեն առնուր:

Քեզի ալ ճիշդ ան կը հանդիպի, ինչ որ Մովսէս մարգարէին մարմնոյն նկատմամբ հրեշտակին ու սատանային մէջը պատահեցաւ: Հրեշտակը կ'ուզէր որ Մովսէսին մարմինն անյայտ մնայ, որպէս զի Հրեայք զինքն իբրեւ Աստուած չպաշտեն.

իսկ սատանան կ'ուզէր որ անոր գերեզմանին տեղը յայտնի ըլլայ, որ ամէնքը մարմնոյն տեղը գիտնան ու պաշտեն: Աղջիկ, պահապան հրեշտակը կ'ուզէ որ քաշուած ապրիս եւ աշխարհքի չերեւաս. բայց սատանան՝ հոգւոյդ թշնամին, կ'ուզէ որ աշխարհքի երեւաս, աչքերը քեզի քաշես եւ մարմնդդ ամպարիշտ երկրպագութիւն մը հոգաս: Ս. Յերոնիմոս ողջակէզ մեղաց կ'անուանէ զանոնք, զորոնք սատանան կը գրգռէ որ իրենք զիրենք զարդարուած հրապարակական տեսութեամբ մեղանշական հաճութեանց տան, որպէս զի անմաքրութեան դեւը մտածմունքներով ունայուածքներով անոնց մէջ պաշտուի:

Պարկեշտ աղջիկն ամօթխածութեամբ պիտի ծածկուի, եթէ մէկն իր վրայ նայուածք մը ձգէ: Արդ որչափ պատժապարտ են անոնք, որոնք հագուած ձգուած այնպէս կը կոտորտին, որ ամէնքն իրենց նային ու զարմանան: Ով որ իր մարմինն աշխարհքիս շքեղութեամբքն ու սատանայի գործովք կը զարդարէ, Յիսուսի Քրիստոսի հաւատքը կ'ուրանայ ու քրիստոնէի անունը կը պղծէ, վասն զի այնպիսին մկրտութեան ժամանակն ուխտ դրած է որ անոնցմէ հրաժարի: Բովանդակ ուխտից մէջ ամենամեծն աս է, կ'ըսէ Ս. Յերոնիմոս: Միայն աս պայմանաւ քրիստոնեայ օծուեցար ու եկեղեցւոյ մէջ ընդունուեցար: Քրիստոս ալ կ'ըսէ, եթէ տղու պէս չըլլաք, մարմինիդ չմահացնէք, խաչը

չշարկէք, երկնից արքայութիւնը չէք մտնէր: Եւրբ աղջկունք ու կանայք փառաւոր եւ մանաւանդ անպարկեշտ զգեստներով, դարձաբուն մազի հիւսուածքներով ու աչք շագնիող զարդարանք կը շրջին, կրնայ մէկը մտքէն անցընել թէ այնպիսիք Բրիտանոսի սրտին խոնարհութիւնը, զգայարանաց մահացուցուածքն եւ հոգին ունին: Այնպիսիք ան վիճակին մէջ ալ Աստուծոյ արարած ու գործ չեն, հապա զուտ սատանայի, վասն զի սոյնպիսի գործքերով միայն անոր խունկ կը ծխեն:

Բ. Զգեստուց ունայնութեան ու անպատշաճութեան առջեւն առնելու առաջին պարտքը մայրերուն, ամէն կրթութիւններու եւ դաստիարակաց է: Ասոր աւելի պարտաւորած են կուսանք, որոնց դաստիարակութեան կը յանձնուին աղջկունք: Արթնութեամբ պիտի հսկեն, որ իրենց աշակերտաց ունայնութեան ու փառաւոր զգեստուց միտութիւնը ջնջեն, պարզութիւն ու պարկեշտ հագուել սորվեցնեն: Աղջիկ մը ապագայ տարիները շատ աւելի ինք զինքն աշխարհքի նորամուտ սովորութեանց, անվայել դարձուց ու լըրութեան կու տայ, եթէ քչիկ մը բան վանքին մէջ իրեն շնորհուի: Եթէ քաղքի մը սովորութեան հակառակ ուրիշ տեղեաց զգեստուց ձեւերուն ու հագուստներուն իրենց աշակերտները վարժեցնեն կուսանք ու կրթիչք, խորունկ մտածեն որ նոյն տեղւոյն կանանց զգես-

տուց զանազան անպատշաճութեանց առիթ կու տան: Ոչ երբեք աղջիկ մը որեւեցէ վիճակէ ու աստիճանէ ալ ըլլայ, անձնատուր պիտի ըլլայ ունայնութեան ու հպարտութեան, եւ ոչ ալ իր գեղեցկութիւնն: ու դէմքը սնգուրով աւելի կենդանացնէ: Ասիկայ Աստուծոյ սատարիկ ատելի է: Ս. Հոգին ալ առաքելոց բերնով կանանց ու աղջկանց կ'արգելէ մազի զարդարուն հիւսուածքներ, ոսկիներ, պատուական քարեր ու շքեղ կերպաններ, եւ իրենց կը պատուիրէ որ հաւատացելոց մէջ երեսնին քողով ծածկած երեւան. Նոյնպէս է հետոյ է զարդ խոնարհութեան, անաճառութեան է զգեստութեան զարդերէլ զանչին. Բ. է զիստ ոսկեման ընդէլուցեալ մարգարով կամ է հանդերձն պաշտօնեալ: (Ա. Տիմ. Բ. 9:) Որոյ (կանանց) լեկնի ու արդարեւոր հեւսեալ է ոսկեհագու շաւալուտ կամ պաշտօնեալ զիստութեան զարդ: (Ա. Պետ. Գ. 3:) Աս փառաւորութիւնն ու զարդերը միշտ բարիներուն զայթակղութիւն կու տան եւ աղքատաց նախանձը կը զրգուեն, որոնք հազիւ ողորմելի լաթերով մերկութիւննին կը ծածկեն ու հարկաւոր ուտելիքնին կը ճարեն: Կրկեւ դուն իշխանուհի մին ես, կ'ըսէ Ս. Հիւրարիս, սակայն քրիստոնեայ ըլլայէն չես դադրիր. արդ պէտք է որ իրրեւ քրիստոնեայ կին հագուիս, ոչ թէ հեթանոս կնոջ պէս: Օրիորդ մը միայն առաքինութեամբ, պարկեշտութեամբ ու անմեղութեամբ պիտի

զարդարուի, որ Աստուծոյ ու մարդկան
հաճոյ ըլլայ:

Նոյն վարդապետութիւնք երիտաճար-
դաց համար ալ կ'արժեն: Ս. Հոգին կ'ըսէ.
Դասնս զաւետիսն է քեզիս (Կարգաբեկ):
(Սիր. թ. 8): Երկիւղած Գաւթին հետ
առ Աստուած աղաղակէ. Դասնս զաւետիսն
է քեզիս: Նոյնպէս երի-
տաւարդք ալ իրենց զգեստներովը գայ-
թակցութիւն տալէն զգոյշ պիտի կենան:
Ս. Կրեմէս՝ Պետրոս ու Պօղոս առաքելոց
աշակերտք կը պատուիրէ երիտաւարդաց
ըսելով. «Մի հագուիք ու զարդարուիք
այնպիսի կերպով՝ որ աղջկանց ու կանանց
սիրտը մոլորեցնել կարենաք: Եթէ դուք
ձեր զուարթութեամբը, հաճութեամբն
ու գեղեցկութեամբն անոնց սրտերուն մէջ
գէշ խորհուրդ ու ցանկութիւն լարթ եւ
ցանէք, անոնց որոգայթ կը լարէք եւ
անոնց մեղք գործել տալու առիթ կ'ըլլաք:
Ձեր արտաքին զարդն ու հագուստը զանոնք
կուրացուցած ու կործանած է:» Ս. Յե-
րոնիմոս մայրերուն կ'ապսպրէ՝ որ իրենց
աղջկանց խտրի աբգելէն որ ծիծաղեցես,
զուարճախօս, խեղկատակ ու զարդարուած
երիտաւարդաց հետ ամենեւին տեսութիւն
չընեն, վասն զի կրնան արտաքին աղբեցու-
թեանց ձեռքով խաբուիլ ու մոլորիլ:

Օրէնաբեկ:

1. Պաղումայիս քաղքին քրիստոնեայ
աղջկունք՝ որոնց մէջ շատ ազնուականք

ալ կային, որջախոհութեան ու կուսու-
թեան սիրով այնպէս վառուած էին, որ
հալածանաց ժամանակն անպատում ուրա-
խութեամբ մտնելի կ'ուզէին՝ քան թէ
իրենց քորը մէկդի առնուէ: Իրենց ձեռք
պրկուեցնին ու երեսին կը վիրաւորեն,
որ տղեղ կերպարանօք ատելի ու զգուելի
ըլլան՝ գէշ մտք իրենց նայողներուն ու
մտնեցողներուն: Ըն ատեն կատաղի դա-
ղանաց առջեւը նետուեցան ու անգութ
դահճաց սրերուն զոհ եղան: Իրենց մար-
միններն անպարկեշտ աչաց տակ չձգելու
համար՝ աս դառն տանջանաց ուրախու-
թեամբ համբերեցին. իսկ հիմայ երկինքը
Քրիստոսի՝ իրենց փեսային փառքը կը
վայելէն: Աս օրիորդաց օրինակն որչափ կը
խայտառակէ անչափ անձինք, որոնք զար-
դասիրութեամբ մարդկան աչքերն իրենց
ձգել կ'ուզեն:

2. Գոլէգդա օրիորդն ալ կուսու-
թիւնն ու քաշուածութիւնը սաստիկ
սիրելուն՝ մարդկան աչաց երեւալէն շատ
կը վախնար: Անգամ մը մեծ ընկերութեան
մէջ իւր գեղեցկութեան վրայ շատ գովու-
թիւններ լսելով, սաստիկ ամփցաւ եւ ար-
տասուալից հառաչանօք Քրիստոսի գիմե-
լով, Ո՛վ Տէր իմ, ըսաւ, գեղեցկութիւնը
քու բարութեանդ պարգեն՝ անմեղու-
թեանս ու հոգեոյս կորստեան պատճառ պի-
տի ըլլայ: Ահա, թէեւ ես անմեղ մնամ,
սակայն նայուածքներն ուրիշները քու առ-

ջեւդ- յանցաւոր կ'ընեն: Ա՛լ անկէ ետեւ
ընկերութեանց մէջ չմտաւ, սկսաւ խստու-
թեամբ ու մահուցուցմամբ մարմինը ճրն-
շել: Աշխարհքի երեսը չտեսնելու համար՝
վանք մտաւ, ուր իր բոլոր քոյրերուն առա-
քինութեանց ընտիր օրինակ ըլլալով սրբու-
թեամբ մեռաւ:

3. Աննա օրիորդը մեծ հոգւոյ տէր
էր, բայց աշխարհասէր սիրտ մը ունէր:
Իւր հասակին տասնութեցերորդ տարին
եկեղեցւոյ մը մէջ զգեստուց զարդերէն
յառաջ եկած անթիւ մեղքերուն վրայ
քարոզ լսելով, սիրտը սաստիկ շարժեցաւ,
եւ նոյն քարոզին խոստովանելով՝ իր
չքեղ ու մեղանչական զգեստները վրայէն
նետեց, սկսաւ պարզ ու պարկեշտ հա-
գուիլ: Մայրն առ յանկարծական փոփո-
խութեան վրայ զարմանալով՝ պատճառը
հարցուց: Աննա պատասխան տուաւ, որ իր
նոր քարոզիչ խոստովանահայրն իրեն արգե-
լած է ան զգեստները: Մայրն անձամբ
կ'երթայ քահանային, որուն կ'ըսէ թէ
ստուգիւ Աստուած ըստ աշխարհի սովո-
րութեան հագուիլը չ'արգելեր, եթէ ան-
պարկեշտ չըլլան: Քահանան անոր բա-
ցայայտ կը նկարագրէ զարդարուն զգես-
տուց բազմադիմի մեղաց գրգիւռ ըլլալը,
որով կ'ինք շատ շինուելով մեկնած ատենը
կ'ըսէ. Եթէ իմ խոստովանահայրս ալ
ինծի այսպէս խօսած ըլլար, երբեք աղ-
ջըկանս հրաման չէի տար որ այնպէս հա-

գուի. նոյն իսկ ես ալ շատ աւելի պարզ
ու պարկեշտ կը հագուէի: Տունը հասա-
ծին պէս՝ աղջկան ըսաւ. Աստուծոյ շնոր-
հակալ եղիր, որ զքեզ այնպիսի քահանայի
մը ձեռքը ձգեց. հետեւէ անոր խօսքերուն:
Սակայն Աննա իր բարեկամուհիներէն
չարաչար հակառակութիւն կրեց: Ամե-
նէն սաստիկ փորձն երկու տարի վերջը
կանանց ընկերութեան մը մէջ ունեցաւ,
ուր ոմանք իւր միտքը փոխելու կը ջա-
նային: Իրեն հարցուցին թէ ինչո՞ւ իր
զգեստներովն ուրիշին թէ համաձայնիր:
Պատասխան տուաւ ըի՛նք ես պարտական
չեմ ուրիշին յարմարելու, միայն առա-
քինեաց կը հետեւիմ: Ուրեմն մենք գէշ
կ'ընենք, կ'ընեց կանանցմէ մէկը, որ հի-
մակուան սովորութեան համաձայն կը հա-
գուինք: Ա՛յո, վասն զի ատով ուրիշներուն
աչքերը վրանիդ կը դարձնէք ու անոնց
փորձութիւն կ'ըլլաք: Բայց ես գէշ միտք
չունիմ եւ ուղածիս պէս կը հագուիմ,
ըսաւ կ'ինք: Սակայն ատոր պատճառաւ
եղած մեղաց համար Աստուծոյ ի՞նչ պա-
տասխան պիտի տաս, ըսաւ Աննա. մենք
ի խղճէ պարտաւոր ենք ուրիշին մեղաց
առիթ ըլլալէն զգուշանալու: Եթէ այս-
պէս ըլլայ, կ'ընեց ուրիշ մը, եթէ ըստ
սովորութեան չ'հագուիս չ'զարդարուիս,
ալ հետդ չեն տեսնուիր բարեկամուհիքդ,
չես կ'ընար հրապարակական հանդիսից
երթալ. վասն զի այդ զգեստներովդ ծաղ-
րելի կ'ըլլաս: Իմ սիրելի զբօսանքս.

րսաւ Աննա, տունս մօրս ու քոյրերուս հետ է: Միայն առաքինութիւն ու պարկեշտութիւնը պատուաւոր կ'ընեն զմարդ, ոչ թէ զարդք ու զգեստք: Քանի մը ամիս յառաջ բողոքական կին մը ինծի ըսաւ որ ձեր զգեստներուն ձեւը շատ գայթակղեցուցիչ է եւ կաթողիկէ կրօնից ճշմարտութեանց չի համաձայնիր: Կոմսուհի մը աս խօսակցութիւնը լսելով՝ զԱննան խիստ գովեց ու ըսաւ անոր. «Օրիորդ, միշտ այսպէս աղնուական ու բարեպաշտ զգածմամբ մնացիր: Աւերջին աստիճանի խնթութիւն է մեղանշական ու անպատշաճ զգեստներով աշխարհի հետեւիլ, եւ զԱստուած վշտացընել մարդկան աչքը մտնելու համար, որոնք շատ անգամ մտքերնուն մէջ զմեզ կը ծաղրեն»:

4. Ունայնասիրութիւնն ու հետաքրքրութիւնը Յակոբ նահապետին Դինա աղջիկը մեղաց մէջ ձգեցին, որն որ զօսանաց ելաւ, եւ Սիւքեմայ աղջկանց հանդիպելով ու անոնց ինչպէս հագուելը տեսնել ուզելով՝ անոնց հետ քաղաքին մօտեցաւ. ինք նոյն միջոցին դեռ տասն ուհինգ տարեկան էր: Բնակիչք զԴինա բռնութեամբ քաղաքը տարին, զինքը մեղաց մէջ ձգեցին: Դինային եղբարքն աս անօրէն գործքը լսելով, բարկութեամբ Սիւքեմայ վրայ յարձակեցան. քաղաքը քանդեցին ու բնակիչքն սպաննեցին: Ասոր համար Յակոբ ուրիշ երկիր գնաց: —

Դինային միայն մէկ հետաքրքրութիւնն այսչափ աղետից առիթ եղաւ:

24. Ս. Արարածքնի — Ս. Յովնէի — Երեմիայի —

Ա. Մեղքէ պահպանուելու, Աստուծոյ սիրոյն ու շնորհաց մէջ հաստատուն մնալու, առաքինութեան ու անմեղութեան ճամբէն քալելու եւ երանութեան հասնելու գլխաւոր անհրաժեշտ միջոցը, Ս. Աստուածածնի ջերմեռանդութիւնն է: — Մեր Փրկչին Մայրն Աստուծով ետքը մեր մեծարանաց արժանի է. վասն զի Աստուած զինքը վերջի աստիճանի շնորհօք հարստացուց իր անարատ յղութեան, կենաց ու մահուան ժամանակը. հիմակ ալ երկինքն ամէն փառօք կը պատուէ: Մարիամ իր անբաւ արդեամբքն ու միջնորդութեամբն Աստուծոյ քով մեր հօր բարեխօսն է, եւ իր առաքինութեամբքը մեր իրեն նմանելու մէկ հատիկ նախօրինակ ու նախատիպ պատկերն է: Մենք իրեն պարտական ենք ազնիւ մեծարանք՝ իր մեծութեան ու փառաւորութեան համար, զորոնք Աստուած իրեն շնորհած է իր աստուածամայրութեան, բարձր արժանաւորութեան եւ անզուգական սրբութեան համար, որով բովանդակ արարածներն անցաւ:

Մեր բոլոր վստահութիւնն ու յոյսը իրեն վրայ պիտ'որ դնենք, վասն զի Ս. Երրորդութեան քով ամէն բանի կա-

րող է: Կրնայ Աստուած անոր աղաչանքը մերժել, որ իւր սիրելի գուստորը, ամենասուրբ մայրն ու անարատ Հարսն է: Կրնայ Մարիամ իր բարեխօսութիւնը մեղի զանալ, որ մեր սիրելի եւ ողորմած մայրն է եւ զմեզ ամէնքս իր մայրական ծոցն առած է: Մեր սրտին ամէն աղաչանքը հաճութեամբ կը լսէ ու Աստուծոյ առջեւ կը հանէ: Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. Ոչ որ աս ողորմութեան Մօրը դիմած է, առանց իր զօրաւոր պաշտպանութեան պտուղները վայելելու: Մարիամ մասնաւոր սէր ու գութ ունի եւ կը ցուցնէ պատանեաց ու աղջկանց, առաջիններուն վրայ կը մտածէ իր մանուկ Յիսուսը, վերջիններուն վրայ ալ ինք զինքը, ուստի անմիջապէս անոնց տկարութեանն օգնութեան կը հասնի: Այո, քաջ գիտէ դժոխական թշնամւոյն յարձակումները, որովք կը ճգնի պատանեաց ու օրիորդաց գեղեցիկ զարդն — անմեղութիւնն ու սրբութիւնն — ապականել եւ աս պատուական մարդարիտն անոնցմէ յափշտակել: Մարիամ աս գեղեցիկ առաքինութեանց զօրաւոր պաշտպանն է: Որչափ երկտասարդք ու օրիորդք իր պաշտպանութեամբն անմեղութեան մէջ յարատեւելով՝ սրբութեամբ մեռած են:

Աստուածամօր ճշմարիտ որդեգիր լալու համար, բաւական չէ քանի մը աղօթք ու ջերմեանգութիւն ընել, եթէ զանոնք ընողն անառակ կեանք կ'անցընէ

եւ զինքը կը վշտացնէ: Ինչպէս իրեն որդի կ'ըլանք, երբ զանազան մեղքք իր ագնիւ Որդին զՅիսուս ամէն օր կը խաչենք: Որդեակ, որպէս զի աս աշխուական Մօր հաւատարիմ մեծարիչ բլլատ, պէտք է որ,

Ա. ԶԱստուած մեղքք վշտացնելէն եւ ասով Ս. Կուսին անհաճոյ ըլլալէն վախենաւ: Աստուծոյ սուրբ անունն արհամարհողք՝ Ս. Կուսին սիրտը սրով կը խոցէ: Կթէ բոտ պատահման մեղանչես, յի վատահութեամբ այս մեկհատիկ Միջնորդիդ ապականէ, որն որ մեղաւորաց ապաստանն է. խնդրէ իր բարեխօսութեամբ մեղացդ թողութիւն:

Բ. Մեծ Զանքով իր առաքինութեանց նմանէ, առանձինն սրբութեանն ու խոնարհութեան, որովք Աստուծոյ այնչափ սիրելի եղաւ: Աս երկու առաքինութիւնն ի գործ գնողները մասնաւոր կերպով իր սիրելի որդիքը կը կոչուին:

Գ. Ամէն օր սէրդ իրեն ցուցուր աղօթքով, ողորմութեամբ. անձնուրացութեամբ ու մահացուցման գործքերով. իր բոլոր տօներուն մեծ եռանդով խոստովանէ ու հաղորդուէ, եւ նոյն օրերը իւր պատուոյն համար աւելի բարեպաշտ գործոց զբաղէ:

Դ. Փորձութեանց ու մեղանչելու վայրկեաններուն իր սուրբ անունը կ'անչէ: Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. «Կթէ վրադ յարձակին փորձութիւնք, եւ գէշ ցանկութեանց կատարի պատերազմները գբեղ

խառնեմ, զՄարիամ կանչէ: Որեւիցէ վտանգաց ու տարակուսանաց մէջ զՄարիամ կանչէ, սրտիդ ու բերնիդ մէջ զՄարիամ կրէ, զքեզ կը մխիթարէ, քեզի կ'օգնէ ու զքեզ կ'ազատէ:»

Եթէ առաքելնաբար պարիս, զքեզ իր որդւոց կարգը կ'անցընէ: Քու Մայրդ ու բարեխօսդ է Աստուծոյ քով. իր մայրագործով պաշտպանութեան տակը չես կորսուիր: Ս. Անսելմոս կ'ըսէ. «Ինչպէս որ զԱստուած չսիրողը կը կորսուի, այսպէս ալ զՄարիամ պատուողն ու սիրողը կը փրկուի:» Աստուած բան չէ որ Ս. Կուսին ջերմեռանդ մը կորսուած ըլլայ: — Ասիկայ հաստատելու համար բերաւ որ օրինակաց մէջէն մինակ մէկով գոհ ըլլանք:

Ս. Բրիկիդա բանակը որդի մը ունէր, որ պատերազմի ատեն մեռաւ: Սրբուհին որդւոյն մահը լսելէն ետեւ՝ անոր հոգւոյն փրկութեան վրայ սաստիկ նեղուելով՝ անդադար կու լար: Աստուած՝ որ միշտ անոր մեծամեծ շնորհքներ ըրած էր, որդւոյն վիճակն ալ յայտնեց, ըսելով թէ Մարիամ՝ զանիկայ իր պաշտպանութեան ու մայրական խնամքը ներքեւն առած էր, անոր որդիական մեծարանաց եւ իրեն հաճոյ ըլլալու ունեցած ջանքին համար, եւ զինքն երկինքը վարձատրած է:

Բ. Ս. Յովսէփ Աստուածահօր ալ մեծ պատիւ ու յարգութիւն ընծայէ եւ շատ ջերմեռանդ եղիր, որ նոյնպէս գլխաւոր միջոց է երկրաւոր ու երկնաւոր երջան-

կութեանդ: Աստուած զինքն իր Որդւոյն հոգաբարձու եւ խնամակալ ընտրած էր՝ արդար ու անարատ ըլլալուն համար: Յիսուս ալ իրեն երկրի վրայ հնազանդ էր, զինքը սաստիկ կը սիրէր ու կը պատուէր: Ինչ եռանդուն սիրով կը մեծարէր զՅիսուս մանուկն ու անոր ամէն պիտոյքը կը հոգար: Զինքը Հերովդեսին ձեռքէն ազատեց, սնոյց, կըթեց ամէն աշխատութիւն յանձն առնելով: Աստուած ալ ասոնց փոխարէն զինքը կը զեզուր պէսպէս շնորհքներով: Աս Յիսուսի ու Մարեմայ սիրելի Նահապետն առանձին սէր ունի երիտասարդաց ու օրիորդաց, վասն զի երկրի վրայ Յիսուսի տղայութիւնն ու երիտասարդութիւնը հաւատարմութեամբ պաշտպանեց: Իսկ իւր ներքին սէրը կը ցուցնէ ան տղոց, որոնք մեծ սիրով ու ջանքով Յիսուսի տղայութեանն ու պատանեկութեան կը նմանին՝ անմեղութեամբ, հնազանդութեամբ ու բարեպաշտութեամբ, եւ ասոնց մէջ մինչեւ մահ կը յարատեւեն:

Որդեակ, ամենայն պատուով մեծարէ աս փառաւորեալ Աստուածահայրը, իրեն դիմէ կենացդ ամէն ծանր վտանգաց մէջ, ամէն օր ջերմ աղոթքով իր օգնութիւնը խնդրէ: Առանձին կերպով աղաչէ որ քեզի բարի մահուան շնորհքը տայ, որ իրեն պէս Յիսուսի ու Մարեմայ բազկացը մէջ հոգիդ աւանդես: Ինչ որ իրմէ խնդրես քեզի չի զլանար: Ս. Թերեզիա կ'ըսէր թէ կենացս մէջ ինչ որ Ս. Յովսէփէն խնդրած

եմ, ընդունեն եմ. բայց որ մըն ալ չեմ անցուցեր առանց զինք պատուելու: Արդ, կ'աւելցնէ նոյն Արքուհին, դուք ծնողք, Ս. Յովսէփայ գացէք, անիկա ձեզի կը շնորհէ ընտանեաց անոյշ կենոք ապրելու զօրաւոր շնորհք: Աստուածա՛ջօր գացէք դուք երկասարդք եւ օրինորդք, անիկա ձեր անմեղութիւնն ու սրբութիւնը կը պաշտպանէ: Դուք ալ, հիւանդք ու հոգեվարք, անոր դիմեցէք, զձեզ կը մխթածարէ ու կը զօրացնէ, եւ հոգիներդ իր սիրելի Որդւոյն անոյշ գիրկը կը տանի, զոր յաւիտեանս իրեն հետ կը վայելէք:

Ս. Յովսէփայ Աստուծոյ քով ունեցած զօրաւոր բարեխօսութիւնն ոչ միայն մեզի ու մեր ազգականաց՝ հապա սուրբ եկեղեցւոյ համար ալ անդադար պիտ'որ խնդրենք: Որպէս զի աւելի ջերմ եռանդով ասոր յորդորուինք, Պիոս Թ. սրբազան Քահանայապետը 1870ին Դեկտեմբերի 8ին իւր կանդակովը զՍ. Յովսէփ կ'աթոռակէ եկեղեցւոյ մասնաւոր զաշտպան անուանեց: — Արդ օրդիական վստահութեամբ մեր սիրելի Փրկչին աղնիւ Հօրն աղաչեմք, որ Աստուած անոր բարեխօսութեամբն իւր եկեղեցւոյ պարգեւէ նպաստ, պաշտպանութիւն ու յաղթանակ:

Օրինակ:

Ս. Վինկենտինոս Փերարեան կը պատմէ որ Սպանիայի Վալենցիա քաղաքը, բարեպաշտ վաճառական մը ամէն տարի

ծննդեան տօնին Յիսուսի, Մարեմայ ու Յովսէփայ պատուոյն համար առանձին ջերմեռանդութիւն մը կը կատարէր: Նոյն օրը երեք աղքատ սեղանի կը հրաւիրէր, ծեր մը, կին մը եւ տղայ մը: Վասն զի զօրաւոր հաւատքով կը հաւատար Բրիտանոսի անխօսքին, թէ Ինչ որ մէկն աղքատին կ'ընէ, իրեն ըրած կ'ըլլայ: Արդ յանձն երեք աղքատաց՝ կը դիտէր կերակրել զՅիսուս, զՄարիամ եւ զՅովսէփ: Բարի վաճառականն իր մահուանէն ետեւ քանի մը բարեպաշտ անձանց երեւարով, որոնք իրեն համար կ'աղօթէին, բտաւ, որ իր մահուան ժամուն Յիսուս, Մարիամ ու Յովսէփ իր քովը գայով՝ աս հրաւերն իրեն ըրէր են. Որովհետեւ դուն կենացդ մէջ զմեզ երեքնիս տունդ ընդունեցար, ահա մենք ալ հիմակ եկանք զքեզ մեր տունն առնելու, եւ անմիջապէս երկինքը տարին զինքը:

25. Պահապան Հրեշտակն — Արեւոյ Քերտն
բանորութեան վրայ:

Ա. Աստուած իր հրեշտակացը պատուիրած է, որ զիւր բուր անուարհացոր մէջ պահպանեն. զիւր երեսն բազկաց մէջ կրեն, որ երբեք որոք քաբի չզարնին. (Սաղ. Ղ. 11:) Աստուած ամենայն ինչ մեր սրբութեան ու երանութեան օրոշած է: Իւր անճառելի բարութեամբը՝ աս կենաց պանդխտութեան վտանգալից ճամբուն մէջ զուրբ հրեշտակները մեզի պաշտպան ու

առաջնորդ առած է: որոնք մեր տղայութեան առաջին վայրկեանէն մեզի պահապան ու ընկեր կ'ըլլան, զմեզ կը պաշտպանեն, միշտ մեր քովը կը կենան, որ երբեք Աստուծոյ ճամբէն չխոտարինք, մեր թշնամիքն զմեզ չխաբեն, ֆրիստոսի շնորհքն ու ողորմութիւնը չկորսնցընենք, եւ իրենց ձեռքովն երկինքը մեր վախճանին հասնինք: Գիշերցերեկ իրենց սիրայիր խնամոյցը տակն ենք, Աստուծոյ առջին մեր բարեխօսն են. միշտ մեր աղօթքներն ու բարի գործքերն իրեն կը տանին, եւ մեր կենաց վերջն ալ իրենց յանձնուած հոգինիս յաջող պատերազմէ մը ետեւ յաւիտեանական կեանք կը տանին: Որչափ մեծ շնորհակալութիւն ենք պարտական Աստուծոյ սիրոյն եւ որչափ սէր, յարգութիւն ու երախտագիտութիւն աս մեր հաւատարիմ բարեկամաց ալ:

Որդեակ, Ս. Բեռնարդոս կ'ըսէ. պահպան Հրեշտակիդ երեք տեսակ պարտք ունիս. Զարգացիւն իր մտաւորութեան, Սէր իր բարութեան, Վարդապետութեանդ ունեցած խնամոյց համար:

Իր առջեւը յարգութիւն ունեցիր, զինքը մեծարէ, չըլլայ թէ մարդկան առջեւ ընել ամէցածդ իր առջեւն ընես, միշտ քովդ է ու ամէն բրածդ կը գիտէ:

Սիրէ զինքը, վասն զի զքեզ կը սիրէ: Վատ ապերախտ ես, եթէ իր բարերարութիւնն ու սէրը չճանչնաս, եւ անոնց փոխարէն չարիք հատուցանես: Ինք զքեզ

կենացդ ու հոգւոյդ այնչափ վտանգներէն կը պահէ, միշտ քեզի բարիք կ'ընէ:

Իրեն վստահէ բոլոր եւ առանձինն գլխաւոր գործոցդ մէջ, միշտ իրեն խորհուրդ հարցուր, որմէ աւելի իմաստուն խորհրդատու ու հաւատարիմ բարեկամ չունիս: Իրմէ լոյս խնդրէ, որ ամէն բան Աստուծոյ փառաց ու հոգւոյդ փրկութեան համար ընես: Այլմանդ ու վիճակիդ ընտրութեան ատեն ամենայն վստակիդ ընտրութեան զիմէ, երբեք չկասկածիս բարի ելից ու երջանիկ յաջողութեան վրայ: Իրեն ապականէ փորձութեանց վայրկեանին ու մեղաց վտանգներուն մէջ: Ողջախոհութեան դէմ փորձութիւն ունեցած ատենդ՝ առանձին կերպով կը վայելես իր պաշտպանութեան պտուղը: Հրեշտակք աս առաքելութիւնը սաստիկ կը սիրեն. որն որ զմարդիկ հրեշտակաց նման կ'ընէ, անոր համար ալ սուրբ ու մաքուր հոգւոց առանձին պաշտպանք ու բարեխօսք են հրեշտակք: «Պէտք չէ զարմանալ, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս. եթէ հրեշտակք սուրբ հոգիները կը պաշտպանեն, վասն զի ասոնք ալ երկրի վրայ սուրբ կեանք կ'անցընեն, ինչպէս իրենք երկինքը»:

Բ. Նոյնպէս ամենայն մեծարանք պիտի պատուենք սուրբերը, առանձին Առաքեալները: Որչափ շնորհակալութիւն ու երախտագիտութիւն պարտական ենք աւետարանին այս աներկիւղ քարոզչաց ու ֆրիստոսի սիրելի բարեկամաց, որոնք

իրենց կարողութիւնը, կեանքն ու արիւնը
զոհեցին ճշմարիտ հաւատքը քարոզելու
համար: Առաւել սիրով պիտի յարգենք
սուրբերը, որոնց անունը կը կրենք: Ճշ-
մարիտ սէրն ու յարգութիւնն ալ ան է՝
որ իրենց օրինակին ու առաքինութեանց
հետեւինք միշտ: Արդ, սիրելիս, անոր
համար մկրտութեանդ ատեն Սուրբի մը
անունն առիր, որպէս զի անդադար չիշէս,
թէ անիկա Աստուծոյ քով բարեխօսդ է,
եւ քեզի համար շնորհք կը խնդրէ՝ որ իր
օրինակին համաձայն մեղքէ խորշիս, առա-
քինութեամբ ապրիս. իր օրինակն ալ
զքեզ կը քաջայերէ որ կրնաս Աստուծոյ
պատուիրանները ճշդիւ պահել: — Կը
հաւատանք մենք սրբոց հաղորդութեան,
որ սիրոյ կապով մը իրարու հետ միացած
են, եւ աս սէրը զմեզ ամենքս յԱստուած
եւ ի Քրիստոս կը միաւորէ, աղօթից ու
արդեանց մասնակից կ'ընէ: Ի՞նչ միտ-
թարական հաւատք:

26. Աղիւ քրիստոսայէտ իմ:

Ա. Առաջնորդաց ու դաստիարակաց
խրատներն ու վարդապետութիւնները
շուտով կը մոռնաս, եթէ զանոնք միշտ
աղէկ գրքեր կարդալով միտքդ չբերես:
Բարեպաշտութիւնն ու սէրը կրակի կը
նմանին, զորոնք բարի մտածմունքներով
ու զգածուններով պէտք է միշտ վառ
պահել, ատենք ալ լաւ գրքերէ կը քա-
ղուին: Ս. Օգոստինոսի զարմանալի դարձին

պատճառն եղաւ Ս. Պողոս առաքելոյն
թղթոց ընթերցումը, որմէ անոր սիրար
սաստիկ շարժեցաւ. երկնից ձայնն ալ
իրեն լսաւ Ահ ու Խաբո: Թագաւորական
ցեղէ երկու հոգի ալ Ս. Անտոն ճգնաւ-
որին վարքը կարդալով՝ աշխարհքէ հրա-
ժարեցան: Կոյնպէս Աստուծոյ շնորհքը
դարձուց զՍ. Սրապիոն ալ, որ Աւետա-
րանը կարդալով՝ սիրտն այնպէս բորբոքե-
ցաւ, որ իր բոլոր հարստութիւնները
թողուց, զգեստներն ալ աղքատաց տը-
աւ, եւ քովը մինակ Աւետարանը պահե-
լով՝ կ'աղաղակէր. Ահա Յիսուսի Աւետարանը
զիս յաբարակէ: Լաւ գրոց ընթերցումն որ-
չափ որ օգտակար է ու սրտին վրայ ալ մեծ
ազդեցութիւն կ'ընէ, այնչափ աւելի ծու-
լութեամբ զանց կ'առնուի: Կարգա հոգեւոր
գրքեր, զյնաւորաբար Ս. Գիւրքը, սրբոց
վարք, գիտնական եւ ուսումնական գրքեր:

Բ. Գեշ գրքեր չկարդաւ. սատանան
մեր սիրտն ու միտքն ապականելու այնչափ
ազդու միջոց չունի, որչափ զմեզ գէշ ու
ամպարիշտ գրքեր կարդալու զրգոել,
որոնք ամէն լեզուաւ կը տպուին ու մարդ-
կան ձեռքը կ'անցնին: Ասոնք կրօնք, ճշ-
մարտութիւնն ու սուրբ պաշտամունք կը
ծաղրեն ու կը հայհոյեն, զասոնք գրող
ու տպող անձինք՝ չար ու անկրօն են: Աս
տեսակ գրքերը սովորաբար գեղեցիկ դար-
դարուած, վառվռուն ու յափշտակիչ ոճով
գրուած կ'ըլլան: Ոսկեղէն ծաղկապսակ
բաժակով մը՝ անզգոյշ երիտասարդաց մա-

Հացու թոյն մը կը մատուցուի, որ Հետ-
զհետէ՝ եւ երբեմն նաեւ անմիջապէս հոգւոյն
ոյժը կը տկարացնէ, հաւատքն ու սրտի
անմեղութիւնը կը յափշտակէ։ Երբեք
ձեռքդ չառնուս սիրահարական վիպասա-
նութիւնը, բայուց ու պարկեշտութեան
դէմ՝ գրուածքներ։ Աս անպիտան գրքերը
կարդացողը միշտ մեղանշելու եւ ապակա-
նուելու վտանգի մէջ է. սիրտը գէշ ազ-
գեցութիւն կ'ընդունի, խելքը կը խառնակի,
երեւակայութիւնը կը գրգռի ու պիղծ խոր-
հուրդներով կը լեցուի. իսկ միտքն ասոնցմէ
սաստիկ յափշտակուած՝ ամէն ազնուական
բանի անզգայ կ'ըլլայ։ Գեշ գիրք մը՝ օձ մըն
է, որ ծոցին մէջ կը սնուցուի. բայց մա-
հացու հարուածներով կը վիրաւորէ։

Օրէնքի։

Ազնուական կին մը՝ որ երկու մանչ
ու մէկ աղջիկ զաւակ ունէր, խղճի մոտք
չհսկելով զաւակներուն կարգացած գրոցը
վրայ, ասոր ցաւալի հետեւութիւնը տե-
սաւ։ Մեծն՝ Աստուծոյ շնորհիւ իր տղայ-
ութեան օրերը սրբութեամբ անցընելով
վանք մտաւ։ Լուպրաքսիա աղջիկն ալ իր
մինչեւ տասնութեոթներորդ տարին շատ
առաքինի էր. սակայն դժբախտաբար ուրիշ
աղջկան մը հետ բարեկամանալով, անկէ
ամէն տեսակ գիրք առաւ կարդաց, որոնք
կրօնք եւ ամէն սուրբ բաներ կը ծաղրէին։
Աղջիկն ասոնցմէ աւրուելով ու իր առա-
քինութիւնը թողնելով՝ սկսաւ հպարտ եւ

ունայնասեր ըլլալ։ Մայրն աս փոփոխու-
թեան մէկէն միտ չգրաւ։ Օր մը իր
տասնուչորս տարեկան պղտիկ որդին իր
քրոջը մէկ գիրքը կարդալով եւ շատ
զարմանալով, գիրքը ձեռքը մօրը կը վազէ։
Մայրը զանիկայ տեսնելուն պէս՝ կը գոչէ.
Ո՛հ, ի՛նչ ամպարիշտ գիրք աղջիկս գլխէ
հաներ է։ Զաւակս, անոր մէջէն կարդա-
ցածդ մուցիր, երբեք այդպիսի գրքեր
ձեռքդ չառնուս. ասոնց մէջէն սատանան
կը խօսի, ատոնք սիրտն ու հոգին կը
մեռցնեն։ Աղջիկն ալ նոյն միջոցին վրայ
հասնելով՝ մայրը կ'ըսէ անոր. Ասոնք են
գրքերդ, որոնցմէ գիտութիւն կը սորվիս.
դժբախտ աղջիկ, ասիկայ զքեզ մոլոր-
ցուցեր է։ Աս կ'ըսէ, ու գիրքը կրակը կը
ձգէ։ — Բայց Լուպրաքսիա ուրիշ այս-
պիսի գրքեր ալ ունէր, զորոնք իր կրօնաւոր
եղբորը յանձնեցոր պահէ։ Անալ հետաքրք-
րութեան զանոնք կարդալով՝ սիրտն ապա-
կանեցաւ ու վանքէն ելելէն զատ՝ հաւատքն
ալ ուրացաւ։ Իսկ Լուպրաքսիա ամէն
տեսակ խխտերը թաւալեցաւ, եւ վերջա-
պէս զգուշիկ հիւանդութենէ մը բռնուե-
լով՝ ան դառնութեանց մէջ կը գոչէր.
Երբ վարքս կը մտածեմ, վախէս ոսկրներս
կը սարսին. կրօնքս իւր բոլոր ճշմարտու-
թեամբ ծաղրեցի, որով հիմայ զարհու-
րելի ցաւաց մէջ եմ։ Լքանի թէ ուրիշ
կեանք վարած ըլլայի։ Լուպրաքսիա փչեց
հոգին՝ առանց զարձի գալու։ Իսկ այն
գէշ գրքերն անոր տուօղն աս ցաւալի

մահը տեսնելով՝ ապաշխարեց: — Ո՛րդեակ,
գէշ գիրք չկարդաս, քովդ չպահես, ուրիշ
ին ալ մի տար. հպատակներդ ալ աս մահա-
շաշունչ թուեն պահպանէ:

27. Ո՛րդեակ: — Հեթ եղած յարաբերու-
թեան վրայ:

Ա. Բարիններու հետ եղած յարա-
բերութենէն ու ընկերութենէն աւելի
բարոյական կենաց ու առաքինութեան
մէջ յառաջանալու մեծ ազդեցութիւն
ունեցող բան չկայ: Ճիշդ ասոր հակառակն
է ամպարշտաց ընկերութիւնը: Մարդն ի
բնէ ուրիշին օրինակին հետեւելու միտեալ
է, օրինակին զօրութիւնը սաստիկ մեծ է:
Բարիններու հետ մտնող ելողը միշտ բարի
կը մնայ, անոնց կաղապարին վրայէն կը
ձեւուի: Իսկ եթէ մէկն այնչափ ազդու
օրինակներէն ալ չուզուի, այնպիսին ա-
պականեալ սիրտ ունի: Բարինները թեզի
բարեխաճ ընդդէմ, կ'ըսէ Ս. Հոգին, իւրաքանչիւ-
նէրուն հեթ խորհրդակցել, իմաստնց հեթ մոռնող
եւսողն իմաստուն է՝ իւրաքանչիւ: — Ո՛րդեակ, միշտ
երկիւղած ծերունի անձանց ընկերութիւնը
խնդրէ. սորվէ անոնցմէ իմաստութիւն ու
փորձառութիւն. կապուէ անոնց հետ, որ
ըլլաւ այր պատուաւոր ու հանձարեղ: —
Ամպարշտաց ընկերութիւնը զմարդն անա-
ռակութեան կը տանի, որով անոնց գէշ
սովորութիւններն ու սկզբունքն առնելով՝
անբուժելի մտութեանց խորքը կ'ընկղմի:
Գլխաւոր գտնուող հոգւոց մեծ մասը կ'անիծէ
ան վայրկեաններն, որ աս կամ ան անձին

հետ մէկ անգամ միայն տեսնուելով՝ ան
սաստիկ տանջանաց մատնուած են. որչափ
կ'սորան բարիներուն օրինակին հետեւ-
ելին:

Բ. Այստեղից յարաբերութենէն
ու ընկերութենէն միշտ խորշելու է, որչափ
կարելի է, վասն զի մարդը տկար ըլլալուն
շուտով վտանգի մէջ կ'ընայ: Այսպիսի
ընկերութիւն մը միայն ան ատեն կը
ներուի, երբ քաղաքավարութիւնը կամ
բարեկամութիւնը պահանջէ, որ կարճ,
պարկեշտութեամբ ու ամենայն զգուշու-
թեամբ պիտի ըլլայ, իսկ առանց հարկի
այցելութիւն ոչ երբեք: Այստեղի յարա-
բերութիւն խնդրող, վտանգը կը խնդրէ.
Ուրիշ զեւորէ՝ ինչպէս իւրեքէ, կ'ըսէ Ս. Հոգին:
Ազգայնացի Ս. Բեռնարդոսի իր Ոմեղինա
քրոջը տուած դասը իրենց միտքն մէջ ան-
ջինջ գրուածն է. «Սիրելի Քրիստոսի Քրիս-
տոս, կ'ըսէ, երբեք երկի մարդու հետ
յաճախ ու ընտանի յարաբերութիւն
ունենալու ետեւէ չըլլաւ, թէ ծեր ըլլայ,
թէ երիտասարդ, թէ աւելի արդար ըլլայ,
թէ աւելի սուրբ ըլլայ: Ընտանութիւնը
զանոնք կարծանած է, որոնց չէր կրցեր
փնտսել զգայական ցանկութիւնը, ինչու որ
մեղաց ատիթը նախ մտածութիւնը կ'ար-
թնցընէ, վերջէն ցանկութիւնը: Խորշէ
ուրեմն ամէն վտանգաւոր յարաբերութենէ
ու ամպարշտաց ընկերութենէ: Առաջին է
օձերու եւ առիւծներու մէջը բնակիլ, քան
թէ անառակաց հետ:

Օրենսդրութիւն:

1. Ինչ որ հոգւով կը սկսի, միշտ հոգւով չի լմննար: Աբրահամ ճգնաւորն իր հազիւ եօթը տարեկան Մարիամ թուր քովն առաւ, որ զինքը կրթէ, վասն զի ծնողքը կանուխ մեռած էին: Ճգնաւորն անոր համար իր խրճիթին քով առանձին խղիկ մը շինեց, եւ իր խղիկին պատուհանէն զանիկայ կը կրթէր, որով Մարիամ մինչեւ իր քսաներորդ տարին շատ յառաջացաւ աստուածապաշտութեան մէջ: Քայց փորձութեան ժամը մէկէն զարկաւ: Աբրահամին մէկ ճգնաւոր երիտասարդ բարեկամն ան հոգեւոր խօսակցութեանց ներկայ գտնուիլ ուզելով՝ հրաման խնդրեց ծրգնաւորէն. ան ալ սիրով յանձն առաւ: Լերիտասարդ ճգնաւորը կամաց կամաց իւր սրտին չարութիւնը Մարիամին յայտնեց, որն որ առջի բերան քաջութեամբ անոր հակառակեցաւ, բայց ասոր վրայօք իր սուրբ հօրեղբորը բան մը չըսելով՝ վերջապէս մեղանչեց, եւ ըողէական հեշտութեան համար իր տասուիրեք տարուան աշխատութեամբ ժողոված արգիւնքը կորսնցուց: Խղճին ձայնն արթննալով՝ անօրէնութիւնն երեսը զարկաւ: Մարիամ սաստիկ ամօթէն ու վախէն չփոթած եւ յուսահատած՝ փախաւ գնաց իւր քաղաքը ուր ամէն մեղաց անձնատուր եղաւ: Աբրահամ երկու տարի անոր համար անգագար արօթելէն ու արտասուելէն ետեւ, անոր

տեղն իմանալով, ազնուական մարդու զգեստ հագուած՝ անոր բնակած տեղը գնաց ու զինքը լիբր օրիորդի մը զգեստովը տեսնելով՝ շատ ցաւեցաւ: Անոր դարձին համար Աստուծոյ օգնութիւնը խնդրելէն ետեւ, ինք զինքն անոր ճանչցուց: Մարիամ ասկէ զարհուրած՝ սկսաւ դողալ. եւ սուրբ ճգնաւորին խօսքերէն քաջալերուած՝ նորէն անապատը դարձաւ բոկոտն, ուր տասնուհինգ տարի զղջմամբ, ապաշխարութեամբ ու մահացուցմամբ ապրելէն ետեւ՝ մեռաւ մեծ որբութեամբ: Աստուած երկուքն ալ զարմանալի հրաշքներով փառաւորեց:

2. Յուլիանէ օրիորդն իր մօր խրատին համաձայն՝ միշտ բարիներուն հետ յարաբերութեան մէջ ըլլալով՝ առաքինի ու քաջուած կապրէր, որուն առաքինութեան վրայ մայրը մեծ վստահութիւն ունէր: Սակայն Յուլիանէ զմայրը խաբեց: Անոնց դրացիներէն երիտասարդ մը Յուլիանէի հետ բարեկամանալ բաղձալով, զանիկայ իր թերեզկա քրոջը ձեռքով իր տունը բերաւ: Յուլիանէ իր նոր բարեկամաց հետ կապուելով՝ բոլորովին փոխուեցաւ. անկէ վերջը միայն զօտանաց ու գէշ ճանչուորութեանց վրայ կը խօսէր, ամպարիշտ գրքեր կը կարդար եւ ինքզինքը կը զարդարէր: Իր բուն խոստովանալով թողով՝ ուրիշ մ'ընտրեց, որ անոր բռնած գէշ ճամբուն աչք գոցեց: Մայրն ալ անկեղծ բարեկամաց ըրած ազդարարու-

Թեանց ականջ չդնելով, աղջիկն իր կամացը ձգեց, զոր միշտ բարի ու առաքինի կը կարծէր. սակայն իր կուրու թիւնը շուտով լալ ստիպուեցաւ: Յուշիանէ սկսաւ իր մօրը հետ դիմագարձու թեամբ ու անվայել կերպով վարուիլ: Բայց Աստուած կանուխ կամ ուշ անհնազանդ ու ժանտ որդիքը չարաչար կը պատժէ: Յուշիանէ երբ տօնի օր մը իր մօրը հրամանին հակառակ փառաւոր զարդարուած՝ իր բարեկամաց հետ զբօսանաց ելած էր, յանկարծ թունաւոր որդի մը խայթածքէն երեսը սկսաւ ուռիլ, եւ ցաւը կուրծքին պարնելով՝ մարեցաւ ինկաւ: Բժիշկն անոր երեսը նշտրակով կտրեց՝ հիւանդութեան առջեւն առնելու համար. բայց ի զուր: Յուշիանէ իր տղեղ դէմքն հայելւոյ մէջ տեսնելով՝ պուաց. Ասան կերպարանքն է, զոր կուռքի պէս պաշտեցի ու զարդարեցի. աս ծաղիկ հասակիս մէջ ինչպէս պիտի մեռնիմ. բայց արժանի եմ իմ՝ չարութեանցս համար: Սիրելի մայրս, բաւ, ներէ իմ անհնազանդութեանցս ու միւս քորբերուս վրայ լաւ հսկէ: Արծնի սուրբ խորհուրդները ցաւով ու արտասուօք բնդունելէն վերջը՝ բոլոր ազգականներէն ու ծանօթներէն թողութիւն խնդրելով՝ Թերեզիային՝ որ հոն էր, բաւ. Ահա ես քու պատճառադ կը մեռնիմ. քու չար օրինակովդ դժբախտ եղայ: Բայց հիմայ եղածը չեղած չեմ կրնար ընել. քեզի ալ կը

ներեմ: Սակայն դուն ալ ինծմէ օրինակ առ ու վարքդ փոխէ. դուն ալ ինծի պէս մահկանացու ես, օր մը Աստուծոյ ահագին դատաստանը պիտի ելես: Թերեզիա թողութիւն խնդրեց, եւ մինչեւ անոր մահը քովէն չբաժնուեցաւ, եւ անկէ վերջը վարքը փոխելով՝ ամենուն բարի օրինակ եղաւ:

28. Վերջնականութեան ու խառնափն յորձանքներու վրայ:

Դատարկութիւնն ամէն չարութեանց աղբիւրն է: Ս, Բեռնարդոս դատարկութիւնը կ'անուանէ՝ Վաթ փառնփառ խորհրդոյ, անոցիւ փարշիլէ մուսնութեանց, մահառաքինութեանց ու հոգեւոր, քերական քերական մարմնէն եւ խոզմարմն մեղաց: Մարդու սիրտը կտոր կտոր կ'ըլլայ՝ երբ երկտասարդք առ հասարակ դատարկութեան մայրութեան անձնատուր եղած կը տեսնէ: Ինչ ցաւալի բան է, որ անոնք այն ծաղիկ հասակն առանց զբաղման, գիտութիւն կամ օգտակար արուեստ մը սորվելու, առանց իրենց հոգւոյն ու մարմնոյն կառողմութիւնները դարձածելու կ'անցընեն: Իրենց կենաց գեղեցիկ տարիները խաղի սեղաններու առջեւ, զուարճութեանց, փրասակար ընկերութեանց, կերուխուսի, պարահանդիսից եւ ուրիշ անկարգութեանց մէջ կը շուրջուին:

Ասկից է՝ որ բիւր աստեր անոնց սրտին մէջ կ'արմատանան, այնպէս ինչ-

պէս խոտերը վայրենի երկրի մը վրայ
եթէ ժիր մշակը զանոնք չմաքրէ. ասկից
է՛ որ փափուկ մտքերը բարեգործութեանց
կրթութեան անդգայ կ'ըլլան. ասկից է
կրօնից սուրբ ճշմարտութեանց տգիտու-
թիւն, աստուածամուսնութիւն եւ ամէն
դժբախտութիւն: Եթէ աս ախտը մէյ մը
երիտասարդական միտքը դորմուի, հոգին
ու սիրտն այնպէս կ'ապականէ, որ ալ չի
բժշկուիր: Ո՛վ դատարկագորտ անձ, լսէ
Ս. հոգւոյն վճիռները. Միշտ էրք որ-
տերք երկնցոյցած ինչ որ-իւր, ալ լսա՛
էրք. քնեք պիտի արթննա՛ն: Քեզ ինչ
քնանա՛ն. քնե՛ ինչ ինչ, քնե՛ ինչ ալ
յետերք իւրծիւր իւրայ ինչ հանգչեցնէ՛ն. ե-
ւհա՛ն աղտոտութիւնը լար սուրհանդէսի պէս ինչ
հասնէ, խորոտութիւնն ալ զինուած մարդու
ինչ պէ՛ս: Ամէն մարդ ծնած է աշխատելու
համար. Բերրութիւն էրեւոյ տոյ իերցիւն զհոյ
տո. Բնութիւն Գրքիւն, ըսաւ Աստուած
Աղամայ եւ իւր օրվանդակ սերնդոցը.
ապա ուրեմն դատարկագորտն Աստուծոյ
օրինաց հակառակ կը գործէ: — Ո՛րդեակ,
եթէ բոլոր կենացդ մէջ երջանիկ ու
հանգիստ ըլլալ կ'ուզես, հիմակուրնէ
օգտակար բան մը սորվէ եւ Աստուծոյ
քեզի տուած ձեռքերը գործածէ, որ ծե-
րութեանդ ատեն ուրիշ շատերու պէս
չողբաս ու հառաչանօք չխնդրես երիտա-
սարդութեանդ օրերը: Աս անգին ժամա-
նակը փողոցները չափերով մ'անցըներ.
մտածէ որ ամէն մէկ վայրկենին համար

Բրիտանո քեզմէ հաշիւ պիտի խնդրէ. եթէ
զքեզ պարապ գտնէ, ահա յաւիտենական
բաժինդ ու վարձքդ՝ Արդ անպիտան քառան
որդաքին խաւարը Զեյթեյէ, լսան զի էր քան-
տարները ինչ չանցնացած:

29. Սարգսն իր Բարձրագոյն Գլխիցնէ-
լսաւ արտաքինները:

Սատանան զմարդը խաբելու համար
զանազան հնարքներ կը գործածէ. չարու-
թեան մեծութիւնը մարդէն կը ծածկէ,
մեղքն իւր հեշտութեամբն անոր կը ներ-
կայացնէ քաղցր ու հաճոյական կերպով.
փորձութեան հակառակելու դժուարու-
թիւնն ալ կը մեծցնէ. երբեմն ալ ապա-
գայ խոստովանութեան յուսով մեղաց կը
գրգռէ, սա խորհուրդները թելադրելով.
Աստուած սղորմած է, մարդուն պարտութեանը
գիտէ, վերջէն ինչ խոստովանի՞մ ու ի՞նչ պիտի
բե՛մ...: Եւ ուրիշ բիւր խաբութեամբ
ու ճարտարութեամբ մարդը մեղաց մէջ
ձգելէն ետեւ, զինքը կը յուսահատցնէ
զԱստուած իրեն անգութ գատաւոր մը
ցուցնելով: — Բայց դուն, որդեակ,
երբեք չխաբուիս հոգւոյդ ու կենացդ
թշնամւոյն աս նենգաւոր արուեստներէն.
մտածէ մեղաց ողբալի աղէտքը. արհա-
մարհէ վայրկենական հեշտութիւնը, որուն
ետեւէն անմիջապէս կու դան խղճի
դառն խայթը եւ անվախճան տանջանք:
Դուն ալ բաղմամբ իւր խենթերու պէս
Աստուծոյ ողորմութեան վրայ յանդգնու-

թեամբ վստահելով՝ մնում թեանց մէջ չգլորիս: Որչափ ցած եւ ամթայի բան է Աստուծոյ թողութիւն յուսարով զինքը թշնամանել ու վշտացընել: Եթէ թագաւոր մը նախատողը ծանր շղթայի դարնուած մութ ու գարշահատ բանտ կը դնուի, հապա թագաւորաց թագաւորը թշնամանողն ինչ տեսակ պատժոց արժանի չէ: Եթէ մարդկային տկարութեամբ ու անզգուշութեամբ կամ նոյն իսկ կամայնք այլեւայլ առթից մէջ գտնուելովդ մեղանշած ես, մի վհատիր, այլ քաջութեամբ ել կանգնէ Զիսուսի դիմելով՝ որ խաչէն կտրուած կը գուչէ: Որդեակ, սրտանց ինծի դարձիր, ես քեզի կը ներեմ:

30. Փարսեանքի մէջ Գործունէ Խաւանի
վրայ:

Յաճախ կրկնուած փորձութեանց ատեն գործուած առաջին սխալմունքն է, անհանգստութիւն ու վախկոտութիւն: Ասոնք մարդուն միտքը կը շփոթեն, որն որ քանի մը անգամ փորձութեանց յաղթած է, վասն զի կը կարծէ թէ միշտ անոնց հետ պատերազմելու եւ զանոնք բոլորովին նուաճելու ոյժ չունի: Գիտնալու է որ թշնամին որչափ որ մարդուն վրայ վհատութիւն կը տեսնէ, այնչափ աւելի իր դարանները կը շտուգէ: — Երբ որ Հոգոփեսան Բեաթիկուս քաղաքը պաշարեց, բոլոր քաղաքացիք ջերմ պաղատանք Աստուծոյ օգնութիւնը խն-

դրեցին. երբ Աստուած մէկէն անոնց աղթքը չսեց, որոշեցին՝ որ եթէ հինգ օրէն պաշարմանէ չազատին, դռները թշնամոյն բանան: Բայց Յուդիթ անոնց անվստահութիւնն յանգիմանելով բռնաւ. «Գուք ո՞վ էք որ զԱստուած կը փորձէք. ասիկայ ողորմութիւն չարժեքու խորհուրդ չէ. այլ մանաւանդ բարկութիւն գրգռելու. դուք ձեր հաճոյլը համաձայն Աստուծոյ ողորմութեան օր որոշած էք, բայց անիկայ երկայնամիտ է. արդ ապաշխարենք եւ լալով իր զթութեանն ապաւինինք»: Ճիշդ նոյն քեզի ալ կը հանդիպի, վատասիրտ քրիստոնեայ: Եթէ փորձութեանց ատեն յուսահատիս, Աստուծոյ կանխախաւս ու չարաչար մեղանշելու վտանգը կը կործանի: Նոյն ճշնաժամուն սիրտ առ, համբերէ, յուսա առ Աստուած, որ զքեզ կարողութենէդ վեր չի փորձեր, պատերազմելու շնորհքն ալ չի պակեցընէր, բաւական որ դուն ալ բուռ կողմանէդ ամէն կրցածդ բնես: Յարատեւէ, յաղթութեան պահը մօտ է: Հատերը քեզմէ աւելի սաստիկ փորձեցան: Ս. Պօղոս առաքելոյն՝ որն որ Բերիստոսի շատ կ'աղաչէր՝ որ զինքը փորձութենէ ազատէ, պատասխան տրուեցաւ: Ի՞նչ հոգիք չէք թաւալուել, վասն զի զօրութեանը Խաւանի վրայ ինչ Կործունէ Խաւանի վրայ: — Մարդուն կեանքն անընդհատ փորձութիւն ըլլալով՝ անընդհատ ալ պատերազմ պէտք է, եւ միայն յարատեւ քաջութեամբ

պատերազմողը յաղթութեան պակը կ'առնու:

Երկրորդ սխալմունքն աս է՝ որ ոմանք երբեմն սատանային յարձակումներէն յաղթութեամբ, պատերազմէ ետ կը քաշուին եւ թշնամւոյն գերի կ'ըլլան: Անտուր թիւն է քանի մը անգամ յաղթութեան ու վիրաւորելէն ետեւ, բորբովին անձնատուր ըլլալ եւ զԱստուած վշտացնել նորանոր մեղքերով: Եւր որ Խոսայեւացիք Բենիամինի ցեղին դէմ պատերազմի ելան, առաջին ու երկրորդ անգամ՝ թէեւ թշնամիէն բազմաթիւն էին, ետ մղուեցան. բայց ասոր համար չվհատեցան, այլ ազօթքով ու ապաշխարանք Աստուծոյ գիմեցին, Ուստի տապանակին առջեւ զոհ մատուցին, եւ սաստիկ պատերազմէ մը վերջը թշնամին խորտակեցին: Գուն ալ նոյն կերպով գործէ. եթէ անգամ մը յաղթութեամբ, քաջութեամբ ել, յԱստուած վստահէ, ցաւ գղջումք նորոգէ, որոնք գրեզ կը զորացնեն. Աստուած ալ քեզի ողորմելով իր շնորհօքն օգնութեան կը հասնի ու գրեզ կը միթարէ:

Օրէնք:

Ս. Յերոնիմոս իր երիտասարդութեան ատեն սաստիկ փորձութիւններ ունեցաւ. իր առաքինութիւնն ալ դժին դակ փորձերու տակ ինկաւ: Աշխարհքիս աղմկայից ուրախութիւններէն ու սիրտը խայթող վրօսանքներէն գանձելով՝ տնօրի-

նական սուրբ տեղերուն այցելութեան գնաց, եւ հաստատուն յառաջագործութեամբ անապատ քաշուեցաւ, ուր սաստիկ պատերազմներ կրեց: Ասէնք իր գրածները. «Աս ամայի անապատին մէջ՝ ուր արեւուն սաստիկ տաքութենէն հազիւ կը բնակուի, քանի անգամ պիղծ խորհուրդք ու ցանկութիւնք հոգիս չարաբեցին, երեւակայութիւնս զրգռեցին ու արատեցին: Ցաւն ու դառնութիւնք որոնցմով հոգիս լի էր, զիս վայրենի անապատներ քշեցին, որ աւելի գիւրաւ պատերազմիմ ու մեղքերս ողբամ: Հիւժած մաշած մարմինս քուրձով ծածկեցի. աշուրներէս յորդ հեղեղներ իջուցի, սիրտս անդադար հառաչելէ կը ձաթէր: Կոշտ հոգի վրայ կը պառկէի. ուտելիքս նոյն իսկ հիւանդութեանս ատեն, կարծր խոտ էր: Աս սոսկալի անապատին, աս տխուր բանտին մէջ՝ որուն զիս կամաւ դատապարտած էի գժոխքէն ազատելու համար, աս օձերու եւ վայրենի գազանաց բնկերութեան մէջ՝ ստէպ հոգւով ու մտածութեամբ Հռոմ կանանց ժողովներուն մէջ կը գտնուէի: Անրնդհատ խստակեցութենէս ու ժաթափ եղած էի. սակայն միտքս պիղծ ցանկութենէ կ'այրէր: Այո, լոկ կաշի դարձած կիսամեռ մարմնոյս մէջ՝ անմաքուր բաղձանաց կրակը դեռ կը բորբոքէր: Աս դառն վիճակիս մէջ Յիսուսիս ոտքը կը փաթ թուէի արտասուօք ու հառապանօք: Ապստամբ մարմինս ծոմերով զսպելու

կաշխատէի: Գիշեր ցերեկ կը գոչէի, երկնից օգնութիւնը կը խնդրէի: աղօթելէ, կուրծքս ծեծելէ ու մարմինս ձաղկելէ չէի դադարիր, մինչեւ որ փորձութիւնը բոլորովին չանցնէին, Աստուած իր շնորհօքը հոգիս կը հանգչեցընէր: Աստուած ինծի վկայ է, այս ամենայն ընելէս վերջը քաղցըր հանդարտութիւն մը սրտիս մէջ կը ծաւալէր, զիս հրեշտակաց ընկերութեան մէջ կը կարծէի:»

31. Թե՛ բրեւոյնիս մը եր երեւոյնիս մը
Եւստի աստիւս եւ աստիւս ինչ բանի պէտք
Եւստի եւ ինչ Լուսնի ու Լուսնի պէտք
պէտք հետեւի:

Պէտք է զգոյշ կենալ մոլոր վարդապետութիւններէ ու սկզբունքներէ, որոնք շատ դիւրաւ զմարդը կը մոլորեցընեն: Մարդ անգամ մը գէշ սկզբունքներով ու օրինակներով ապականելէն ետեւ՝ ալ դրեթէ անուղղայ կ'ըլլայ: «Եթէ, կ'ըսէ Հրեից Երեմիա մարգարէն, Բաբելոնի մէջ ոսկիէ եւ արծաթէ դէք տեսնէք, զորոնք զմարդիկ վախցընելու համար կը պարտաւորեն, զգուշացէք որ ուրիշներուն հետ անոնց երկրպագութիւն չընէք: Եթէ տեսնէք որ ամեն ալ անոնց առջեւ ծուներ կը դնեն, դուք ձեր սրտին մէջ այսպէս ըսէք. Տէր, քեզի միայն պէտք է երկիր պազանել:» — Որդեակ, մարգարէին աս խօսքերը քեզի կրկնուած համարէ: Դուռն ալ կը տեսնես որ աշխարհքիս մէջ

շատերը հարստութեան, ունայնութեան, հեշտութեան չաստուածները կը պաշտեն, մոլութիւնը կը պատուեն, առաքինութիւնը կը ծաղրեն, կրօնքը կը նախատեն ու Բրիտանի ճշմարտութիւնները կը մերժեն. ասոնց մի հետեւի, այլ մտացդ մէջ տպաւորէ Աստուածորդւոյն յաւատենական վարդապետութիւնները, զորոնք իւր անգին արեամբը կնքեց, իր եկեղեցին հաւատարմութեամբ պահելով կը քարոզէ ամենուն, որոնց մէջ տղայութենէդ կրթութեացար եւ դքեղ մինակ երջանիկ կ'ընեն: Որպէս զի աշխարհքիս ապականութեանց հեղեղը շնկղմիս, հետեւեալները ծանր քննէ:

Ա. Ահի Լուսնի Լուսնի Մեղքն է:

Ծանր մեղքն՝ որ մահուապի ալ կ'ըսուի, Աստուծոյ մեծ վայելչութեան այն պիտի սաստիկ վշտացուցում ու ապերախութիւն մըն է, որ բովանդակ մարդիկ եւ հրեշտակք չեն կրնար անոր փոխարէն արժանի հատուցում ընել: Մեղքն զմարդ մարմնով ու հոգեով կը սպաննէ, մարդուն հարստութիւնը կը կողոպտէ, զինքը դժնդակ աղքատութեան ու նեղութեան մէջ կը ձգէ, մարդուն առողջութիւնն ու կեանքը կ'առնու եւ իրեն ստիկալի հիւանդութիւններ ու կանուխ մահ կը պատճառէ: Մեղքը մարդուն պատիւն ու բարի անունը կը յափշտակէ եւ զինքն աշխարհքին առջեւ խաղք ու խայտառակ կ'ընէ:

Ասոնք տակաւին ոչինչ են: Մեղքը մարդէն Աստուծոյ շնորհքն ու բարեկամութիւնը կը յափշտակէ, իր սրտին խաղաղութիւնն ու խղճին Հանդարտութիւնը կը ջնջէ, վերջապէս զինքն յետ մահուն հոգեւոր, իսկ ընդհանուր դատաստանէն վերջը՝ նաեւ մարմնով դժոխաց անվերջ տանջանաց ու անշէջ կրակին կը մատնէ ընդ ամենայն յաւիտեանս, ցորչափ Աստուած՝ Աստուած է: Մինակ մէկ մահուցափ մեղքով իր ողջնանափ մարդուն աղօթից, ողորմութեանցն ու մահացունցմանց բոլոր արդիւնքներն եւ իր ամէն բարեգործութիւնները, ցորչափ մարդը ծանր մեղաց մէջ է, միշտ Աստուծոյ թշնամի է: Ի՞նչ անմտութիւն, րուպէական հաճոյքի մը համար Աստուծոյ թշնամի ըլլալ ու յաւիտեական դատապարտութեան ճամբէն քայլել:

Գաղղիայի Ս. Լուգովիկոս թագաւորին առաքելի մայրը Պլանդա, ծանր մեղաց զարշու թիւնն աղէկ ծանչնալուն՝ իւր որդւոյն հետեւեալ խօսքն բռաւ. «Որդեակ, զքեզ սաստիկ գորովով կը իրենք. սակայն շատ ետելի սիրով զքեզ թագաւորու թիւնն ու կեանքէ զրկեալ տեսնել կ'ուզեմ՝ քան թէ մահուչափ մեղքով աղտեղած»։ Ս'որն այս խօսքերն որդւոյն անմեղ մտաց լրայ այնպէս ազդեցու թիւն ըրին, որ երբեք կենաց մէջ մահուչափ մեղք չգործեց։ Նշոյնակա Ս. Եսմունտ մահուչափ մեղքս այնպէս կը ստակար, որ իր հասակակցաց

ստեպ կը կրկնէր. Եթէ ստիպուիմ մեղաց
ու դժոխաց մէջ ընտրութիւն ընել, աւելի
սիրով յանձն կ'առնում դժոխքն իջնալ՝
քան թէ մահուչափ մեղք մը գործել :

Որդեակ, աշխարհքիս մէջ չկայ չարիք,
որ մեղաց հաւասարի: Արդ-հոգւով չափ
ստակա խորշէ անկէ, ոչ միայն մահուչափ,
այլ նաեւ թէթեւ ու ներելի մեղքէ ալ,
որն որ՝ ստոյգ է՝ զմարդ Աստուծոյ թշնամի
չըներ, երկնքէն չի զրկեր, զհոգին չի
սպաններ. բայց կամաց կամաց սէրը կը
նուազեցնէ, շնորհք կը պակսեցնէ ու
մահուչափ մեղաց ճամբայ կը բանայ. Ու
որ էիւն Կոհնաբնէ, կըսէ Ս. Հոգին,
Կոհնա Կոհայ կը Կոթանէ:

Բ. Յեւէ վերջին լաւագոյն, եւ երբեք չեմ
 զոհաւոր:

Մարդուն վերջինքն էն, Մահ՝ որ աս
 կենաց վերջ կու տայ, Դատաստան՝ որ
 մարդուն յաւիտենական վիճակը կ'որոշէ,
 Աբրաիւթիւն՝ որ բարի գործքերը կը
 պարձատրէ, Գոժովք՝ որ վշդքերը կը
 պատժէ:

Յաճախ ու խորունկ մտածէ. Պիտի մեռնիմ, թերեւս այսօր. ան ճշմարտմուն խիղճս ինչպէս պիտի գտնեմ. երջանիկ եմ՝ եթէ առաքինի կեանք եմ անցուցեր. դժբախտ եմ, եթէ մեղքերով ու անաւակու թեմամբ ապրեր եմ: Աստուծոյ դատաստանը պիտի ելեմ, որ զիս ամէն տեղ ու ամէն բոլոր կը տեսնէ, լրաճնեսր

գիտէ եւ խիստ հաշիւ պիտի խնդրէ ինծի՝ կենացս ամէն վարկեաններուն համար: Զիս ինչպէս պիտի արդարացնեմ, եթէ ժամանակս դատարկութեամբ անցուցի, քրիստոնէական պարտքերս չկատարեցի, օրերս խաղերով, կերուխումով, դրօսանքներով, մարմինս զարդարելով անցուցի, այնչափ խաբէութիւն, անիրաւութիւն, գողութիւն ու չարիք գործեցի, անէծք, նախատական խօսքեր ու ստեր զրուցեցի...:

Աստուած զիս ստեղծեր է միայն Աւրքայութեան համար, ուր ինծի կը սպասէ անթառաժ պատկ, մշտնջենաւոր ուրախութիւն ու փառք: Վարքս զիս անոր արժանի պիտի ընէ. եթէ երկինք իմ ճշմարիտ հայրենիքս կորսնցնեմ, իմ բաժինս պիտի ըլլայ Գոփսը, ուր են յուսահատութիւն, տանջանք եւ զարհուրանք, որոնց իմ ամպարչութեանցս համար արժանի եմ, բայց Աստուած իր ողորմութեամբն ինծի ժամանակ կը շնորհէ որ ապաշխարեմ:

Գ. Վարդէ Բրեյտերսթի օրինաց՝ ու ինչպէս խորհիւնքս պիտի համայնի:

Աշխարհքիս սկզբունքն է՝ պէտք է ուրիշներուն պէս ապրիլ: Մարդիկ իրենք զիրենք արդարացնելու եւ ըստ քմաց ապրելու համար առհասարակ կ'ըսեն, Հիմակուան սովորութիւնն այս է. ամէնքն այսպէս կ'ընեն, ես ալ պէտք է որ անոնց հետեւիմ. եթէ անոնք դժոխք երթան, ես ալ կ'երթամ, քնաս չունի...: Ահա

այն ժայռն՝ ուր շատերը կը խորտակին: Ոչ ըստ հաճոյից աշխարհի, այլ Աստուծոյ անփոփոխ օրինաց, իր սուրբ կամաց, Աւետարանին վարդապետութեան ու Քրիստոսի կատարելութեանց համաձայն պիտի ուղղենք զմեզ, մեր բոլոր խորհուրդներն ու գործողութիւնները: Աշխարհքի մէջ կը տիրէ մոլորութիւն ու խաբէութիւն. միայն յԱստուած է ճշմարտութիւն, սրբութիւն, արդարութիւն ու երջանկութիւն: Իր օրէնքները յաւիտենական են եւ ճշմարիտ առաջնորդ սու երանութիւն: Քրիստոսի եւ բոլոր իր սրբոց օրինակները զմեզ առ այն կը յորդորեն: «Երբեք չենք մոլորիր, կ'ըսէ Ս. Յէրոնիմոս, եթէ Անոր հետեւինք, որ է ճանապարհ, ճշմարտութիւն եւ կեանք. անոր օրինաց հետեւող երբեք չի խաբուիր եւ միշտ երջանիկ կ'ըլլայ, իսկ ուրիշ վարդապետութեան եւ օրինակի հետեւողը կը մոլորի կը կորսուի:»

Օրինակ:

Չորրորդ դարուն մէջ Գոսթիթէոս պատանին սուրբ կրօնի սկզբամբք ամրացած՝ աշխարհքի սուտ սկզբունքները մերժեց: Տղայութեան ատեն կայսեր պալատականներէն մէկուն խնամողը յանձնուեցաւ, որ զինքը կրթէ: Գոսթիթէոս արբունեաց մէջ անուական տղոց հետ կրթուեցաւ. սակայն այնչափ վտանգաց մէջ իր առաքինութիւնները պահեց: Մեծնալէն ետեւ

հրաման խնդրեց որ Երուսաղէմ սուրբ տեղերուն այցելութեան երթայ: Խնդիրքը լսելի ըլլալով, անմիջապէս ճամբայ ելաւ: Գեթսեմանի պարտէզը դժուար պատկեր մը տեսնելով՝ սաստիկ վախցաւ, եւ նշանակութիւնը քովը կեցող կնոջ մը հարցուց. Ո՞վ են, ըսաւ, այդ դառն տանջանք կրող խեղճերը: Ասոնք, պատասխանեց կինը, Աստուծոյ պատուիրանները չպահողներն են, որոնք աշխարհի սկզբանց ու սովորութեանց համաձայն կեանք անցուցին, մոլութեան ու մեղաց մէջ ապրեցան. եւ ի պատիժ իրենց անզգամութեան դժուար դատապարտեցան: Ուրեմն ի՞նչ պէտք է ընել, կրկնեց Գոսիթէոս, աս դժբախտութենէն ազատելու համար: Քրիստոսի սկզբանց հետեւէ, անձնդ ուրացիր ու բարիք գործէ, ըսաւ կինն ու աներեւոյթ եղաւ:

Գոսիթէոս մէկէն որոշեց որ վանք մը քաշուի, եւ սկսաւ Աստուծոյ լոյս խնդրել: Չինքն իւր դիտաւորութենէն ետ կեցընելու համար եղած ջանքերուն յաղթելով, իրօք վանք մտաւ, ուր Աբբան Ս. Դորոթէոսին ձեռքով պատանդին կոչումը փորձել ուզեց: Դորոթէոս հարցուց իրեն, թէ ի՞նչ բանէ շարժեալ՝ հոս երկար: Պատանին պատասխանեց. Միայն երջանիկ ըլլալու համար: Չէս կրնար աշխարհքի մէջ երջանիկ ըլլալ, կրկնեց Սուրբը: Պատասխան տուաւ պատանին. Կը վախնամ, որ աշխարհքի մէջ չեմ կրնար եր-

ջանիկ ըլլալ. ուր մեղաց առիթք ու վտանգք բազմաթիւ ու սաստիկ են: Ես իմ տկարութիւնս ճանչնալով աշխարհքէ կը հրաժարիմ: Սակայն արքունիքը զքեզ պիտի ծաղրեն, կրկնեց Ս. Դորոթէոս: Աս ամենեւին հոգս չէ, ըսաւ պատանին. ես միայն հոգիս փրկել կ'ուզեմ: Բայց ի՞նչպէս կրնաս ընդ միշտ հեռու մնալ ազգականներէդ, որ զքեզ ջերմ գորովով կը սիրեն: Գեռ պզտիկ ես, փափկութեամբ սնած ես, ճգնաւորական խստութեան կրնաս դիմանալ: Կրնամ Աստուծոյ զօրաւոր շնորհքն, ըսաւ պատանին: Եւ ուր ուրեմն, որդեակ, ըսաւ Սուրբը, Աստուած օրհնէ որոշումդ: Աբբային հրամանաւ երկուդած պատանին Դորոթէոսին առաջնորդութեանն յանձնուեցաւ, որ իր զարմանալի հնազանդութեամբը բովանդակ վանականաց օրինակ եղաւ եւ շատ տարիներ առաքինութեամբ ու սրբութեամբ ապրելով մեռաւ:

Որդեակ, Գոսիթէոսին նշանաբանը միտքդ դրոշմելով ըսէ միշտ. Աշխարհք եկած եմ փրկութեանս համար գործելու: Երջանիկ ըլլալ կ'ուզեմ հոգիս փրկելով:

32. ՄԻՐՈՒՄԻՆ ԺՅՈՅ:

Ա. Աստուած հին օրինաց մէջ թլփատութիւնը հաստատեց իր ընտրեալ ժողովուրդն ուրիշ ազգերէ որոշելու համար, որով Աբրահամու սերունդն Աստուծոյ խոստմանց հաղորդակից եղաւ. բայց

պարտաւոր էր Արրահամու հաւատքն ու հնազանդութիւնն ունենալ եւ անոր առաքինութեանց նմանիլ: Մկրտութիւնը սուրբ ու բարձր գործողութիւն մըն է, զոր Բրիտանո զմեզ սրբելու համար հաստատեց: Ասով զմեզ իւր կենաց, չարչարանաց ու մահուան անսահման արդեանց մասնակից կ'ընէ, Աստուծոյ սիրոյն ու մշտնջենաւոր բարեօրոյթութեան մէջ կը հաստատէ, որբարար շնորհք կու տայ մեզի եւ զմեզ երկնից ժառանգ կ'ընէ: Մկրտութեան խորհրդոյն մէջ՝ Աստուծոյ անչափ կարողութիւնն ու սէրը կը տեսնենք. կարողութիւնը՝ որ քանի մը կաթիլ ջրով զմեզ սկզբնական մեղքէ կը մաքրէ եւ սկզբնական արդարութիւնը դարձեալ մեզի կու տայ, սէրը՝ որ ջուրն, ընտրեց աս կարեւորագոյն խորհրդոյն՝ ընդունելութիւնը բովանդակ մարդկան դիւրինցընելու եւ զանոնք իր արքայութեան փառացն արժանի ընելու համար, որ մէկուն կորուստը չ'ուզէր:

Այլ մկրտուինք Յանուսն Հօր եւ Որդւոյն եւ Հոգւոյն սրբոյ: Հօր անունով՝ որ զմեզ ոչնչէ ստեղծեց. Որդւոյն անունով՝ որ զմեզ սատանային իշխանութենէն ազատեց խաչին վրայ մեռնելով. Հոգւոյն սրբոյ անունով՝ որ զմեզ սրբեց ու յուսաւորեց: Ուրեմն Ս. Եւրոօրութեան շնորհօքը նրբուած ենք, ամէն ազգերէ աւելի իրեն կը վերաբերինք. ուստի եւ պարտաւոր ենք իրեն սրտանց ծառայելու,

զինքը սիրելու եւ իր սուրբերն ըլլալու, Եթէ քրիստոնեայ մը ողջախոհ, արդար ու անշահախնդիր չապրի, դատաստանին օրը հեթանոսէ մը աւելի դատապարտութեան խիստ վճռոյ տակ կ'իյնայ:

Բ. Մկրտութեան ժամանակ սատանայէն եւ իւր գործքերէն, աշխարհքի ու նայնութիւններէն ու փառքերէն հրաժարեցանք. եւ աս պայմանաւ մեր հոգւոյն վրայ Աստուծոյ որդի ըլլալնուս անջինջ կնիքը դրոշմեցաւ: Բաւական չէ որ միայն աս կնիքը կրենք, հապա ճշմարիտ քրիստոնէի պէս պիտի ապրինք, մտածենք, խօսինք ու գործենք: Եթէ կարենար մէկն Աստուծոյ որդի ըլլալ ու փրկուիլ, թէեւ սատանայի գործք գործէր, աշխարհքի ապականութեանց հետեւէր, առանց մահացուցմանն ու անձն ուրանալու ապրէր, ան ատեն հարկ չէր ըլլար որ Աստուծոյ Որդին աշխարհք դար, չարչարուէր ու յաւիտենական ճշմարտութիւնները մեզի աւետարանէր:

Որդեակ, հալածենք մեզմէ ամէն անհաւատութիւն, աշխարհքիս խաբեբայ սովորութեանց յարմարելով զմեզ չխաբենք, մեր հոգւոյն ազնուութիւնն ու վիճակներնուս սրբութիւնը լաւ ըմբռնենք: Բրիտանեայ ենք. Աստուծոյ որդի, երկնից ժառանգ. ի՞նչ փառք. ի՞նչ պատիւ: Աստուծոյ օրինաց հակառակ ապրելով՝ աս առանձնաշնորհութիւնը չ'որոնցընենք: Ամէն օր Աստուծոյ մարդասէր ողորմու-

Թեանը շնորհակալ ըլլանք, որ զմեզ ճշմարիտ կաթողիկէ եկեղեցւոյ ծոցը ծնաւ անչափներ հեթանոսութեան մէջ թողլով, որոնք թերեւս մեզմէ աւելի եռանդունտ կ'ըլլային աստուածապաշտութեան մէջ։ Մկրտութեամբ ընդունեցանք սրբութեան ու արդարութեան շնորհքը՝ արդ ասիկայ աշխարհքիս բոլոր հարստութիւններէն վեր ու պատուական է, ասիկայ պահելու համար ամէն ճիգ պիտի թափենք։ Ասոր գլխաւոր թշնամին մահուչափ մեղքն է, որմէ խորշելու ենք, ի հարկին՝ կեանքերնիս անգամ զոհելով։ Եթէ դժբախտաբար մեղանք ենք, անկեղծ զղջմամբ ու ապաշխարութեամբ վերստին աս շնորհքը ձեռք բերելու ջանանք։ Մկրտութեան սուրբ ուխտերնիս նորոգենք Զատիկին եւ առանձինն մեր ծնընդեան օրը երբ մկրտուելով՝ Աստուծոյ սիրելի սուրբերէն մէկուն անունն առինք։ — Ծնողք միտ դնեն որ իրենց նորածին մանկանք սուրբի մը անունը դնել տան, ոչ թէ հեթանոսի մը՝ ինչպէս որ այսօրւան օրս դատապարտելի սովորութիւն մըն է եղեր։

Օրհնութիւն

Ափրիկէ քրիստոնէից դէմ ելած սաստիկ հալածանաց ատեն Գիորնիսիա ազնուական կին մը իր միամօր մանկիկովը բռնուելով՝ բանտ դրուեցաւ։ Հոն իր զաւկին տանջանաց գործիքներէն սոսկալը տեսնելով, Մակարայեցւոյ մօրը պէս այն-

պէս եռանդով խօսեցաւ, որ տղուն սրտէն ամէն վախ ու սարսափ փարատեցաւ, եւ քաջարտութեամբ գոչեց թէ ինքն ալ իր մօր հաւատքին մէջ ապրած է ու կը մեռնի։ Նոյն միջոցին դահիճք տղան մօրն աչաց առջին մերկացնելով՝ սաստիկ ծեծեցին։ Մայրը նոյն միջոցին կը գոչէր. Յիշէ, ով աչքիս լոյսը, յիշէ որ յանուն Ս. Երրորդութեան մկրտուած ենք։ Ալ մտ է յաւիտենական փառքը, ալ մի վախնար, միայն յարատեւէ։ Մանուկ դիւցաղը մինչեւ վերջը համբերեց, պատերազմը լնցաւ, յաղթութիւնը կանգնուեցաւ, զոր երկինքը կը կատարէ իր մօրը հետ, որ անմիջապէս սրոյ հարուածով մը երկինքն իր տղուն քովը սլացաւ։ — Մարք, ձեր զաւկները մկրտութեան անմեղութեան մէջ պահելու համար խրատուէն չդադրիք։ Մօր մը սրտաբուխ խօսքերն որդիական սրտերուն վրայ շատ ազդու են։

33. Գիրք Խորհրդոյն Կ. Ս. Հոգւոյն պարգեւաց իւրոյ։

Ա. Առաքեալը Հոգեգալստեան օրը խոստացաւ Ս. Հոգին ընդունեցան։ Առաջին հաւատացեալք Առաքելոց ազօթելովն ու ձեռք դնելովը Ս. Հոգին կ'ընդունէին. իսկ հիմակուան քրիստոնէայք եկեղեցւոյ եպիսկոպոսներէն*,

* Ըստ արեւելեան սովորութեան քահանայք մկրտութեան ժամանակը դրոյմ կու տան, բայց անկէ դուրս չեն կրնար առանց հրամանի։

որոնք աղօթելով անոնց վրայ ձեռք կը դնեն եւ զանոնք սուրբ մեռնող կ'օծեն: Դրոշմը քրիստոնէին հաստատութիւնը, զօրութիւնն ու լուսն է: Մկրտութեամբ Աստուծոյ որդւոց նշանը կ'ընդունինք. դրոշմով՝ մեր հոգւոյն վրայ կնիք կը տըպաւորի, որ մենք Քրիստոսի զինուորներն ենք: Նոյն միջոցին նոր պատիւ կ'առնուենք, քահանայի ու թագաւորի պատիւ: Արդ ամէն օր զմեզ Աստուծոյ պատարագ պիտի մատուցանենք, պիտի նուաճենք մեր չար յօժարութիւններն ու մեղքերը. նոյն իսկ մեր անձն ու կամքը ամէն բանի մէջ պիտի մահացնենք: Մկրտութեան ատեն Ս. Հոգիէն սրբարար շնորհքը կ'ընդունինք. իսկ դրոշմի ատեն Ս. Հոգին իւր պարգեւներովը կու գայ սրտերնիս կը բնակի եւ զմեզ կը զօրացնէ, որ հաւատքնիս հաստատութեամբ խոստովանինք ու սրբուութեամբ ապրինք:

Ս. Հոգւոյն պարգեւներն են՝ Իմաստութիւն, հանճար, խորհուրդ, զօրութիւն, գիտութիւն, աստուածապաշտութիւն եւ երկիւղ Աստուծոյ: Մեր հոգին մեղքէն սրբուելէն ետքը՝ աստուածային գերբնական շնորհաց կը կարօտի ճշմարիտ կատարելութեան հասնելու համար, որոնցմով Ս. Հոգին դրոշմի ատեն մեր հոգին կը ռարդարէ:

Ա. Իմաստութեան պարգեւով Ս. Հոգին մեզի կը սորվեցնէ Աստուծոյ բովանդակ օրէնքները, կարգաւորութիւններն ու

գիտաւորութիւնները, մեր կենաց վախճանն ու նոյնին հասնելու միջոցները: Մեզի կը ցուցնէ իրաց բնութիւնն, իրենց պատճառներն, ազդեցութիւններն ու Աստուծոյ նկատմամբ ունեցած յարաբերութիւնները: Մեզի կ'ազդէ որ յաւիտեական ճշմարտութեանց, մեր հաւատոց ու խղճի մտաց համաձայն գործենք, առաքինութեան ճամբէն քայլենք ու փրկութեան միջոցներն ի գործ դնենք: Ով որ մեղք չի գործեր, իմաստուն է:

Բ. Հանճարոյ պարգեւն ան լոյսն է, որ զմեզ առ Աստուած կը բարձրացնէ, մեզի կը ծանցնէ անոր յատկութիւններն ու անբաւ կատարելութիւնները, զմեզ կը լուսաւորէ, որ ըստ կարի ուղիղ հասկնանք բարձր խորհուրդներն ու յայտնեալ ճշմարտութիւններէ: Բայց այս ծանօթութիւնն աւելի խոնարհութեամբ, ջերմ աղօթքով ու յայտնեալ ճշմարտութեանց հոգւով հնազանդելով կը ստացուի, քան թէ ջանքով ու մտածութեամբ: Անոր համար շատ անգամ պարզամիտ ու մտադիր հոգիք աստուածային բաներուն մէջ աւելի հմուտ կ'ըլլան, քան թէ ամբարտաւան հոգիք, զորոնք Աստուած ի պատիժ իրենց ամբարտաւանութեան՝ խաւարի մէջ կը թողու:

Գ. Խորհրդոյ պարգեւը զմեզ կը լուսաւորէ, որ միշտ խոհեմ գգուշութեամբ վարուինք, թշնամւոյն գաղտնի որոգայթները ծանչնանք, մեղաց վտանգներէն ու առիթներէն զգուշանանք, տարակոյսներու

եւ խզճի շփոթութեանց մէջ ուղիղ
ընտրութիւն ընենք, կոյժան գործոյն մէջ
Աստուծոյ կամքը հարցընենք, փրկութեան
ճամբէն քայլենք եւ ուրիշներուն ալ ա-
ռաջնորդ ըլլանք: Առանց աս պարզելին՝
մարդ գիւրաւ կը մօլորի եւ ուրիշներն
ալ կը մօլորեցընէ:

Գ. Զօրութեան պարզեւր կու տայ
մեզի քաջասրտութիւն եւ հաստատուն
յառաջադրութիւն՝ Աստուծոյ կամքը կա-
տարելու, ամէն արգելք, դժուարութիւնն
ու փորձութիւն յաղթելու, չար օրինակաց,
մարդկային ակնածութեանց ու աշխարհքի
հրապուրանաց հակառակելու, չարչարանաց
ու վշտաց համբերելու, մարմինն իւր ցան-
կութեամբը ճնշելու, մեր բերմանցն ու
կրիցը յաղթելու, հաւատոյ համար սիրով
կեանքերն իսկ զոհելու: Առանց աս պար-
զելին՝ մեր տկարութեամբ փորձութեանց
տակ կ'ընկճինք:

Խ. Գիտութեան պարզեւր կը սոր-
վենք աստուածային իրաց, շնորհաց ու
առաքինութեան յարգը, կը տեսնենք
շնորհքը կորսնցընողներուն խեղճութիւնը:
մեր թշուառութիւնն ու տկարութիւնը:
Վրժառենք երկրաւոր իրաց անցաւոր ու
ոչինչ ըլլալը, սուրբ իրաց ալ հարկաւո-
րութիւնը: Մարգն առանց աս պարզելին
կը նմանի անասնոյ: Աս գիտութիւնը
կ'անուանուի սրբոց գիտութիւն, վասն զի
ասով անոնք այնպիսի բարձր ու խորունկ
տեղեկութիւններ ընդունեցան, որ աշ-

խարհի գիտուններն անցան: Աստուած
ասիկայ միայն խոնարհ հոգւոց կը բաշխէ:
Իրօք ալ ասորին վիճակի մարդկան մէջ
սրբափնէր փրկութեան գիտութեան մէջ
աշխարհքիս իմաստունները խայտառա-
կեցին:

Զ. Աստուածպաշտութեան պարզեւր
մեզի կը սորվեցընէ որ զԱստուած մեր
սիրելի հայրը պաշտենք, սիրենք եւ կրօնից
բովանդակ կրթութեամբ պատուենք: Աս
պարզեւրով Աստուծոյ ծառայութեան մէջ
մեզի պատահած ամէն վիշտ ու ծանրու-
թիւն՝ քաղցր ու մխիթարական կու գայ.
ասով մեր ընկերն յԱստուած կը ծանշանք,
զԱստուած ալ՝ մեր ընկերին, բարեկամին,
հաւասարին ու առաջնորդաց վրայ: Այս
կենաց բովանդակ յաջող ու դժբախտ
դէպքերն իրեն Աստուծով խաւրուած
կը մտածենք. յաջողութիւնները շնորհա-
կայութեամբ, վիշտերն ալ՝ իր սիրոյն
համար իւր ձեռքէն համբերութեամբ կ'ըն-
դունինք:

Է. Աստուծոյ երկիւղին պարզեւր Ս.
Հոգւոյ պարզեւաց պսակն է, եւ կ'ազդէ
ի մեզ ատելութիւն ու զգուշմամբ
բանի, որ Աստուծոյ կամաց հակառակ է
եւ զինքը կը վշտացընէ: Ասիկա զմեզ
մեղքէ կը սոսկացընէ, մեզի քաջութիւն
ու հաստատութիւն կու տայ, զմեզ Աս-
տուծոյ սիրոյն մէջ կը բռնէ ու իր շնոր-
հացը մէջ կը հաստատէ: Իմաստութեան
սկզբն Աստուծոյ երկիւղն է:

Բ. Որդեակ, զորոշմով Քրիստոսի ընտրեալ զինուոր եղար, ուրեմն գործէ, կ'ազաղակէ Ս. Պօղոս. Ալլաիկէ լէր (Գործեա) եբրեւ գեարդոս գինուոր Յիսուսի Քրիստոսի: Մարդի գեարդոս մարդ հաւարդոս, է բարե հար գինուոր յաւիտեանեայոց յոր իշխարն, է դաւանեցեղ գեարդոս դաւանութեանն առաջին ժամանակ: Այն, որուն կամ թողիկէ հաւատարկաւորութիւնդ ան միջոցին տուիր, երբ սուրբ մկրտութեամբ Աստուծոյ եւ եկեղեցւոյ որդի, Քրիստոսի արքայութեան ալ ժառանգ եղար: Իսկ զորոշմի ատեն տուած դաւանութեամբդ՝ Քրիստոսի բանակին ու պատերազմին քաջ ու հաւատարիմ զորական եղար: Արդ մ'ամենար բովանդակ աշխարհքի առջեւ կամ թողիկէ հաւատքդ խոստովանելու, ոչ միայն խօսքով, այլ աստուածահաճոյ գործովք: Իբրեւ հարազատ կամ թողիկէական քրիստոնեայ՝ կրօնից բոլոր պարտաւորութիւններն ամենայն համարձակութեամբ ու ճշդիւ կատարէ: Ճշմարիտ հաւատքիդ համար պիտի կրես հայածանք, վիշտ ու նախատինք: չըլլայ թէ դաւանութիւնդ ուրանաս. քեզի մեծ պարծանք ու պատիւ համարէ կամ թողիկէ եկեղեցւոյ որդի ըլլալդ, որ մի միայն ճշմարիտ եկեղեցին է, որմէ դուրս բնաւ փրկութիւն չկայ: Մտացդ մէջ անջինջ գործէ Ս. Պետրոսի՝ եկեղեցւոյ Գլխոյն խօսքերը, որոնցմով առաջին քրիստոնեայքը կը քաջաւերէր կը յորդորէր որ Յիսուսի

համար ամեն թշնամանաց ու անիրաւութեանց համբերեն. Իսկ եթէ նախադրեցէ՝ էս վասն անոնան Քրիստոսի, Երեսեկէ է: Մէ ոչ է յեղ շարարեաց եբրեւ պաշտոն, իսկ եբրեւ պօղ, իսկ եբրեւ պարագործ, իսկ եբրեւ պարագործ: Այլ եթէ եբրեւ պարագործայ, մէ ինչ ամենեցեւ, այլ քաւար արեցեղ Վարդապետ անաւթն այսոնի. (Ա. Պետ. Դ. 14): — Բու բովանդակ տառապանացդ ու հաւատարիմ ծառայութեանդ ինչի վարձքն անկէ սպասէ, որ կ'ըսէ. Անշնոյն որ խոսքովանեցէ յէս առաջին մարդուն, խոսքովանեցէ էս էս զնախէ առաջին շօր էմոյ որ յերկնս է: (Մատթ. Ժ. 32):

Օրինակ:

Քրիստոնէութեան առաջին ժամանակաց մարտիրոսները, ինչպէս նաեւ տասնութեոթներորդ դարուն մէջ ճարտնի վկայք, կը ցնծային՝ որ միակ ճշմարիտ հաւատոց համար տանջանք եւ մահ կրելու արժանի կ'ըլլան: Անհամար օրինակաց մէջէն մէկը միայն յիշենք: Յամի 1610 Հոկտեմբերի 7ին Արիմա քաղաքն երեք աղետաւոր համարդ իրենց ընտանեօքը գլխատութեան տեղը տարուեցան, ուր Քրիստոնէական հաւատոյ դաւանութեան համար կրակի մահուամբ պիտի մեռնէին: Իրենք ուրախութեամբ Աստուծոյ շնորհակալ կ'ըլլային մարտիրոսութեան շնորհքն իրենց պարգեւելուն համար. իսկ իրենց ետեւէն ու առջեւէն գացող զրեթէ քսան հազար

հոգւոյ չափ մարդիկ հոգեւոր երգեր երգելով եւ աղօթք ընելով, ձեռուրնին վառուած ճրագ բռնած ու գլուխնին ալ ծաղիկ պսակներ դրած կը քայլէին: Անոնցմէ մէկուն Յակոբ անունով տասնումէկ տարւան տղան ճամբան շատ երկար ըլլալուն յոգնելով, ոմանք զինքն ուզեցին գրկի վրայ ասնիլ. սակայն մանուկ դիւցազնը յանձն չառաւ ըսելով. «Պէտք է որ մենք ալ մեր Տիրոջը նմանինք, որ ոտքով Գողգոթա ելաւ, ասկէ զատ՝ ծանր խաչն ալ շարկած էր: Հիմակ աշխատութեանց համբերենք, որ երկինքը հանգչինք»: Երբ որ մանուկ նահատակը փայտակոյտը տեսաւ, իր վրայ լացողներուն ցնծութեամբ ըսաւ. Ինչո՞ւ կու լաք, երջանկութեանս կը նախանձիք. մանաւանդ թէ դուք ալ ինծի հետ ուրախացէք: — Գլխատման տեղն որ հասան, ամէն մէկը ցիւրի վազեց, որուն պիտի կապուէր, եւ ուրախութեամբ զանիկայ համբուրեց: Անոնցմէ մէկը փայտակուտին բարձունքէն ժողովորդեան ըսաւ: «Կը տեսնենք կրակը, որ զմեզ պիտի այրէ, բայց ամենեւին չենք վախնար, վասն զի աս կրակին ձեռքովն անմիջապէս երկինքը Քրիստոսի պիտի երթանք: Ե՛ղբարք, միայն կաթողիկէ կրօնին մէջ մարդ կրնայ երջանիկ ըլլալ, յարատեւեցէք հաւատոյ մէջ, տանջանքէն մի վախնաք, որ վայրկենական է, որուն կը յաջորդէ մշտնջենաւոր հանգիստ...»: Երբ որ ամէնքն ալ ամուր կապուեցան, քրիստոնէական Լաբայրու-

թեան նախագահը դրօշ մը պարզեց, որուն վրայ Քրիստոսի մահուան դատապարտուելուն պատկերը նկարուած էր. «Ահա սիկ ձեր Փրկիչն, ըսաւ խոստովանողաց, որուն սիրոյն համար դուք ալ հիմայ կը մեռնիք, որն որ երկինքը ձեզի կը սպասէ:» Նոյն միջոցին փայտերուն կրակ տրուեցաւ. քրիստոնէայք ծնկան վրայ սկսան արտասուախառն Աստուծոյ ու Ս. Կուսին աղաչել, որ Քրիստոսի զինուորաց օգնեն: Իսկ անոնք ձեռնամած ու աշուրնին երկինք ուղղած՝ իրենք զիրենք Աստուծոյ յանձնեցին: Յակոբ երբ որ զինքը ցիցին կապող չուանը կրակէն սպառեցաւ, բոցերուն մէջէն իր մօրը գերիւր վազեց ու անոր վիզը փաթթուեցաւ: Բայց մայրն բաւ. Ո՛րդեակս, երկինք նայէ, Յիսուս եւ Մարիամ քեզի նշան կ'ընեն: Մանուկն երեք անգամ Յիսուս Մարիամ բռնէն ետեւ մեռաւ. մայրն ալ անմիջապէս իր տղուն մարմնոյն վրայ հոգին աւանդեց: Յակոբայ Մագդաղենա քոյրը ծռելով բոցերուն մէջէն հրաշէկ փայտեր առաւ գլուխն վրայ դրաւ, յայտնելով թէ որդիք սիրելի են անոնք իրեն. եւ նոյն չափ սիրելի են անոնք իրեն. եւ նոյն ընդէին մեռաւ: Բոյրը նահատակներն հոգինն աւանդելէն ետեւ, քրիստոնէայք գինին աւանդելէն նշխարը ժողովեցին, Նաննոնց սուրբ նշխարը ժողովեցին, Նաննոնց գինի եկեղեցւոյն մէջ թաղեցին: — Բրիստոս այսպիսի յաղթանակներ կը կատարէ իր զինուորացը վրայ, զորոնք գրոշմի սուրբ խորհրդոյն մէջ Ս. Հոգւոյն զօրու-

Թեամբ կը զինէ, որ իր աստուածային վարդապետութեանց դաւանութիւնը կնքեն նահատակութեամբ ու արեան մահուամբ:

34. Եկեղեցւոյ պարագծ յարգութեան, պարագծի եւ անոր հետեւի գրեւորութեան:

Ա. Եկեղեցին Աստուծոյ տունն է, ուր պէտք է մտնել մեծ պարկեշտութեամբ ու գոգութեամբ: Եթէ աղետակնի մը տունը կը մտցունի ամենայն ակնածութեամբ, որչափ աւելի Աստուծոյ տաճարը: — Եկեղեցւոյ մէջ ամէն բան մեզի յարգութիւն կը հրամայէ: Օրհնած ջուրը կը յիշեցնէ մեզի՝ որ մեղքերնէս մաքրուինք ու սրտի զգմամբ Աստուծոյ թողութիւն խնդրենք: Խոստովանարանը մտքերնիս կը բերէ որ Աստուծոյ հետ հաշտուելու տեղն է, ուր մեղքերնիս անկեղծ խոստովանութեամբ պիտի լանք: Սրբոց պատկերները մեզի կը յիշեցնեն, որ անոնք Աստուծոյ սիրելի ծառաներն են, որ իրենց պանդխտութեան ընթացքը կատարած ըլլալով՝ երկինքը զԱստուած կը փառաւորեն եւ մեզի համար բարեխօս են: Տապանակին մէջ՝ յամենասուրբ Հաղորդութեան բազմած է Յիսուս Քրիստոս՝ մեր սիրելի Փրկիչն ու արդար Դատաւորը, մեր աղաչանքները կը չսէ եւ մեզի իւր շնորհքներն առատութեամբ կը բաշխէ: Խորանը կը յիշեցնէ խաչին վրայ մատուցուած արեան Զոհը, զորն որ Յիսուս Քրիստոս ամէն օր իր անսահման սիրովը քահանային

ձեռքը հացի ու զինւոյ տեսակաց ներքեւը անարիւն կերպով կը նորոգէ: Ասոնցմէ զատ՝ Եկեղեցւոյ մէջ տիրած լուսութիւնն ու անուշահոտութիւնը սրտերնիս նուիրական զգածմամբ կը լեցնէ ու զմեզ կը պատկառեցնէ: Երբ այսչափ սուրբ առարկաներ կը տեսնենք, միանգամայն կը հաւատանք որ ամենակալին Աստուծոյ սուրբ տաճարն է, ինչպէս կրնանք յանդգնել հոգւով ցրուելու, ասդին անդին նայելու, խօսելու, ծիծաղելու եւ անպատշաճ կենալու: Ով որ լընութեամբ եւ անվայել վարմանքով կը կենայ հոն, յայտնի է որ այն պիտի ամենեւին կրօնական զգածում չունի, զորն որ կը խայտառակեն հեթանոսք եւ ալլակրօնք, որոնք իրենց կռատուննեւուն ու աղօթատեղիներուն մէջ սաստիկ մեծ յարգութիւն կը ցուցնեն:

Բ. Ս. Պատարագը մեր կրօնի ամենէն բարձր ու ամենէն սուրբ գործքն է: Այս զոհը՝ որով Յիսուս Քրիստոս ինք զինքն իր երկնաւոր հօրը կը նուիրէ, իր սուրբ մարմնոյն ու արեան միեւնոյն զոհն է, զոր ինքը Գողգոթա լեռը խաչին վրայ մեզի համար մատոյց: Հոն արեամբ էր, իսկ հոս անարիւն: Արդ ամենակարող Աստուած մը՝ որ երկինք ու երկիր եւ բոլոր արարածք ոչնչէ ստեղծեց, մեր սիրոյն համար կը զոհուի, քահանային պարզ խօսքերուն հնազանդելով՝ երկնքէն իսկոյն կու գայ կը հանգչի մեր խորաններուն վրայ: Դողանք ու զարհուրենք Աս-

տուեմէ. որմէ բովանդակ հրեշտակք կը սարափին:

Յիսուս Քրիստոս չորս դիտաւորութեամբ կը զօհուի: Ա. Որպէս զի Հօր Աստուծոյ իր պարտուպատշաճ երկրպագութիւնն ու մեծարանքն ընծայէ, որոնք հրեշտակաց, սրբոց ու մարդկան անդադար մատուցած օրհնութիւններէն ու երկրպագութիւններէն յանսահման վեր են: Անոր համար Ս. Պատարագը Չոհ Եւրոպայէն Եւրոպայէն Կ'ըսուի: Բ. Որպէս զի իր Հօրմէն մեր մեղաց թողութիւնն ու մեղի համար ալ հաշտութիւն խնդրէ: Անոր համար Ս. Պատարագը կը կոչուի Չոհ Հաշտութեան: Գ. Որպէս զի իր մարմնոյն ու արեան զոհին միջնորդութեամբը մեղի ամէնէն հարկաւոր շնորհներն ընդունինք, որ կարող ըլլանք մեղքէ խորշիլ ու առաքինութեան մէջ յառաջանալ: Անոր համար Ս. Պատարագն ամէնէն ազդու ու զօրաւոր Աղաչանք Չոհն է: Դ. Որպէս զի մեր բոլոր շնորհակալութեան օրհնութիւններն ու փառաբանութիւններն Աստուծոյ մատուցանէ: Անոր համար Ս. Պատարագը Չոհ Հաշտութեան Կը կոչուի: Որքեակ, աս դիտաւորութեամբ աստուածային զօհն Աստուծոյ ընծայէ. նոյն յարգութեամբ, եռանդով, սուրբ զգածումներով, որոնցմով Յիսուս Քրիստոս խաչին վրայ ինք զինքը մեղի համար իւր Հօրը նուիրեց:

Գ. Աս սուրբ Չոհին ներկայ գտնուէ աս կերպով: — Պատարագին սկիզբէն մինչեւ Աւետարանը մեղքերդ մտածէ, անոնց վրայ զղջա ու խնարհութեամբ Աստուծմէ թողութիւն խնդրէ: Աւետարանէն մինչեւ Առէք կերէք հաւատքդ կենդանացուր, սէրդ բորբոքէ, զքեզ ողջ բովանդակ Աստուծոյ նուիրէ, սիրտդ ու հոգիդ առ Աստուած բարձրացուր, որն որ հրեշտակաց բազմութեամբ խորանին վրայ կը հանգչի, եւ անոնց հետ Յիսուսի Քրիստոսի մեծ վայելչութեան երկիր պագ, զինքն օրհնէ ու փառաւորէ: Առէք կերէքէն մինչեւ ճաշակում կենդանի հաւատքով, յուսով ու սիրով Յիսուսի հետ միացիր, իրմէ ամէն ողորմութեանն աւանդէ, իւր անբաւ ողորմութեանն աւանդէ, աղաչէ ծնողացդ, ազգակա՜նացդ, կենդանեաց ու մեռելոց համար: Ի սուրբ ի սուրբին ատենը հոգեով Գողգոթա լեւը գնա եւ զքեզ բոլորանուէր Աստուծոյ ողջակէզ մատո՛ Յիսուսի հետ, եւ խնդրէ համբերութիւն, որ սիրով տանիս աս կենաց ամէն վտերուն ու չարչարանաց: Ճաշակման ատեն Յիսուսին հետ միաւորուէ, եւ ջերմ իրձերով ու բորբոքեալ սիրով զինքը հոգեւոր կերպով սիրտդ ընդունէ, որ զօրանաս ամէն բանի յաղթելու: Քահանային վերջին օրհնութեան հետ Աստուծոյ օրհնութիւնը խընդրէ բովանդակ գործոցդ ու աշխատութեանցդ վրայ: Որքեակ, չհետեւիս անոնց

որոնք կամ պատարագին կէսին կու գան եւ կամ կէսին կ'ելեն կ'երթան. նոյնպէս անոնց ալ՝ որոնք եկեղեցի կ'երթան միայն իրենք զիրենք ցուցնելու: Աստուծոյ տան մէջ անզգամութեամբ կը կենան, ուրիշներուն ջերմեռանդութեան արգելք կ'ըլլան: Ասոնց համար է որ կ'ըսէ Ս. Պօղոս. Եթէ ոչ պարտաւոր Աստուծոյ ապականել, ապականելիցէն ան Աստուծոյ:

Օրինակներ:

1. Կը կարդանք Ս. Գրոց մէջ թէ երբ Հեղիոդորոս զօրապետը բռնութեամբ ուզեց Երուսաղեմի տաճարը մոնել ու կողոպտել, յանկարծ փառաւոր ձի մը երեւցաւ, որուն վրայ ոսկիէ զէնքերով սպառազինած մարդ մը կար, երկու կողմն երկու երիտասարդով, որոնք հրեշտակ էին եւ զզօրապետն այնպէս ձեռնեցին, որ շնչապառ գետինը փռուեցաւ. եւ հազիւ մահուանէ ազատեցաւ Ոսիա քահանայապետին աղօթքովը:

2. Յիսուս սուրբ բարկութեամբ տաճարէն դուրս հանեց հոն առուտուր ընողները, որոնք Աստուծոյ տունն աւաղակաց պըրբա՞ծ էին: — Ս. Ամբրոսիոս ունայնասէր ու սաստիկ զարդարուած կնոջ մը՝ որ եկեղեցի կ'երթար, հարցուց. Տիկին, ո՞ր կ'աճապարես: Եկեղեցի, ըսաւ կինը: Ո՛չ, կրկնեց Սուրբը, մարդ կը կարծէ որ պարի կամ աշխարհական հանդիսի

մը կ'երթաս այդ անպատշաճ զարդարուն զգեստներովը: Հեռու գնա ասկէ, գնա ողբա անկարգութիւնքդ, մի գար հոս, որ ունայնասիրութեամբ զԱստուծոյ չվշտացնես եւ ուրիշներն ալ չչփոթես: Հոս մեղքերը լայու եւ զԱստուած փառաւորելու տեղ է: Եթէ Աստուած Իսրայելի ժողովրդեան Իմ աստուծոյ ուրախութեան մէջ դնայի, ըսաւ, որչափ աւելի կ'ըսէ մեզի, որ ինք հոս Տապանակին մէջ կը կենայ:

3. Յամի 871 Դանիացիք Անգղիայի արեւելեան կողմն ապականելէն ետեւ՝ արեւմտեան կողմը յարձակեցան, որոնց վրայ քայեց բարեպաշտ ու քաջ Եթէլէրտ թագաւորն իր սակաւաթիւ՝ բայց կտրիճ գնդովը: — Պատերազմին օրը թագաւորն ուզեց առտու պատարագ մը տեսնել ու Ս. Հաղորդութիւնն առնուլ՝ աներկիւղ դիմադրաւ կռուելու համար: Ս. Պատարագին ատենը փութով իրեն ծանուցին թէ արդէն թշնամին պատեւրազմի ճակատեր է, պէտք է որ անմիջապէս իր ջերմեռանդութիւնը թողու եւ զօրաց դուին անցնի. սակայն թագաւորն անխռով իր ջերմեռանդութիւնը շարունակեց: Դարձեալ հետզհետէ պատգամաւորք ծանուցին որ եթէ վայրկեան մը միայն ուշանայ, բոլորովին կը յաղթուին: Բայց թագաւորը պատգամաւորին ձեռքովը սպարապետին ծանոյց թէ ինք մինչեւ որ Զօրութեանց ու Յաղթութեանց

Քաջանայից զորութիւնը դատաստանին
օրն աւելի եւս պիտի փայլի, որովհետեւ
ընտրելոց թուոյն մէջ եղող քաջանայք
Քրիստոսի խօսքին համաձայն, աթոռի
վրայ նստած՝ ազգերը պիտի դատեն, անոր
համար կ'ըսէ Ս. Պօղոս. Չէ՛ք բէրե՛ր Դ՝-է, Դ՝-է
որ Ժն՝-ի Կոյնքա՛նք հէ՛ղիւմա՛նքը պիտի Դ՝-ի Դ՝-ի Դ՝-ի,
որ Ժն՝-ի Կոյնքա՛նք Ժն՝-ի Կոյնքա՛նքը պիտի Ժն՝-ի Կոյնքա՛նքը:

Բ. Երբեք պէտք չէ քաջանայք, եւ
ուրիշ Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը՝ որ
եւ իցէ բանի եւ նոյն իսկ անսուրբ ու
մեղանշանկ վարմունքի պատճառաւ նա-
խատել, թշնամանել ու բամբասել. վասն
զի Աստուած Մարգարէին բերնովը մեզի
կը պատուիրէ. Մի՛ Ժն՝-ի Կոյնքա՛նքը Ժն՝-ի Կոյնքա՛նքը,
եւ Աստուած արդար եւ խիստ վերժխորն-
դիր: Քաջանայք Աստուծոյ կը վերաբերին,
թող Աստուած զիրենք դատէ, որ ամենա-
գէտ է: Մեր պարտքն է ընդհանրապէս
բնկերին սակաւութեանց վրայ չխօսիլ եւ
սիրոյ քողով ծածկել, հապա սրչափ եւս
աւելի Աստուծոյ նուիրելոց թերակա-
տարութիւններն ու յանցանքները պէտք
ենք ծածկել: Քրիստոսի մեզի տուած
գեղեցիկ դասը չմոռնանք, որն որ փարի-
սեցւոց պակասութեանց դէմ յայտնապէս
քարոզեց ու մեղքերնին առջեւնին դրաւ.
քանի որ քաջանայից մեղքերը լուց, իր մեծա-
րանքն անոնց ցուցուց եւ հրամայեց ժո-
ղովրդեան որ անոնց լսեն ու հնազանդին:
Հոգիւնդ անօրէնութիւնը գիտէր, բայց
զնոյն պիտի անօրէնութիւնը գիտէր, բայց
զնոյն սիրեց ու պատուեց, նոյն իսկ զնոյն

համարուիւ մատնած ատենն ալ, որպէս զի
մեզի ցուցնէ, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, թէ
ինչ մեծ յարգութիւն ու պատիւ ընծայե-
լու է քաջանայի արժանաւորութեան:
Քաջանայք ալ ուրիշներուն պէս մարդ
են, սակայն իրենց բարձրագոյն պաշտօնովն
ու նկարագրովն՝ որոնց արժանի կ'ըլլան
ձեռնադրութեամբ ու սուրբ օծմամբ,
ամեն մարդէ վեր են: Իրենց բոլոր կեանքը
սուրբ պիտի ըլլայ. թէպէտ եւ սրբու-
թեամբ չապրին եւ Յուդայի պէս իրենց
վիճակն արատեն, կը մնան միշտ քաջանայ
եւ օծեալ Աստուծոյ. ով որ իրենց պա-
տուոյն, պաշտօնին եւ անձին դէմ գէշ
կը խօսի, զԱստուած կը վշտացնէ. Ո՛ւ
Դ՝-ի Կոյնքա՛նքն է Դ՝-ի Կոյնքա՛նքը, կ'ըսէ Ս. Հոգին,
Ի՛նչ Կոյնքա՛նքն է Կոյնքա՛նքը: Աստուած քաջա-
նայից դէմ եղած նախատինքն ու թշնա-
մանքը միշտ կը պատժէ: Հրեայք իրենց
քաջանանքը չարագէշնուն համար եօթնա-
նասուն տարի Բաբելոնացւոց ծառայեցին:
Միթէ այսօրուան օրս ալ անչափ հա-
րուածք ու թշուառութիւնք որոնք երկիր-
ներու, ժողովրդոց եւ ընտանեաց վրայ
կու գան, Աստուծոյ քաջանայից, իր
եկեղեցւոյն, իր խօսքերուն ու ճշմարտու-
թեանց դէմ եղած թշնամանաց ու
նախատանաց պատիժները չեն:

Գ. Քաջանայութիւնը թշնամանեմ
զմարդն անօրէնութեան, կրօնի ծաղրածու-
թեան, անապառ յուրացութեան, հերե-
տիկոսութեան ու անհաւատութեան կը

տանի: Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը ծաղրողներն ու նախատողներն առհասարակ ամբարտաւան ու անկրօն մարդիկ են. պատուաւորները միշտ կը մեծարեն ու կը յարգեն Աստուծոյ պաշտօնեաները: Ամեն մուրեալք ու հրեաթիկոսք իրենց մուրութիւնը տարածելու եւ իրենց հետեւող գտնելու համար մեծ ջանքով կը սկսին Քաջանայապետը, եպիսկոպոսները, քաջանայքն ու ամեն Աստուծոյ նուիրեալ անձինքը ծաղրել ու թշնամանել: Աստուած ալ զիրենք կը պատժէ իրենց չարութեան ու կուրուքեան մէջ ձորով, եւ իր զարհուրելի արդարութեամբն այնպէս կը կարգադրէ՝ որ իրենց մահուան ժաման առանց քաջանայի ու սուրբ խորհրդոց մեռնին:

Արդեակ, քաջանայք՝ հոգւոյդ առաջնորդներն եւ ամեն աստուածանուէր անձինքը պատուէ ու մեծարէ. ինչ որ քեզի կ'արդէլեն մ'ընեն, ինչ որ կը հրամայեն սիրով ըրէ. ինչ որ ալ կը սորվեցընեն հաւատա: Աստուծոյ փոխանորդներն են եւ միայն Աստուծոյ խօսքերը կը քարոզեն: Իսկ երբ եկեղեցական մը իր վարդապետութեան մէջ կասկածելի է, եւ հռոմէական սուրբ եկեղեցիէն կը բաժնուի, ոչ միայն պարտական չենք անոր լսելու, այլ նաեւ իրմէ եւ իր վարդապետութիւններէն պիտի խորշինք:

Օրինակներ:

1. Մեծն Աղեքսանդր իր բնակոյնը Երուսաղէմի վրայ կերթար քաղաքը կործանելու եւ բնակիչքը սրէ անցընելու մտք: Ժողովուրդը սարսափած ու չփոթած ընելիքը չէր գիտէր. բայց Յաղգոս քահանայապետն իր քահանայական շքեղ զգեստներով անոր դիմացը գնաց: Աղեքսանդր զանկայ տեսնելուն պէս՝ կառքէն վար իջաւ ու անոր առջեւ խոնարհեցաւ: Եւ երբ որ իր թիկնապահներն ասոր վրայ զարմացած՝ պատճառը հարցուցին, պատասխանեց թէ Ու Զարգուին՝ այլ ճշմարիտ Աստուծոյ որան քահանան է անկայ. երբ որ քահանան ըրէ, եւ յաւիտեանս Աստուածն էր քահանայն վրայ ճանչցայ եւ զինքը պարսկեցի էրբէն նայ ինչ Աստուած:

2. Մեծն Կոստանդիանոս երբ որ առաւ աստուածանուէր անձի մը յանցանքը կը լսէր, սատիկ կը ցաւէր եւ կուգէր նոյնը իր ծիրանովը ծածկել որ մարդիկ չտեսնեն եւ զԱստուած չվշտացընեն: — Թէ ոգոս կայսր թէ եւ կաթողիկէ եկեղեցւոյ շատ արդիւնաւոր էր, սակայն Ս. Ամբրոսիոսի խիստ հրամանին հնազանդելով՝ ծանր ապաշխարանքը սիրով կատարեց: — Ս. Անտոն ճգնաւորը թէ եւ ամենամեծ սուրբ ու լազաւորաց խորհրդատու էր, սակայն քաջանայքն այնպէս կը յարգէր, որ անոնց հանդիպած ատեն՝ մէկէն ձեռք կը պաղքէր:

ու մեծարանօք օրհնութիւննին կը խնդրէր: — Ս. կատարինէ Սիէնացին քահանայքն յարգելու մէջ այնչափ յառաջ կ'երթար՝ որ անոնց կոխած տեղերը ջերմեռանդութեամբ կը համբուրէր:

3. Թէ Աստուած ինչպէս իր ծառայից խրատներն ու արդար յանդիմանութիւնները ծաղրողները կը պատժէ, հետեւեալ դէպքը կը ցուցնէ: Կաղղիայի քաղաքի մը մէջ երկու տղաք իրենց անկարգութիւններովը ժողովրդեան մեծ գայթաղութիւն կու տային: Մեծարոյ քահանան անոնց հայրերը յորդորեց, որ իրենց զաւկները զսպեն: Ասոնցմէ մէկն յանդգնութեամբ քահանային պատասխանեց, թէ Դու թու ժամագիրքդ մտածէ, ընտանեաց գործքերու մի խառնուիր. որուն ժողովրդապետն անուշուրթեամբ կրկնեց թէ Ես իբրեւ առաջնորդ հոգւոց ու հայր կը խօսիմ: Բայց քու խօսքերդ քրիստոնէի չեն վայելէր: Խօսքը վերջացուց ըսելով. Երանի թէ Աստուած զքեզ ալ չպատժէ տղուդ ամպարշտութեանց աչք գողցելուդ համար: Կոյր հայրը կը պարծէր թէ քահանային լաւ պատասխան տուեր ու ճշմարտութիւնն է ըսեր, որ իր խօսքը ետ պիտի առնու: Բանը բոլոր ժողովրդեան մէջ հրատարակուելուն քահանան հետագայ կիրակին իր քարոզին մէջ ամենայն զգուշութեամբ ու խոհեմութեամբ փոքր ազդարարութիւն

մ'ընելէն ետեւ՝ աւելցուց թէ Աստուած շատ անգամ կը պատժէ իրենց հոգւոյն առաջնորդին խրատներն արհամարհողները: Ասկէ անմիտ հայրն աւելի եւս կատրելով, ալ քահանային դէմ ամէն կերպ նախատական խօսքեր կը խօսէր: Իսկ տղաք գինետունները թափառելով իրենց չարութիւնները կը շարունակէին: Օր մըն ալ ուրիշ բարեկիրթ տղոց հետ զօսանքի զացած ատեննին յանկարծ երկինքը կը սկսի սեւ ամպերով ծածկուիլ ու սաստիկ փայլատակէ: Ան սոսկալի որոտմանց մէջ կայծակը նոյն երկու անառակները գետինը կը փռէ՝ անոնց միւս ընկերաց եւ ոչ մէկ մաղին փնտնելով: Աս աղէտալի դէպքին մէջ հայրերն աստուածային արդարութեան պատժող ձեռքը ծանշալով, արտասուալից աչքք քահանային ոտքը կ'իյնան թողութիւն կը խնդրեն:

Ճ. Խաղէ ու դժուարաց լրաց:

Ամէն մարդ իր վիճակին ու կոչման համաձայն աշխատելէն վերջը, հանգիստ մը, անմեղ զուարճութիւն մը կ'ուզէ. ասիկայ շատ հարկաւոր է մանուանդ զուարթ ու նորահաս անձանց, որոնք եթէ շարունակ գործոյ զբաղին, կը փնտնին: Բայց որպէս զի խաղն ու զօսանք օգտակար ըլլայ, պէտք է միտ դնել անոնց խաղանքին, խաղին, եռութեան ու դժուարութեան:

Ը. Խաղն ու զօսանքը շատ երկար պիտի չըլլայ, եթէ հարկաւոր ժամանա-

կէն աւելի տեւէ, հանգիստ ու զուար-
ճութիւն ըլլայէն կը դադրի ու զբաղում
կ'ըլլայ: Անմիտ է ան մարդն՝ որն որ խա-
ղէն ու զբօսանքէն իրեն գործք մը գտնել
կ'ուզէ: Մարդը ծնած է աշխատելու եւ
գործելու համար, որմէ երբեմն որեւիցէ
կերպով հանգչիլ պէտք է: Միայն թէ
կենաց բոլոր օրերն եւ ուսման եւ ուրիշ
զբաղմանց, հոգւոյ ու մարմնոյ պիտոյից
նուիրուելու բոլոր ատենները զուարճու-
թեանց ու ընկերութեանց մէջ վատնելը
շատ մեծ անկարգութիւն է: Ոմանք կի-
րակի եւ տօն օրերը միայն զբօսանաց հա-
մար կ'ընտրեն, մինչդեռ նոյն օրերն Աս-
տուծոյ նուիրուած են, ուստի եւ աս-
տուածահաճոյ գործքերով անցընելու է:

Բ. Խաղի կերպին նկատմամբ՝ երկու
բանէ զգուշանալու է, այս ինքն՝ Ֆար-
մանէ ու Մեղքէ: Խրեք սիրտը սաստիկ
խաղի կապելու չէ, ապա թէ ոչ՝ կ'ըրբ
կ'ըլլայ, որ շատ վտանգաւոր է, վասն զի
մարդուն բոլոր միտքը կը զբաւէ, հոգին
ալ այնպէս կը զբաղեցընէ, որ այնու-
հետեւ միայն զուարճանալու միջոցներ
գտնելու կը ծգնի: Աս մոլութիւնը կ'ըն-
կըղմին գլխաւորաբար երիտասարդք, որոնք
զբաղմանց ատեններն իսկ զբօսանք կը խոր-
հին: Խաղն ու զբօսանքն առանց մեղաց
պիտի ըլլայ, ասոնց մէջ անէծք, երգում,
բարկութիւն, կռիւ, սիրոյ գէմ նախա-
տական խօսքեր ու խօսքութիւններ պի-
տի չըլլան:

Գ. Արգելուած ու փնտաւար խա-
ղեր խաղալու եւ վտանգաւոր զբօսանքներ
ընելու չէ: Այլասեռի հետ խաղալը միշտ
վտանգաւոր է: Բարեկիւրթ ու պարկեշտ
օրինորդ մը միշտ պիտի զգուշանայ երի-
տասարդաց հետ նոյն իսկ անմեղ խաղ
խաղային: Խաղն ու զբօսանքն ընտանեաց
մէջ պիտի ըլլայ, վասն զի ուրիշ խաղերու
ընկերութիւնք վտանգաւոր են:

Դ. Խաղի ու զուարճութեան նպա-
տակը պիտի ըլլայ միայն աշխատութենէ
հանգչիլ եւ առողջութիւնը զօրացընել.
որպէս զի մարդ աւելի ուժով պատաղի
վիճակին պարտքերը ծիշդ կատարելու եւ
Աստուծոյ եռանդեամբ ծառայէ: Ուրեմն,
որդեակ, զգուշացիր որ խաղը քեզի բան
գարծ չընես, մտածէ թէ որչափներ խա-
ղով մեծ դժբախտութեան են հանդիպեր:
Աս խաղի կիրքն ամէն հոգեւոր զգածումը
կը խեղդէ եւ զարհուրելի անկարգութեանց
ու մեղաց, հոգեւոր ու ժամանակաւոր
բարեաց կորստեան եւ ուրիշ անթիւ չա-
րեաց կը տանի: Խաղացող մը իր բովան-
դակ ընտանիքը կը կործանէ, ինք յուսա-
հատութեան մէջ կ'իյնայ, ուրիշներուն
ալ մեծ փնտսներ կը հասցընէ: Ինչ ողբալի
անմոռութիւն է իր պատիւը, պատուական
ժամանակն, ինչքն ու հոգին կորնցընել
եւ սաստանային գերի ըլլալ: Ս. Օգոս-
տինոս կը պատմէ թէ խաղացող մը որ
սաստիկ խաղի զարնուած՝ ամէն տեսակ
երգումներ ու հայհոյութիւններ բերնէն

դուրս կու տար, իր հօրվէն՝ սատանայէն,
ընկերութեան մէջէն դուրս տարուեցաւ:
Անչափ աղիւղորմ՝ խեղճութեանց պատ-
ճառը՝ խաղի սեղանները չէն:

Orf²... :

Ողորմեցէք, ողորմեցէք խեղճ ու անմիտ մուրացկանիս, կ'աղաղակէր արտաշարժ ձայնով Վլիննայի փողոցներուն մէջ աղբատ երիտասարդ մը. «Ի՛նչ երիտասարդօգնեցէք ձեր ընկերակցին, եւ ինձմէ օրինակ առէք, որ սաստիկ խաղի սէրէս ամէն օրտակար գիտութիւն ու արուեստ արհամարհելով՝ կեանքս խաղով անցուցի. ծնողացս խրատներուն ու աղաչանաց չանսացի, իրենց արտասոււոց ու ցաւոց չայնելով՝ իմ մուլութիւնս շարունակեցի, զերեւէր դառնութեամբ գերեզման իջուցի, եւ ինձի թողած անբաւ հարստութիւնն չորս ամսուան մէջ սպառելով՝ աս ողորմելի խեղճութեան մէջ ինկայ։ Ո՛հ շատ կ'աղաչեմ. խղճացէք ինձի։ Դուք ալ խաղի չգարնուիք, որ ինձի պէս չստիպուելք փողոցներուն մէջ հրապարակաւ անմտութիւննիդ ողբալ ու լալ։

37. Կերակրոյ, որիւմսն լինան առ խնամել-
լինան իւրոյ,

Ս. Պօղոս Առաքեալն իր Թղթոց մէջ
հաւատացելոց կը պատուիրէ բռնելով. Եւնի-
ստիցեք, ինին ըստիցեք, զստիցայն ինչ է փո-
ստիցայն բռնելէ: Որովհետեւ ամէն հո-

գեւոր ու մարմնաւոր բարիք Աստուծմէ կ'ընդունինք, անոր համար յիշենք զԱստուած եւ իւր երկիրդ իւր վայելենք մարմնոյ սնունդն իւր անսահման ողորմութեան փառք ու գոհութիւն տալով:

Քրիստոսի Տեառն մերոյ օրինակը մեզի կը սորվեցնէ, որ կերակրէն յառաջ մեր սիրտն ու հոգին առ Աստուած բարձրացնելով, խնդրենք որ մեր կերակուրն ու ըմպելին օրհնէ, մարմնոյ զօրութիւն ու առողջութիւն պարգեւէ, եւ առ բարիքները չափով վայելելու շնորհք տալ:

Որդեակ, կերակրող եւ բմագլեաց մէջ
 Զափառ եղի: Ա. Որոշեալ ժաման կեր-
 ատոր լաւ միտ գիր ու ճիշդ եղի, չըլլայ
 թէ կոկորդիլդ ցանկութիւնէն ամէն բույս
 որոճաս, որ անասնոյ գործ է: Զգուշա-
 ցիր առանձին կերպով շատակերութենէ
 եւ մանաւանդ մեծերէն ծածուկ ուտելէ:
 Շատակերութեան եւ աղիւ բաներ ուտել-
 ւոյ վարժողը մէկէն չարութիւն կ'ընթզի:
 Բ. Եթէ կերակուրներէն ոմանք ատոր-
 ժակիդ չամաճայն չըլլան, յաղթէ անձիդ
 յիշելով Քրիստոսի առ սէր մեր խմած
 յեղին, իջեռեալ անոնց, որոք սեղանին
 վրայ իրենց կամացը չհակառակ բան մ'որ
 տեսնեն, բարկութեամբ տուեն իրար
 կ'անցընեն: Գ. Շատ չուտես. շատակե-
 րութիւնն առողջութեան շատ փնասակար
 ըլլալէն զատ՝ մարմնիդ զօրութիւնը կը
 թուլադնեն եւ չողին ամէն բանի անդգայ:

կ'ընէ ու սաստիկ կը բթացընէ: Հատա-
կերութիւնը սրէն աւելի մարդ է սպան-
ներ, բնտանիք մսխրոյ վրայ նստեցուցեր,
տէրութիւններ ու քաղաքներ կործաներ:
Գ. Հուտ ու ցանկութեամբ չուտես. աս
կերպով ուտելն անկրթութեան եւ ան-
ձին չլաղթելու նշան է: Առողջութիւնն
ու վայելչութիւնը կը պահանջեն: որ բա-
նաւոր մարդը սեղանի վրայ ուտելեաց ու
ըմպելեաց մէջ՝ չափաւոր ըլլայ:

Աւելորդէն աղքատաց ալ մաս հանէ,
ինչպէս Ս. Լուգովիկոս Վաղրիայի թա-
ղաւորն ամէն օր իր սեղանէն աղքատաց
առատ կերակուր կը բաշխէր. նոյնպէս
ուրիշ շատերն ալ: Խրեմմն ալ մարմինդ
մահացուր քիչ ուտելով: Իթէ անօթու-
թենէ նեղուիս, մտածէ որ Քրիստոս
քառասուն օր ու քառասուն գիշեր անա-
պատին մէջ ծով անցուց, այնչափ վատ-
առողջ սուրբեր իրենց բոլոր կեանքը
խիստ պահարկով ու ծովերով անցուցին,
այնչափ հարուստներ ալ իրենց ինչքն
աղքատաց բաժնելով՝ խեղճութեամբ ու
մուրալով ապրեցան: Մարմինդ շատ չգեր-
ցընես՝ որ հոգւոյդ դէմ կից չնետէ:

Խնջոյքներու եւ ընդհանրապէս ամէն
ժամանակ զգուշացիր շատ գինի խմել.
Հար գինի խմել, կ'ընէ Ս. Հոգին, շարե-
րան իննէն խմելու. գինին հոգին իւ-
րապէս պէտք է, խմել, բարեխմելն ու
անխմելն իւրապէս իւրապէս պէտք է,
նէր իւրապէս ու խելացիներն ցանցաւոր

կ'ընեն: Չափազանց գինի խմելն էթէ սո-
վորութիւն ըլլայ, առողջութեան կը փնա-
սէ, պատիւն, ինչքն եւ Աստուծոյ վասնը կը
մոռցընէ: Աստուծոյ մտածողը պէտք է որ
սոսկայ գինովութենէ ու որկրամոլութե-
նէ: Աս մոլութեան մէջ ընկղմողը՝ դժուա-
րաւ կրնայ աղատիլ. անոր համար ալ գի-
նովին մէկ տոքն արդէն դժուար մէջն է:
Ս. Պողոս այսպիսեաց կուրութեան վրայ
լայով խոսելէն վերջը՝ կ'աւելցընէ թէ
Գինովներն ու որկրամոլներն Աստուծոյ
արքայութիւնը չեն ժառանգեր: Այս
մոլութեամբ մարդ անասուններն ալ կ'ան-
ցնի: «Ի՛նչ ու շուշը, կ'ընէ Ս. Յովհան
Ոսկերեան, գինովէն ու որկրամոլէն շատ
պատուական ու խելացի են. թէ ասոնք
եւ թէ ուրիշ ամէն անասունք հարկաւա-
րէն աւելի ոչ կ'ուտեն եւ ոչ կը խմեն,
թէ եւ հաղարաւոր մարդիկ զիրենք ստի-
պեն»: Մարդ մը որ միշտ իր սրովայնը
կը մտածէ, գինեոտունները կը յաճախէ,
կերակրոց եւ ըմպելեաց գերի կ'ըլլայ՝
բանաւոր մարդ չէ. վասն զի իր հոգին՝ որ
Աստուծոյ պատկերն է, կը մատնէ ամէն
տեսակ գարշելի մոլութեանց, եւ այսպէս
կեանքն անդադար զԱստուած վշտացընե-
լով եւ գերդաստանն ալ անարգելով
կ'անցընէ:

Կերակրէն վերջը Աստուծոյ շնորհա-
կալ պիտի ըլլանք, որ իր հայրական ողոր-
մութեամբն զմեզ լիացուց. մեր շնորհա-
կալութիւնն ու երախտագիտութիւնն

Աստուծոյ աւելի եւս հաճոյական եւ ըն-
դունելի կ'ըլլայ, եթէ աս բարիքները վայ-
ելենք՝ միայն զօրութիւննիս ամենցներու,
որ ուրախութեամբ ու գոհութեամբ իրեն
ծառայենք եւ յաւանական կենաց հա-
մար արդիւնք շահինք:

Orf²...f²tr :

1. Կը կարդանք Աւետարանին մէջ թէ Հարուստ մարդ մը ամէն օր փառաւոր ընթրիքներ կ'ընէր եւ տեսակ տեսակ համեղ կերակուրներով իր մարմինը կը պարարէր, առանց աղքատաց կտոր մը բան տալու: Աղքատ Ղաղարոսն իր սաւտիկ խեղճութենէն անոր սեղանին փշրանքը խեղճութենէն ան ալ իրեն զացաւ: Բը խորհրդէ, սակայն ան ալ իրեն զացաւ: Անգութ Հարուստն իր առատ վայելմանց մէջ մեռաւ ու դժոխաց մէջէն աղքատ Ղաղարոսն Աբրահամու գոգը տեսնելով աղաղակեց. Հայր Աբրահամ, ողորմէ ինծի աղաղակեց. Հայր Աբրահամ, որ կաթիլ մը եւ զՂաղարոս խաւէր, որ կաթիլ մը եւ զո՞վ ան տանջանքներէն պապական լեզուով զովացրէ: Իրեն պատասխան տրուեցաւ. Որդեակ, մտածէ որ կենացդ մէջ ամէն բարիք վայելեցիր, իսկ Ղաղարոս միտ խեղճ կենաց անցուց. Հիմակ անկիպ պիտո խեղճ կենաց անցուց. Իսկ դուն պիտի տանջուես: Ահա հատուցման երկրին մէջ որ-կըամոյին ու աղքատին վիճակը:

2. Ս. Օգոստինոս կը պատմէ թէ
կիւրեղ անուշով գինեւէր ու որկրամոլ

երիտասարդ մը, որ մը բոլորովին հարած
ու կատաղի գաղան. գարձած՝ իր տունը
կը դառնայ, մօրը վրայ կը յարձակէ: Սա-
կայն մօրն ու ժին չկրնայով յաղթել՝ իր
բորովը վրայ կը յարձակեն, բայց ան ալ իր
բոլոր զօրութեամբը գինով գաղանին գէժ
չկրնով՝ վայնասուն մը կը փրցընէ: Նոյն
միջոցին հայրը վրայ կը հասնի՝ դանոնը
գինովին ձեռքէն ազատելու կը ջանայ:
սակայն մոլեղին գինովն իր կատարու-
թիւնն ու զօրութիւնն աւելի սաստկա-
ցընելով՝ հայրն ու քոյրը կը սպաննէ:
Ինչ սոսկալի ոճիր ու գարշելի գործ: —
Նոյն սուրբն ասոր վրայ միեւնոյն օրն երեք
անգամ ժողովըգեան բարոյ ուն տայ,
կիւրեղին զարհուրելի ոճրագործութիւնը
կը պատմէ, եւ այնպիսի ազդու ճարտա-
րախօսութեամբ գինեմոլութեան ու գինու-
վութեան տգեղութիւնը կը նկարագը-
նէ, որ բոլոր ժողովուրդն ան ասարափելի գործ-
քէն զարհուրած ու Սուրբին խօսքերէն
շքրած՝ լալով տուն կը դառնայ:

38. Գեղեցիկն հանդիսեց, զթօռնայն — պար-
բէ իրայ:

Ա. Ո՛վ որ հեղձ է բոբձե, Լուսնն է
գալիս — Խաւարն է սեւեւ. կըսէ Ս. Հոգին:
Որովհետեւ գիշերը սատանային խորհուրդ-
ներուն կ'ոգնէ, անոր Համար գիշերային
հանդէսները մարդկան վատաբերութիւնն.
ուր աղաղ խօսակցութիւնը, անկարգու-
թիւնը, լրբութիւնը, միտքն ու հոգին

ցրուող ու ապականող առարկանները սովորական բաներ են. ուր գէշ ճանչուորութիւններ, մեղանշական բարեկամութիւններ, անվայել խօսքեր, անպատշաճ երգեր եւ ուրիշ բիւր անպատշաճութիւններ կ'ըլլան: — Ինկիւղած մարդն աս երկսեռ անձանց ժողովքներէն պէտք է որ խորշի. ապա թէ ոչ, Աստուծոյ երկիւղը կամաց կամաց մտքէն կը հեռանայ, հոգին կը պաղի, պարկեշտութիւնը կը կորսուի ու բոլոր առաքինութիւնը անբեւոյթ կ'ըլլան: Աս ակումբներով բարեկիրթ երիտասարդն անմիջապէս կը փոխուի, յամառ, ցրուած, պաղ, անզգամ ու անհնազանդ կ'ըլլայ. շնորհալից համեստ օրիորդը կամապաշտ ու ինքնահաւան կ'ըլլայ, ծնողքը կ'անարգէ, անոնց հակառակ կը գործէ, պարկեշտութիւնն ու առաքինութիւնը կը ծայլէ եւ աշխարհի աչքը մոռնելու կը ջանայ: — Ծնողք եթէ իրենց որդւոց լաւութիւնն ու տան խաղաղութիւնը կ'ուզեն, այսպիսի հանդէսներ ոչ պիտի ընեն, եւ ոչ ալ իրենց զաւակաց այնպիսի տեղեր երթալու թող պիտի տան. խղճի մտք անոնց ընթացքին վրայ պիտի հսկեն եւ ամէն վտանգաւոր բաներէ զիրենք պիտի արգելեն, որ վերջէն մշտնջենաւոր ողբերով, անէծքներով իրենց կենաց օրերը չանցընեն: — Նոյնպէս աս խառն ընկերութեանց պէս վտանգաւոր են այլասեռից հետ եղող զբօսանքներն ալ, որոնց տխուր փորձը Ս. Յերոնիմոս

անձամբ առած ըլլալուն՝ ծնողաց եւ առանձինն մայրերուն խօտիւ կը պատուիրէ, որ երբեք չթողուն որ իրենց աղջիկներն երիտասարդաց հետ խօսակցին, ծանօթանան ու վտանգաւոր բարեկամութիւն ընեն: Աս զբօսանաց ատենն ալ անմեղութիւնն ու առաքինութիւնը կորուսանող առիթները շատ են: Աս Սուրբն ինչ պիտի բտէ անոնց որ իրենց զաւակաց ամէն կերպ ազատութիւն կու տան, անոնց անվայել ընթացքին կը հաւանին, եւ յաճախ իրենց անպատշաճ վարմունքովն անոնց չարութեան դուռ կը բանան: Չեմ գիտեր թէ այսպիսիք ինչ խղճով իրենց կրօնական պարտքերը կը կատարեն, եւ ինչ համար պիտի տան Աստուծոյ թող ծանր մտածեն:

Թեթեւամիտ ու հոգւոյ փրկութիւնը շատ դիւրին կարծող մարդիկ իրենք զիրենք արդարացրին կը կարծեն՝ Հեռուստոս Լուսինիս Բայց ինչպէս մարդ այնպիսի սովորութեան կրնայ հետեւիլ, որ Քրիստոսի վարդապետութեան հակառակ է. եթէ Քրիստոսի կը հաւատաս, ինչո՞ւ իր սկզբանց ու օրինակին չես նմանիր: Ս. Պօղոս Առաքեալը կ'ըսէ. Մէկ երգարանէ քիչաւորսո՞ւ աշխարհէն աշխարհէ. այս ինքն աշխարհքիս նորամուտ սովորութեանց, ձեւերուն ու անպատշաճութեանց մի նմանիք, մի հետեւիք, որոնց մէջ առաքինութիւնը շուտով կը խեղդուի: Աշխարհքի կարգն ու գէշ

սովորութիւնն երբեք զմարդն Աստուծոյ առջեւը չ'արդարացըններ. որչափ աւելի մարդս աշխարհքի, յարմարի, այնչափ աւելի իր հոգին կորսնցընելու վտանգի մէջ կը դնէ: Աշխարհք չէ՞ որ շատերուն լայն ճամբէն առաջնորդելով՝ զիրենք կը կործանէ. աշխարհք չէ՞, որ շատերուն երջանկութիւն, ուրախութիւն ու հանգիստ կը խոտտանայ իր վայելչութիւններովը. սակայն անոնց միայն խայթ ու մոտտանջութիւն կը պատճառէ, եւ վերջէն անոնց դժբախտութեան՝ մանաւանդ թէ անմոտութեան վրայ կը ծիծաղի: Յիսուս աշխարհքի միշտ վայ տուաւ, ուր միայն դայթակորութիւն, խարէութիւն ու մեղք կայ: Ո՛վ որ աշխարհքէ չ'երէ՝ երբեք չ'ազնայնի: Աստուծոյ իշխանի է. կ'ըսէ Ս. Հոգին: Կրնայ մէկը վտանգաւոր ու ապականիչ զրօտանաց մէջ ճշմարիտ ու անմեղ զուարճութիւն եւ ուրախութիւն գտնել. ուր միտքն ու սիրտը կ'արատին, կը պղծին եւ ամեն օգտակար բաներու անդգայ կ'ըլան: Զրօտանքն անմեղ պիտի ըլլայ, առանց առաքինութիւնը կորսնցընելու վտանգի, առանց ուրիշին գայթակորութիւն տալու: Բ. Այս գիշերային վտանգաւոր զրօտանաց ընկերութեանց եւ առանձին պարի վրայ Ս. վարդապետ մը այսպէս կը խօսի: «Պարբ' միշտ մեղք գործելու առիթ է՝ անթիւ չարեաց աղբիւր ու շատ հոգեւոր յաւիտենական դատապարտութեան պատ-

ճառ: Գիշերուան խաւարին մէջ ինչ արուեստներ կը գործածուին, որչափ շողորթութիւններ ու խոտումներ կ'ըլլան, որոնք սիրտը կ'աղտեղեն ու մեղք կը բռնաւարեն: Խակ գինի եւ օղի կը խմելուն ալ չափ ու կանոն չկայ, որոնցմէ զրգուելով՝ շատերը բիւր չարիքներ կը գործեն. կռիւ, հայհոյութիւն, թշնամութիւն, իրարու գլուխ պատռելներ, մեկ-գմէկ ձեծեղներ, երբեմն ալ ծանր վիրաւորելներ եւ ուրիշ անթիւ փրատներ: Այսպիսի ակումբներու եւ մանաւանդ պարի ատեն սատանան առատ հունձք կը ժողվէ, անհամար հոգիք՝ զորոնք ուրիշ կերպով պարապ տեղ աշխատած էր խաբելու, ոչինչ աշխատութեամբ իր օրոգայթը կը ձգէ: Ուր որ պար կայ, հոն սատանան տօն կը կատարէ, կ'ըսէ Ս. Եփրեմ: Պարը, կըսէ Ս. Կարոլոս Բորրոմէոս, շրջանակ մըն է, որուն միջավայրը սատանան կեցած է: Ո՛հ, եթէ երիտաւարդք ու աղջկուք կարենային տեսնել թէ պարի ատեն զիրենք կառավարողն ո՞վ է, վախէ ու սարսափէ կը մեռնէին: Սակայն կրնան մոտածել թէ ինչպէս դժուր կ'ուրախանայ, եւ սուրբ հնէշ տակները կու լան: Ստոյգ է եւ տխուր փորձառութիւնն ալ կը հաստատէ, թէ շատ անմեղ անձինք այսպիսի տեղեր շատ թշնամոյն դարձնեցին կը բռնուին, եւ եթէ չզգուշանան իրօք կը մեղանան ու անմեղութիւնն ինչ կ'որսնցընեն: Անոր

Համար Ս. Ամբրոսիոս իրաւամբ պարերը
Դափալ անփղլ-իւնէն ու փերլզմոն ասիլիո-
ն-իւնէն կ'անուանէ, Ո՛հ, պարը քանի
քանի ծնողաց հրեշտակի պէս զաւակները
ստատնայ բրած է։»

Սիրելի ընթերցող, ջանա որ դեռահաս անձինք՝ այսպիսի խառն ընկերութենէ ետ կեցընես, որոնց համար ուրիշ շատ անմեղ զբոսանքներ կան։ Դուռն տանու տէր, հպատակներդ զգուշացորու խրատէ. եթէ եթեթեւամտութեամբ անոնց թոյլ տաս, Աստուծոյ անէծքը զուխդ կ'իջէ. ցընես։ Դուք երիտասարդք, խորեցեք պնդպիսի առիթներէ, ուր կը սպասէ փորձէն ու անախելութիւննիդ սպաննողը։ Պահապան հրեշտակնիդ հետեւնիդ հոն չ'երթար, Զիտուս եւ Մարիամ հոն չեն. հոն զԱստուած՝ ձեր տէրը կը վշտացընէք, հոն Քրիստոսի արեւուն ոտքի տակ կ'առնուք, հոն յաւիտեանս կը կորսուիք։ Աստուծոյ ձեր սրտին ու խղճին խօսող անշուշտ ձայնին լսեցէք։ Պար խաղաղութեամբ հաղորդուի՝ ինչն ղընէ Ս. Հոգին, ինչն ղընէ լընէ, որդե՝ դէ էր զԵրանուր Ժորժուր-Սեբեմ ղընէ ղընէ։ Կիկերոն հեթանոս ճարտար, իրախոս ալ կը կաս. «Ոչ որ կը կարճաւ, բայց խենթ կամ գինով չըլլայ»։

[illegible]

1. Մարտիրոս անունով երիտասարդ մը իւր ծնողաց սաստիկ հնազանդ ու իր ամէն պարտքերը կատարելու մէջ շատ

ճիշդ էր, իր գլուարձու թիւնն ու զբօսանքն ալ միշտ իր ծնողաց հետ կ'ընէր: Հայրն անոր առաքելութեան վրայ վստահ ըլլալով, անգամ մը հրաման տուաւ, որ զբացւոյն տունը պարահանդէսի մը ներկայ գտնուի. սակայն երիտասարդը միշտակ երթալ չուզելով՝ հայրն իրեն ընկեր կ'ըլլայ, զինչն երեք անգամ հոն կը տանի: Բարի երիտասարդն հոն յաճախելէն ալ կը փոխուի, միտքն ու խելքն ան գլուարձու թեանց զբաղեցընելով՝ իր պարտքերը զանց կ'առնու եւ աղջկան մըն ալ սէր կը ձգէ: Հայրն ասիկայ տեսնելով, որ-դւոյն խտրել կը հրամայէ որ ալ հոն ոտք չկոխէ: Սակայն ցանկաւ թիւնն հնազանդութեան յաղթելով, Մարտիրոս կը հօրը հրամանին հակառակ միշտ նոյն տեղը կը յաճախէ: Հայրն ասոր վրայ սրբողելով, միաճգամայն որդւոյն վրայ պարտած գէշ համբաւն ալ լսելով, զինքը կը պատժէ, որմէ Մարտիրոս առնուելով ու գառնաշալով՝ տնէն կը փախչի ու զինքնոր կը գրուի, քանի որ մաքս վերջը կը մեռնի ձիէն կոխկրտուելով:

2. Պարահանդեսի մը մէջ երեք քայլ երկու ժամ առանց հանգչելու՝ պար կը խաղան. եւ ծնողքն ալ ներկայ գտնուելով՝ սաստիկ կ'ընդլսանան այնպիսի ծարտար կարբաւող զաւակ ունենալուն վրայ: Անծանօթ աշուաբարոյ մարդ մը՝ զնայեց ծնողաց կը հարցընէ՝ առանց զիրենք

ճանչնալու, թէ ո՞վ էն ան օրիորդները :
կարծեմ երեք քոյր են, կը պատասխանէ
հայրը : Ինծի ալ այնպէս կ'երեւայ, կ'ըսէ
անծանօթ մարդը, երկու ժամ շարունակ
խաղայնուն՝ ամենէն ծափահարութիւն
կ'ընդունին. բայց սրտի ցաւով կ'ըսեմ
որ երեքն ալ երեք տարուան մէջ պիտի
մեռնին : Աս չար գուշակութեան ծնողք
սաստիկ կը ցաւին. սակայն իրօք ալ երեք
տարի վերջը դառն արտասուօք ու պարասպ
զղջմամբ մէկ գերեզմանի մէջ իրենց երեք
աղջիկները կը թաղեն :

39. Վէճալի ընդհանրութիւն : իւրայ :

Մարդկան մեծ գերդաստանին մէջ
զանազան վիճակներ ու կոչումներ կան :
Աշխարհք մեղօք արտասուաց ձոր ըլլալէն
ետեւ՝ մարդն իր բազմակերպ թշուառու-
թեանց մէջ զանազան կարօտութիւններու
տակ ինկաւ, անոր համար Աստուած զմարդիկ
ընկերութեան մը ձուլեց, որպէս զի մարդ-
կային հոգւոյն ու մարմնոյն իւր պար-
գեւած տեսակ տեսակ ձիրքերովն ու կարո-
ղութիւններովը՝ անթիւ խեղճութեանց
օգնութիւն ըլլայ եւ հոգեւոր ու մար-
մնաւոր բարօրութիւնը ծաղկի ու յառա-
ջանայ : — Երկնաւոր պարգեւաց լիութեանէն
մէկն աւելի, միւսը քիչ կ'ունենայ. անոր համար
ալ մէկն այս ինչ գործքին, միւսն ուրիշ
գործքի կը կոչուի իր Արարչէն. պէտք է որ
իւրաքանչիւր օք իր որոշումը կատարէ ու
վախճանին հասնի :

սակայն իր վիճակն ու կոչումը ճշդիւ
պիտի ճանչնայ ու ընտրէ, որ Աստուած
ալ իրեն շնորհք ու զօրութիւն տայ,
ձիրք ու գործունէութիւն պարգեւէ :

Մարդկային ընկերութեան մէջ երկու
գլխաւոր վիճակ կայ՝ աշխարհային ու հոգեւոր
վէճալ. առաջինը ժամանակաւոր կարօտու-
թիւնները հոգալու, իսկ երկրորդն հոգեւ-
որ գործքերը մատակարարելու համար է :
Աշխարհական վիճակին մէջ ոմանք կը
կոչուին կառավարելու, ոմանք՝ ծառայե-
լու, ոմանք երկիր մշակելու, ոմանք՝ ա-
նասուն բուծանելու, ոմանք ալ՝ զանա-
զան արուեստից ու վաճառականութեան :
— Իսկ մարդկան հոգեւոր գործքերն հո-
գացողները կը կոչուին եկեղեցականք
եւ ուրիշ ամէն Աստուծոյ ծառայող
անձինք :

Մարդն իր Արարչէն աս կոչումներէն
մէկուն որոշուած եւ ասոր համար ալ
մասնաւոր շնորհք ու ձիրք ընդունած է :
Երանի անոր, որ իր վիճակն ու կոչումն
ուղիղ կ'ընտրէ. իսկ սխալ ընտրողը միշտ
թշուառական է : Ոմանք հոգեւոր վիճակ
կ'ընտրեն, որուն չեն կոչուած. անոր հա-
մար միշտ ողբալի վերջ կ'ունենան. ոմանք
ալ աշխարհական կ'ըլլան. որուն չեն կո-
չուած, ուստի եւ անոնք ալ միշտ դառն
կեանք կը վարեն : Արդ աշխարհքիս վրայ
պատանւոյ մը եւ աղջկան մը ամենահար-
կաւոր ու ծանրակշիռ գործքն է իր վէճա-
լին ու իւրան ուղիղ ընդհանրութիւնը : Ասոր

վրայ հիմնուած է իւրաքանչիւրին ժամանակաւոր ու յաւիտենական երջանկութիւնը:

Որդեակ, եթէ հոգեւոր վիճակի մէջ մտնել կ'ուզես, ամէն բանէ յառաջ մեծ եռանդով՝ ճշմարիտ աստուածապաշտութեան, գիտութեան ու սրբութեան ետեւէ եղիւր. ուրիշ գիտաւորութիւն պիտի չունենաս բայց եթէ եկեղեցւոյ ծառայութեան մէջ՝ Աստուծոյ փառքն ու պատիւը, եւ թէ քու հոգւոյդ ու թէ՛ ուրիշներուն հոգւոյ փրկութեան պարապել: Իսկ վանական կամ կրօնաւորական վիճակ ընտրողները՝ վերոյիշեալ առաքինութիւններէն զատ, եռանդնալից հոգւով ու փութով՝ առանձնասիրութեան, անձնական կամքն իր բոլոր յօժարութիւններովն ուրանալու, ամէն բանի մէջ ճիշդ հնազանդելու, եռանդուն աղօթից, կատարելութեան եւ սրբութեան հասնելու ետեւէ պիտի ըլլան: Անոնք՝ որ թեթեւամիտ ու ցրուած են, գիտութիւն սորվելու բաղձանք չունին, իրենց կիրքերն ու բերումները զսպել չեն ուզեր, առաքինի կեանք չեն անցըներ, կերուխումի մէջ չափաւոր չեն, երբեք հոգեւոր կենաց չափագրին, ապա թէ ոչ՝ վերջէն ցայթաղութիւն կ'ըլլան եւ անթիւ չարեաց պատճառ:

Աղջիկ մը Աստուծոյ մասնաւոր շնորհաց պէտք ունի, եթէ վանք մտնել որոշած է. ինքզինքը լաւ քննէ, փորձէ ու

ճանչնայ. առանց ծանր ու խորունկ մտածելու եւ կամ իր հոգւոյն առաջնորդին խորհուրդ հարցնելու, իր յառաջադրութիւնն անմիջապէս ի գործ դնելու ետեւէ ըլլայ: Ով որ տկար առողջութիւն ունի, կամապաշտ, անձնասէր, նեղսիրտ, զարդասէր, իր ձրից վրայ պարծենկոտ է, ուրիշին բնաւորութեան համաձայնի չի կրնար, այլ միայն հրամայել ու տրել կ'ուզէ, կամ ուրիշ պակասութիւններ ունի, կամ վանական վիճակէ հեռու կենայ եւ կամ օրբսօրեայ ջանքով ու Աստուծոյ շնորհօքն ինքզինքը բոլորովին ուղղելէն ետեւ, իր կոչման հետեւի եւ նոյնը բարի գործքերով հաստատէ: Կրօնութեան վիճակն ամէն վիճակէ բարձր, գերազանց ու կատարեալ է եւ Զիսուսի Քրիստոսի շատ հաճոյական: Անոր համար Ս. Պօղոս Առաքեալ կը գրէ թէ՛ Կոյս մը միայն Աստուծոյ հաճոյ ըլլալու պիտի աշխատի, մարմնով ու հոգւով սուրբ պիտի ըլլայ: — Որդեակ, դեռ վիճակդ չորոշած՝ ջերմ ու անդադար աղօթքով աղաչէ Ս. Հոգւոյն, Ս. Աստուածածնի, պահապան հրեշտակիդ ու պաշտպան սուրբիդ, որ գրեզ լուսաւորեն ու քեզի օգնեն բուն կոչումդ ու վիճակդ ընտրելու, որ միշտ երջանիկ ու գոհ ըլլաս:

Օրէնքներ:

1. Բաւաւերան Ս. Փրանկիսկոս ամէն օգտակար գիտութիւնները սորվելէն ետեւ,

Փարիզի համալսարանին մէջ բարձրագոյն գիտութեանց դասատու դրուեցաւ, ուր իր բազմաթիւ աշակերտաց զովութիւններէն ու ծափահարութիւններէն յափշտակուած՝ ընդունայն փառաց ու պատուոյ անձնատուր եղաւ։ Աս վիճակին մէջ իր ճշմարիտ կոչման բաւական ժամանակ հաւաքակէշն ետեւ, վերջապէս Աստուծոյ շնորհքն իր վիճակը ճանչցաւ ու Զիսուսեանց կարգը մտաւ, ուր կրօնաւորական ուխտերը դնելէն ու քահանայ ձեռնադրուելէն վերջը, հոգւոյ փրկութեան սաստիկ եռանդէն ամէն արգելք ու դժուարութիւն արհամարհելով՝ դէպ ի շնդկաստան ճամբայ ելաւ։ Թէ հոն եւ թէ ճաբոն դառն աշխատութիւններով քրիստոնէութիւնը քարոզելէն ու բիւրաւոր հոգիք փրկելէն ետեւ իր արդիւնաշատ կենքը կնքեց։ Աստուած ալ աս իր սիրելի ծառան թէ կենդանութեան ատեն եւ թէ մահուանէն ետեւ անհամար հրաշքներով փառաւորեց։

2. Ս. Ագնէս շատ հարուստ ու բարեպաշտ ծնողաց զաւակ էր։ Ընտիր կրթութիւն առնելով՝ ինք զինքը մշտնջենաւոր կուսութեամբ Աստուծոյ նուիրեց, եւ իր ծնողաց քով իբր ժամք մը քաշուած՝ օրերն Աստուծոյ ծառայութեան մէջ կ'անցընէր, զանազան կրթութիւններով ու խիստ մահացուցումներով։ Սակայն իր գեղեցկութեան, պարկեշտու-

թեան ու աղնիւ վարմանց համբաւը տարածուելով, Հռոմայի աղնուական երիտասարդներէն մէկը կը բաղձար զինքն իրեն հարսնացընել, անոր համար շատ պատուական ընծաներ կը խաւեր, որ սիրտն իրեն շահի։ Սակայն առաքինի օրիորդը թէ ընծաներն ու թէ երիտասարդը մերժելով, Հեռու գնա ինձմէ, սատանայի, ըսաւ, շատոնց ուրիշ փեսայ մը զիս իրեն հարս ընտրած է, որն որ քեզմէ աղնուական է՝ թէ ցեղով ու թէ պատուով. զիս իր սուրբ սիրովն իրեն զրաւած ու ինծի անսպառ գանձեր խոտացած է, եթէ իւր սիրոյն ու ծառայութեան մէջ հաւատարմութեամբ յարատեւեմ. ես ալ իմ սէրս ու կուսութիւնս իրեն նուիրած եմ։ Այ՛ մարդիկ, «չ բռննութիւնք, ոչ տանջանք եւ ոչ սուտ ու անցաւոր խոստմունք կրնան զիս իմ Աստուծոյն բաժնել, ամէն բանի պատրաստ եմ։ Խրիտասարդին հօրը հրամանաւ Ս. Ագնէս զխնայութեան ու հիմայ երկինքն իր օրբութեան ու կուսութեան վարձքը՝ երանելեաց հետ կը վայելէ։

3. Խղիւսաբէթ հաւատաւոր կոյսն իր ծնողաց բարի կրթութեամբն իւր տղայութեան տարիներն անմեղութեամբ ու սրբութեամբ անցընելէն ետեւ, կուսանաց վանքը մտաւ, զոր սաստիկ սիրելուն երբեք վանքին դռնէն դուրս ելլել չէր ուզեր, անոր համար իր ընկերներէն Բոյր

փակեալ անուանեցաւ: Եղիսաբէթ աշխարհքի մէջ ամէն քրիստոնէական առաքինութեանց օրինակ էր, իսկ վանք մտնելէն ետեւ՝ կատարելութեան ընտիր պատկերն եղաւ. ամենափոքր մեղքէն իսկ սաստիկ կը գարշէր. իր ընկերսիրուութեամբն աղքատութեամբն, չնազանդուութեամբն, մահացուցմամբն ու սրբութեամբն ամէնուն կատարեալ օրինակ էր: Երկայն ատեն իր ընկերակից քղյերբուն իրեն պատճառած դժուարութեանց ու վշտացուցմանց սիրով ու հեղութեամբ համբերեց: Իր ամենամեծ ուրախութիւնն էր վանքին ստորին ծառայութիւններն ընել ու կամքն ամէն բանի մէջ կոտրել: Անդադար Յիսուսի Քրիստոսի գառն չարչարանքներն ու մահը կը մտածէր, երբեմն ալ խիստ ապաշխարանքներ կը կատարէր իր տղայութեան ատեն աս խորհրդոց վրայ չմտածելուն համար: Աս ամէն աշխատութեանց փոխարէն Յիսուս իր հաւատարիմ աղանդին ու սիրտն երկնաւոր շնորհքներով ու մխիթարութիւններով կը լեցնէր եւ արքայութեան սիրով կը բորբոքէր, որուն ալ իր խրատամբեր մաշած մարմինը չկրնարով գիմանալ ուրախութեամբ հոգին իր սիրելի փեսային ձեռքն աւանդեց:

40. Ամենաբարեկամ իրաւ:

Աստուած դրախտին մէջ Ամենունութիւնը, երկան ու կնկան մէջ այն անյուծանելի կապն, սուրբ եւ հաւատարիմ

բարեկամութեան մէջ հաստատեց, որ մարդկային սերունդն երկրի վրայ բազմանայ: Աստուած մարդն իր պատկերին համաձայն ստեղծեց, օրհնեց ու ըսաւ. «Եփեմ, Բաւեմ» — երկու լեռն: Աս անյուծանելի կապով միացած երկու անձինք՝ կենաց նեղութեանց, աշխատութեանց, ցաւոց, գործոց եւ ամէն հոգոց մէջ իրարու պիտի օգնեն, մէկըմէկ պիտի մխիթարեն, հաւատարմութեամբ ու սիրով իրարու պիտի ծառայեն: Աս յարգելի վիճակին ձեռքով մարդկային ընկերութենէն պիտի հեռանան մեղք, անկարգութիւն ու անառակութիւն. ասով պիտի ծաղկին ու յառաջանան կարգաւորութիւն, միաբանութիւն ու ամէն առաքինութիւն: Աս Աստուծոյ հաստատուած ու սրբուած վիճակը՝ մարդուն չար կամքն իր սկզբնական մաքրութենէն ու ազնուութենէն հեռացուց, չարութեան ու անկարգութեան մէջ ընկղմեց: Սակայն Քրիստոս Տէրն մեր նորէն իր սկզբնական անարատութեան բերաւ եւ իր սուրբ Եկեղեցւոյն մէջ անլուծելի հրատարակեց, բռնով ջուրը լաւաւ չափեց, մարդիկ միանալով, միանգամայն խորհրդոյ աստիճան բարձրացուց: Քրիստոս ուղեց որ ամենաշատն անկարգութեան հաւատարիմ պատկերն ըլլայ: Ինչ որ Քրիստոս իր սուրբ Եկեղեցւոյն, եւ Եկեղեցին իր աստուածային հիմնադրին նկատմամբ է, ճիշդ

նոյնը պիտի ըլլան իրարու նկատմամբ երկու ամուսնացեալք փոփոխակի սիրով: Ինչպէս որ Քրիստոս իր հարսին եկեղեցւոյ հետ անբաժանելի կերպով կապուած է, այսպէս ալ մշտնջենաւոր անդո՞ղ կապ մը պիտի կապէ ամուսնացեալները: Ինչպէս որ Քրիստոս իր հարսը սուրբ եկեղեցին երբեք չի թողուր, զինքը կը հոգայ՝ հայածանաց, նեղութեանց ու ամէն ծանր վշտաց մէջ, այսպէս ալ ամուսնացեալք երբեք մէկըմէկ պիտի չթողուն՝ որեւիցէ տառապանաց, ձախորդութեանց ու հիւսնորութեանց մէջ: Տարակոյս չկայ որ Աստուած ալ իրենց իր ձեռնտուութիւնն ու շնորհքը չի զլանար, որ կարենան իրենց վիճակին ծանր պարտքերը կատարել, գլխաւորաբար զաւակաց կրթութիւնն ամենայն ճշդութեամբ, զգուշութեամբ եւ իրարու գործակցութեամբ ի գլուխ հանել, որն որ ամուսնութեան զլխաւոր ու էական նպատակն է:

Ամուսնութեան վիճակը կը մտնեն միայն երկու ազատ անձինք՝ այր եւ կին: Ինչպէս որ մէկ Քրիստոս եւ մէկ Ճշմարիտ եկեղեցի կայ. այսպէս ալ ամուսնութեան մէջ մէկ այր եւ մէկ կին պիտի ըլլայ: Սակայն պէտք է որ երկուքն ալ բոլորովին ազատ ըլլան. իրաւքնէ ազատ պիտի ըլլան նախընթաց որեւիցէ ըրած կամ հանդիսի խոստացած ամուսնական դաշինքէ, ազատ ամէն ստիպմանէ ու բռնութենէ. վասն զի ամուսնութիւնն անկու-

ծանելի կապանաց յօժարակամ խոստում մըն է. ազատ պիտի ըլլան՝ վեճակին պարտքերը կատարելու անկարող ընող պակասութիւններէն, ազատ խաբէութենէ ու մոլորութենէ, ազատ բռնի յափշտակութենէ, ազատ հոգեւոր ու մարմնաւոր ազգականութենէ ու խնամութենէ, ազատ կուսութեան ամէն ուխտէ, ազատ ծանր յանցանքէ: Եթէ երկու ամուսնացեալներէն մէկն աս տրգելքներով կապուած է, չի կրնար վաւերաբար պսակուիլ, նախ հոգեւոր իշխանութենէ տնօրինում առնելու է:

Ամուսնացեալք պէտք է՝ որ կրօնից ճշմարտութիւնները ճիշդ ու աղէկ գիտնան, եւ քրիստոնէական առաքինութիւններով զարդարուած ըլլան. որովհետեւ ինչպէս կրնան ամուսնացեալք քրիստոնէաբար ապրիլ ու իրենց զաւակները կրթել, եթէ իրենք կրօնից ճշմարտութիւններն, եկեղեցւոյ վարդապետութիւններն ու քրիստոնէաբար ապրելու կերպը չգիտնան: — Կայնպէս երկու ամուսինքն ալ պէտք է որ միեւնոյն եկեղեցւոյ, հաւատոյ ու կրօնից որդի ըլլան. վասն զի ինչպէս կրնայ մտաց եւ սրտի միութիւն ըլլալ, եթէ երկուքն մէկ չեն ամենահարկաւոր պարագային, կրօնից եւ Աստուծոյ երկրպագութեան ու պաշտօնին մէջ: Եթէ մէկ կերպով զԱստուած չսիրեն, երբեք իրենց մէջ քրիստոնէական ճշմարիտ սէրն հաստատուն, զօրաւոր ու փոփոխակի չի

միտ դիր, ամուսնական վիճակին մէջ երեւակայած երջանկութիւնդ՝ արտաքին պատահական բաններ, ժամանակաւոր բարեքներ, հարստութիւններ ու պատիւներ ստանալուն վրայ չի կայանար, եւ ոչ ալ երկրաւոր ուրախութիւններ, հաճութիւններ ու զուարճութիւններ վայելելու վրայ: Եւրբ անձ մը կ'ընտրես, որուն հետ Աստուծոյ առջեւ ամուսնութեան անյուշանքի կապով կապուել կ'ուզես, երբեք չնայիս ապականացու արտաքին առաւելութեանց, հարստութեան ու գեղեցկութեան. արտաքին երեւոյթներէն չխաբուիս, կրբէ ալ չկուրանաս: Այլ ամենայն զգուշութեամբ ու մտադրութեամբ դիտէ սրտին առաքինութիւններն անմեղութիւնն ու բարութիւնը, կրօնքն ու բարեպաշտութիւնը, որոնց վրայ հիմնուած է ամուսնական երջանկութիւնը: “Ինչո՞ւ համար, կ'ըսէ Ս. Ամբրոսիոս, հարսնացուի մը վրայ պարկեշտութենէ ու բարեպաշտութենէ աւելի կերպարանաց գեղեցկութիւն կը խնդրես: Անիկայ քեզի միայն առաքինութեանց համար հաճելի պիտի ըլլայ. Սառային պէս երկիւղած ու առաքինի մէկն ընտրէ, որ Աստուծոյ օրհնութիւնն Արքայաժամու պէս լիովին փայլեցոյ: Նոյնպէս Ս. Օգոստինոս կ'ըսէ. “Ան մարդիկ քեզի հաճողական չըլլան, որ շատ հարուստ են, պատուաւոր պաշտօն ունին, աղնուական ցեղէն ու գեղեցիկ մարմնով են. հապա անոնք՝ որ քրիս-

տոնեայ, բարեպաշտօն, ողջախոհ ու արդար են”: Ս. Հոգին ալ կ'ըսէ. Սառայ եւ ֆեդեյ-լաբլեան. Ինչ որ երբեք չԱստուծոյ, ֆոփեոյն: Աստուած իր օրհնութեամբն հոն կը բնակի, ուր միայն Աստուծոյ երկիւղն ու սուրբ սէրը սրտերը կը միաւորէ:

Ամուսնացեալը մինչեւ ի մահ իրարու հետ աստուածապաշտութեամբ ու առաքինութեամբ պիտի յարատեւեն. անդադար աղօթքով, կենդանի հաւատքով, յուսով ու սիրով Աստուծոյ հետ պիտի կապուին. զինքն իրենց սրտին մէջ ու աչաց առջեւը պիտի ունենան, իր պատուիրանները ճշդիւ պիտի պահեն, իրենց պարտքերը հաւատարմութեամբ ու խղճի մտօք պիտի կատարեն, Աստուծոյ խօսքերը պիտի լսեն, ահիւ ու յարգութեամբ սուրբ պատարագի ներկայ պիտի դռնուին, յաճախ ապաշխարութեան ու ամենասուրբ Հաղորդութեան խորհրդոց պիտի մերձենան, միշտ Աստուծոյ շնորհքն ու զօրութիւնը պիտի խնդրեն, որ կարենան աս վիճակին ամէն աշխատութեանց ու դժուարութեանց համբերել: Խօսքով, գործքով ու վարմունքով իրարու բարի օրինակ պիտի ըլլան, մէկգմէկ աստուածապաշտութեան ու առաքինութեան պիտի յորդորեն. մէկգմէկու պակասութեանց պիտի համբերեն, մէկգմէկ պիտի սիրեն ու ամէն բանի մէջ մանաւանդ հիւանդութեանց ժամանակ իրարու պիտի օգնեն: Երկու ամուսնացելոց աս գեղեցիկ ու շինիչ

ընթացքը Տերառզիանոս այսպէս կը նըկարագրէ. «Ի միասին կ'աղօթեն, պահճք կը պահեն, մէկըմէկ կը խրատեն, կը սորվեցընեն, կը յորդորեն, իրարու սիրտ կուտան ու կ'օգնեն: Մէկտեղ եկեղեցին կ'երթան. ի միասին Աստուծոյ սեղանը կը մօտենան: Ետեղութեանց ու հայածանաց՝ ինչպէս նաեւ ուրախութեանց մէջ իրարմէ չեն բաժնուիր: Հիւանդաց այցելութեան կ'ելլեն, աղքատաց կ'օգնեն, ողորմութիւն կու տան, սուրբ Պատարագին ներկայ կը գտնուին, օրըստօրեայ ջերմեռանդութիւններ կը կատարեն, առանց իրարու հակառակելու՝ զԱստուած փառաւորելու եւ օրհնելու մէջ ալ իրարու հետ կը մրցին: Քրիստոս այսպիսեաց կը նայի, կը լսէ եւ կ'ուրախանայ, իր խաղաղութիւնն ալ այսպիսեաց կը պարգեւէ»: Իրենք իրարու հետ կը պսակուին Հօր, Որդւոյ եւ Ս. Հոգւոյն անուշով, քահանան ալ զիրենք նոյն անուամբ կ'օրհնէ. արդ ցկեանս աս անուամբ իրարու հետ պիտի ապրին, ամէն բանի մէջ աս անունը պիտի փառաւորեն, որեւիցէ անկարգութեամբ ու մեղքերով պիտի չարատեն: Աստուծոյ առջեւ իրարու հետ մէկ մարմին կ'ըլլան, մէկըմէկ իրենց ստացուածք իրարու կու տան: Ինչ անիրաւութիւն կ'ըլլայ, եթէ մէկը միւսէն հեռանայ, եթէ մէկը միւսին անհաւատարիմ գտնուի: Իրարու մատանի կու տան, որ է խորհրդաւոր նշան յաւիտենական անլուծանելի

միաւորութեան, անոր համար իրենք ալ պիտի ըլլան մէկ սիրտ, մէկ հոգի եւ մէկ խորհուրդ:

Ամուսնական միաւորութեան վախճանը՝ միայն ամուսիններուն սրբութիւնը չէ, այլ նաեւ զաւակաց կրթութիւնն է, զորոնք Աստուած իրենց կը պարգեւէ: Ծնողք իրենց որդիքը պիտի կրթեն աստուածաշարութեան ու ամէն քրիստոնէական առաքինութեանց մէջ, տան մէջ անոնց բարի օրինակ պիտի ըլլան թէ խօսքով ու թէ գործքով. զիրենք ամէն փնասկար բաներէ զգուշացընեն, մարմնաւոր ու հոգեւոր պիտոյքնին պիտի մատակարարեն, ժամանակին իրենց արուեստ մը սորվեցընեն, որ խեղճ ու դատարկ չմնան: Աստուած ինչպէս որ զաւակները մկրտութեան աւաղանէն սուրբ ու անմեղ ծնողաց կը յանձնէ, նոյնպէս իրենցմէ կը պահանջէ: Եթէ իրենք անձամբ կրթել չեն կրնար, պէտք է որ առաքելին կրթիչներու ձեռքով կրթել տան՝ ամենեւին ծախքի չխնայելով իրենց վիճակին համաձայն: Ծնողք որչափ երջանիկ կ'ըլլան, եթէ օր մը կարենան Քրիստոսի հետ ըսել, Հայր սուրբ, զոր է Դուք, պահեցէ եւ ու ու է նոյնպէս իրեւն:

Օրենաւոր:

1. Ս. Մոնիկա՝ երբ իր ծնողքը զինքը Պատրիկիոսի հետ կարգեցին, քրիստոնէայ կնոջ մը վայել գեղեցիկ վարմունքն ան.

միջապէս ցուցուց՝ հեթանոս, բարկացող ու դաժան ամուսնոյ մը: Հեղութեամբ, մեծանձն հողուով, հնազանդութեամբ եւ ուրախութեամբ կը համբերէր իր էրկան ամէն դառնութեանց, վշտացուցմանց ու նախատանց. սիրով կը լռէր անոր բարկութեան ու նեղսրտութեան սաստիկութեանը: ՉՊատրիկիոս աս կերպով հանդարտեցնելէն ետեւ ուրախ ու զուարթ դէմքով անոր վարմանց իրաւունք կուտար: Երբ դրացի կանայք իրենց էրիկներուն գէշ բնաւորութեան նկատմամբ կը տրտնջէին, որոնք Պատրիկիոսին պէս բարկացող ու դաժան ալ չէին, Մոնիկա անոնց կ'ըսէր. «Աս ամէն վշտակութիւնները՝ որոնց վրայ կը տրտնջէք, առանձին կերպով ձեր չար ու արձակ լեզուին տուէք, զոր բռնել ու լռել չէք ուզեր, որն որ ձեր զգուշութեամբ ու բարկացած էրիկներն ալ աւելի կը կատղեցնէ: Ես իմ էրկանս բարկութեանը՝ հեղութեամբ կը համբերեմ, եւ տաքութեամբ բերնէն դուրս տուած յանդիմանութեանց՝ խոնարհութեամբ կը լռեմ. մէկէն փութորկը կ'անցնի եւ սրտմտութեամբ բոքած կրակը կը մարի, խաղաղութիւնն ու ցանկալի հանդարտութիւնը կը տրեւն. ան ատեն բերանս կը բանամ միայն սիրոյ ու խաղաղութեան քանի մը խօսք ըսելու համար, որ ինքն ալ իր պապասութիւնները ճանչնայ եւ ուղղուի»: Այսպէս կը վարդապետէր գեռահաս կիներ իր շա-

տախօս ու տրտնջող դրացիներուն, եւ ղերենք համբերութեան, հեղութեան ու իրենց պարտուց կատարմանը կը յորդորէր. եւ իր խրատներու ու օրինակին հետեւողները միշտ տնական խաղաղութիւնը կը վայելէին: — Ս. Մոնիկայի սքանչելի վարմունքը, հրեշտակային հեղութիւնն ու անդադար աղօթքը վերջապէս իր էրիկը բրիստոնէութեան դարձուցին, որ այնուհետեւ բոլորովին փոխուեցաւ, հեղ ու պատուական մարդ եղաւ ու երջանիկ մահուամբ մեռաւ:

2. Ս. Գոմէր ութերորդ դարուն՝ հարուստ ու բարեպաշտ ծնողացմէ ծնաւ, որոնք իրենց որդւոյն ճշմարիտ քրիստոնէական կրթութիւն տուին: Պիպինոս թագաւորն արքունիք կանչեց նոյն յուսակնց ու սիրուն պատանեակը որ իր ազգականն էր: Հոն ալ Գոմէր իւր պարկեշտութիւնն ու անմեղութիւնը պահեց: Պիպինոս կարծելով որ Գոմէրին մեծ բարիք կ'ընէ, զինքն իր կամացը հակառակ ազնուական ու հարուստ Վլինմարիա անունով օրիորդին հետ պսակել տուաւ: Սակայն Վլինմարիա անմիջապէս իր ինչ հոգւոյ տէր ըլլալը յայտնեց, որ կը կարծէր թէ հարուստ եւ ազնուական եղբոր պէտք չէ որ առաքինի ըլլայ: Ասիկա ինչ դառնութիւն էր երկիւղած Գոմէրին եւ որչափ վիշտ պիտի կրէր այսպիսի կնոջմէ: Բայց Գոմէր ամէն բանի մէջ զԱստուած օրհնելով կը մոխ-

թարուէր, որ այսպիսի միաւորութեամբ զինքը մեղքէ ու պակասութիւններէ կը պահպանէ, զինքը համբերութեան ու հեղութեան մէջ կը թելու եւ յաւիտենականութեան համար արդիւնք շահելու առիթ կու տայ: Անոր բարկութեան հեղութիւն, կռուասիրութեան զինգողութիւն ու լռութիւն, թեթեւամտութեան քրիստոնէական ծանրութիւն կը ցուցնեն: Երբ աս իր խոհեմ, սիրալիր ու յանկուցիչ վարմունքն իր կինը փոխելու յոյս կու տար, յանկարծ թագաւորին հրամանը զինքը պատերազմի դաշտն հրաւիրեց: — Ավինմարիա՛ որուն ուզածն էր իր երկան հեռաւորութիւնը, ալ սանձարձակ իր կրկն անձնատուր ըլլալով՝ սկսաւ գայթակղեցուցիչ կեանք վարել: Բոլոր ինչքերն սպառելէն ետեւ սկսաւ իր հպատակներն ու վարձուորները սաստիկ խտուրթեամբ հարստահարել ու նեղել: Անգթութեան մէջ այնչափ յառաջ գնաց, որ եզան տեղ ծառաները կառքերու եւ արօրի լծել, գաւազանի հարուածներով քշել եւ ան սաստիկ աշխատութեանց մէջ միայն հացով ու ջրով կերակրել կու տար: Ս. Հոգւոյն՝ Փոքր Եւֆրատի չարութիւնն աւելորդութեամբ լծիւր՝ ծիշդ կատարուեցաւ:

Աերջապէս Գոմէր ու թամնայ հեռաւորութենէն տուն դարձաւ: Բայց ինչպէս կտոր կտոր եղաւ սիրտը. երբ իր տան կործանումը տեսաւ ու իր հպատա-

կաց քաշածները լսեց: Ծանրութեամբ ու քաղցրութեամբ իր կինն յանդիմանեց եւ հրամայեց որ անչափ անգթութեանց փոխարէնն ընէ եւ ուղղուի: Գոմէր իր աջն աւտիրտ ու առատաձեռն բնաւորութեամբն ամէն անիրաւութեանց հատուցում ըրաւ եւ իր տունը նորէն կարգաւորեց. իսկ կինն անուղղայ մնալով՝ իրեն ծանր խաչ եղաւ, որուն դարձին համար անդադար աղօթք կ'ընէր: Աստուած ալ անոր ջերմ պաղատանացը լսելով՝ վերջապէս Ավինմարիա զգաստացաւ ու անկարգութիւնները մեծ զղջմամբ ապաշխարելով մեռաւ: Ս. Գոմէր ասոր վրայ սաստիկ ուրախանալով, իր դառնութեամբ ու արդիւնքով լի կեանքը կնքեց 74ին,

3 Ա Ն Կ

1. Առաքինութեան եւ իւր յատկու-	9
թեանցը վրայ	
Օրենախէր. Շուշան. — Տորիթ. —	
Ս. Վենկենտիոս	12—17
2. Աստուծոյ սիրոյն վրայ	17
Օրենախ. Եւքարիստոս ու Մարիամ իր	
կինը	20
3. Երիտասարդութեան ատեն ու բո-	
լոր կենաց մէջ Յիսուսին նմանե-	
լու վրայ	23
Օրենախ. Գործութեաւ բարի աղջիկը	27
4. Ծնողաց պարտական յարգութեան	
ու սիրոյն վրայ	32
Օրենախէր. Աբիմուս . — Երեք եղ-	
բարբ. — Անհնազանդ տղուն պա-	
տիժը	41—45
6. Հնազանդութեան վրայ	47
Օրենախ. Յովակիմ պատանին	49
7. Ծնողաց խրատներն ընդունելու եւ	
ի դորձ դնելու վրայ	51
Օրենախ. Ս. Օգոստինոս	53
8. Խոնարհութեան եւ Հպարտութեան	
վրայ	55
9. Ընկերսիրութեան վրայ	61
Օրենախ. Ճգնաւորն ու Աղքատը	67
10. Ողջախոհութեան վրայ	70
Օրենախէր. Յովսէփ. — Ս. Ագնէս	72—73

11. Ողջախոհութիւնը պահելու միջոց-
ներուն վրայ. 75
12. Ողջախոհութիւնը պահելու ուրիշ
միջոցներ. 82
- Օրէնաբէր. Հերովդէսին Աղջիկը. —
Հռովմայեցի տիկինը 84—85
13. Սաբէզեան Ս. Փրանկիսկոսի պարի
վրայըրած խորհրդածութիւնները 86
14. Խօսքերու զգուշութեան վրայ 88
- Օրէնաբ. Բարեկիրթ Սպան 90
15. Անուն աւելու եւ չարախօսու-
թեան վրայ 92
- Օրէնաբ. Մարիաննա աղջիկը 97
16. Նախատական խօսքերու, կռուի,
չատախօսութեան, յանգիմանու-
թեան ու ծաղրածութեանց վրայ 100
17. Բարեկամութեան վրայ 105
- Օրէնաբ. Շուշան օրիորդը 107
18. Ստախօսութեան վրայ 110
- Օրէնաբէր. Ս. Փիլիմոս. — Ս.
Յակոբ 112
19. Բարի խոստովանաձօր մը հարկա-
ւորութեան վրայ 113
20. Թէ որչափ օգտակար է յաճախ
խոստովանութիւնն ի մասնաւորի
երիտասարդութեան ժամանակը 115
- Օրէնաբէր. Պաշտօնակալը. — Աղ-
ջիկը. — Լուգովիկոս Թ. Թա-
գաւորը 120—121
21. Հաղորդութեան եւ նոյնն արժա-
նաւորութեամբ ընդունելու վրայ 122
- Օրէնաբէր. Կինը. — Ս. Մարգա-
րիտա. — Հնդկաստանի ժողո-
վուրդը 126—127
22. Թէ քնչպէս վարուելու է առտու,
իրեկուն եւ օրւան մէջ 127

- Օրէնաբէր. Ս. Անտոն. — Դաւիթ
մարգարէն 131
23. Զգեստ հագուելու ատեն ընտրու
աղօթից եւ զգեստաց պարկէշ-
տութեան վրայ 132
- Օրէնաբէր. Պաղովմայիս քաղքին
օրիորդները. Գրէգոր. — Աննա.
— Դինա 138—142
24. Ս. Աստուածածնին ու Ս. Յովսէփայ
ջերմեռանդութեան վրայ 143
- Օրէնաբ. Բարեպաշտ վաճառականը 148
25. Պահապան Հրեշտակին ու Սրբոց
ջերմեռանդութեան վրայ 149
26. Աղէկ գրքեր կարդալու վրայ 152
- Օրէնաբ. Եւպրաքսիա 154
27. Ուրիշներու հետ եղած յարաբե-
րութեան վրայ 156
- Օրէնաբէր. Մարիամ. — Յուլիա-
նէ 158—159
28. Գործունէութեան ու ժամանակի
աղէկ գործածելու վրայ 161
29. Սատանային երիտասարդները մոլը-
րեցընելու արուեստները 163
30. Փորձութեանց մէջ գործուած սխալ-
մանց վրայ 164
- Օրէնաբ. Ս. Յերոնիմոս 166
31. Թէ քրիստոնէայ մը իր երիտասար-
դութեան ատեն եւ ամեն ժա-
մանակ ինչ բանէ պիտի խորշի
եւ ինչ կարգի ու վարդապետու-
աութեան պիտի հետեւի 168
- Օրէնաբ. Դոսիթէոս պատանին 173
32. Մկրտութեան վրայ 175
- Օրէնաբ. Մայրն ու Որդին 178
33. Դրոշմի խորհրդոյն ու Ս. Հովգոյն
պարգեւաց վրայ 179

- Օրինակ. Ճարտնի մարտիրոսները . 1
34. Եկեղեցւոյ պատշաճ յարկութեան,
պատարագի եւ անոր ներկայ
դանուելու վրայ . 18
- Օրինակներ. Հեղինակորոս. — Ս. Ամ-
բրսիոս. — Եթեւրեա — Ս.
Լուգոփիկոս . 192—19
35. Քահանայից յարկութեան վրայ . 1
- Օրինակներ. Սեճն Աղեքսանդր. —
Սեճն Կոստանդիանոս. — Աստու-
ծոյ պատիմք . 199—20
36. Խաղի ու զբօսանաց վրայ 20
- Օրինակ. Անմիտ մուրացկանք 20
37. Կերակրոյ, որկրամուրութեան ու գի-
նովութեան վրայ 20
- Օրինակներ. Սեճատունն ու Ղազա-
րոս. — Գրեով Կիւրեղ . 2
38. Գիշերացին հանգիսեց, զբօսանաց
ու պարի վրայ 20
- Օրինակներ. Մարտիրոս. — Երեք
բոքք . 214—21
39. Վիճակի ընտրութեան վրայ 21
- Օրինակներ. Ս. Փրանկիսիոս. — Ս.
Ագնէս. — Եղիաթէթ կոյսը . 219—21
40. Ամուսնութեան վրայ 222
- Օրինակներ. Ս. Սոնիկա. — Ս. Գա-
մէր 223—224

1640

0025438

2018

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0025738

